

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
RUS DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI**

**İNANÇLARLA İLGİLİ RUSÇA DEYİMLERİN
İNCELENMESİ VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDEKİ
KARŞILIKLARI**

**Hazırlayan
Selin TEKELİ**

**Danışman
Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL**

Yüksek Lisans Tezi

**Temmuz 2013
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RUS DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
RUS DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI**

**İNANÇLARLA İLGİLİ RUSÇA DEYİMLERİN
İNCELENMESİ VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDEKİ
KARŞILIKLARI
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Hazırlayan
Selin TEKELİ**

**Danışman
Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL**

**Temmuz 2013
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Selin TEKELİ

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI

“İnançlarla İlgili Rusça Deyimlerin İncelenmesi ve Türkiye Türkçesindeki Karşılıkları” adlı yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi ’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Selin Tekeli

Danışman

Prof. Dr. Sevinç Üçgül

Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Sevinç Üçgül

Prof. Dr. Sevinç Üçgöl danışmanlığında Selin Tekeli tarafından hazırlanan “İnançlarla İlgili Rusça Deyimlerin İncelenmesi ve Türkiye Türkçesindeki Karşılıkları” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

05/07/2013

JÜRİ:

Danışman Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÖL

Üye Prof. Dr. Altan AYKUT

Üye Prof. Dr. Ayla KAŞOĞLU

[Handwritten signatures of the jury members: Sevinç Üçgöl, Altan Aykut, and Ayla Kaşoğlu]

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 19/07/2013 tarih ve 12 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

[Official stamp of Erciyes University Faculty of Letters, Department of Russian Language and Literature, and a handwritten signature of Prof. Dr. Lütfiullah CEBECİ over the date 19/07/2013]

Prof. Dr. Lütfiullah CEBECİ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

“İnançlarla İlgili Rusça Deyimlerin İncelenmesi ve Türkiye Türkçesindeki Karşılıkları” adlı konuyu seçmemde ve çalışmam esnasında engin yardımlarını esirgemeyen, değerli vakitlerini bana ayırarak rehberlikte bulunan, eleştiri ve önerileriyle çalışmayı yönlendiren, bilgi ve tecrübelerinden istifade ettiğim değerli danışman hocam Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL’e, yine çalışma sırasında yardımlarına ve görüşlerine başvurduğum değerli meslektaşım ve arkadaşlarım Duygu ÖZAKIN’a ve Erdem ERİNÇ’e, emeği geçen bütün hocalarıma ve bana her zaman destek olmuş olan değerli aileme de şükranlarımı sunarım. Ayrıca beni daima teşvik eden, destek veren ve her türlü fedakârlığı yapan çalışmanın hazırlanması esnasında sonsuz sabrından dolayı sevgili eşim Hasan TEKELİ’ye ve üzerimde emeği olan herkese teşekkürlerimi sunarım.

Selin TEKELİ

Kayseri, Temmuz 2013

İNANÇLARLA İLGİLİ RUSÇA DEYİMLERİN İNCELENMESİ VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDEKİ KARŞILIKLARI

Selin TEKELİ

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2013

Danışman: Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL

KISA ÖZET

Deyimler bir toplumun kültürünü yansıtan kalıplaşmış ifadelerden oluşup, günlük hayatımızla ilgili durum, olay ve konuları ifade ederler. Dilbilimcilerin yanı sıra toplum bilimi araştırmacılarının da ilgisini çeken deyimler genel olarak toplumun yaşayış tarzı, gelenekleri, inançları vs. dilde yansımalarıyla bir fikir ortaya koymuştur. Deyimler kuşaktan kuşağa aktarıldıkları için toplumun özelliklerini yansıtır, bu yüzden de halk bilimciler için de deyimler önem arz etmektedir. En az iki kelimeden oluşan deyimler, iletilmek istenen düşüncüyü daha açık şekilde ifade eder, az sözle çok şey anlatır ve konuşmayı daha etkili kılarlar.

Rus dili deyim açısından zengin bir dildir. İnanç sistemi her toplumun bireylerinin var oluşundan beri süregelmektedir. Bu yüzden bu çalışmada Rusçadaki deyimlerin arasından özellikle inançlarla ilgili olanlarını seçip incelemek hedeflenmiştir. Tezin amacı Rusçada inançlarla ilgili deyimlerin incelenmesi ve bu deyimlerin Türkiye Türkçesinde karşılıklarının olup olmadıklarının tespitidir. Bu çalışmadan iki yakın ulusun inanç dünyasında benzerlik ve farklılıkların kelimelerdeki somut yansıması incelenirken aynı zamanda deyim çevirilerinde karşılaşılan problemlere çözüm getirmeye katkıda bulunmak ve bu deyimleri anlamsal olarak incelemek yoluyla aktarımına yardım etmek hedeflenmiştir.

“İnançlarla İlgili Rusça Deyimlerin İncelenmesi ve Türkiye Türkçesindeki Karşılıkları” adını taşıyan bu çalışmamız giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Çalışmamızın giriş bölümünde çalışmanın konusu, amacı ve yöntemi gibi konular üzerinde açıklamalar yapılmıştır. Birinci bölümde Rusların genel anlamda inanç ve inanışları; ikinci bölümde Rus mentalitesinin yansıdığı inançlarla ilgili deyimlerin ifade biçimleri

gibi konulara yer verilmiştir. Çalışmamızın temelini oluşturan üçüncü bölüm deyimlerin dil, din ve kültür bağlamında ilişkisi dikkate alınarak inançlarla ilgili deyimlerin tespiti ve anlamsal gruplarına göre sınıflandırmalarından oluşmaktadır. Tezimizin araştırma kapsamına giren inanç ve inanışları ifade eden deyimlerin tespiti, analizi ve Türkçedeki karşılıklarının bulunmasına dair araştırmamız kendine özgü ilginç paralellikleri ve farklı bakış açısını ortaya koymaktadır.

Çalışmamızda deyimlerin her iki dilde de hangi anlam ifade ettikleri belirtilmiş, dilbilimsel betimlemelere ve çeşitli filologların konu ile ilgili düşünce ve tartışmalarına yer verilmiştir. Sadece inanç ile ilgili Rusça deyimlerin incelendiği bu tezde tespit edilen deyimler tablolar halinde gösterilmiş ve Türkçe çevirileri yapılmıştır. Tespit edilen bu deyimleri iki grupta incelemenin mümkün olduğu kanaatine varılmıştır: her iki dilde de aynı anlam ifade eden deyimler ve Türkçede karşılığı olmayan deyimler.

Deyimlerin iki dil arasındaki birebir karşılıklarının bulunup bulunmadıkları, iki sütun hâlinde verilen aktarmalarda görüleceği gibi, kısaca değerlendirmeler de yapılmıştır. Sonuç kısmında inceleme ve karşılaştırma sonucunda elde edilen veriler maddeler hâlinde ve rakamsal olarak sunulmuş ve ilk üç bölümden de elde edilen bilgiler sayesinde ne gibi sonuçlara ulaşıldığı gibi konular üzerine değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmamızın sonucunda yapılan bu değerlendirmeler ve incelemelerde deyimlerin önemini bir kez daha vurgulamış olduk.

Anahtar Kelimeler: Deyim, Dil, Din, Eşdeğerlilik, İnanç, Kültür, Rus Mentalitesi

ANALYSIS OF RUSSIAN IDIOMS ABOUT BELIEF AND EQUIVALENCES IN TURKISH LANGUAGE

Selin TEKELİ

Erciyes University, Institute Of Social Sciences

Ms.A., July 2013

Supervisor: Prof. Dr. Sevinç ÜÇGÜL

ABSTRACT

Idioms are consisted of cliché expressions which reflect cultures of a society. Idioms contain expressions of everyday life. Because of that our lifestyle, traditions, beliefs are reflected in the language of community, many researchers are interested in idioms. They are very significant for linguists and folklorists. Because of they are handing down from generation to generation, they exhibit society's culture. Idioms consist at least of two words, they say many things with few words, they draw attention and make communication more effective.

Russian language has a rich accumulation of idioms. System of belief is going on every society's members. We purposed in this study contribute to the further studies related about religious idioms and show how Russian and Turkish languages are rich in idioms. We analyzed Russian idioms about belief and identified equivalences in Turkish language.

The study entitled "Analysis of Russian Idioms About Belief and Equivalences in Turkish Language" is composed of introduction, three main parts and conclusion. In our introduction consists of our subject, purpose and methodology. In the first part we explained generally Russian faith and belief and in the second part Russian mentality in idioms about beliefs. Study is composed of determination and classification of idioms about beliefs in Russian language, while we are taking reaction between language, culture and religion. In our third part, which consists the base of our subject, we found out Russian idioms about belief and classified them in the context of language, religion and culture.

In both languages were expressed what idioms mean and were given definitions of philologists. In this thesis, idioms, are constructed using only religious idioms. Idioms are given in table format comparatively in Russian and Turkish languages and Turkish translations are given. Idioms have two groups: one of them has similar meanings in both languages and the other idioms, which are completely different in both languages. (no equivalence in Turkish) A small part of these idioms have foreign origin, and majority of them are completely Russian idioms.

If they have similar meaning in the target language, we showed them and the meaning of phrases have been tried to be given. If they aren't similar meaning in the target language, we only translated and explained their meanings. They were classified among themselves. We used linguistic approach about idioms. In both languages we explained a theoretical base about idioms. In addition to this, phrases have been listed alphabetically and have been used Russian literary resources while we are giving sentences. After completion of idiomatic expressions are evaluated for their meanings in Turkish language. If idiomatic expressions have one-to-one counterparts in both languages, they were given in two columns.

In the conclusion section data obtained as a result of adaptations and reviews are given in items and numbers. In the conclusion of this thesis, comments have been done thanks to informations, which have been used in previous parts. At the end of the study we emphasised the importance of idioms one more time.

Keywords: Idioms, Language, Religion, Equivalence, Belief, Culture, Russian mentality

İÇİNDEKİLER

İNANÇLARLA İLGİLİ RUSÇA DEYİMLERİN İNCELENMESİ VE TÜRKİYE TÜRKÇESİNDEKİ KARŞILIKLARI

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFASI	ii
ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR	iv
KISA ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

RUS YAŞAMINDAKİ İNANÇLARLA İLGİLİ GENEL BİR DEĞERLENDİRME

1.1. İnanç ve İnanış Kavramına Genel Bakış	8
1.2. Din Nedir?	15
1.3. Rusların Hristiyanlık Öncesindeki Yaşamlarında Adet, İnanç ve Öğretileri ..	24
1.3.1. Eski Slav İnancı: Paganizm ve Pagan Tanrıları	24
1.3.2. Eski Slavların Bayram ve Gelenekleri	35
1.4. Hristiyanlık	36
1.4.1. Hristiyan Mezhepleri	41
1.4.2. Ortodoksluk ve Sakramentler(Ayinler)	45
1.4.3. Rusların Hristiyanlığı Kabulü: Rus Kilise Tarihi Dönemleri	60

2. BÖLÜM

RUS MENTALİTESİNİN İNANÇLARLA İLGİLİ DEYİMLERE YANSIMALARI

2.1. Mentalite Kavramı	71
2.2. Rus Mentalitesinin İfadesi Olarak İnançlarla İlgili Deyimler	73

3. BÖLÜM

RUSÇADA İNANÇLARLA İLGİLİ DEYİMLER

3.1. Deyim Kavramı	86
3.2. Rusçada İnançlarla İlgili Deyimlerin Anlamları, Türkçe Açıklamaları ve Karşılıkları.....	95
3.3. İnançlarla İlgili Rusça Deyimlerin Semantik Analizi	215
3.3.1. İnsanın Manevi Özellik ve Niteliklerini Yansıtan İnançlarla İlgili Rusça Deyimler	220
SONUÇ.....	224
KAYNAKÇA	229
ÖZ GEÇMİŞ.....	239

KISALTMALAR

a.g.e.	: adı geçen eser
A.Ü.İ.F.D	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
b.	: baskı
bkz.	: bakınız
C.	: cilt
çev.	: çeviren
E.T.	: Erişim Tarihi
HA	: Hüseyin Adıgüzel
izd.	: Yayınevi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
ÖAA	: Ömer Asım Aksoy
ÖAS	: Ömer Aydın Süer
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SE	: Sabahat Emir
SÜ	: Sevinç Üçgül
ŞO	: Şefika Ortaylı
TDK	: Türk Dil Kurumu
T.V.	: T. Volkovaya
vb.	: ve benzeri
VG	: Vedat Gültek
yay.	: yayınları, yayınevi
y.n.	: yazarın notu
yy.	: yüzyıl

GİRİŞ

Dil kişilerin duygu ve düşüncelerini iletmede önemli bir işleve sahiptir. Dil ve düşünce birbiri ile bağlantılıdır. İnsan sosyal bir varlık olduğu için çevresindekilerle iletişim kurma ihtiyacı duyar ve bunu da dil aracılığı ile yerine getirir. İç dünyamız olsun dış dünyamız olsun her şeyi dil ile ifade ederiz. Dil bir toplumun özelliklerini ortaya çıkaran, onun her yönüyle bizlere ulaşmasını sağlayan bir olgudur. Dil sayesinde kişi duygu, düşünce ve isteklerini karşısındakine iletir. Sürekli gelişen bir mekanizma olan dil zaman dilimine yayılarak doğar, gelişir ve yok olur. Geçmişten günümüze kadar dil her geçen gün gelişerek toplumun iletişimdeki ihtiyaçlarına cevap vermiştir.

Toplumun vazgeçilmez bir ögesi olan dil, kültür, tarih, inanç, gelenek ve göreneklerle bağlantılıdır. Sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak dil gelişir, zenginleşir ve değişimlere maruz kalır. Bunun sonucu olarak da dilde birçok kelime ortaya çıkar.

Kısa ve özlü anlatıma sahip anonim ve ritmik bir söyleyişe sahip deyimler, milli çizgileri yükledikleri gibi kimi zaman evrensel anlam yüklü olmasıyla her zaman araştırmacıların ilgi odağında olmuştur. Dilbilimde deyimlerle ilgili çalışmalar tüm dünyada ilgiyle çalışılan konulardandır.

Deyimler konuşmayı daha akıcı, ifade edilen düşüncüyü daha net ve etkili kıldığından ağırlıklı olarak tercih edilmektedir. Bildiğimiz gibi deyimler daha çok sözlü dilde yer almış, insanlar arasında sık sık kullanılır hale gelmiş, az sözle çok şey ifade etme çabası sarf etmiştir. Deyimler bir toplumun kültürünü yansıtan kalıplaşmış ifadelerden oluşup, günlük hayatımızla ilgili konuları ifade ederler. Dile iyi düzeyde hâkim olan birisinin kelime dağarcığında belirli oranda deyim olduğu söylenilebilir. Az sözle daha çok şey anlatma imkânı bulduğumuz ve konuşmayı daha çekici hale getirdiğimiz deyimler sayesinde zengin bir anlatım gücüne sahip oluyoruz. Örneğin, bir şeye sevinmeyi, memnuniyet veya iyi ruh halini ifade ederken “çok mutlu ya da sevinçli” gibi kelimeler

kullanmak yerine “sevinçten havalara uçmak, etekleri zil çalmak, ağzı kulaklarına varmak” gibi deyimleri kullanırsak o anki durumu daha canlı, etkili ve isabetli ifade etmiş oluruz.

Birçok bilim alanında olduğu gibi dilbiliminde de bu veya diğer konuların karşılaştırılmalı şekilde öğrenilmesi önemli sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Her halkın dili onun manevi varlığı olup asırların süzgecinden geçen milli değerlerin taşıyıcısıdır. Fakat her türlü milli kendine özgülüğün yanında bir de evrensel duygu ve düşüncelerin ifadesi söz konusudur. Bu hususları bir dilin kendi sınırları içerisinde kavramak her zaman mümkün olmamaktadır. Bir dilin ifade araçları, sahip olduğu ifade imkânlarının geniş ve zengin oluşu herhangi bir başka dille bu veya diğer özellikleri arasında karşılaştırmaya gidildiğinde ortaya çıkmaktadır. Bu farklılık veya benzerliğin tespiti o dilin zenginliğinin ve kendine özgü oluşunun da bir göstergesidir. Dilin anlamsal farklılığı veya başka bir şekilde ifade edersek zenginliği en çok deyimlerin karşılaştırılmasında ortaya çıkmaktadır. Dilin özlü ifadeler diye adlandırılan deyimlerden oluşan grubu bir anlamda toplumun kültürel değerlerinin ifadecisidir. Çünkü deyimlerde halkın örf ve adetleri, toplumdaki sosyal ilişkileri, yaşam tarzları, hayata bakış açıları, kişiler arası iletişim ve ilişkileri, milli özellikleri, yaşam tarzları, maddi ve manevi kültürü daha yoğun şekilde ifade edilmektedir. Yakın coğrafyalarda yaşamakta olan Türk ve Rus halklarının tarihi ve etnik bağlarının öğrenilmesi bakımından deyimlerin karşılaştırılmalı incelenmesi önem arz etmektedir. Coğrafi yakınlık, tarihin belirli aşamalarında olan dillerin birbirine etkileşimi göz önünde bulundurulduğunda deyimlerin karşılaştırılmalı şekilde ele alınması dilbilimden daha çok tarihi ve etnik bağların öğrenilmesi bakımından da önem arz etmektedir. Tezimizin araştırma kapsamına giren inanç ve inanışları ifade eden deyimlerin tespiti, analizi ve Türkiye Türkçesindeki karşılıklarının bulunmasına dair araştırmamız kendine özgü ilginç paralellikleri ve farklı bakış açısını ortaya koymaktadır.

Deyimler her türlü duygu ve düşüncemizi ifade eden çok geniş bir yelpazeyi kapsadığı için biz çalışmamızı anlamsal bir konu sınırlandırmasıyla çerçeveledik; bir toplumda önemli konuma sahip olan bir kavram, inançlarla ilgili Rusça deyimleri bulmayı, ardından bunların Türkiye Türkçesindeki karşılıklarını bulmayı hedefledik. Kronolojik bir sıralamayla batıl inanç, paganizm, Hristiyanlık, Ortodoksluk, çağdaş sosyo-kültürel

etkenlere vs. bağılı olan inançlarla ilgili deyimlerin Rus insanının mentalitesine yansımaları gibi hususlar da araştırmamızda önem arz etmektedir.

Rusçada inançlarla ilgili deyimlerin anlam sınıflandırılmasını yapıp, Türkiye Türkçesindeki karşılıkları bulunduktan sonra bu deyimler örnek cümleler içerisinde kullanılmış, bazı deyimler de hikâyeleri ile birlikte verilmiştir. Bu inceleme sırasında deyimlerin Rus halkının inanç ve inanışları, buna bağılı olarak kültürel yapıları hakkında bilgi edinecek, hem de dilin ne kadar zengin olduğunu göreceğiz.

İnançlarla ilgili deyimleri inceleme konusunu özellikle seçmemizin nedenlerinden biri Rusçada inançlarla ilgili hem kültürel hem de dil bağlamında kapsamlı bir çalışma yapılmamış olmasıdır. Ayrıca bu çalışmada Rusçadaki inançlarla ilgili deyimlerin tespiti ve incelemesinin yanında Türkiye Türkçesindeki karşılıklarını bulma yönündeki çalışmamız bir taraftan inançla ilgili duygu ve düşüncelerin dile ne kadar yansımış olduğunu somut olarak göstermek, diğer bir taraftan ise karşılaştırma yapılarak ifade etme sanatındaki benzerlik ve farklılığı göstermektir. Deyimleri kavramak deyimlerin içerisindeki kelimelere tek tek bakarak biraz güçtür, mesela bir deyim içerisinde yer alan tüm sözcüklerin anlamlarını bilsek te o sözcüğün gerçek anlamında kullanılıp kullanılmadığını deyim içerisinde görmemiz mümkündür, çünkü o sözcük deyim içinde farklı bir anlama gelebilir. Bu yüzden bir dili iyi bir şekilde öğrenebilmek için o dile özgü olan deyimlerin öğrenilmesi de gerekmektedir. Bu yüzden bu çalışmamızda bir dilin öğrenilmesi hususunda deyimlerin önemini de vurgulamak amaçlanmıştır. Çalışmamızın uygulamalı pratik amaçlarından bir diğeri de Rusça deyimlerin Türkçedeki karşılıklarını vererek Rusça öğrenen kişilerin bu deyimleri daha kolay anlayıp kavramalarını sağlama ve bunu sözlü ifadelerde de daha doğru aktarmalarına yardımcı olma düşüncesidir.

Çalışmamızda ana hatlarıyla Rusçadaki inançlarla ilgili deyimlerin anlamları ve bu deyimlere anlamca karşılık gelen Türkçe karşılıklarını vermeyi, Türkçe karşılıkları deyim halinde olmayanları ise anlamsal olarak kelimelerle ifade etmeyi öngörüyoruz. Çalışmada Rusça deyimler tespit edilmiş ve bu deyimlerin karşılıkları sadece Türkiye Türkçesindeki anlamlarıyla verilmiş, Türk dilinin diğer lehçe ve şivelerinde kullanılan deyimler çalışmamız içerisinde yer almamıştır.

Tezimiz üç bölüm ve bu bölümlerin içeriklerine uygun alt başlıklar şeklinde incelenecektir. Çalışmamızda hedefimiz sadece her iki dildeki inançlarla ilgili deyimleri bir araya getirip, listelemek değildir, hem Rusçada hem de Türkiye Türkçesinde derlediğimiz bu deyimlerdeki ortak unsurları, her iki milletin de dünya görüşlerini, yaşam tarzlarını, duygu ve düşüncelerini, inançlarını, kısacası kültürlerini daha yakından tanıyabilmek için söz konusu iki dilde karşılaştırmalı bir çalışma olarak ele almak hedeflenmiştir.

“Rus Yaşamındaki İnançlarla İlgili Genel Bir Değerlendirme” olarak adlandırdığımız birinci bölümde çeşitli kaynaklardan¹ edindiğimiz bilgilerin ışığında ilk olarak din, inanç ve inanış gibi kavramlar üzerinde durulacak, bu kavramların farklılıklarına değinilecektir. Daha sonra Rusların tarih sahnesine çıkışları ve inançları (0-988 arası değerlendirme), Rus Ortodoks kilisesinin tarihsel gelişimi, Ortodoks kilisesi içindeki yeri ve önemi üzerinde durulurken bir taraftan da Hristiyan kiliseleri, inanç, ibadet gibi kavramlar hakkında genel hatlarıyla bilgi verilecektir. İlk bölümdeki araştırmamızda daha çok deskriptif, karşılaştırmalı ve tarihsel metotlar kullanılacaktır. Rusların kilise tarihini P. V. Znamenski’nin “İstoriya Russkoy Tserkvi” adlı kaynağında sınıflandırdığı gibi dönemlerine göre yedi başlık altında inceleyeceğiz: 1)Kiev Dönemi (988-1237), 2)Moğol Dönemi (1237-1459), 3)Moskova-Kiev Dönemi-Bölünmüş Metropolitlik Dönemi (1459-1589), 4)Patriklik Dönemi (1589- 1700), 5)Sinod Dönemi (1700-1917), 6)Sovyet Dönemi, 7)En Yeni Dönem (90’lı yılların başından günümüze kadar olan süreçtir).

“Rus Mentalitesinin İnançlarla İlgili Deyimlere Yansımaları” diye adlandırdığımız ikinci bölümde öncelikli olarak mentalite nedir, mentalite (менталитет-mentalitet) ve mental’nost’(ментальность) kavramlarının tanımı ve bu kavramların arasındaki farklara değineceğiz. Bu kavramlara istinat ederek Rus mentalitesinin nasıl biçimlendiği gibi soruların üzerinde duracağız. Rusların mentalitesi içerisinde dile yansıyan inançlar ile ilgili deyimleri de kısaca değerlendirmeyi uygun bulmaktayız.

¹ Günay Tümer, Abdurrahman Küçük “Dinler Tarihi”, Akdes Nimet Kurat, “Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917’ye Kadar”, A. Rudakov, “Hristiyan Kilisesinin Kısaca Tarihi “(Краткая история христианской церкви- Kratkaya İstoriya Hristianskoy Tserkvi), P. V. Znamenski “Rus Kilisesinin Tarihi” (История Русской Церкви- İstoriya Russkoy Tserkvi) vs.

Çalışmamızın “Rusçada İnançlarla İlgili Deyimler” adlı üçüncü bölümünde ise tezimizin asıl konusunu oluşturan Rusçadaki inançlar ile ilgili deyimler ve onların Türkçe anlam karşılıkları bulunmaya çalışılacaktır. Bu bölüm deyimlerin dil, din ve kültür bağlamında ilişkisi dikkate alınarak inançlarla ilgili deyimlerin tespiti ve sınıflandırmalarından oluşmaktadır. Bu bölümdeki incelemelerde günlük hayatımızda deyimlere atasözlerine göre daha çok yer verdiğimiz de tanığı olduk. Deyim ve atasözü kavramları aslında birbirine yakın bulunmaktadır. Mesela “kırkıdan sonra azanı teneşir paklar” atasözü iken “kırkıdan sonra azmak” deyim olarak kullanılmaktadır. Aslında bu ikisi arasında benzerlik söz konusu olabilir. Örneğin kalıplaşmış ifade biçimleri, anonim şekle sahip oluşları vs. Fakat deyim ve atasözü arasında bazı yapısal farklılıklarla karşılaşılmaktadır. Örneğin, atasözü genelde bir cümleyken, deyimler tamlama konumunda karşımıza çıkabilmektedir.

Bu bölümde tespit ettiğimiz yaklaşık 515 deyim inancılara ilgili bir sözlük çalışmasının yapılmadığını da düşünürsek, yabancı dil olarak Rusçayı öğrenenlerin sözcük dağarcığının gelişmesine de önemli ölçüde katkı sağlayacağı açıktır. Tezimizde her ne kadar inançlarla ilgili deyimleri inceledik de bazı eksik deyimlerin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Ancak çalışmamızda bu kadar deyim bulunmasının deyim bilim açısından önemli olacağı kanaatindeyiz. Çalışmada özellikle eş zamanlı karşılaştırmalı dil bilim yöntemine başvurmamızın diller arası bir etkileşimin yanı sıra her iki kültürü de daha yakından tanıma imkânı sağlayacağı düşüncesindeyiz. Özellikle bu çalışmanın edebiyat, kültür ve çeviri gibi alanlarda da konuyla ilgili araştırma veya uygulamalı çalışma yapmak isteyen araştırmacılara faydalı olacağı düşüncesindeyiz. Çünkü tarih, edebiyat, sanat, mitoloji vb. gibi birçok bilim dalı ile ilişki içerisinde olan deyimler bu bilim dallarından hem etkilenmekte hem de onları birçok yönü ile etkilemektedir.

Çalışmamızın araştırma metotları içinde deyim sözlüklerinin ve kılavuzlarının öğrenilmesi açısından, Rusçada yer alan inançlarla ilgili deyimlerin anlamları ve karşılıkları bulunurken inançlarla ilgili kavramların geçtiği sözler tespit edilmiş, genel tarama modeli kullanılmış ve ağırlıklı olarak sözlük çalışması üzerine odaklanılmıştır. Tezimizin örneklem grubu sadece Rusça deyimlerden oluşmaktadır. Bu deyimlerin farklı dini görüşe sahip olsa da karşılıkları Türkçede bulunmaya çalışılmıştır. Bu deyimlerin büyük bir kısmı Rus kökenli iken diğer kısmının da yabancı kökenli ve Eski

Slavcadan geçen deyimlerden oluştuğu görülür. Hedef dilde eğer aynı anlama gelen bir deyim kullanılıyorsa tam karşılığı verilmiş ya da yakın anlamlı deyim ifade edilmiştir, eğer o dilde her hangi bir kullanımı yoksa da sadece çevirisi yapılmış, açıklaması verilmiştir. Deyimler alfabetik sıra ile yazılmıştır. Cümle içerisinde kullanırken Rusça kaynaklardan faydalanılmış, örnekler genellikle edebi eserler ve sözlüklerden alıntılanmıştır. Birçok sözlükte yer alan deyimler taranarak inanç (hak, batıl), din ile ilgili kavramların geçtiği sözler tespit edilmiş, inançlarla ilgili deyimler tek tek bulunup fişlenmiştir. Kelimeler sözlük aracılığıyla taranmış ve değerlendirmesi yapılmış, nicel-nitel ağırlıklı yöntemler kullanılarak çalışmada bulunan deyimler sayı olarak belirlenmiştir; taranan bu deyimler gruplara ayrılmış ve sözlüklerdeki inanç kavramı ile ilgili kelimeleri tespit edilerek anlam ve konu açısından bazı başlıklar altında sınıflandırma yöntemine tabi tutulmuştur. Sözlük taramaları sonucunda bulunan deyimler tablolar halinde gösterilerek, tablonun birinci sütununda deyimlerin Rusça anlamları, hangi sözlüklerde, hangi sayfalarda yer aldıkları örnek cümlelerle birlikte gösterilmiş; tablonun ikinci sütununda da bu deyimlerin Türkçe karşılıkları, Türkçe karşılığı olmayanların da Türkçe açıklamaları ve örneklerin de çevirisi verilmiştir. Tespit edilen deyimlerin tablolar halinde gösterilmesi, içeriğin görsel anlamda daha kolay öğrenilmesini sağlayacaktır. İncil’de geçen deyimlerin açıklamaları, bu deyimlerin ne anlama geldikleri dipnotlarda gösterilmektedir. İncil’deki birçok deyimde kullanılan bu ifadelerin mitolojik olgulardan beslendikleri aşikârdır. Rusçadan Türkçeye deyimlerin anlamlarının çevirisi tarafımızdan yapılmıştır. Deyimlerin tespitinden sonra bu deyimlerin semantik analizleri yapılmış ve daha sonra yine bu deyimler içerisinde insanın özelliklerini ve niteliklerini yansıtan inançlarla ilgili deyimler birçok başlık altında gösterilmiştir.

Deyimleri daha iyi kavrayabilmemiz için Rusça sözlükler ve Rus yazarların eserlerinde yer alan cümleler kullanılmıştır. A. Puşkin, M. Lermontov, N. Gogol, L. Tolstoy, M. Gorki, F. Dostoyevski, N. Nekrasov, M.Şolohov gibi Rus yazarlar ve şairlerinin eserleri deyimler açısından zengin oldukları için genellikle bu yazarların eserlerinden faydalanılmıştır. Bunların dışında S. Ojegov, N.Yu Şvedova’nın, “Rusça Konuşma Sözlüğü” (Толковый словарь русского языка- Tolkoviy Slovar’ Russkogo Yazıka), A.İ. Molotkov’un, “Rus Dili Deyimler Sözlüğü” (Фразеологический словарь русского языка- Frazеologičeskiy Slovar’ Russkogo Yazıka), A.İ. Fyodorov’un “Rus

Edebi Dili Deyimler Sözlüğü” (Фразеологический словарь русского литературного языка - “Frazeologičeskiy Slovar’ Russkogo Literaturnogo Yazıka), Lilia Ermakova ve Sevinç Üçgül’ün “Kısa Rusça-Türkçe Deyimler Sözlüğü” (Краткий русско-турецкий фразеологический словарь - Kratkiy Russko-Turetskiy Frazеologičeskiy Slovar’)vb. kaynaklarından faydalanılmıştır. Bu kaynakların dışında konuyla ilgili çok sayıda tez, makale ve internet sayfalarında yer alan yayınlara da başvurulmuştur.

Günlük konuşma dilimizde sık sık başvurduğumuz deyimler iletişimimiz açısından büyük önem arz etmektedir. Çeşitli dillerde, çalışmamız nedeniyle takip ettiğimiz Türk ve Rus dillerinde de ister tek başına, isterse de karşılaştırmalı çalışmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

I. BÖLÜM

RUS YAŞAMINDAKİ İNANÇLARLA İLGİLİ GENEL BİR DEĞERLENDİRME

1.1. İnanç ve İnanış Kavramına Genel Bakış

İnançlar bir milletin hayatında, o milletin milli varlığında, değerlerinin korunmasında ve geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. İnanç; Osmanlıcada “itikat”, Fransızcada “croyance”, Almandaca “Glauben”, İngilizcede “belief”, İtalyancada “credenza” kelimelerine karşılık gelir.² İnanç sözcüğünün çeşitli kaynaklarda karşılığı olarak farklı tanımlarla karşılaşmaktayız. TDK inancın anlamını “Tanrı’ya, bir dine inanma, akide, iman, itikat, inanma duygusu, inanılan şey, öğreti, bir düşünceye gönülden bağlı bulunma”³ şeklinde verir. İnançlar sözlüğünde ise “saniya güvenme ve bağlanma” olarak tanımlanan inanç “bilginin bittiği yerde başlar, bilinen için söz konusu değilken bilinmeyene inanılır” şeklinde ifade edilmektedir.⁴ Dinler ve inançlar terminolojisinde inanç; “bütün dinlerde bağlanılması gereken ilkeler, prensipler, esaslar bütünüdür” şeklinde tanımlanmaktadır.⁵ Araştırmacı yazar İ. Zeki Eyüboğlu ise inanç ile ilgili şu ifadeyi kullanmaktadır: “İnanç, bir kimsenin günlük yaşamını, davranışlarını etkileyen, başkalarından öğrenme yoluyla kazanılan düşünce varlığıdır.”⁶ Eyüboğlu’na göre inançlar genellikle iki türlüdür:

“Bir, somut varlıklarla ilgili olan inançlar, ikincisi de soyut varlıklara bağlanan inançlar. Somut varlıklara dayananlar doğa olayları ile ilgili inançlardır. Bunlar ekin ekip biçmek, ev yapmak,

² Orhan Hançerlioğlu, *İnanç Sözlüğü: Dinler- Mezhepler- Tarikatler- Efsaneler*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1993, s. 268

³ *Güncel Türkçe Sözlük*, TDK, <http://www.tdk.gov.tr> (E.T. 21.06.2012)

⁴ Hançerlioğlu, s. 268.

⁵ Osman Cilacı, *Dinler ve İnançlar Terminolojisi*, Damla Yayınevi, İstanbul 2001, s.177

⁶ İ. Z. Eyüboğlu, *Anadolu İnançları, Anadolu Üçlemesi I*, Gökkuşluğu Yayınevi, İstanbul 1998, s. 37

insan yaşamına karışan, günlük yaşama olaylarına yön veren, evlenme, komşuluk, karşılıklı yardım, çalışma gibi toplum olaylarına dayanan inançlardır. Bu tür inançlar doğa olaylarını izler. Güneşin, ayın, yıldızların yörüngeleri üzerindeki devinimlerine, yellerin esişine, hava değişimlerine mevsimlere uyarak yaşamı düzenlemeye yarayan inançlar kaynak olarak genellikle somut niteliktedir. Soyut varlıklarla ilgili inançlar ise insan düşüncesinin yarattığı, doğadan kopuk inançlardır.”⁷

Milli varlığımızda büyük öneme sahip olan inançların özüne bakacak olursak onların hayatımızdaki deneyimlerimizin, kültürel değerlerimizin yansımaları olduklarını görürüz. İnançlar sözlüğünde inanç ile ilgili şunlardan bahsedilmektedir:

“İnanç bir sanı ya da bir kanıya dayanarak kabul etmedir. Hayal gücünün pratikle bağımlı olarak işlemesi halinde bilimsel varsayımlar; pratikten kopmuş olarak işlemesi halinde de inançlar meydana gelir. Pratikte denetlenen ve doğrulanan inanç, inanç olmaktan çıkar, bilgi olur. Ruh bilim açısından inanç şüpheyile başlar, olasılıklardan geçer ve kesinliğe varır. İnsanlık önce gerçeklik içindeydi ve gerçeklikle özdeşti, hayal kurma yeteneği çok daha sonra gelişmiştir. İnsanlar kimi hayallerinde kendi gerçekliklerini belli bir ölçüde ve zorunlu olarak yansıtmışlardır. Bu yansımaya sanatsal abartma ve süslemelerin geniş çapta katılmasından kaçınılamazdı. Bundan ötürüdür ki inanç ürünleri bilim dışı olduğu halde inanç nedenleri bilim içidir.”⁸

Tarihi süreç içerisinde çok sayıda filozof, bilim adamının inancın önemine değindiğini görüyoruz. Aydınlanma çağının önde gelen tarihçi ve filozoflarından olan İskoçyalı David Hume (1711–1776) inancı “şimdiki izlenimle çağrışımlı ya da onunla ilişkili düşünce” olarak tanımlar.⁹ Ona göre insan ruhu bizzat kendi algılarından oluşmaktadır. İnsan aklının doğuştan hiçbir yeteneği yoktur. Alman filozof Immanuel Kant (1724–1804) için inanç bir bilgi biçimi değildir. Marksizm’in kurucusu filozof Karl Marks (1818-1883) ise, inancı bir yanılsama sayarken, ona göre inanç zavallı insanların kurtuluş dilekleriyle ya da öbür dünya düşleriyle ilgilidir.¹⁰

Prof. Dr. Hasan Kayıklık “Psikolojik Açıdan İnanç, İman ve Şüphe” adlı çalışmasında, insanların yaşamları boyunca başkalarından bir şeyler öğrendiklerini yazar.

⁷ Eyüboğlu, ss.40-41

⁸ Hançerlioğlu, s. 26

⁹ Serkan Yılbır, *Türk Destanlarında İnanç ve İnanışlar*, Sakarya Üniversitesi SBE, Sakarya 2006, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 62

¹⁰ Yılbır, s.64

“...İnsanlar bu öğrendiklerinin doğru ya da yanlış olup olmadığına bakmaz, daha doğrusu buna ihtiyaç duymaz ve kişiden kişiye aktarır. İşte inanç insanların birbirlerine aktardıkları bu kabullenmelerdir. İnanç insanda çocuklukta oluşmaya başlar, çevresinden duyduklarını ilk önce sorgulamadan kabul eder. Çocuk için sözcükler, gerçekler kadar güzeldir. Bu inanç biçiminin bir kısmı yaşam boyunca sürer. Yetişkinler arasında varlığını sürdüren bazı inançlar, bu sorgulanmayan çocuksu ve irrasyonel inançla ilgilidir.”¹¹

İnancın olduğu yerde din, gelenek, görenek, sosyal çevre vardır. İnanç her insanda var olan bir olgudur ve herkesin kendine göre bir inanç sistemi vardır. Geçmişten günümüze kadarki sürece bakıldığında da en ilkel toplumdan en medeni topluma kadar hiçbirinde inançsız bir topluma rastlanmamıştır, inançsız olanın toplum değil, bu toplum içerisindeki bireyler olduğunu görürüz. İnançlar ilk olarak kişinin içinde ortaya çıkar, insanın sevdiği, beğendiği ya da nefret ettiği her şey onun inancı haline gelir. İnançlar genelde insanın hayatında önemli sayılacak mesela, doğum, ölüm, evlilik gibi evrelerinde ortaya çıktığı için bunlara ayrı bir önem vermişler ve bu değer verdikleri şeylere uygun olarak da kendilerine özgü birçok uygulama ortaya koymuşlardır. Birçok ulus gibi Rusların da geçmişten günümüze dek farklı inançlara sahip oldukları görülmüştür. Bu adet ve inançlar da onların kültürleri hakkında bizlere bilgi vermekte ve bu toplumun hem maddi hem de manevi tüm değerlerinin yansıtılmasını sağlayan kültür tarihine kaynaklık etmesi açısından da büyük önem arz etmektedir.

İnanış kavramına ise köken olarak bakılacak olursa Osmanlıca’da “hurafe”, Fransızca ve İngilizce’de “superstition”, Almanca’da “Aberglaube”, İtalyanca’da “superstizione”¹² kelimelerine karşılık geldiğini görürüz. Türkçede “inanış” için aynı zaman da “batıl inanç” ya da “halk inancı” gibi ifadeler de kullanılırken, Rusçada ise “sueveriye” (сueверие) kelimesi kullanılmaktadır.

Çeşitli kaynaklarda inanış veya batıl inanç kavramının tanımlarına göz atalım. TDK’ya göre batıl inanç “doğaüstü olaylara, gizli ve akıl dışı güçlere, kehanetlere aşırı derecede bağlı boş inanç, batıl itikat”¹³ anlamına gelir. Yazar Hançerlioğlu’na göre batıl inanç, “kimi nesnelerin mutluluk veya mutsuzluk getirdiğine inanmadır, pratikle

¹¹ Hasan Kayıklık, “Psikolojik Açıdan İnanç, İman ve Şüphe”, *A.Ü.İ.F.D.*, C. 46, S. 1, 2005, s. 133-155 içinde s. 139

¹² Hançerlioğlu, s.269

¹³ *Güncel Türkçe Sözlük*, TDK, <http://www.tdk.gov.tr> (E.T. 21.06.2012)

denetlenemeyen ve doğrulanamayan her inanç boş inanç, batıl inançtır.”¹⁴ Araştırmacı Yılbır’a göre inanç “halkın kabul ettiği dinin getirdiği kurallar ve inanmalarken”; inanış “çok eski devirlerden günümüze sahip olduğu, temelleri ve gerçekliği tartışılabilir inanmalardır.” Bu iki kavramda inanışın getirdikleri tartışılırken, inancın getirdikleri tartışılmaz, çünkü o kuralları inanılan din kendi koymuştur.¹⁵ İnsanlar arasındaki bir halk inanışı olan batıl inançlar aslında kişinin odaklandığı bir olayı, konuyu inanç haline getirip ona yaygın bir şekilde sahip çıkmasıyla başlar.

İnanışlarda fikirleri, düşünceleri körü körüne kabul etme vardır, burada mantık aranmaz, bilimsel bir tez de ise zaten yoktur. Belki de bu yüzden insanlar bunlara çok çabuk inanırlar. Dini inançlar kutsal ve ilahi, kötü ve lanetli olarak iki yönlüken; inanışlar ilahi değildir. Bu halk inançları ülkeden ülkeye her toplumda farklılıklar gösterir. Rusya’da da batıl inanç geleneklerinin uzantıları aslında Hristiyanlık öncesi döneme kadar gitmektedir. Ortodoks teolog G. Florovski (1893–1979) Hristiyanlık öncesinden günümüze dek dil ve hafızada yaşamını sürdüren bu durumu şöyle açıklamaktadır: “Paganizm (язычество- yazıçestvo) ölmedi ya da hemen silinmedi. Halkın bilincinin derinliklerinde bir yerlerde hala vardı... Gizemli hayatları hala devam ediyordu, artık iki düşünce ve iki inançlılık (двоеверие-dvoeveriye)¹⁶ vardı. Özetle söylemek gerekirse iki kültür oluşmuştu: gece ve gündüz.”¹⁷

Hristiyanlığın yayılmasından sonra pagan geleneklerinde ve mitolojilerinde azalma görülmüş, insanların düşünce tarzlarında, yaşam stillerinde, kültürel geleneklerinde ve batıl inançlarında önemli derecede değişiklikler olmuştur.¹⁸ Bir toplum yeni bir dini benimsemeden önce eski inançlarından kurtulamadığı için bu değişiklikler bir anda değil zamanla toplumda yer edebilmiş, bu inançlarını da önceki inançlarıyla birleştirerek uygulamaya devam etmiştir. Bu durum Ruslarda da ifade edildiği şekliyle olmuştur.

¹⁴ Hançerlioğlu, s.268

¹⁵ Yılbır, s.70

¹⁶ 11-13 yüzyıllara arasında varlığını sürdürmüştür. 11. Ve 12. Yüzyıllar içinde şehirlerde çok fazla kültürel değişim olmuş ancak uzun bir zaman köylerde, (ormanlık alanda ve kuzey taraflarda) değişim görülmemiş, paganizm inançlarını sürdürmüşlerdir. (B.A. Rıbakov, *Yazıçestvo Drevney Rusi*, izd. Moskva, 1987, <http://biblioteka.cc/engine/down-file-re.php?id=578207>) (E.T. 21.02.2013)

¹⁷ *Pravoslaviye i Russkaya Kul'tura*, www.pravoslavie.ru (E.T. 10.10.2012) içinde G.K. Florovski, *Puti Russkogo Bogoslaviya*, Vil'nyus, 1991, s. 9

¹⁸ P. Caesar Korolenko, *The revival of pagan traditions and their influence on the content of mental disorders in contemporary Russia*, World cultural psychiatry research review, Rusya Novosibirsk 2006, p. 12-20

Slav paganizminin kalıntıları olan birçok inanç, batıl inanç ve gelenekler geçmişten günümüze kadar varlığını sürdürmektedir. Bu batıl inançlar karşımıza çeşitli şekillerde çıkmaktadır: kara kedinin önümüzden geçmesi, ayna kırılması, kulak çınlaması, gece köpek uğuldaması, tuzun dökülmesi vs. Bu batıl inançlarla ilgili bazı örnekler vererek toplum hakkında bilgi sahibi olmak mümkündür, bizde genel olarak Rusların bu inanışlar konusunda ortaya koydukları uygulamaları ve bunlara yükledikleri anlamları göstermeyi uygun buluyoruz. Rus toplumunda bu tarz inançların daha çok yeni doğan bebekler üzerinde ortaya çıktığı görülmektedir. Yeni doğmuş bebekleri veya çocukları kötülüklerden korumak için birçok yöntemler uygulanagelmıştır. “Eğer kız babasına, erkek de annesine benzerse bu şanslı olacağını gösterir. Boş beşik sallanmamalıdır. Çocuğun gelişimini sağlaması için çocuğun saçı ve tırnakları bir yaşına kadar kesilmez. Çocuk aynaya baktırılmamalı, yoksa konuşması gecikir. Çocuk ilk adımını atacağı zaman önüne makas ya da bıçak konur...”¹⁹

Büyü, büyücülük ve cadılık da Rusların inanışlarında büyük bir öneme sahiptir. Bu inanışlara göre dünyadaki güçler iyi ve kötüdürler. İşte bu tabiatüstü olaylarla bu güçleri yöneten büyücüler olmuştur. Ruslarda doğaüstüne ilişkin diğer bir inançta saksığanla ilgilidir.

“Tarihsel bir efsaneye göre Korkunç İvan, Rusya’da cadılığın kökünü kazımak için cadı olduğundan şüphelenilen herkesin Moskova’da hapsedilmesini emretti. Kızıl Meydan’da cadıları yakmak üzere bir saman yığını hazırlandı, ne var ki alevler ve duman yükselirken cadılar birbiri ardına saksığanlara dönüşüp uçarak tehlikeden uzaklaştılar. Rusya’nın her yerinde, saksığanların doğmamış bir çocuğa zarar verebileceğine inanılırdı ve bu yüzden hamile kadınlar eğer bir saksığanın öttüğünü duyarlarsa evden ayrılmamaları konusunda uyarılırdı.”²⁰

Baykuşun ötmesi ölümün habercisidir, ayna kırılması uğursuzluktur. Ural nehrinin ötesine geçerken ki köprüde asılmış birçok kilit vardır. Kilitlerin hepsi birbirinden farklıdır: küçük, büyük, gösterişli bazıları da boyalıdır. Bunu yapmalarının sebebi de şudur: yeni evlenecek gelin ve damat düğün günü buraya gelirler ve köprüye bir kilit asarlar. Kilidin anahtarını da ömür boyu birlikte olmak için Ural nehrine atarlar. Bu yüzden bu köprüye âşıklar köprüsü de denmektedir. Ve köprünün üstündeyken de

¹⁹ E. A. Gruško, Yu. M. Medvedev, *Slovar’ Russkih Suyeveryi, Zaklinaniy, Primet i Poveriy*, Nijniy Novgorod: Russkiy Kupets i Brat’ya Slavyane 1995, s.400; Korolenko, s.14-15.

²⁰ Elizabeth Warner, *Rus Mitleri*(çev. Mert Kireççi), Phoenix Yayınevi, Ankara 2010, s. 95

evliliklerinin bir ömür boyu sürmesi ve hiç ayrılmamak için dilek tutarlar.²¹ Başka bir örneğe bakarsak Moskova'da devrim meydanı metro istasyonunda (площадь революции) bronzdan heykeli yapılmış bir asker ve köpeği durmaktadır. Trenden inenler hemen bronz heykele koşarlar. Binlerce kişi köpeğin burnunu eller, hatta bu ellemeler yüzünden köpeğin burnu parlak bir hale gelmiştir. İnanişâ göre eğer ona dokunursan sana başarı ve mutluluk getirecektir. Hatta birçok öğrenci de notlarıyla birlikte buraya gelir ve sınavlarda başarılı notlar almak için notlarını köpeğin burnuna sürerler.²² Bu günlük hayatla ilgili olan batıl inançların yanı sıra, dinle, inançla ilgili olan birkaç önemli batıl inanca rastlamak da mümkündür:

On üç sayısı (Тринадцатое число- Trinadtsayoye çislo): uğursuzluk olarak nitelendirilir, çünkü Hz. İsa son yemeğini on üç kişiyle birlikte yemiş, o yüzden de bu uğursuz sayılan bir Hristiyan inancı haline gelmiştir.

Melekler (Ангел- Angel): yıldızlar Tanrı'nın gökyüzündeki pencereleridir ki buradan kutsal melekler bakarlar. Dünyada ne kadar insan varsa o kadar da melek vardır. Yaşayan her canlıyı koruyan bir meleği vardır. İnsan doğar ve Tanrı da onu kötülüklerden koruması için bir melek gönderir. Doğumunda onunla olan meleği ölümünden sonra da kırk gün onun evinde yaşar, bu yüzden bu zaman içinde hiç kimse ikonaların²³ konulduğu rafın altında oturmamalıdır. Kırk gün sonra iki kadın, meleğe ekmek, tuz ve şarap vererek gönderirler.²⁴

Babay (Бабаѡ): geceleri ortaya çıkan kötü ruhtur, haylaz çocukları toplamak için yanında çuval taşır. Gece olduğunda bahçeden ya da ormandan dışarı çıkar, pencerenin önüne gelir ve bekler. Çocukların ağlamalarını ve kaprislerini dinler, gürültü yapmaya, ses çıkarmaya başlar, pencereye vurur. Gerçekten de haylaz çocukları korkutur ama hiçbirini kaçırmaz.²⁵

²¹Valeri Duhanin, *O suyeveerii i podlinnoy vere*, <http://www.pravoslavie.ru/put/44355.htm>, (E.T. 30.06.2012)

²² A.g.e., <http://www.pravoslavie.ru/put/44355.htm>

²³ İkona: Ortodoks kiliselerinde çokça görülen tahta üzerine yapılmış, Meryem Ana, Hz İsa veya azizleri tasvir eden, hem evlerde hem kiliselerde bulunan Bizans sanatının kolu. İkon sanatı özellikle Rusya'da XI. Yüzyıldan itibaren yayılmıştır. (Cilacı, s.173)

²⁴ Gruşko, Medvedev, s.17

²⁵ A,g,e., s. 23

Bela (Бѣда- Bēda): bir belanın arkasından kesinlikle başka bir bela daha gelir, hazırlıksız yakalanmamak için onu beklemek gerekir. Bununla ilgili şunlar söylenebilir: “bela tek gelmez”, “bela geldi, kapıyı aç.”²⁶

Cinliler (Бесноватые- Besnovatiye): içine şeytan girmiş insanlardır. Cinliler delillerle bir tutulmaz. Cinliler haç, ikona ve diğerleri gibi kutsal eşyalara yaklaşıldığında çıkıp giderler. Küfrederler ve kutsal şeylerin üzerine oturmaya çalışırlar.²⁷

İsa’ya hamile olduğunun Meryem’e iletilmesi (Благовѣщенье- Blagoveşen’e): 7 Nisan’da kutlanır. Bu günde Cebrail melek Meryem’e İsa’yı doğuracağını haberini verir. Bugünden önceki Cuma günü kim oruç tutarsa sevap işler. Bugün dikkat edilen bazı hususlar da bulunmaktadır. Uyuz olmamak için nehirde yıkanır, dumanın altında oturmazlar, evlerde yeni ateş yakmazlar, dolu vurmasın diye yiyecek hazırlamazlar, yeni bir kıyafet giymezler. Kim bugün yazı tura oyununu mutlu bir şekilde oynarsa tüm yıl bu oyunda para kazanacağına inanılır. Bugün kırlangıç olmazsa soğuk bir bahar olur, güneşli olursa da buğday yetişir.²⁸

Tabut (Гроб- Grob): kim hastalıktan ölen birinin mezarının önünden geçerse bu hastalık yaşayan kişiye geçer. Tabut eğer küçük olursa evde başka merhumlar da olacağına işaretir.²⁹

Kilise (Церковь- Tserkov’): rüyada kilise kurduğunu görmek, feraha ve mutluluğa erişeceğine; kiliseye girdiğini görmek dürüst bir davranışa ve hayırseverlik olacağına; kilisede Allah’a dua etmek teselli ve sevince işaretir.³⁰

Sonuç olarak bu inanışların insanların daha önce bu bilinmez dünyayla karşılaştıklarında onu açıklamaya ve ona alışmaya çalışmaları sonucu ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Yani bu halk inanışlarının esasında doğaüstü bir güce inanış bulunmaktadır. Bu bilinmezliği anlama çabası içerisinde olunmuş ve bunu insanüstü bir güçle açıklamışlar, bu olağanüstü güçte, halk inancı veya batıl inanç olarak ifade ettiğimiz inanışların çoğunun oluşmasında etkili olmuştur.

²⁶ A.g.e., s. 31

²⁷ A.g.e., s. 40

²⁸ A.g.e., s. 44

²⁹ A.g.e., s. 118

³⁰ A.g.e., s. 491

1.2. Din Nedir?

Her din bilim adamı kendi alanından dine yaklaşmış, dini farklı şekillerde tanımlayınca da birçok tanım ortaya çıkmıştır, bu yüzden dinin kesinleşmiş evrensel bir tanımı yoktur. Mehmet Aydın “Din Felsefesi” adlı kitabında dinleri tanımlama problemi konusunda, dini, inceleme ve araştırma konusu edinen her disiplin, kendi yöntem arayışına yarayan bir din tanımıyla yola çıkmaktadır. Bununla ilgili “Bir psikolog, dini çoğu kere yaşanan bir tecrübe; bir sosyolog toplumsal bir müessese; bir kelimacı ise, akıl ve mantıkla savunulan bir sistem olarak görmektedir” demektedir.³¹ Din konusunda hiçbir bilim adamı hak, batıl, doğru ve yanlış gibi herhangi bir değerlendirmeye gitmemekte her biri dini kendi disiplini açısından incelese de dini objektif olarak ele almaktadır.

TDK’ya göre din; “Tanrı’ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanettir.”³²

Dinler tarihçileri Tümer ve Küçük’e göre din “İnanış ve davranış şekilleriyle, insanlar arası ilişkileri düzenleyen ve insanların iyi işler yapmasını, barış ve huzur içinde, bir arada yaşamasını sağlayan genel kurallar bütünüdür.”³³ Yine dinler tarihi açısından din; en kısa tanımıyla, kişinin “kutsalla olan ilişkisidir.” Biz bu türden ilişkiyi, bütün millî ve evrensel inanç sistemlerinde görebilmekteyiz. Kutsalın içine hem maddi hem de manevi varlık ve nesneler dâhil edilebilir. Bunlar nedir, denildiği zaman kesin bir şekilde sayılarak cevaplandırılmaz, çünkü bunlar coğrafyadan coğrafyaya, milletten millete, zamandan zamana, şartlardan şartlara değişebilmektedir.³⁴

İnanç sözlüğünde ise din şu şekilde tanımlanmıştır: “İnsanların doğal ve toplumsal yetersizliklerinin yansıması olarak yaratıcı, düzenleyici ve yönetici üstün bir güç inancı... Bu üstün güç, tanrı kavramıyla dile getirilmiştir. Din de bu tanrıya tapmadır.”³⁵

Alman filozof İmmanuel Kant (1724–1804) dini şu şekilde tarif etmiştir. Din, insanın bütün vazifelerinde ilahi emrin bilinmesi ve tanınmasıdır.³⁶

³¹ Mehmet Aydın, *Din Felsefesi*, Selçuk Yayınları, İstanbul 1992, s. 5

³² Güncel Türkçe Sözlük TDK, <http://www.tdk.gov.tr> (E.T. 21.06.2012)

³³ Günay Tümer, Abdurrahman Küçük, *Dinler Tarihi*, Ocak Yayınları, Ankara 2002, s. 7.

³⁴ Mircea Eliade, *Dinler Tarihi İnançlar ve İbadetlerin Morfolojisi*(çev. Mustafa Ünal), Serhat Yay., Konya 2005, s. 23-27.

³⁵ Hançerlioğlu, s. 144

Dinler tarihi uzmanı Benjamin Constant (1767–1830) dini şu şekilde tanımlar: “din insanlık tarihine en fazla hâkim olan güçtür. Din duygusu, yaratılışımızın değişmez bir vasfı ve ayrılmaz bir özelliğidir.”³⁷

Alman filozof ve teologu Schleiermacher’e (1768–1834) göre “din”, mutlak itaat duygusundan ibarettir, sonsuzluğun duyulması, insanın tabiat karşısında duyduğu acz ve hayranlıktır.”³⁸

Alman düşünür Friedrich Schelling (1775–1854)’e göre “din, bizim varlığımızın Varlık’la olan mutlak bir birleşmesidir.”³⁹

Batıda modern anlamda dinler tarihi çalışmalarını başlatan Alman filozof ve din tarihi araştırmacısı Max Müller’e (1823–1900) göre din “İnsanın sonsuzu kavramasını sağlayan, akıl ve mantığa tabi olmayan zihnî bir meleke veya yetenektir. Kavranılmayanı kavramak, anlatılmayanı anlatmak için yapılmış çaba. Sonsuzluğa yönelen bir özleyiştir.”⁴⁰

Dinin kaynağını sosyolojik açıdan inceleyen İngiliz animist ve filozof Herbert Spencer (1820–1903) dini “tabiatüstü ve esrarlı kuvvetlerin varlığına inanmaktır” şeklinde tanımlar.⁴¹ Spencer dinlerin hayata ait korkulardan meydana geldiği teorisini bilinebilen ve bilinemeyen diye ikiye ayırarak açıklar.⁴²

Fransız sosyoloğu ve filozofu Ernest Renan’a (1823–1892) göre “din, insan doğasının en yüksek, en çekici belirtilerindendir.”⁴³

En ilkel din şeklinin “animizm” olduğunu savunan Britanyalı antropolog Edward B. Tylor (1832–1917) dini şu şekilde açıklamıştır: “Din, manevi/ruhi varlıklara inançtır, ruhani varlıklara inanmaktan ibarettir.”⁴⁴

³⁶ Ahmet Kahraman, *Dinler Tarihi*, Sümer Matbaası, İstanbul 1965, s. 13

³⁷ M. Şemseddin Günaltay, *Dinler Tarihi Yeryüzündeki İlk Dinler*, Kesit Yayınları, İstanbul 2006, s.67

³⁸ Kahraman, *Dinler Tarihi*, s. 13

³⁹ Felicien Challeye, *Dinler Tarihi*, (çev. Samih Tiryakioğlu), Varlık yayınları, İstanbul 2002, s. 213

⁴⁰ Challeye, s. 213

⁴¹ Kahraman, *Dinler Tarihi*, s. 13

⁴² Cilacı, s.331

⁴³ Kahraman, *Dinler Tarihi*, s. 13

⁴⁴ <http://dinsosyolojisi.gen.tr/index.asp?PageID=25> (E.T.06.09.2012)

Varoluşçu Alman filozof Nietzsche'ye (1844–1900) göre “din, insanlığa kendini zorla kabul ettirmektedir; tıpkı bazılarına göre tıbbın gücü kendi imparatorluğunu insanların hastalıklarından yararlanarak kurması gibi.”⁴⁵

Dini tamamen sosyal açıdan inceleyen Fransız sosyologu ve dinler tarihi araştırmacısı Emile Durkheim (1858–1917) ise; "bir topluluğun oluşmasını sağlayan ayin ve inançlar sistemi" şeklinde tanımlamışlardır.⁴⁶ Böylece dinin toplumdaki sosyal özelliğine vurgu yapmıştır. Yine Durkheim'e göre dinsel inançlar her zaman belirli bir topluluğun malıdır, bu topluluk bu inançları benimser ve onun gereklerini dayanışma halinde yerine getirir.⁴⁷

Fransız filozof Henri Bergson (1859–1941)'a göre din, “zekânın dağınıklığı ve çaresizliği karşısında doğanın koruyucu tepkisi ve daha da ileride hayatın bütününe bağlanma, hayat hamlesinin en derinidir”.⁴⁸

Katolik ve din tarihçisi olan Lagrange de dini şu şekilde tanımlar: “din insanlığın ortak onayıyla, tanrıya ve tanrılara tapınışla başlar.”⁴⁹

Hayatında dine ayrı bir önem veren Rus yazar L.Tolstoy'a (1828–1910) göre ise din, “İnsanla insanın kendini bir bütün hissettirdiği, yol gösterici ilkeler edindiren sonsuz varlık arasındaki ilişkidir. Bir din bu bağı kuramıyorsa sadece bir dinin yozlaşmış halidir.”⁵⁰

Din birçok bilim dalıyla iç içedir: Dinler tarihi, din sosyolojisi, din fenomenolojisi, din psikolojisi ve din felsefesi. Filoloji, sanat tarihi, arkeoloji, etnoloji ve folklor de din konusunda fayda sağlayacak araştırma sahaları içinde yer alır. Birçok alanla ilgili olan dinin mitoloji ile de çok sıkı bir ilişkisi vardır. Geçmişte insanların açıklayamadıkları birçok olay olmuş, bunu da mitoloji ile açıklığa kavuşturmuşlardır. Dinin temelinde Tanrı varken, mitolojide insanların inançları, kendi oluşturdukları hayalleri vardır. Bu konuya Eski Slav inancı başlığımız altında daha detaylı bir şekilde yer vereceğiz.

⁴⁵ Antoine Vergote, *Din, İnanç ve İnançsızlık* (çev. Veysel Uysal), Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 1999, s.84

⁴⁶ İhsan Süreyya Sırma, *Dinler Tarihi*, <http://www.ansar.de/sosyalbilimler/d/032.htm>, (E.T.06.09.2012)

⁴⁷ Challege, s. 19

⁴⁸ <http://septikfikir.wordpress.com/2009/10/01/septik-bakis-altinda-din/> (E.T. 13.01.2013)

⁴⁹ Challege, s. 207

⁵⁰ Tolstoy, *Din Nedir?*(çev. Yeşim ılgın), Metropol yayınları, İstanbul 2008, s. 19

Bilim ve din arasında bilgi, kaynak ve yöntem açısından farklılıklar vardır. Bilimsel bilgide akıl ve deney önemliken; dinsel bilginin kaynağı ise Tanrıdır. Fransız filozof Descartes (1596 -1650) din ve bilimin birbirlerine karşıt cephelerde değil tam tersine birbirleriyle ilişki içinde olduklarını şu sözleriyle ifade etmiştir: “İlmin kendine mahsus bir malikânesi vardır. Onun konusu laboratuvara giren olaylardır. Dinin konusu ise insandır, her ikisi de kendi sahalarında söz sahibidirler. Birbirlerine asla müdahale etmezler.”⁵¹

Tanrı ile ilgili bildiğimiz bilgiler akla, deneye dayanmaz, bu yüzden de onu sadece imana dayandırabiliriz. Dini akılla açıklamak mümkün değildir. İşte din ve iman ilişkisini burada görebiliriz. L. Tolstoy din ve imanın aynı anlama gelmediğini belirtir ve imanı şu şekilde ifade eder:

“İman ne ümit ne de güvendir, belli bir manevi haldir; insanın dünyadaki konumunun onu belli hareketleri yapmaya sorumluluğunun bilincinde olmasıdır.” Din ve imanın farkını şu şekilde ifade etmektedir: din “kendi dışımızda gözlemlenen bir olgu” iken iman da “bu olgunun içimizde tecrübe edilmesidir.”⁵²

İnancın imana göre daha genel, toplumsal, ilkel, kesin, kanıtlı, statik, bilişsel yanı ağır basarken; imanın daha özel, riskli, bireysel, duygusal, gelişmiş olduğunu, nesnesine karşı pozitif duygular içerdiği ifade edilir.⁵³

Din insanoğlu için vazgeçilmez bir olgudur, din insana doğuştan gelmiş, doğumundan ölümüne kadar onun her evresinde onunla birlikte olmuş ve olmaya da devam edecektir. Ord. Prof. Dr. Günaltay’a göre insan fitratının ezeli ve değişmeyen bir vasfı olan din fikri, ilkel ve medeni her insanda var olup, insanlığın hiçbir zaman cemaat halinde dinsiz yaşayamayacağı bilinen bir gerçektir.⁵⁴ Eski Yunan ahlakçılarından tarihçi Plutarque (MS. 46 -?) de dinsiz yaşanamayacağını “Dünyayı dolaşınız, duvarsız, edebiyatsız, kanunsuz, servetsiz şehirler bulacaksınız. Fakat mabetsiz ve mabutsuz şehir bulamayacaksınız”⁵⁵ sözleriyle ifade etmiştir. İnancı olmayan kişi hayatta çok zorluklar

⁵¹ Kahraman, *Dinler Tarihi*, s. 20

⁵² Tolstoy, ss. 33-34

⁵³ Hasan Kayıklık, “Psikolojik Açıdan İnanç, İman ve Şüphe”, *A.Ü.İ.F.D.*, Cilt 46, Sayı 1, 2005, ss. 133-155 içinde s.137

⁵⁴ Günaltay, s.21

⁵⁵ Kahraman, *Dinler Tarihi*, s.4

yaşar, o insan hayatının ayrılmaz bir parçasıdır. İnsanı rasyonel olarak tanımlayan Tolstoy dinin insan hayatındaki yerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Rasyonel insan dinsiz yaşayamaz. Çünkü neyi yapması gerektiği konusunda ona hakikaten yol gösteren sadece ve sadece dindir. Din ona yaratılışı esnasında verildiği için rasyonel insan dinsiz yaşayamaz.”⁵⁶ Yani din insana sonradan aşılana bir fikir değil aksine insanla beraber ortaya çıkan bir fikirdir. Tarihi devirlerde olduğu kadar, tarih öncesinde de insanoğlunun bazı inançlara sahip olarak yaşadığı, yapılan ilmi araştırmalardan anlaşılmaktadır.⁵⁷

Bir toplumun olduğu her yerde dinin de var olduğunu ve bunun insanlar için ihtiyaç olduğunu belirten Alman filozof Max Müller bunu şu şekilde açıklar:

“Tapınma ihtiyacı insanla kardeşir. Vahşi ve medeni kavimlerde hatta mağaralarda hayvani bir hayat yaşayan insanlarda bile bu ihtiyaç vardır. Geriye doğru ne kadar gidersek gidelim, dinsiz bir milletin yaşadığını görmüyoruz. Gezdiğimiz yerlerde bir mabede veya mabet kalıntısına rastlamamamıza imkân yoktur.”⁵⁸

İnsanoğlunun yaradılışından bu yana maddi ihtiyaçlarının yanı sıra manevi ihtiyaçları da olmuş ve bunun sonucunda da din insanlığın yaşıyla paralel olarak seyretmiştir. İnsanın fiziki, maddi ihtiyaçlarının karşılanmasında kendi donanımları yeterli olurken metafizik alanı ilgilendiren manevi ihtiyaçlarını gidermesi kendisini aşan bir husustur. İşte onun gücünü aşan ihtiyaçlarını karşılayan yüce bir varlığın olduğu inancı bütün toplumlarda vardır. Bu açıdan din fitri bir duygudur, insanın yaratıcısına karşı duyduğu minnettarlık halinin yansımasıdır.⁵⁹

Dinin bağımsızlığı konusunda Tokarev onun geçmişiyle ilişkilendirilmesi hususuna dikkat çeker. “Din kendi üretim ilişkileri birikimiyle ve gerçek hayatla birlikte değişiyorsa da daha önce biriktirmiş olduğu tasavvurlar ve inançları şu ya da bu ölçüde muhafaza eder.”⁶⁰

Moris Jastrow ise(1861–1921) dinle ilgili şu üç önemli özelliğe dikkat çeker: İnsanın kendi üstünde ve kendisine bağlanmakla yücelttiği bir veya birkaç gücün varlığına inanması, insanın hâkimiyeti altında bulunduğunu hissettiği güç veya güçler arasında

⁵⁶ Tolstoy, s.13

⁵⁷ Tümer, Küçük, s.1

⁵⁸ Ahmet Kahraman, *Mukayeseli Dinler Tarih (İnsanın Yaratılışındaki İlahi Felsefe)*, İstanbul 1993, s. 18

⁵⁹ Tevfik Yücedoğru, *İslam İnanç Esasları(Ünite 1-2)*, Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir 2012, s.17.

⁶⁰ Tokarev S.A., *Religiya v istorii narodov mira*, Moskva: Politizdat, 1986, s.21

kendisiyle bir iletişim olduğunu düşünmesi, bu güç ve güçlerle ilişki kurmaya girişmesi. Bu maddelerde birincisi inanç, ikincisi duygular, üçüncüsü ibadet ve ayin anlamına gelmektedir.⁶¹

Sonuç olarak insan ruh ve bedenden ibaret olduğu için maddi, fiziki ihtiyaçlarının yanı sıra manevi ihtiyaçlarını da karşılamak mecburiyetindedir. İnsanoğlunun bu manevi duygular içinde de en baştaki ihtiyacı hep din olmuştur; çünkü insan sıkıntıya girdiğinde dara düştüğünde ilk olarak daima kendisinden yüce bir varlığa sığınma ihtiyacı duyar, bir yanlış yaptığında kendisini affedecek bir gücün varlığını hissetmek ister ve bunu Tanrı'dan ister, bu da dinin gerekliliğini ve önemini ortaya koymaktadır. Dinin insana güç veren, iyilik aşılayan onu iyi ve doğruya yönlendiren, insan hayatını anlamlandırdığı bir olgu olduğu sonucuna varabiliriz.

1.2.1. İlkel Kabile Dinleri

İlk dinin ne olduğu konusunda birçok fikir öne sürülmüş ancak hangisinin gerçekten ilk din olduğu konusunda kesin bir sonuca ulaşılamamıştır. Peki, ilkel dönemdeki insanlarda din olgusu nasıl ortaya çıkmıştır? İnsanın kendi dışında olaylar meydana gelmektedir. Bu olaylar onu ya ümitlendirmiş ya da korkmalarına sebep olmuştur, bu tarz olaylar sürekli bir şekilde olmaya başlayınca da insanlar bunlara anlamlar yüklemeye başlamıştır. İnsan herhangi bir tabiat olayı karşısında korkuya kapılmış ya da sevinmiştir. İşte bu yüzden insan dua etmeye başlamış, bunun sonucunda da din ortaya çıkmış, ibadet ve ayinlerle ilgili birçok uygulama ortaya atmışlar, dini törenler, merasimler ortaya çıkarmışlardır.

Genel olarak animizmle başladığı kabul edilen din, fetişizm, totemizm, paganizm, politeizm ve monoteizm şeklinde genişleyerek ilahi dine kadar dayanmıştır.⁶² Günaltay aslında bu ilkel kabul edilen dinlerin zannedildiği gibi basit olmadıklarına, oldukça uzun zaman alan olgunlaşmanın ürünleri olduğuna dikkat çeker. O bunu şu sözleriyle açıklar: “ilkel yönlerini bulabilmek için önce bu dinleri tek tek inceleyip temel prensiplerini tespit etmek, sonra da bunlardan birinin diğerlerine sebep olup

⁶¹ Günaltay, s.54

⁶² Kahraman, *Dinler Tarihi*, s. 23

olmadıklarını araştırmak gerekir.”⁶³ Unutmamak gerekir ki bu dinlerin de kendilerine ait birçok esasları vardır. Biz de bu yolda ilerleyecek olursak öncelikle ilkel kavimlerin dinlerinden başlayıp daha sonra evrensel dinlere değineceğiz. Bizlerde birçok kaynağa binaen en ilkel iki dinin animizm (fetişizm) ve totemizm(ongunculuk) olduğunu varsayarsak ilk olarak bu iki dinden söz edip daha sonra diğer ilkel dinlerden kısaca bahsedebiliriz:

Animizm (Ruhçuluk, Fetişizm), Latince “anima” kelimesinden gelmiştir. Anima veya Yunanca animos sözlerinin manaları “rüzgâr” ve “hava” demektir. Dinler tarihinde animizm “bütün eşyada, insanın çevresindeki her şeyin ruhlu olduğunu kabul eden görüşün adıdır.”⁶⁴ Animus'dan türetilen Animizm, ruhlara inanma demektir.⁶⁵ İngiliz etnologu ve dinler tarihçisi Edward B.Tylor (1832–1917) animizmin kurucusudur ve ona göre ilkel kavimlerdeki en eski din animizmdir. Bu inanışta insanda iki ruhun olduğuna inanılır, biri gerçek ruhu diğeri de rüyasında dolaşan aynı olan eş varlığıdır. İnsan gerçeği ve rüyasını birbirine karıştırır. Gerçekte olmayan şeyi oluyormuş gibi kabul eder. Mesela rüyasında bir yere gittiğini gören insan gerçekte de oraya gittiğine inanmaktadır. Tylor, animizmin ilk insanların uyku, düş kurma, uyanma, rüya, ölüm ve benzeri hallere ilişkin deneyimleri ve bunların yansımalarından geliştiğini düşünür.⁶⁶ Tylor'a göre dinin başlangıcı ve gelişmesi animizm, manizm, tabiat inancı, fetişizm, politeizm ve monoteizm sırasını izlemiştir.⁶⁷

F.Challaye animizmi (canlılık) şu şekilde tasvir etmektedir: “doğada insan ruhuna az çok benzer ruhlar bulunduğunu kabul eden din animizmdir.”⁶⁸ Animizm ya da ilk ismi fetişizmle başlayan dinde insan hem kötü hem de iyi ruhlara inanmıştır. Animizmde yer alan düşünceler şu şekilde sıralanabilir: mana ve tabu düşünceleri, yarı insan ve yarı hayvan ve efsanevi atalar düşüncesidir.⁶⁹ Tylor'a göre atalar kültü, putlara tapma, fetişizm, sihirbazlık, cincilik, fal bakma gibi şeylerin tümü de “animizm”den

⁶³ Günaltay, s.96

⁶⁴ Kahraman, *Dinler Tarihi*, s.40; Hançerlioğlu, s. 54

⁶⁵ Sedat Veyis Örnek, “İlkelerde Dinsel Temel Kavramlara Genel Bir Bakış”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 20, S. 3.4, 1962, s. 254–261 arasında 255

⁶⁶ Belkıs Temren, “Din Antropolojisi Açısından İnanç ve Din Olgusuna İlişkin Bir Değerlendirme”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C.38, S. 1.2, s. 301–311 içinde s. 305, Hançerlioğlu, s. 54;

⁶⁷ Örnek, s. 257

⁶⁸ Challaye, s. 24

⁶⁹ Challaye, s. 25

doğmuştur.⁷⁰ Ruh bedenden ayrı olarak görülür. Ruhun insanı belirli bir süre için terk etmesinden rüya, uzun bir süre için terk etmesinden cinnet, dermansızlık, çeşitli hastalıklar ve tamamen terk etmesinden de ölüm meydana gelmektedir. Bazı ilkel toplumlarda uyuyan bir kimseyi uyandırmak isterler; çünkü uyuyan bir kimsenin ruhunun uykusu esnasında çok uzaklara gidip, bir daha dönmeyeceğinden korkulur.⁷¹

Totemizm (Ongunculuk), Klanlar aynı soydan gelen topluluklardır. Klan dini olan totemcilik ilkel dinler arasında yer alır. Ongunculuk, adına klan denen bir insanlar grubunu bazı kutsal yaratıklara, ya da kimi kutsal nesnelere bağlayan dindir.⁷² Totemizme göre Tanrı yükseklerde dolaşan, kullarını üstünlüğü ile ezen bir güç değildir, aksine bu güç tapınanın hemen yanı başında, insana çok yakındır.⁷³ Totemizmde de totem, mana ve tabu gibi anlayışlar bulunmaktadır. Totemizm ergenlik çağında elde edilir. Totemi kişi ergenlik çağına geldiğinde edinir. Bunun için uykuya yatar uykusunda ne görürse, bu hayvan ya da bitki olabilir o kişinin totemi sayılır. Totemizmde o klandaki tüm üyelerin kutsal saydıkları şeyler vardır, bunlar genellikle hayvanlar olmakla birlikte bitkiler çevresel olaylar da olabilir. Yani klan totemciliğinde klanın bir hayvan ya da bitki türüyle kurduğu dinsel ve gizemsel bağıdır.⁷⁴

Fransız sosyolog Emile Durkheim'e (1858–1917) göre totem bir grubun arması, hem de gerçek bir armasıdır ki bunun hanedan armaları ile olan benzerliği çoğu zaman göze çarpmıştır yine totem ona göre sadece bir isim ve imdir.⁷⁵ Klan üyelerinde dış görünüşleri önemlidir, çünkü dış görünüşleri ile kendi totemlerini göstermektedirler. Totemizmdeki tabu anlayışında ise yasak düşüncesi yatmaktadır. Mesela aynı klandan birini öldürmek, aynı klandan bir başka kadınla evlenmek yasaktır, bunların dışında birçok yasakları bulunan totemizmde yiyecek konusunda da birçok şartları bulunmaktadır.⁷⁶ Ölü kutsaldır, ölünün ardından yapılan bazı ayinler bulunmaktadır. Totemizmde kadın bir totemdir, anne karnındaki çocuğa annesinden geçer. Erkekler kadınlardan üstün olarak görülmektedir.

⁷⁰ Günlaltay, s.104

⁷¹ Örnek, s. 256 içinde Birket-Smith K Geschichte der Kultur, Zürich, 1946 s.379

⁷² Challaye, s. 11

⁷³ Challaye s. 18

⁷⁴ Hançerlioğlu, s. 327

⁷⁵ Challaye, s. 12

⁷⁶ Kahraman, *Dinler Tarihi*, s.31

Din tarihçisi ve antropoloğu James G. Frazer (1854–1941)’e göre dinin kaynağının büyü olduğunu ve bunun ruh inancından önce geldiğini savunur, büyüün din ve bilimle ilişkisi üzerinde durur. Frazer, insan kültürünün entellektüel gelişiminde büyü (maji), din ve bilim olmak üzere üç aşamanın bulunduğunu ileri sürer. Frazer, dinin, ilk insanların çevrelerine ve yaşamlarına ilişkin deneyimlerini açıklamak ve anlamlı kılmak gayretlerinden doğduğunu ileri sürmüştür.⁷⁷ Frazer aralarındaki ilişkiyi şu şekilde ifade etmektedir:

“İlkelerin dünya görüşünün çok değişik olduğunu, günümüz toplumlarında basit olarak görülen bazı hareketlerin ilkelerde karışık olarak tanımlandığını ve bu sebeple olayların ve inançların yönünün değişikliğe uğrayabileceğini belirtmektedir. Frazer; totemizme dair inanç ve ayini tehlikeden korunmak isteyen insanların bir nevi kendilerini korumak için başvurduğu bir büyü şeklinde görmüştür.”⁷⁸

Naturizm(Tabiataçılık), Fransızcada “la nature” ya da kâinat manasını ifade eder. Türkçede tabiat demektir.⁷⁹ İlkel insanın tabiat kuvvetlerine inandıkları fikri vardır. İnsanlar sürekli doğa ile iç içe olduklarından birçok mucizeye şahit olmuşlardır. Bu insanlar üzerinde olumlu ya da olumsuz etkiler bırakmıştır, bu tabi olayları bir açıklığa kavuşturamamışlardır. Din duygusunu harekete geçiren ilk etkenin tabiat olduğunu savunan Max Müller bu inancın başlangıcını şu şekilde ifade eder:

“İlkel insanlar, kâinatı izlemeye başladıkları zaman, nazar-ı dikkatlerini en fazla çeken ve kendilerini en çok meşgul eden şey tabiat olmuştur. Tabiat, ilkel insanlara göre, insanı hayrete düşüren büyük bir etken, insana korku veren en kuvvetli sebep olarak tecelli etmiş ve şaşkınlık veren harikalarla dolu bir surette görünmüştür. Tabiatı izleyenlerine arz ettiği rengarenk manzaralar sayesinde ruhlardaki din fikri derhal harekete geçmiş ve bu suretle natürizm inancı başlamıştır.”⁸⁰

Monoteizm(Tek Tanrıçılık): Tek Tanrı vardır; o da sonsuz kuvvete sahiptir. Temelinde her şeyin yaratıcısı Tanrı’dır inancı yatmaktadır. Alman ilim adamı ve dinler tarihçisi Pater Wilhelm Schmidt (1868–1954) Tylor’un ruhçuluk görüşüne karşı çıkmıştır. Schmidt’e göre insanlığın ilk dini monoteizmdir, politeizm(çok tanrıçılık)

⁷⁷ Temren, s. 305

⁷⁸ Hikmet Tanyu, “Totem, Totemizm ve Tabu Üzerinde Yeni Araştırmalar”, *A.Ü.İ.F.D.*, c. 26, s. 1, 1984, s.159

⁷⁹ Kahraman, *Dinler Tarihi*, s. 42

⁸⁰ Günaltay, s.129

daha sonra gelişmiştir, onda yüce tanrı fikri vardır. Aynı zamanda bir teolog olan Schmidt'e göre, dinin en ilk şekli, gökte oturduğu tasavvur edilen, iyi ve kudretli bir “Tek Tanrı”ya inanmaktan doğmuştur. İlkel toplumlar arasında yaptığı uzun ve yorucu araştırmalar sonunda, Schmidt, bu Tek Tanrı tasavvurunu, tespit etmiştir. Kutsal Kitaptaki “Başlangıçta Tanrı gökleri ve yeri yarattı” maddesinden hareket eden Schmidt'e göre, Tek ve Yüce Tanrı inancı bir gelişme halkasının son zinciri olmayıp, tersine ilk halkasıdır. Bu ilkel Tek Tanrıçılık zamanla dejenere olmuş, bazı kimseler (Peygamberler) dejenere olan bu inancı düzeltmişlerdir.⁸¹

1.3.Rusların Hristiyanlık Öncesindeki Yaşamlarında Adet, İnanç ve Öğretileri

1.3.1. Eski Slav İnancı: Paganizm ve Pagan Tanrıları

Slavlar Avrupa kavimlerindenidir. Volga ve Dinyeper nehri arasında yaşayan Slavları yaşadıkları bölgeye göre üç grupta incelemek mümkündür: Doğu Slavları; Ruslar, Ukraynalılar, Beyaz Ruslar; Güney Slavları; Slovenler, Sırp, Hırvatlar, Makedonlar ve Bulgarlar; Batı Slavları ise Polonyalılar(Lehler), Çekler, Slovaklardır.⁸²

Bizim konumuz Doğu Slavları içinde yer alan Rusları incelemektir. Rusların geçmişten günümüze kadar oluşturdukları kavimleri şöyle sıralamak mümkündür: Eski Slavlar (Praslav), Slavlar, Doğu Slavları, Rusiler (Vareg-Ruslar) ve Ruslar.⁸³ Kiev Rusya'sı öncesinde çoğu araştırmacı tarafından Doğu Slavlarının Hazar'ın batısında yaşadığı, Bizans ve Hazarlar arasında hayatlarını devam ettirdikleri belirtilmektedir. Tarihçi V.M. Solovyev'e göre Doğu Slavlarının yerleşim sahaları Doğu Avrupa'da büyük bir alanda olup, batıda Karpat dağlarından doğuda Volga nehrine kadar, kuzeyde Baltık denizinden güneyde Tuna nehrine kadar olan bölgedir.⁸⁴ Doğu Slavları büyük bir alana dağılmışlar, oraların kültürlerini etkiledikleri gibi oraların kültürlerinden de etkilenmişlerdir. 9.yy'da devlet olmaya başlayan Doğu Slavları bugünkü Rusların ataları durumuna gelmiştir.

⁸¹ Örnek, ss. 260-261

⁸² Mircea Eliade, İon Kuliano, *Slovar' Religiy, obryadov i verovaniy*(perevod:N. Zubkov, E. Morozova, E. Muraşintsyeva), M.: «Rudomino», Sankt- Petersburg.: “Universitetskaya kniga”, 1997, <http://biblioteka.cc/engine/down-file-re.php?id=578228> (E.T. 15.01.2013)

⁸³ Fikret Hacıade, *Rus Kültür Tarihi: Başlangıçtan Sovyet Dönemine Kadar*, Aybil Yay, Konya 2002, s. 17

⁸⁴ V.M. Solovyev, *Slovo o Rossii*, Russkiy Yazık Kursı, Moskva 2001, s. 7

Slavların ismi ise ilk 6. Yüzyıla ait Yunanca ve Latince coğrafya ve tarih eserlerinde geçer. Yunanca Sclabeni, Latince Sclaveni denir. Slavların eski Slavcadaki isimleri Sloven, günümüz modern Rusçasında ise Slaviane'dir. Slavların kendilerini Slovene olarak çağırdıkları ve bunun da Rusça kelime anlamına gelen slovo'dan (слово) türediği ileri sürülmektedir.⁸⁵

Ruslarda Hristiyanlık kabul edilmeden önce eski Slav inancı "yazıçestvo" (язычество) vardı. Rusçada bu inanca karşılık olarak birkaç terim birlikte kullanılmıştır: "Yazıçnik"(язычник), "yazıçestvo"(язычество), "pagan" (паган) ve "paganizm"(пaganизм). Paganizm ve putperest kavramları birbirine benzeyen terimlerdir. Özlerinde çok tanrıcılık vardır. TDK'ye göre put; "Farsça kökenli bir sözcük olup bazı ilkel toplumlarda doğaüstü güç ve etkisi olduğuna inanılan canlı veya cansız nesne, tapıncak, sanem, fetiştir ve putperest de puta tapan kişilere denmektedir."⁸⁶

"Yazıçestvo" tam manasıyla ne demektir? Eski Slavların ideolojisini "yazıçestvo" teriminin ne anlama geldiğini açıklamadan anlamamızın mümkün olmayacağını düşündüğümüz için bu terime biraz yer vermek istedik. Pagan terimi Latince "paganus" sözcüğünden gelir ve "kır halkı, kırdan yaşayan, köylü" demektir.⁸⁷ Paganizmin aslında çok belirli bir tanımı yoktur. B.A. Rıbakov "Yazıçestvo Drevnih Slavyan" adlı kitabında paganizmin Hristiyanlığa kadar olan ve Hristiyan olmayan her şeyi ifade ettiğini yazmıştır. Ona göre "Slav paganizmi, binlerce yılın derinliklerinden gelen ilkel dünya görüşlerinin, inançlarının, geleneklerinin ve sonraki dünya dinlerinin tümüne temel oluşturan beşeri her şeyin büyük ve önemli bir parçasıdır."⁸⁸

Temelinde politeist bir yapı görülen paganizmde Rusların birçok tanrıya inanmaları ve bu kadar fazla tanrı yaratmalarının sebebi belki de daha önce de ifade ettiğimiz gibi ilkel dönemde insanların birçok tabiat olayı ile karşı karşıya gelmeleri, ancak bunun nedenini ortaya tam olarak koyamamış olmalarından kaynaklanmaktadır. Karşısında yenildikleri

⁸⁵ Kezban Acar, *Ortaçağ'dan Sovyet Devrimi'ne Rusya*, İletişim Yay, İstanbul 2009, s.15

⁸⁶ Güncel Türkçe Sözlük, TDK, <http://www.tdk.gov.tr> (E.T. 21.06.2012)

⁸⁷ *Slovari i entsiklopedii na Akademike*, http://dic.academic.ru/dic_fwords/25245/%D0%9F%D0%90%D0%93%D0%90%D0%9D%D0%98%D0%97%D0%9C

⁸⁸ Boris Aleksandroviç Rıbakov, *Yazıçestvo drevnih slavyan*, izd. Moskva 1981, <http://biblioteka.cc/engine/down-file-re.php?id=578214> (E.T. 21.02.2013)

tabiat kuvvetlerini tanrılaştırmışlar, doğal olarak insanlar bu olaylar karşısında çaresiz kalınca, görünmez güçlerin olduğuna inanmaya başlamışlar ve birçok Tanrı yaratmışlar, Tanrı'ya duydukları saygıdan dolayı onların heykellerini yapmışlar ve onlara tapmaya başlamışlardır. “İnsanlar neden olduğunu anlayamadıkları şeylere (bunlar genellikle tabiat olaylarıdır) şekil vermeye başlamış, kalbiyle duyduğu ancak gözleriyle göremediği “kudreti ilahiyeyi” hayalinde tasvir ve hariçte O'na şekil vermek istemiş, böylece de putperestlik doğmuştur.” diyerek insanın Allah'la kendisi arasında bu ruhların aracılık ettiğine inandığını yazar.⁸⁹

İşte Slav paganizminin temelinde de mitolojistlere göre doğaya ve doğaya ait güçlere tapmak vardır.⁹⁰ Paganizm inancında Paganlar doğanın güçlerini tanrılaştırmaktadırlar. Toprak Ana Tanrısı (Мать-Сыра Земля-Mat'- sıra zemlya), Ateş Tanrısı (Царь-Огонь-Tsar'- Ogon'), Su Tanrıçası (Царица-Вода-Tsaritsa- Voda) kötü davranışta bulunanları cezalandıran ve iyi davranışta bulunanları mükâfatlandıran tanrılardır. Birçok küçük tanrılara da değinmek gerekirse nehir, koru, tapınak, ağaç, dere, çiçek, mağara ruhları bulunmaktadır. Daha sonra bu ruhları büyüler izlemiş ve onlar adına kurbanlar adamaya başlamışlardır. Bunun sonucu olarak birçok büyücü, falcı ortaya çıkmıştır. Onlar da kendi dini sorumluluklarının yanı sıra yıldızları, ayı ve güneşi de hesaba katarak takvimi güne, aya ve yıla göre hesaplamışlar, hava olaylarının farkına varmışlardır. Hastalıkları iyileştirmek, geleceği tahmin etmek, diğer dünyadaki ölümlerin ruhlarının mesut olması için özen göstermişlerdir.⁹¹ Ölümler adına bir çok anma törenleri yapılmıştır. Ölümlerin ruhlarının yeryüzünde dolaştıklarına, ormanlarda ve kırlarda hatta ırmaklarda yaşadıklarına inanırlardı. Ormanlarda “Leşiy”(леший) denilen orman ruhlarının, ırmaklarda da “Rusalka”(русалка) adlı su perilerinin olduğuna inanılırdı.

Slavlar hem tabiat, doğa unsurlarına inanmışlar, hem de atalara tapınma diye bir inanca sahip olmuşlardır. Atalara tapınma inancında toplumla ilişkilerini sürdürdüklerine inanılan atalardan yardım istemek için yapılan tapımdır. Bu tapım, atalara yiyecekler, kurbanlar sunmak; dua ederek yakarmakla yapılmıştır.⁹² Atalar kültü inancında kabile reisleri, din adamları gibi kişiler üstün görülümekte, onlara büyük saygı gösterilmektedir.

⁸⁹ Ahmet Kahraman, *Dinler Tarihi*, Sümer Matbaası, İstanbul 1965, s. 39.

⁹⁰ Warner, s.27

⁹¹ Gruško, Medvedev, s. 5-7

⁹² Hançerlioğlu, s. 75

Onların Tanrı tarafından kendilerine gönderildiklerini düşündükleri için onlar öldüklerinde de onlara ibadet etmişler, hatta onlar adına da putlar yaratmış, ona tapmaya başlamışlardır Bu inançta da ölü ruhların bedensiz olarak varlıklarını devam ettireceği inancı hâkimdir. Bu anlamda ölen aile reislerinin, kalan aile üyelerini ve gelecek nesilleri koruyacağı inancından dolayı yüceltilmiş, hatta onlarla beraber ailenin bazı fertleri de öldürülmüş ve direk cennete gireceği inancından dolayı hep beraber yakılarak külleri toprağa gömülmüştür⁹³. Slav inancında ve mitolojisinde diğer önemli nokta üç dünyaya inanmalarıdır: yaşadığımız dünya, öbür dünya ve ikisinin arasında kalan dünya.⁹⁴

Atalar kültü inancında her soy kendi atasına tapmaya başlamış ve ev dedesi (дедушка-домовой, deduşka domovoy) meydana gelmiştir. Bu ev dedesi, o ailenin iyiliğini isteyen bir ruhtur.⁹⁵ Domovoy'un temel işlevi evi, aileyi, malları, çiftlik hayvanlarını korumak; onların doğurganlıkları, sağlıkları ve esenlikleriyle ilgilenmek ve ona inananlar için de bu durum böyledir.⁹⁶ “Domovoy; ailenin görünmez koruyucusudur, halk inanışına göre her evin bir domovoyu bulunmaktadır ve genellikle bunlar ocağın altında, eşığın altında yaşar ve insan görünümündedirler. Bunlar işleri takip eder, çalışan ev sahiplerini korur, tembelleri ve savsakları cezalandırırlardı. Bunlar kendilerine ekmek, tuz, lapa gibi küçük adaklar sunulmasını talep ederlerdi. Domovoy yaşlı birinin ölmüş ya da yaşayan ev sahibinin kılığında ortaya çıkabilir. Onların korunması eski çağlardan beri Rus ve Belarus köylü ailelerinde patriarşi(ataerkil) yaşam tarzının olmasıyla açıklanmaktadır.”⁹⁷

Eski Slavların din görevlileri ya da papazları da yoktur, bu görevi toplumdaki en büyük, en yetkili ve yaşam tecrübesi olan, bilgili yaşlı kişiler yerine getirirdi. Slavların içinde Hristiyanlık öncesinde ruhban sınıfı bulunmasa da işte bu ruhlarla ve sihirlerle ilgilenen bir kesimin halk üzerinde etkisi büyüktü. “Volhv” (волхв) adı verilen kişiler bu işlerle ilgileniyordu. Ona saygı duyuyorlar ve onlardan korkuyorlardı, çünkü onlar diğer tüm

⁹³ S. Aslanova, *Kutsal Sinod'tan Rus Ortodoks Kilisesi'ne*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2006, s.23 içinde E.F.Tugay, Rusya Tarihi, İstanbul 1948, s.72-75

⁹⁴ Hacızade, s.19

⁹⁵ Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'ye Kadar*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1987, s. 13

⁹⁶ Warner, s. 60

⁹⁷ Tokarev, s.204

tanrılarla temasa geçiyorlardı.⁹⁸ Hristiyanlığın kabulü döneminde Volhvlar Hristiyanlığa karşı çıkmışlardır, sebebi ise kendi iktidarlarının Hristiyanlıkla birlikte sarsılacağını düşünmeleridir.

Eski Slav inancında, bazı mitolojik şahsiyetler yüceltilmiştir, bunlara saygı duyulmuştur. “Mikula Selyaninoviç”⁹⁹ (toprağı sürerken üç günlük mesafeden duyulan bir ses çıkardığına inanılır), “Kuznets” (insanların mukadderatını demirden döktüğüne inanılır), “İlya Muromski”¹⁰⁰ (insanlara musallat olan ejderleri öldürdüğüne inanılır) halk inancında yarı ilahi şahsiyetler niteliği taşımıştır.¹⁰¹ Slav paganlarının kültürleri dönemlere ayrılmıştır:

- 1) İlk aşama: İnsanlar taş devrinde yaşamaktadırlar, değneklerle ve taşlarla savaşmışlar, Svarog ortaya çıkana kadar da belli ki tek bir tanrıyı bilmemişlerdir, tanrılara inanmamışlardır.
- 2) İkinci aşama: Svarog çağı. Gökyüzü ve ateş tanrısı olan Svarog ortaya çıkmıştır. İnsanlar madeni öğrenmeye başlamışlardır. Monogami (tek evlilik-eşlilik) ve bunu ihlal edenlerin acımasızca idama (yakarak) mahkûm edilmesi topluma yerleştirilmiştir.
- 3) Üçüncü aşama: Dajd’bog dönemi. Sınıflara ayrılmış toplum ortaya çıkmış, insanlar çara vergi vermeye başlamış, zengin ve yüksek rütbeli insanlar oluşmuştur.¹⁰²

Paganizm dönemi uzun bir süre devam etmiştir, elbette bu da o topluma hem olumlu hem de olumsuz olarak etkide bulunmuştur. Solovyev’e göre paganizm çağdaş toplum

⁹⁸ Solovyev, *Slovo o Rossii* s. 8

⁹⁹ Rus epik şiirinin kahramanlarından biridir. Toprakla olan yakın bağı vardır. Bu toprağı harikulade şekilde işleyerek barışçıl tarımcının yiğit savaş adamından daha başarılı olabileceğini gösteren kişidir. Kendisine bağlı kasaplardan vergi toplamaya çıkan prens Vol’ga onun saban sürerken çıkardığı ıslığı uzaktan duyar ama atla yolculuğunun anacak üçüncü gününde ona yetişir. Mikula ve sabanı yüceltilmiştir.(bkz. Warner, s. 48)

¹⁰⁰ Kiyev dolaylarında korku salan canavar Solovey- Razboyik (Bülbül- canavar) vardır. Yunan mitolojisinde olduğu gibi Slav mitolojisinde de bir kente musallat olan ve ancak kahramanlar tarafından öldürülebilen canavarlar vardır. Bunların en ünlüsü Solovey- Razboyiktir. Bülbülün sesini taklit edip yolcuları tuzağa düşürmüştü. Kahraman İlya Muromec onu yakalayıp iple bağlamış ve Kiyev kralı Vladimir’e götürmüştü. Kral kentin bu canavardan kurtulmasını kutlamak için bir büyük şölen düzenlemiş. Bu şölende canavarın o ünlü bülbül sesiyle şarkı söylemesini istemiş. Şarabı fazla kaçırıp sarhoş olan canavar şarkı yerine korkunç bir nara atınca sarayın duvarları çatlamış. (bkz. Hançerlioğlu, s.582)

¹⁰¹ Aslanova, s.23 içinde Tugay, s.71-72

¹⁰² Boris Aleksandroviç Rıbakov, *Yazıçestvo Drevnih Slavyan*, <http://biblioteka.cc/engine/down-file-re.php?id=578214> (E.T. 21.02.2013)

hayatını olumsuz olarak etkilemiş, demokrasi yolunu kapatmış, ülkenin uygar bir şekilde gelişmesini engellemiştir.¹⁰³

Paganizmde eski Slavlar birçok Tanrı yaratmış, bunlara da Pagan Tanrıları denmiştir. Çok sayıda pagan tanrısı olan Ruslarda bu tanrılar o toplumun hayatını, kaderini etkilemekte, bazen iyilik getirirken bazen de insanlara kötülük getirmekte, bazen ürün verirken bazen de kuraklık göndermektedirler.¹⁰⁴ Hem erkek hem de kadın tanrıları olmakla beraber, kadın tanrıçaları azdır. Aslında Slavlarda tek tanrı inancı hâkimdir, onlar bir Tanrı'ya inanmışlar, diğer Tanrılar ise daha alt basamaklarda durmuşlardır. Buna da şu şekilde açıklık getirmişlerdir. “Evet, gerçekten de tanrı birdir ve tektir, hiç kimse onu çoğaltamaz ve kimse birden çok tanrıya sahip olduğumuzu söyleyemez.”¹⁰⁵

Büyük tanrılar Doğu Slavlarında ortaktır. Vladimir'in panteonunda altı tanrısı vardır. 12. yüzyılda yazılmış “Geçen Yılların Öyküsü” (Повесть временных лет- Povest' vremennih let) vakayinamesinde bu Tanrılardan şu şekilde bahsedilmektedir:

“Gümüş kafası ve altın bıyıklarıyla tahtadan bir Perun idolü vardı. Ve sonra Khors, Dajd'bog, Svarog, Stribog, Simargl ve Mokosha vardı. İnsanlar onlara kurbanlar sunarlardı, onlara Tanrı derler ve oğulları ile kızlarını onlara götürürlerdi. Ancak bu kurbanlar şeytanlara gitmekteydi ve yeryüzü onlar tarafından kirletilmişti.”¹⁰⁶

Doğu Slavlarının hayatlarında önemli bir yer edinen başlıca pagan tanrılarına kısaca değinebiliriz:

Perun(Перун): Rusların en yüce tanrısı olarak kabul edilir. Rus paganizminde her şeyin yaratıcısı olduğuna inanılır. Gökyüzü, yıldırım, ateş ve savaş tanrısı ve düzenin koruyucusudur. Slavların Hristiyanlığı kabul etmesinden sonra kutsal İlya olarak yeniden hayat bulmuştur.¹⁰⁷ Siyah saçlı, gür sakallı, gri bıyıklı, elinde şimşek yığını olan biri olarak tasvir edilir. Perun' un silahı şimşek, kılıç ve çekiçtir. Perun'un sembolü meşe ağacı, silahı ise baltadır.¹⁰⁸ Ruslar hem ağaçtan hem de taştan putlar yapmışlar,

¹⁰³ Solovyev, *Slovo o Rossii*, s. 12

¹⁰⁴ Solovyev, *Slovo o Rossii*, s. 8

¹⁰⁵ Mircea Eliade, İon Kuliano, *Slovar' Religiy, obryadov i verovaniy* <http://biblioteka.cc/engine/download-file-re.php?id=578228> (E.T. 15.01.2013)

¹⁰⁶ Warner, s. 14

¹⁰⁷ Eliade, Kuliano, *Slovar' Religiy, obryadov i verovaniy* <http://biblioteka.cc/engine/download-file-re.php?id=578228> (E.T. 15.01.2013)

¹⁰⁸ *Yazıçeskiye Prazdniki Drevney Rusi*, s. 1, <http://www.incd.info/getcont-549-1.html> (E.T. 21.02.2013)

onları görünür bir yere koymuşlar, bu Perun'a yapılan putlar için hayvanları, kuşları ve hatta bazen insanları bile kurban etmişlerdir.¹⁰⁹ Perun 'un tapınağı vardır, meşedendir, gök gürlediği zaman tepesinde ortaya çıkmaktadır. Meşe kuruları da bu yüzden Ruslar tarafından sayılırdı. En güçlü meşenin altında dualar okunur ve kurbanlar kesilirdi. Meşenin altında ondan yağmur istenilirdi, çünkü yağmur gelecekte zengin ürün alınacağını garantisidir. Doğu Slavlarında tüm tanrıların bir günü vardır. Perun'un günü (Перунов День- Perunov Den') de Perşembe günüdür. Savaşçıların destekleyicisidir bu yüzden Perun'a askerler saygı duyarlardı. Bu asker için cesurca savaşa gideceği anlamına gelirdi. Mabedi 988'de Vladimir'in Hristiyanlığı kabul etmesinden sonra yıkılmıştır.¹¹⁰

Dajd'bog(Дажьбог): Veren tanrı (Дать- dat') demektir. Kendisine inananlara cömert davranır. Kuralları bozanları cezalandırır, kurallara uyanlara ise yardımcı olur. Güneş, sıcaklık ve ışığın tanrısıdır. Kışın bitişinde, baharın başlangıcında Dajd'bog'a şükrederler. Orta yaşlı güneşi ve yağmuru sembolize eden biri olarak tasvir edilir. Ürünlerin yaratıcısıdır, besin sunar, fakirleri korur. Slavlar ona ürünü bağışlaması için dua ederler. Çiftçilerin destekleyicisidir.¹¹¹ İlkbahar tanrıçası Lada ile olan evliliğinin dünyaya zenginlik ve mutluluk getirdiğine inanılmaktadır.¹¹² Çarşamba günü onunla tasvir edilir.

Svarog(Сварог): İlk olarak evrenin yaratıcısı olarak kabul edilir, Triglav'ın, (Büyük üç başlı-büyük troitsa) merkezini oluşturur. Adı eski Rus-Hint kelimesi olan "sva", "svarga"dan gelmektedir. (svar kelimesi Rusçada parıldamak manasına gelen сверкать-sverkat kelimesinden türetilmiştir.) Svarog gökyüzü tanrısıdır, diğer bir söyleyişle de gökyüzünün kralı, evrenin yaratıcısı, ateşin de iktidar sahibidir. Cenazelerde törenlere katılırdı. Evlilik münasebetlerinde de ahlaki normları düzenlemiştir. Svarog bastonlu, yaşlı, kır saçlı ve sönmeyen ateşe sahip biri olarak tasvir edilmektedir.¹¹³

Khors(Хорс): Güneş tanrısıdır, putları güneş şeklinde yapılmıştır. Salı günü onunla tasvir edilir.

¹⁰⁹ Solovyev, *Slovo o Rossii*, s.8

¹¹⁰ Ekrem Sarıkcıoğlu, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, 3. baskı, Isparta 2000, s. 95

¹¹¹ *Yazıçeskiye Prazdniki Drevney Rusi*, s. 1, <http://www.incd.info/getcont-549-1.html> (E.T. 21.02.2013)

¹¹² Dietrich, s.36

¹¹³ *Yazıçeskiye Prazdniki Drevney Rusi*, s. 1.

Simargl(Симаргл): Ateş tanrısıdır. Bu tanrı hakkında çok fazla bir bilgiye rastlanılamasa da kanatlı bir köpek olarak resmedilir, ekinlerin koruyucusu, tanrıların habercisidir, verimlilik tanrısıdır.¹¹⁴ Tohum, fıdan ve bitki köklerinin koruyucusu küçük bir tanrıdır.¹¹⁵ Bu tanrı kanatlarını çırpıtığı zaman bitki tohumları etrafa saçılır. Gökyüzündeki tanrılarla insanlar arasında aracıdır. Her Slav'da kötülüklerle ve hastalıklarla savaşıyan bir Simargl bulunduğu inanılırdı, eğer kişi içki ve sigara içerse, tembel olursa kendi Simargl'ını yok eder, hastalanır ve ölürdü.¹¹⁶

Stribog(Стрибог)¹¹⁷: Göğün Tanrısı ve rüzgâr ilahıdır. Soğuk getirir. Ne kadar güçlü rüzgârı üflerse o kadar kasırga ve rüzgâr ortaya çıkardı. Bu tanrıların bazısı gece ortaya çıkmayı severken, bazısı da gündüz ortaya çıkmayı sever. Sonbahar ve ilkbaharda bulutları kovar, açık ve güneşli bir hava ortaya çıkarırdı. Yazın da kuraklık zamanında ürünler yok olmasın diye yağmur gönderirdi. Ruslar kendilerini onun torunları olarak görürlerdi.¹¹⁸

Mokosha(Мокоша)¹¹⁹: Büyük tanrıçalar arasında tek kadın tanrıdır, kader tanrıçasıdır. Onun ismi genelde çoğu için sır olarak kalırken bazı araştırmacılar ise nemli, ıslak anlamına gelen “мокрый -mokryy” sözcüğünden türediğini dile getirmişlerdir. Onun dünyanın yaşam veren neminin Rus folklorundaki kişileştirilmesi olan Nemli- Toprak Ana olarak ve bir Hristiyan Kutsal Şehit Paraskeva (yaygın gelenekte Paraskeva Pyatnitsa (Paraskeva Cuma olarak bilinir) kültüne bağlarlar.¹²⁰ Bu yüzden de Cuma günü onunla tasvir edilir. Kadınlar onun gibi olmak isterlerdi. Sepetiyle gezen olgun bir kadın olarak tasvir edilir. Dokumacıları ve nakışçıları destekler.¹²¹ Doğurganlık ve besleyicilik gibi işlevlere sahiptir. Bu tanrıya “kadınların azizi” de denmektedir. O gökyüzünün yüksek yerlerinde dikiş dikerdi. Birçok şeye hayat verir: tanrılara,

¹¹⁴ *Yazıçeskiye Prazdniki Drevney Rusi*, s. 1, <http://www.incd.info/getcont-549-1.html> (E.T. 21.02.2013)

¹¹⁵ Elena Napolnova Demiriz, *Rusça ve Türkçe: İki Dil, İki Kültür*, (çev. Fatma Arkan), Multilingual, İstanbul 2009, s.136

¹¹⁶ Andrey Gusel'nikov, *Russkiye Bogi*, Belıye Al'vı, 2005, <http://www.fresher.ru/2011/07/20/russkie-bogi/> (11.01.2013)

¹¹⁷ 10. yy.da Kiev'de bir putu dikilmiş ve kentliler kızlarıyla oğullarını ona adanmışlardı. (Hançerlioğlu, s. 584)

¹¹⁸ A. Gusel'nikov, *Russkiye Bogi*

¹¹⁹ Dişi tanrıça, Slav folklorunda Mokusa adıyla da anılır. (Hançerlioğlu, s. 420)

¹²⁰ Warner, s. 25

¹²¹ <http://www.incd.info/getcont-549-1.html> (11.01.2013)

insanlara, toprağa, çiçeklere, hayvanlara....insanların ve hayvanların işlerini kolaylaştırmakta ve onları korumaktadır.¹²²

Bu büyük tanrılar dışında birkaç önemli Tanrı daha bulunmaktadır:

Volos, Veles(Волос): Genellikle Perun tanrısının yanında yer almakla beraber Vladimir'in panteonunda yer almaz. Buna şöyle bir açıklama getirilmiştir: muhtemelen iki Tanrı'nın statülerinde değil, onlara verilen değişik işlevler yüzünden bu panteonda yer almaz.¹²³ Hayvanların, zenginliğin, bilgeliğin tanrısı olan Volos'un sürüleri koruduğuna da inanılırdı, bu yüzden sığır tanrısı olarak da bilinmektedir. Volos insanlara toprağı nasıl süreceklərini ve tohumu ekeceklerini öğretmiştir. Volos Pazartesi günü ile tasvir edilir.

Yarilo(Ярило): Rusça parlaklık anlamına gelen (яркость-yarkost') kelimesinden gelmektedir. Dünyaya ışık, aydınlık saçır. Her şey canlanır, büyür ve güneşe doğru uzanır. Tanrıların insanlar gibi olumlu ve olumsuz tarafları olduğundan Yarilo tanrısı bir taraftan fayda sağlarken, diğer taraftan da güneş çarpmasına sebep olacağından olumsuz olarak görülmektedir.¹²⁴

Lada(Лада): Bilginin ve güzelliğin Tanrıçasıdır. Svarog'un karısı olarak bilinir. Eski Slavlarda her bayanın güzellik tanrıçası bulunmaktadır.

Rusalka(Русалка): Ağaçların dallarında ve nehir kıyılarında yaşayan çıplak kızlardır. Doğanın koruyucusudur ve ılık yağmur verir. Saçları cadı gibidir. Çıplaklığı ile erkekleri cezp eder, hüzünlü şarkılarıyla genç erkekleri suya çeker ve boğar.

Rojanitsa- Bereginya(Рожаница-Берегиня): Verimlilik tanrıçasıdır. Bereginya evi, ocağı, kadınları korur, gençleri ve çocukları destekler, yaşlıların da sevincidir. Slavlar ekimin sonunda tarımla uğraşları bittikten sonra düğünler düzenlerlerdi. İnsanın hayatının 3 önemli evresi bulunmaktadır: doğum, düğün ve ölüm. Doğum ve ölüm

¹²² Dietrich, s.36

¹²³ Warner, s.21

¹²⁴ Andrey Gusel'nikov, *Russkiye Bogi*, Beliye Al'vı, 2005, <http://www.fresher.ru/2011/07/20/russkie-bogi/> (E.T. 11.01.2013)

insana bağılı olmasa da düğün özel bir gelenektir. İki hayatı, iki kaderi birbirine bağlar. Eski Slavlarda barış ve iyilik hâkimdi. Atalarını, tanrılarını sayarlardı.¹²⁵

Maslenitsa(Масленица): Maslenitsa adıyla kişileştirilmiş bir cadının mart başında soytarı maiyeti ve bir araba dolusu blinle(блин)¹²⁶ kasabaya indiğine inanılır. Çeşitli yiyecekler yenir, eğlenceler düzenlenir. Bereket için mısırdan, kumaştan ya da iplikten yapılmış minik bebekler her yere asılır.

Doğaya bakış ve onu tanrılaştırma: Svarog, Dajd'bog, Hors, Yarilo güneş tanrılarıdır; Perun yağmur ve gök gürültüsü tanrısı; Stribog ise rüzgâr tanrısıdır. Bunların hepsi gökyüzü tanrısıdır, ilkel doğu Slavlarının refahları bunlara bağılıdır. Fakat Slavlar o kadar çok bilinmez ve gizli olaylarla karşılaşmışlar ki çok geçmeden bunları tanrılaştırmışlardır. Ancak daha sonra Hristiyanlık ortaya çıkmış bu da önemli ölçüde başarı sağlamıştır ve putperestlik Rus insanının bilincinde önemsizleşmeye başlamıştır. Ancak elbette ki putperest düşünceleri hemen bitmemiştir.¹²⁷

Ateş, su, toprak: Ruslar için su, ateş ve toprak mucizevî öğelerdir. Doğu Slav mitolojisinde hepsi ayrı ayrı öneme sahiptirler. Ancak toprağa diğerlerinden sonra saygı gösterilirdi. Bu, şu şekilde açıklanır: “toprak Rusçada dişil bir addır ve Rus ile Doğu Slav mitolojisinde de özünde dişil bir kavramdır. Özellikle tarıma dayalı bir toplum için toprak, yaşamın tohumlarının ekildiği, ekinlerin nemli ve bereketli sağlayıcısıdır. Yine Rus inanç ve adetlerinde toprak, kalbinin kazanılması ve duygularına saygı duyulması gereken yaşayan bir varlıktır.”¹²⁸ Toprağa sonsuz saygıları vardı. İnsanlar toprağın gücüne ve kutsallığına olan inançlarını yalnızca tarım ile ilgili işlerde göstermezlerdi. 19. yüzyılda bile toprak üzerine edilen yemin Tanrı'ya ve İncil üzerine edilen bir yemin kadar bağlayıcıydı.¹²⁹ Tüm suyun mucizevî bir kaynaktan geldiği söylenir. Rus folklorunda suyun kan ve yaşam gücüyle de yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

¹²⁵ Andrey Gusel'nikov, *Russkiye Bogi*, Belye Al'vı, 2005, <http://www.fresher.ru/2011/07/20/russkie-bogi/> (11.01.2013)

¹²⁶ Blin: Ruslarda yaygın olarak yapılan Rus milli yiyeceğidir. Blin şekil ve renk olarak güneşe benzer, çünkü Slavlarda güneş hayatın ve doğanın canlanmasının sembolüdür. (Solovyev, Slovo o Rossii s. 10)

¹²⁷ *Russian Gods*, <http://www.shaturyane.ru/heritage-russian-gods.php> (E.T. 03.01.2013)

¹²⁸ Warner, s.45

¹²⁹ Warner, s.46

Örneğin, büyülü olan “yaşamın ve ölümün suları” birleştirilebilir ve bozulmuş bir cesedi canlandırabilir.¹³⁰

Taşlara tapma: Putperestler bir zaman da taşlara tapmış, onlara saygı duymuşlardır. Bununla ilgili yazılı kaynaklara da rastlanılmıştır. Pereyaslav’da tavanda büyük bir taş olduğu ve bu taşın içine şeytan yerleştiği ve kendi hayallerini yarattığından bahsedilir. Pereyaslav’da yaşayan kişiler bu taşla büyük saygı duyuyorlardı; havari Petrus ve Pavlus’un kutlama gününde büyük bir kalabalık oluyormuş; o zaman adamlar, karıları ve çocukları taşla yaklaşp ona saygı göstermişlerdir. Aziz İrinarh Diyakon Onufriya’ya bu taşı alıp çukura atmasını ve üstünü de toprakla örtmesini emretmiştir. Diyakon Onufriya emri yerine getirmiştir. Bunun sonucunda İrinarh’ın başına aksilik gelir ve sıtmaya yakalanır. Tula vilayetinde Odoyevskiy ilçesinde iki büyük taş meşhurdur. Baş ve Başıha civarındaki sakinler tarafından 19. yy’ın başlangıcında bu taşlara önem vermeye başlamışlar ve şimdi de saygı duymaktadırlar. Taşlara saygı duyma şimdi de devam etmektedir.¹³¹

Görüldüğü gibi Doğu Slavlarında birçok tanrı vardır. Her birinin kendine ait özellikleri, her birinin tasvir edildikleri bir günleri bulunmaktadır. Onlarda doğa önemli olduğu için her biri doğanın bir özelliği ile gösterilmektedir. Rusların Hristiyanlığı kabulünden sonra bu inanç ve adetler uzun zaman devam etmiş, Putperest devri tanrıları yeni Hristiyan azizleri şeklinde Ortodoksluğa karışmıştır.”¹³² Hristiyanlığın kabul edilmesiyle birçok pagan tanrısı ile Hristiyan azizleri birbiri ile eşleştirildi. Volos tanrısı Aziz Vlasii, Perun tanrısı ise Peygamber İlya, Mokoş ise Azize Prasakeva ya da Azize Pyanitsa olarak yeniden doğmuşlardır.¹³³

Tapınaklarla ilgili bilgiye pek rastlanmamaktadır. Yalnız Novgorod’ta ayinlerin yapıldığı, kurbanların kesildiği bir yer vardır. Hristiyanlık kabul edildikten sonra da tapınaklar yapılmış ve putlar tamamen yok edilmiştir.¹³⁴

¹³⁰ Warner, s.33

¹³¹ *Russian Gods*, <http://www.shaturyane.ru/heritage-russian-gods.php> (E.T. 03.01.2013)

¹³² Lütfiye Çopur, *Rus Kültür Tarihinde Raskol Dönemi ve Bu Dönemin Mücahidi Avvakum (Hayatı ve Eserleri)*, Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2006 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) s.6; Kurat, s. 13

¹³³ Warner, s. 30

¹³⁴ *Russian Gods*, <http://www.shaturyane.ru/heritage-russian-gods.php> (E.T. 03.01.2013)

1.3.2. Eski Slavların Bayram ve Gelenekleri

Eski Slavlarda toplum için önemli olan ve kişisel öneme sahip düğün, doğum, ölüm, cenaze gibi olaylarda kutlanan bayramlar vardır. Rusların bayramları yine doğa olaylarıyla sıkı bir ilişki içindedir. Genel olarak Slavlar arasında takvime göre kutlanan bayramlar şunlardır: Maslenitsa (масленица), Kolyada (коляда), Kupala (купала), Tausen'(таусень).

Yılın zamanına ve doğadaki değişimlere bağlı olarak farklı farklı dualar ederlerdi. En kısa kış günleri bittiği zaman bahara dönüş başlardı ve yeni bir döngü ortaya çıkardı. Günümüze kadar korunan kışın Noel'de söylenen dini şarkılar Tanrı'ya saygıyla alakalıydı. Mart'ta bahar ekinoksu yaşanırdı. Kışın sonu, baharın başlangıcı neşeli Maslenitsa bayramı¹³⁵ ile kutlanırdı. Kış korkulukları yakılır, güneş tanrısı Yarilo'ya şükredilir, onun şerefine yuvarlak blinler pişirilirdi. Gece yarısına kadar danslar edilir, oyunlar oynanır ve şarkılar söylenirdi. Güneşin kıştan yaza dönüşünü belirten bayram Kolyada 21 Aralık'ta kış gün durumudur, yılın en kısa günüdür. Bu bayramda hediyeler dağıtılır, değişik kıyafetler giyilir, maskeli balolar düzenlenir, dini şarkılar söylenir, gençler şarkı söyler, kılık değiştirirlerdi. Yaz gün dönümü 21 Haziran "Kupala" bayramı olarak kutlanırdı. Yazın gelmesi kutlanır, yılın en uzun dönemidir. Kupala bayramı gecesi tahminlerde bulunurlar, eğrelti otu çiçekleri verirler, ölüm zaferini sembolize eden Marena'nın kuklasını yakarlardı. Bu günde deniz kızlarının sudan çıktığına inanılırdı ve bu bayramın şerefine gençler şarkı söyleyip dans ederek birbirlerine su dökerlerdi. Geceleri de meşhur deniz ateşini yakarlardı. Kızlar ve erkekler soyunarak bu ateşin üstünden atarlardı. Bu temizlenme geleneğinden sonra nehre giderler ve neşe içinde yüzmeye başarlardı. Bu gece kız kaçırma ile bitirdi, önceden ikna edilen gelini damat kendi evine götürürdü. Kupala bayramında 21 Haziran gecesinde tanrılar adına genç kız suya atılır ve boğulurdu, daha sonra ise bu genç

¹³⁵ Maslenitsa: Şubat sonu Mart başına denk gelen büyük orucu takip eden milli bir kış bayramıdır. Kışın bitişini baharın başlangıcını kutlarlar. Bu bayrama Maslenitsa bayramı denmesinin sebebi bu haftada Ortodoks geleneklerine göre bu bayrama özgü gelenek blinlerin pişirilmesidir. Blinin yuvarlak olan şekli güneşi simgelemektedir. (*Yazıçeskaya vera drevnih slavyan*, <http://www.bankreferatov.ru/search.htm>, (E.T. 16.09.2012)

kızların yerini kuklalar almıştır. Bu yortu, “İvan Kupala Gecesi” adı altında Ukrayna’da yakın zamana kadar devam etmiştir.¹³⁶

İşte Ruslarda görülen bu gibi inanışlar, mitler onların hayata bakışlarını, dünya görüşlerini ortaya çıkarır. Rusların Hristiyanlığa geçmesinden sonra çift inanç ortaya çıkmış, eski ve yeni inanç bir süre daha varlığını sürdürmüştür. Bu pagan inançları daha önce de ifade ettiğimiz gibi birçok alanda varlığını sürdürmüştür. Rus ikonalarındaki aziz tasvirlerine, kilise tarafından pagan düşünce tarzının bir kalıntısı olarak kınanmış olmasına rağmen “tanrılar” denirdi ve bu adet halen tam olarak ölmüş değildir.¹³⁷

18. yy sonlarında Slav halklarının çoğunda milli bilinç uyanmaya başlamış ve birçok bilim adamı dinle ilgilenmeye başlamıştır. Bu zamanda Avrupa edebiyatında ise halk kültürüne, halk sanatına ilgi duymaya başlanmıştır. Bu zamana kadar tüm Slav halkları artık Hristiyanlığa geçmiş, eski inançlarını unutmayı başarmışlardır, ancak elbette onların inançlarıyla bağlantılı olan bazı gelenek ve görenekleri korunmaya devam etmiştir.¹³⁸

Bu yüzden bizde bir sonraki başlığımızda Rusların Hristiyanlık sonrası dönemlerine bakarak, hala pagan geleneklerine devam edip etmedikleri, nasıl bir inanca sahip oldukları gibi konular üzerinde duracağız.

1.4. Hristiyanlık

Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam evrensel ya da sami dinler olarak bilinmektedirler. Bu dinler Allah tarafından peygamberler aracılığıyla insanlara gönderilen dinlerdir. Peygamberleri ve ilahi kitapları vardır. Yahudilik ve Hristiyanlık ilahi dinler arasında sayılsa da Müslümanlar tarafından muharref din, yani değiştirilmiş din olarak kabul edilirken, İslamiyet muharref olmayan, yani değiştirilmeyen bir din olarak kabul edilmektedir. Yani Tevrat ve İncil papazlar tarafından değiştirilmiş, ilk gönderildikleri şekilleriyle kalmamışlardır. Evrensel bir din olan Hristiyanlık gelişim süreci açısından

¹³⁶ *Russian Gods*, <http://www.shaturyane.ru/heritage-russian-gods.php> (E.T. 03.01.2013)

¹³⁷ Warner, s. 28

¹³⁸ Tokarev, s.201

birçok kültürün etkisinde kalmıştır. İlk otuz yıl Yahudi, sonraki iki yüzyıl Grek ve daha sonra da Latin kültürlerinin etkisi altında kalmıştır.¹³⁹

Rus ortodoksluğu Hristiyanlıkla özdeşleştiği için mezhebi daha iyi anlayabilmek için öncelikle Hristiyanlık hakkında biraz bilgi vermek istiyoruz. Hz. İsa Filistin’de doğmuş ve o doğduğu zaman Filistin, Roma imparatorluğu hâkimiyeti altındadır. Hristiyanlık 1. yy.’da Roma imparatorluğu döneminde Filistin’de ortaya çıkmış bir dindir. Yahudiliğin mezhebi olarak ortaya çıktığı için ilk olarak Yahudiler arasında kabul edilen bu din daha sonraki yıllarda diğer etnik gruplar arasında ve diğer eyaletlerde de yayılmaya devam etmiştir. Devlet dini olarak ilk başlarda 301 yılında Büyük Ermenistan’da kabul edilmiştir.

Hristiyan sözcüğü Yunanca “Khristianas” sözcüğünden türemiştir. Dinin kurucusu İsa peygamberin adı Yunanca metinlerde “Khristos”¹⁴⁰ olarak geçer. İbranicesi ise kutsanmış anlamında üzerine yağ sürülmüş anlamına gelen Maşiah’tır.¹⁴¹ Bu addan türemiş Khristianos sözcüğü, İsa’ya bağlanan onun yolundan giden kişi anlamına gelir.¹⁴² Hristiyan, “Mesih’e bağlı” demektir. Hristiyan adı M.S. 1. yy sonlarından itibaren Pavlus’un düşünceleri doğrultusunda İsa’nın ulûhiyetini ve Mesihliğini savunan kişilere verilen ad olarak kullanılmıştır.¹⁴³ Aslında din görevlileri mesleklerine başlarken kutsal yağ ile takdis oldukları için de bu sözcük kullanılmıştır.

Hristiyanlık Ortadoğu kökenli bir dindir, kutsal kitabı¹⁴⁴ vardır, Eski Ahit ve Yeni Ahit’in toplamı, Kitab-ı Mukaddes’i oluşturan İncil’dir. Müjde anlamına gelen Yunanca “evangelion” sözcüğünden türetilmiş olan “evangile”in Arapçalaştırılmıştır.¹⁴⁵ İncil Yahudi dilinde (İbranice) yazılmış olup birkaç Aramice sözcükle karşılaşmak mümkündür. İbranice ve Aramice yazılmış orijinal kitaplardan bazıları kaybedilmiş

¹³⁹ Münir Yıldırım, *Yunanistan ve Ortodoks kilisesi*, Aziz Andaç yay, İstanbul 2000, s.9

¹⁴⁰ Christ: Yunanca (khristos)’dan “kurtarıcı” manasında bir kelime. Batı dillerinde “messie” olarak da geçen bu terim, Mesih’i yani Hz. İsa’yı ifade etmek için kullanılır. (Cilacı, s.77)

¹⁴¹ Tümer, Küçük, s. 136; Sarıkçıoğlu, s. 260; Hançerlioğlu, s. 240

¹⁴² Çopur, s.14 içinde *Dinler Tarihi Ansiklopedisi*, 2. Cilt, Medya Ofset Yayınevi, İstanbul, 1999, s.5

¹⁴³ Hilmi Keleş, *Kütüb- i Sitteye Göre Hristiyanların İnanç, İbadet ve Sosyal Yaşantıları*, Fırat Üniversitesi SBE, Elazığ 2005 (yayımlanmamış yüksek lisans tezi), s. 12

¹⁴⁴ Ortodokslara göre kutsal kitap, Tanrı’nın insanlar için kendisini açıkladığı en yüksek ifadelerdir. (Yıldırım, *Yunanistan ve Ortodoks kilisesi*, s.105) Hristiyanların kutsal kitabı, Eski Ahit (Kitab-ı Mukaddes’in ilk bölümünü oluşturan 39 kitaba verilen isimdir) ve Yeni Ahit’ten (Kitab-ı Mukaddes’te Eski Ahit’ten sonra gelen ve Hristiyanlarca kutsal kabul edilen 27 kitapçıktan) oluşan bölümdür.

¹⁴⁵ Hançerlioğlu, s. 270.

sadece Yunanca çevirileri olan kitaplar korunabilmiştir.¹⁴⁶ Hristiyanlıkta dört tane İncil vardır: Matta, Markos, Luka, Yuhanna. Dört sayısının aslında tesadüfî bir rakam değil de mistik bir sayı olduğu söylenmektedir. Azize İrene “Dört Yön; doğu, batı, kuzey ve güney olduğu içindir” demektedir.¹⁴⁷ Matta, Markos ve Luka İncilleri birbirlerine benzedikleri için sinoptik olarak adlandırılırken, Yuhanna İncili bunların yorumlarını içermektedir.¹⁴⁸ İlk üç İncil “Tanrısai Devlet” üzerinde dururken, Yuhanna İsa’nın tanrısallığını vurgulamaktadır.¹⁴⁹

İsa’nın havarileri¹⁵⁰ vardır. Bu havarilere Apostolik de denir. İlk Hristiyan topluluğu apostolik kilisesidir.¹⁵¹ Aslında Hristiyan kiliselerine baktığımızda hemen hemen hepsi kendilerinin apostolik olduklarını iddia eder ve başlangıçlarını İsa Mesih’e ve havarilere dayandırır. Bu havarilere Kutsal Ruh gelmiş, bundan sonra da her biri kendilerinde tanrısai güçler hissetmeye başlamışlardır. Önceden bilmedikleri dillerle konuşmaya başlamışlardır. İlk havarisi de Pavlus olmuştur. Pavlus İsa’yı “Asrının en büyük ilahiyatçısı” olarak tanımlamaktadır. Pavlus, bugünkü Hristiyanlığın kurucusudur ve Hristiyanlık daha çok onun yorumlarına dayanmaktadır.

Pavlus’a göre tüm insanlar günahkârdır. Pavlus, “asli suç” görüşünü bu noktadan başlatmıştır. Ona göre her doğan, Âdem’in yediği yasak meyvenin suçuyla dünyaya gelmektedir. Bu suç, onların yaptıkları kötü şeylerden değil, kirli ve günahkâr tabiatlarındandır.¹⁵² O İsa’nın hayatı hakkında bilgi vermek yerine daha çok onun haça gerilmesi ve tekrar dirilmesi ile ilgili yorum yapmıştır. Ona göre dünyanın iki temsilcisi vardır: Âdem ve İsa. Âdem dünyaya günahı getirirken, İsa da bu günahı nasıl yok edebileceklerinin yolunu insanlığa açıklamıştır. Bu günahdan da sadece vaftiz yoluyla kurtulabileceklerdir. Bu yüzden de Hristiyan inancında vaftiz, yapılması gereken en önemli ibadetlerin arasında yer alır.

¹⁴⁶Gustav Geçe, *Bibleyskie İstorii*, Pervod s vengerskogo: R. Dalloş, M.: Politizdat, 1988, <http://biblioteka.cc/engine/down-file-re.php?id=578468> (E.T.15.01.2013)

¹⁴⁷ Challege, s. 177

¹⁴⁸ Tümer, Küçük, s.153

¹⁴⁹ Sarıkçioğlu, s. 277

¹⁵⁰ Havari terim olarak Allah’ın peygamberlerine inanıp onlara yardımcı olan ve özellikle de Hz. İsa tarafından tebliğ görevinde ona yardımcı olan on iki kişilik grubu ifade eder. (Keleş, s. 80)

¹⁵¹ Havarilerin önderliğinde kurulan ve ilk Hristiyan cemaatin oluşturduğu kilisedir, onu kabul eden ilk Hristiyan topluluğudur: Yakup, Petrus, Yuhanna, Andreya, Filip, Bartalmay, Matta, Tomas, Alfoyl oğlu Yakup, Taday, Simon ve Yudas(Yahuda) İskariot’tur. (Mehmet Aydın, *Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık*, TDV, Ankara 1995, s. 17)

¹⁵² Tümer- Küçük, s. 108

Ernest Renan'ın da söylediği gibi Hristiyanlık ilk başlarda “bir yoksullar hareketi” şeklinde olmuştur. “Elçilerin İşlerinde” bu ilk toplum şu şekilde anlatılmaktadır:

“İmanlıların hepsi bir arada bulunuyor, her şeyi ortaklaşa kullanıyorlardı. Mallarını, mülklerini satıyor, bunun parasını herkesin ihtiyacına göre dağıtıyorlardı. Her gün bir aradaydılar, tapındaki ayinleri hiç kaçırmıyorlar, evde ekmek yaparak, yemeklerini büyük bir alçak gönüllülikle yiyorlar, tanrıyı övüyorlardı. Tüm halkın beğenisini kazanmışlardı. Rab de her gün yeni kurtulanları onların arasına katıyordu.¹⁵³

Yahudiler Tek Tanrı inancına sahipken Romalılar putperesttir. Putperestler arasında Hristiyanlığın yayılmasını engelleyen iki unsur vardır: Musa şeriatı ve sünnet. Aziz Paul bunları kaldırınca, Hristiyanlık gelişmeye başlar ve Aziz Paul Hristiyanlığın kurucusu olarak kabul edilir. Yahudiler putperestlerden kurtulmak istediği sırada İsa ortaya çıkmış, onları doğru yola çağırmış ancak ona çok az kişi inanmıştır. Daha sonra İsa çarmıha gerilmiş ondan sonra ona inanların sayısında büyük bir artış olmuş ve bunlar bir araya gelmişlerdir. Yahudilerle aralarında bir husumet başlamış ve Hristiyanlığın kendileri dışında hiçbir yerde yayılmamasını istemişlerdir. Daha sonra Roma'da bir yangın çıkmış ve bu yangından da Hristiyanları sorumlu tutmuşlardır. Onlar işkenceye maruz edilmişler, baskı görmüşlerdir. Pavlus ve Petrus Roma'da öldürülmüştür. Ancak tüm bunlara rağmen Hristiyanlık insanlar arasında yayılmaya devam etmiştir. 380 yılında imparator büyük Teodosyüs sayesinde Hristiyanlık tek resmi inanç haline gelmiştir. 476'da Roma imparatorluğunun çöküşü sonucunda Papa tüm batı dünyasının reisi durumuna gelmiştir. Hristiyanlık birçok yerde kabul görmüş ve yaygınlaşmaya başlamıştır.

İlk önce monoteist (Tek Tanrılı)¹⁵⁴ olan bu dinde daha sonra üçlemeye yani teslise yer verilmiştir. Teslis kutsal kitapta üçlü birlik terimi yer almaz, Yunanca trias'tan gelip ilk olarak 2. asır sonunda(180 yılında) Antakyalı Theophilus tarafından kullanılmıştır.¹⁵⁵ Hristiyan Kutsal Kitabında üçlemeye açıkça hiçbir yerde rastlanmasa da, “Ben ve Baba biriz”, “Babanızın ruhu”, “Allah'ın ruhu” gibi sözlere kaynaklarda sık sık rastlanmaktadır. Bu da kaçınılmaz olarak zamanla İsa ve Kutsal Ruh'un da Allah'ın

¹⁵³ Elçilerin işleri, 2. Bölüm, s. 261.

¹⁵⁴ Hristiyanlık, aslında tek tanrı anlayışını esas alan bir dindir. Bunu İncillerde ve diğer yazılarda görmemiz mümkündür, bu yazılarda Allah'ın bir ve tek olmasından söz edilmektedir. (Yuhanna: birbirinizden övgüler kabul ediyor, ama tek olan Tanrı'nın övgüsünü kazanmaya çalışmıyorsunuz.)

¹⁵⁵ Suat Yıldırım, *Mevcut Kaynaklara Göre Hristiyanlık*, Ankara 1988, s. 123; Sarıkçıoğlu, s. 301

yanında tanrı sayılması gibi yorumların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Hristiyanlık konusunda teslis inancında 3 tanrıya inanıyorlar gibi bazı fikirler ortaya atılmaktadır, bu yanlıştır, onlarda sadece Tek Tanrı vardır. Bunu Jacob Xavier şu şekilde ifade eder:

“Hristiyan dininin temel taşı tektanrıcılıktır; zaten Hristiyanlığın ilk asırlarında binlerce Hristiyan, putperestliği ve çoktanrıcılığı reddettiler diye idam edilmiş, daha doğrusu din uğruna şehit edilmişlerdir.”¹⁵⁶

Hristiyanlığın temel inanç esasları içerisinde Tanrı düşüncesiyle ilişkili olan teslis doktrini dikkat çektiği için bununla ilgili biraz daha bilgi vermeyi uygun buluyoruz. Hristiyanlığın inanç esasları arasında teslis “üç unsurdan oluşan bir tanrı” olarak tasavvur edilir. Tanrısal güç; Baba, Oğul ve Kutsal Ruh üçlüsünden oluşur. Bir bakıma Baba, yaratıcı ve düzenleyici tanrısal gücü, Oğul, kurtarıcı ve yargılayıcı tanrısal gücü; Kutsal Ruh ise bir yönden Oğul’u destekleyici ve kişilere bireysel imanı ulaştırıcı tanrısal gücü temsil eder.”¹⁵⁷ Hristiyanlıkta Baba Tanrı’nın özü sevgidir ve bu sevgiyi biricik oğlu İsa’yı insanları günahattan kurtarmak için dünyaya göndermekle göstermiştir. Onu göndermiştir, çünkü Âdem’den beri devam eden bu günah insanlar da hala devam etmektedir ve insanlığı bu günahlardan arındırmak için, Allah dünyaya oğlu İsa’yı göndermiştir. İsa Mesih, kurtarıcı ve Kutsal Ruh da takdis edicidir.¹⁵⁸ İsa bedenlen insanken, ruhen tanrıdır. Bu Baba-Oğul ve Kutsal Ruh arasındaki ilişki şöyle ifade edilmektedir:

“Tanrı Baba, doğmamış, doğrulmamıştır. Oğlu İsa ise doğmuş, doğrulmuştur. İsa çoğu yerde bir peygamber olmaktan çok insanların günahlarını bağışlayan olarak yer almıştır. İsa Hristiyanlıkta ikinci unsur olan oğul inancında önemli kavramlar inkarnasyon¹⁵⁹/tenleşme, kefare¹⁶⁰, ölümden diriliş ve yükseliştir. Kutsal Ruh, Tanrı’dan çıkmıştır.”¹⁶¹

¹⁵⁶J. Xavier Jacob, *Sorabilir miyiz?* <http://www.meryemana.net/book/index.php?td=16&book=29&site=2291>, s. 5(E.T. 15.10.2012)

¹⁵⁷ Şinasi Gündüz, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yayınları, Ankara 1998, s. 169

¹⁵⁸ Tümer, Küçük, s.150-152

¹⁵⁹ İnkarnasyon: yeryüzünde günah ve ölümün tutsağı olan insanların kurtuluşu için ilahi bir müdahaledir. Hristiyan geleneğine göre bedenleşme, yaratıcı güç olan kelamın(oğul’un) ete kemiğe bürünerek tenleşmesidir.

¹⁶⁰ Bunda ise İsa Mesih’in neden acı çekerek öldüğü, İsa Mesih’in de çarmıha gerilerek kurban edilmesinin insanların günahına kefare¹⁶⁰ olduğu inancı yatmaktadır. İsa insanlığın suçlarına karşılık olarak ölmüş ve onların günahlarından arınmak için de yeniden dirilmiştir.

¹⁶¹ Tümer, Küçük, s. 150

1.4.1. Hristiyan Mezhepleri

Hristiyanlıkta üç mezhep bulunmaktadır: Roma Katolik Kilisesi (1,2 milyar kişi), Protestan Kilisesi (360 milyon) ve Ortodoks Kilisesi(170 milyon). Bu mezhepler içerisinde en fazla sayıya sahip olan Katolik mezhebidir. Yaklaşık 1,15 milyar üyesi vardır. Yaklaşık 426 milyon Protestan vardır. Bunların 105 milyonu pentikostal, 70 milyonu metodist¹⁶², 70 milyonu lüteryen¹⁶³, 16 milyonu da yedinci gün adventistleri¹⁶⁴, yaklaşık 70 milyonu da presbiteryenlerdir.¹⁶⁵ Yaklaşık 88 milyon da Anglikan vardır. 240 milyondan 300 milyona kadar da otokefal¹⁶⁶ Ortodoks kilisesi bulunmaktadır. Protestanlık reformdan doğan bir mezheptir. Protestanlar da sadece İncil'e inanırlar, orada yazılanları kabul ederler. Herkes İncil önünde eşittir. İncili anlamak için kilise adamı gerekmez.

Hristiyanlık tarihine baktığımızda birçok ayrılık ve bölünme yaşandığı, bu ayrılıklar sonucunda da ortaya çıkan mezhepleri görmek mümkündür. Bunu dört devrede incelemek mümkündür:

“1- Havariler tarafından yayılan ve Batı Roma İmparatorluğunun yıkılmasına kadar devam eden dönem. Hristiyanlığın bu zaman diliminde, geniş bir coğrafyaya yayıldığı görülmektedir. 2- V. yüzyıldan XVI. yüzyıla kadar devam eden dönem, bu zaman zarfında Doğu Kilisesi, Batı Kilisesinden(11.yy) ayrılmıştır. Hristiyanlık daha çok Avrupa'nın kuzeyinde yayılma alanı bulmuştur. Roma kilisesi Katolik, Bizans kilisesi de Ortodoks adını aldı. 3- XVI. ve XVII.

¹⁶² Metodizm: bir Hristiyan tarikatidir. Hareket 18. yy'da İngiltere'de doğmuştur. Kurucuları İngiliz tanrı bilimcisi John Wesley(1703-1791) ve kardeşi Charles Wesley(1707-1788)tir. (Hançerlioğlu, s. 406). Oxford üniversitesinde “Kutsallar Kulübü” mensuplarının ibadet zamanlarına ve prensiplerine bağlılıkları sebebiyle bunlara metodistler denmiştir. Çeşitli ülkelere dağılan metodist kiliseler 1968'de aralarında birlik kurmuşlar, Protestanlık ruhunda gelişmişlerdir. Kutsal kitapları inanç ve hayatlarının temeli sayarlar, hayatlarını Hristiyan ahlakı üzerine kurarlar, kiliselerinde papaz olmayanlar da vaaz edebilir. (Sarıkcıoğlu s. 341)

¹⁶³ Daha çok Almanya'da görülen, Martin Luther'in öğretilerini takip eden, diğer Protestanların aksine Hristiyan geleneklerine bağlı ve kilisede gösterişe önem veren, "lüteryen" şeklinde de geçen Protestanlık kolu. Türkiye'de sadece bir Lutheran kilisesi bulunmaktadır. (<http://www.uludagsozluk.com/k/lutheran/>) (E.T. 05.09.2012)

¹⁶⁴ Adventist: İsa'nın kıyamete yakın bir zamanda yeniden dünyaya geleceği inancı. Amerika'da 1831 yılında William Miller tarafından kurulan bir Protestan mezhebidir. İnançlara göre Hz. İsa gökten inecek, günahkarlar yok edilecek, seçkin kişiler sonsuz mutluluğa ereceklerdir. (Cilacı, s.14; Hançerlioğlu, s. 17)

¹⁶⁵ Presbiteryen terimi, presbiter kelimesinden türetilmiştir, piskoposluğu reddeden “ihtiyar meclisi” tarafından yönetilen kalvinist sistem Protestanlarıdır. Bu kilise “presbyter” denilen “yaşlılar, kıdemliler” tarafından yönetildiği için bu ismi almıştır.(Tümer, Küçük, s. 170) Calvin'ci İngiliz Protestanlığı. Yunanca presbytes deyimini ihtiyar demektir. Yönetimi papazlarla laik kişilerden kuruluydu. İlk hristiyan kiliseleri laik bir birlikti, yoksullar hareketi vardı. İlk Hristiyanların toplanıp görüşebilecekleri bir toplantı yerinden başka dinsel nitelik taşıymıyordu. (Hançerlioğlu, s. 519)

¹⁶⁶ Ortodoks kiliselerin başpiskoposlarını ve diğer üstlerini başka kiliselerin müdahale hakkı olmaması durumuna, yani idari bakımdan birbirlerine karşı tamamen bağımsız olan kiliselere otokefal denir.

yüzyılları içerisinde alan dönem. Bu zaman içerisinde, Katolik mezhebiyle çatışması nedeniyle Hristiyanlıkta Protestanlık mezhebi ortaya çıkmıştır. 4- XVIII. yüzyıldan başlayıp günümüze kadar olan dönem. Bu zaman içinde Hristiyanlıktaki tartışmalar kilise dışına taşmıştır.”¹⁶⁷

1054 yılında kilise parçalanmasının Hristiyanlık tarihi açısından en önemli olaylardan biri olduğunu görmekteyiz. Roma Kilisesi ve Bizans Kiliseleri arasındaki ayrılıklar daha öncesine dayanmaktadır, ancak kesin olarak ayrılık bu yılda gerçekleşmiştir. Roma (Batı) kilisesine Katolik(birlik içinde evrensellik), Bizans(Doğu) kilisesine de Ortodoks (gerçek imanı muhafaza eden, öze bağlı) denmeye başlandı. Daha sonra Batı kilisesi bir bölünme daha yaşamış ve bunun sonucunda da Protestanlık mezhebi doğmuştur. Bu bölünme sonucu çoğu uygulamaları aynı olmasına rağmen bazı karakteristik farklılıklar ortaya çıkmıştır:

“Hristiyan Doğu, genel anlamda dinin doktriner boyutu üzerinde dururken; Batı dinin ahlaki boyutuna önem vermiştir; Doğu Hristiyanlığın ibadet tarafını ayrı bir şekilde değerlendirerek kendisine özgü bir anlayışla yorumlamıştır; batı ise disiplin ve düzene daha çok yer vermiştir; Doğu, ibadet fenomenolojisinde züht ve çileye; batı ise birliğe ve itaate daha çok yer vermiştir.”¹⁶⁸

İlber Ortaylı da Katolik ve Ortodoks kiliseleri ve bu mezhepler arasındaki tartışmalara şöyle bir açıklama getiriyor:

“Ortodoks Kilisesi’ne göre, Ruhban arasında, keşiş, papaz (yani cemaati aydınlatan ve ibadeti yaptıran) ve nihayet Piskopos olmak üzere üç derece vardır. Piskoposun ruhani bir vasfı vardır ve rahiplerin üstünde bir yöneticidir. Patrik ise ilahi bir makam değildir, piskoposlardan bir tanesinin bir idareci-koordinatör olmasıdır. Yani Ortodoks Kilisesi’nde ulûhiyet kazanmış tek bir yüksek ruhani yoktur. Katolik Kilisesi’nde ise XIX. yüzyıldan itibaren Papa’nın yanılmazlığı ve hükümlerinin tartışılmazlığının kabul edilmesi ile beraber bu ulûhiyet kendisine verilmiştir.”¹⁶⁹

Batı ve Doğu olarak ayrılmalarında hem dini hem de otorite konusu etkili olmuştur. İsa’nın ilahi ve insani şahsiyetleri konusunda da tartışmalar olurken, diğer bir husus da ikonalarla ilgilidir.

“Roma kilisesi İstanbul bağlularınca ikonaların bir tazim aracı olarak kullanılmasını puta tapıcılık olarak görmekteydi. Roma’nın İstanbul üzerinde etkisini hissettirdiği 726-843 yılları arasına

¹⁶⁷ Keleş, s. 13 içinde Osman Cilacı, *Günümüz Dünya Dinleri*, Ankara 1998, s. 76

¹⁶⁸ Yıldırım, *Yunanistan ve Ortodoks Kilisesi*, s. 51 içinde Zernov, *The church of eastern christians*, s.9

¹⁶⁹ İlber Ortaylı, “*Ortodoks Kilisesi*”, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, c. 24, s. 223, Şubat 1987, s.17

tekabül eden ikonaklazm döneminde ikonalara karşı yaptırım uygulanmış, tarihe “put kırıcılık” olarak geçen bu hadise zihinlerde derin izler bırakmıştır.”¹⁷⁰

Bu iki kilise arasındaki en önemli farklardan biri de teslis inancındaki farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Kutsal Ruh’un kimden çıktığı konusunda Katolikler ve Ortodokslar arasında birlik sağlanamamıştır.

“Katolik kilisesinde papa mutlak otoriteye sahiptir, Kutsal Ruh, Baba ve Oğul’dan çıkar, Ortodokslara göre de Kutsal Ruh Oğul yoluyla sadece Baba’dan çıkmaktadır. Ancak Ortodokslar için Oğul, Baba’nın ulûhiyetini alan ve onun bir parçası olarak var olurken, Katolik Kilisesi “Baba’dan ve Oğul’dan” söz etmekte ve bu terim yüzünden Ortodokslarca Tanrı’ya ortak koşmak, Tanrı’yı ikilemekle suçlanmaktadır.”¹⁷¹

Ortodoks kilisesi papanın yanılmazlığını kabul etmemiş ve teolojik anlaşmazlık yüzünden bölünme yaşanmıştır. Kutsal ruhun sembolü beyaz güvercindir. İsa vaftiz edileceği sırada onun üzerine bir güvercin konmuştur, bu güvercin de aslında Kutsal Ruh’tur. Onun Tanrı olduğunu ortaya çıkarmak için onun üzerine konmuştur. Ona insanlar vaftiz yoluyla ulaşabilirler.¹⁷²

İnançlarını ifade ederken bazı sembolleri kullanmışlardır. Bunun sebebi de dinin ilk zamanlarında inananlar birçok baskı ve işkence altında kalmışlardır. Bu baskı ortamında belirli işaretler ve sembollerle iletişim kurmak daha kolay olmuştur. İkinci etken olarak da ilk inanların çoğunun okuryazar olmaması gösterilmektedir.¹⁷³

“Aslında Hristiyanlıkta sadece sembolize edilen Kutsal Ruh değildir. Bunun yanı sıra İsa Mesih mesela bir kuzu veya balık ile yeniden dirilme tavus kuşu ile sembolize edilirdi. Balık sembolünün bu kadar yaygın olmasının en önemli nedenlerinden birisi de balık sözcüğünün Yunanca yazılışı olan ‘Ichyths’ kelimesinin baş harflerinden ‘Iesous Christos Theou Yios Soter’ yani ‘İsa Mesih, Tanrı’nın Oğlu, Kurtarıcımız’ manasının çıkmasıdır.”¹⁷⁴

Diğer bir anlaşmazlık dini ayinleri yerine getirirken de her iki kilisenin de farklı dilleri kullanmasından kaynaklanmıştır. Batı’da ibadet Latince yapılırken, Doğu’da ibadetler Yunanca(ya da Süryanilerin kullandıkları ölü dil olan Aremice vardı) yerine

¹⁷⁰ Gündüz, *Hristiyanlık*, s. 112

¹⁷¹ Ortaylı, s.19.

¹⁷² Tümer, Küçük, s.152

¹⁷³ Habibe Kılınç, *Kitab -ı Mukaddes’teki İmge ve Simgelerin Dinler Tarihi Açısından İncelenmesi*, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 2010(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.69

¹⁷⁴ Kılınç, s.59

getirilmektedir. Bu da kilise anlaşmazlıklara sebep olurken dil farklılığı yüzünden yanlış anlaşılmalara ortaya çıkmıştır.¹⁷⁵ Aslında bu ayrılıkların sebebine incek olursak kilise papalarının siyasi mücadelelerini de görebiliriz. Çünkü hem Roma papası hem de Konstantinopol patriği Hristiyan dünyasına hâkim olmak istemekte ve bunun için mücadele vermişlerdir. Roma'nın mı Konstantinopol'ün mü başkent olacağı konusunda tartışmalar ortaya çıkmış ve İstanbul, Roma kilisesinin üstünlüğünü kabul etmemiştir. Rus kilisesi ise bu çatışmalar içinde yer almamış, Ortodoks olsa da her ikisi ile de diyaloglarını sürdürmüşlerdir. 1204'te olan Haçlı seferleri de ayrılıklarını etkilemiştir. 4. Haçlı Seferi ile Batı İstanbul üzerine saldırmış, yakıp yıkmıştır. Ortodoks ikonları parçalamış rahipleri asmışlardır.¹⁷⁶

Hristiyanların ibadet yerleri kilisedir. Kiliseler oluşmadan önce cemaat her hangi bir yerde toplanır ve dualarını ederlerdi. Kilisenin başında bulunan kişi papazdır ve cemaatini o yönetmektedir. Kilise Yunanca “eklesya” (ecclesia) kelimesinden gelir, ilk önceleri meclis, cemaat, hristiyan toplulukları anlamında kullanılmaktadır.¹⁷⁷ Yani Hristiyan cemaatine kilise denir. İlk kiliseyi bu yüzden İsa'nın etrafında toplanan cemaat teşkil eder.¹⁷⁸ Yani önceleri meclis, Hristiyan cemaatinin toplantısı anlamında kullanılan kilise daha sonraları ibadet yeri olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ortodoks Hristiyanlara göre kilise ise “İsa'nın bedeni, kutsal ruhun mabedi, Allah'ın cemaati olarak görülmektedir. Ortodokslara göre mahalli kilise evrensel kilisenin bir parçası değil, belli bir yerde onun tam tezahürüdür.¹⁷⁹ Kiliselerin yönü doğuya dönüktür. Bu Hristiyanlığın önce Doğu'da doğup sonra Batı'ya doğru yayılmasıyla ilgilidir.¹⁸⁰ Kilise yapıları da farklılık gösterir. Katolik ve Ortodoks kiliseleri çok gösterişli ve dikkat çekerken Protestan kiliseleri sadedir.

Haç¹⁸¹ Hristiyanlar için kurtuluşun sembolüdür. İsa'nın ölümünü ve kurtuluşunu simgeleyen kutsal bir semboldür. İsa'nın kanı sürüldüğü için kutsaldır ve günahları giderme aleti olmuştur. Haç 2 çeşittir: ilki İsa'yı asılı olarak gösterir, Katolik ve

¹⁷⁵ Ahmet Hikmet Eroğlu, “Hristiyanların Bölünme Sürecine Genel Bir Bakış”, *A.Ü.İ.F.D.*, C. 41, S.1, 2000, s.8

¹⁷⁶ Aydın, s. 26

¹⁷⁷ Tümer, Küçük, s.156, Hançerlioğlu, s. 324, Sarıkcıoğlu, s. 309

¹⁷⁸ Aydın, s. 66

¹⁷⁹ A.g.e., s. 68 içinde Marguerite- Marie Thiollier, *Dictionnaire Des Religions Belgique*, 1982 , s. 284

¹⁸⁰ Gündüz, *Hristiyanlık*, s. 162

¹⁸¹ Haç birbirini dik kesen iki doğrudan meydana gelen Hristiyanlık simgesi. İsa'nın çivilendiği çarmıhı simgeler. (Hançerlioğlu, s. 222)

Ortodokslarda bu haç bulunur. İsa'nın çarmıhta çektiği acıları ve ölümünü hatırlatır. İkincisi de İsa'nın tasviri ve heykeli yoktur, simge 4 çıplak koldan oluşur. Protestanların haçları da böyledir.¹⁸² Rus haçının da kolları birbirine eşittir, 3 yatay kolu vardır, bu üç kolun ortasındaki daha uzundur.¹⁸³ Haç işaretini rastgele yapmazlar bir şekli vardır ve anlamı vardır: sağ elleriyle sağdan başlayarak sola doğru yaparlar Ortodokslar haç çıkarırken küçük parmak ve yüzük parmağını kullanırlar. Ortodoks Ruslarda haç çıkarmak olarak bilinen küçük parmak ve yüzük parmağın avuca sıkılarak bu şekilde alın omuzlar ve göbek üzerinde haç çizilmesi bunun sembolik bir göstergesidir. Yani sıkılan iki parmak İsa Mesih'in ikili tabiatıyla(ilahi ve beşeri) ilgilidir. Bunlardan küçük parmak İsa'nın beşer tabiatını, yüzük parmağı ise Tanrısal tabiatını yansıtmaktadır.¹⁸⁴ Haç çıkarma hareketi, Hristiyan dininin temel inançları oluşan tek Allah olan Kutsal Üçlü Birliği ve İsa'nın haç üzerindeki ölümünü hatırlatmaktadır.

Hristiyanlıkta defin işlemleri kişiye göre değişir. Eğer ölen kişi kiliseye mensupsa cenaze törenleri farklıdır, tüm kilise görevlileri cenazeye katılır. Cenaze defnedildikten sonra cenaze sahipleri için yasak yiyecekler başlar, ölümünün 40. gün ruh bedenden ayrıldığı için büyük anma günü yapılır.¹⁸⁵

1.4.2. Ortodoksluk ve Sakramentler(Ayinler)

Ortodoks kilisesine ait olan sınırları yaygın oldukları yere göre beş bölüm içinde belirtmek mümkündür: 1-Müslüman sınırları içindekiler: İstanbul(Konstantinopol'), Antakya, Kudüs, İskenderiye. 2-Yunan dünyası: Pavlus ve Barnabas'ın izlerinin görüldüğü Kıbrıs ve Yunanistan'da güçlü bir Ortodoks geleneği vardır. Yunanistan Ortodoks inancının resmi durumda olduğu tek ülkedir. 3- Romanya ve Gürcistan. 4-Slavlara: Slav Ortodoks kiliselerine ev sahipliği yapan Sırbistan, Bulgaristan, Rusya5-Diğer ülkeler: Finlandiya, Çek Cumhuriyeti, Batı Avrupa, Avustralya, Amerika, Arnavutluk gibi ülkeler Ortodoks geleneğine sahiptirler.¹⁸⁶

¹⁸² Sarıkçıoğlu, s. 311

¹⁸³ A.g.e., s. 306 içinde P. Xavier Jacob, *Hristiyan Kiliseleri ve İbadet Yerleri*, İstanbul 1994, s.35

¹⁸⁴ Dos, s.29, Unit 4b: *Foundational Beliefs—Russian Orthodox*, s. 189 <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1999/russia/17belrus.pdf> (E.T. 05.12.2012)

¹⁸⁵ Yıldırım, *Yunanistan ve Ortodoks Kilisesi*, s. 109

¹⁸⁶ Unit 4b: *Foundational Beliefs- Russian Orthodox* <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1999/russia/17belrus.pdf> , s.181 (E.T. 05.12.2012)

Peki, Ortodoksluk ne demektir, ne zaman ve nasıl ortaya çıkmıştır? Ortodoks kelimesi Yunanca “orthos” doğru, düzgün ve “doxa” inanç sözcüklerinin birleşiminden oluşmuştur. Genelde iki şekilde kullanılır ve tam manası Doğru İnançtır.¹⁸⁷ Dini öğreti ve doğru öğreti anlamlarına gelmektedir. Ortodoksluk doğu kiliselerini temsil eden İstanbul kilisesinin, Batı (Roma) kilisesi ile olan siyasi çekişmeleri sonucunda 1054 yılında birbirlerini aforoz etmeleri ve kesin olarak ayrılmaları konusuna Hristiyanlık başlığımız altında yer vermiştik. Bizans kilisesi Roma kilisesinden ayrıldıktan sonra bu ismi kullanmaya başlamıştır. Ortodoksluk kendisini ilk Hristiyan apostolik kilisenin devamcısı olarak sunar ve kendisini Yeni Roma diye tanımlar.¹⁸⁸

Ortodoksluk Roma İmparatorluğu’nun doğusunda biçimlenmiş bir akımdır. 4. ve 8. yüzyıllar arasında toplanmış Ekümenik Konsillerin kanonik¹⁸⁹ olduğunu kabul eden en eski Hristiyan mezhebidir. 1453’ten sonra Rus Ortodoks kilisesi, İstanbul patrikliğiyle mücadeleye girişmiş, ancak 1917 ihtilali sonucu bundan vazgeçmiştir. Rus Ortodoks kilisesi patriklik halini almıştır.¹⁹⁰

Birçok Rus kaynağına baktığımızda Hristiyan kelimesine pek rastlanmadığını, daha çok Pravoslav kelimesini kullandıklarını görürüz. Çünkü bu kelime Ortodokslukta sapmışlara karşı kullanılan bir terimdir. Onlara göre Hristiyanlık ilk ortaya çıktığı haliyle, yani hiç bozulmadan bütün halinde sürekliliğini korumaktadır. 1990’ların ortalarında yapılan sosyolojik araştırmalara göre, Rusların yaklaşık %60’ı kendisini “inançlı insan” olarak tanımlamış ve inançlıların %75’i de kendilerini Ortodoks olarak nitelendirmiştir.¹⁹¹ Rus toplumuna baktığımız zaman Rusların Ortodoks Hristiyan olduklarını görürüz. Ancak Ruslar için bu dinden çok ortak bir kültür olarak görülmektedir. Kendileri dışındaki inanç sahibi kişilere de diğer inançlılar yani “inoslaviye” terimini kullanmaktadırlar.

Ortodoksluğun öğretilerine baktığımızda Baba, Oğul ve Kutsal Ruh ile karşılaşmaktayız, buna şu şekilde değinilmiştir:

¹⁸⁷ <http://www.ortodoksluk.org/ortodoksluknedir.htm> (E.T. 06.11.2012)

¹⁸⁸ Leyla Dos, *Azerbaycan Rus Ortodoks Kilisesi*, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2012, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi), s.27

¹⁸⁹ Kanonik terim olarak “Kural, norm” demektir. Kilise kanun ve kurallarından bahsederken bu terim kullanılır. Çünkü Hristiyanlar İncili kendi inancı ve ahlaklarının esasına dayandığını düşünürler. (Geçe, a.g.e.) Hristiyanlık’ta kanonik kabul edilen İnciller, Matta, Markos, Luka ve Yuhanna İncilleridir.

¹⁹⁰ Tümer, Küçük, s.161

¹⁹¹ Somuncuoğlu, s.94

“Kurtuluşun sadece tek tanrıya inanmakla gerçekleşmesi; Kutsal üçlünün Tek Sıfatta Mevcudiyeti: Tanrı Baba, tanrı Oğul, Kutsal Ruh özne olarak ayrılrsa da her zaman bütündür. İsa’nın Mesih ve Tanrı olarak tanınması; Tanrı’nın İsa’nın bedeninde tezahürü; Bedensel olarak dirilme, yükselme ve Mesih’in ikinci gelişi ve gelecek yüzyılda yaşam inancı; Kilisenin bütünlüğüne, kutsallığına kilisenin gerçek liderinin İsa Mesih olduğu inancı.”¹⁹²

Ortodokslukta Tek Tanrı inancı vardır. Tanrı dünyaya ilk insan olan Âdem’i yollamış, ancak o ve eşi Havva ona karşı gelmişler, bunun sonucunda da Tanrı insanlığın soyunu bu günahı kurtaracağını söylemiş, onu kurtarabilmek için de binlerce yüzyıl sonra dünyaya İsa Mesih’i göndermiştir. Ortodoksluğu kabul ederse de kurtuluşa ermiş olacağını söylemiştir. Mesih’e de Tanrı olarak inanılırsa ebedi hayata sahip olacağı belirtilmiştir.

Ortodokslukta İsa’nın annesi Meryem’e ibadet etme ve dualar yer almaktadır. Annesi Tanrı Doğuran, Bakire Meryem’dir. Rus Ortodoks kilisesindeki ibadet sistemine bakıldığında duaların İsa ve annesi Meryem’e yapıldığı görülmektedir. İsa’ya büyük saygı duyarlar, ayinlere katılırlar. Hristiyanların en önemli ziyaret yerleri Kudüs’teki mezar tapınağıdır. Kudüs’ün onlar için kutsal sayılmasının sebebi İsa’nın doğup büyüdüğü, çarmıha gerilerek öldüğü, Hristiyanlık dininin ilk yayıldığı bölge olmasından kaynaklanmaktadır.

Ortodoks inancına göre Tanrı, hem yaratıcı hem de yarattığı şeylerin içindedir. Her zaman insanla beraberdir. Ortodoksların inanç sistemleri ise şu şekildedir:

- Patrik ruhani başkandır, yanılabilir.
- Roma Katolik Kilisesi evrensel değildir, papa gibi o da yanılabilir. (Papa’nın üstünlüğünü, İsa’nın vekili olduğunu, yanılmazlığını kabul etmezler.) Aslında papanın yanılmazlığı diye bir şey var mıdır sorusunda P. Jacob’a göre bu tarz iddialar doğru değildir, papalar da her insan gibi hata yapar, günah işler, aynı zaman da doğru olmayan şeyler de söyleyebilirler, bunu elbette isteyerek yapmaz, dikkatsizlikten, cahillikten yapmış olabilirler.¹⁹³

¹⁹² Dos, s. 27

¹⁹³ Jacob, s.8

- İsa hem insan, hem Tanrı tabiatına sahiptir. Meryem ve aziz ikonalarına yer verilir, saygı gösterilir. Baba hariç dinsel öğelerin hepsini ikonalarla tasvir ederler. İkonalar onlar için bir semboldür, onlara tapmazlar, saygı duyarlar, aynı zaman da kilise öğretisinin bir parçasıdır. Ruslar için bunlar sadece resimden ibaret değildirler. Onlar güzellik ve sanat yoluyla yaratıcıyı kurtarmak için insanın manevi gücünü ortaya çıkartırlar.¹⁹⁴
- İnananlar ekmek ve şarapla komünyon yaparlar. Komünyon ayininde ekmek mayalı olmalıdır ve şarap sulandırılmalıdır. (Roma kilisesi ile bu konuda tartışma yaşamışlardır, çünkü Katolik kilisesi ekmeğe maya katmaz.)
- Ortodokslar sadece ilk yedi konsilin kararlarını kabul eder. Bu yedi konsil dışındaki konsülleri ve kararlarını kabul etmezler.¹⁹⁵
- Öldükten sonra cennete ya da cehenneme gitme yani ahiret inancı vardır, iyiler cennete, kötüler ise cehenneme giderler. Araf'a inanmazlar ancak böyle bir yargı gününün olacağına inanırlar. (Katolikler Araf'ı kısa bir bekleme yeri olarak kabul ederler Günahkâr bir kişi, günah derecesine göre, bir bedel ödeyerek hatasından kurtulabilir.¹⁹⁶) vardır.
- Tapınışları eski yöntemlerine uygun olarak her ülkenin kendi dilinde yapılabilir.
- Noel'i 7 Ocakta kutlarlar. Ruslar Noel bayramını Hristiyanlık kabul edildikten sonra kutlamaya başlamışlardır. Noel ağacı, ışık ve çeşitli süslerle donatılan ve âdeta ölüme meydan okumayı sembolize ettiği için yapraklarını dökmeyen ağaçlardan bilhassa ebedî ve yeni bir hayatın sembolü olarak kabul edilen çam ağacıdır.¹⁹⁷

¹⁹⁴Bishop Kallistos Ware, Excerpts from the Orthodox Church, s.20-21
http://www.fatheralexander.org/booklets/english/history_timothy_ware_1.htm(E.T.03.01.2013)

¹⁹⁵ Sarıkçıoğlu, s. 327

¹⁹⁶ Tümer- Küçük, s.162

¹⁹⁷ Galip Atasağun, *İlahî Dinlerde (Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam'da) Dinî Semboller*, Dizgi Yayınevi, Konya 2002, s.216

- Ortodoks kilisesi birbirinden bağımsız kendi kutsal sinodları tarafından yönetilen milli kiliselerden oluşmaktadır.¹⁹⁸ Ortodoks kilisesine göre Hristiyan kiliselerinin hiyerarşik yapısı Roma, İstanbul, İskenderiye, Antakya ve Kudüs şeklindedir.¹⁹⁹ Ancak daha sonra Roma ile arası bozulmuş ve Roma ikinci sırayı almıştır.²⁰⁰

Rus Ortodoks kilisesinde günlük kilise ibadetleri sekiz tanedir: Akşam ibadeti, Akşamüstü ibadeti, Gece Yarısı ibadeti, Sabah ibadeti, Birinci Saat ibadeti, Üçüncü Saat ibadeti, Altıncı Saat ibadeti, Dokuzuncu Saat ibadeti.²⁰¹ Bu ibadetleri kendi içlerinde yine üçe ayırmışlar ve akşam, sabah ve öğlen olarak yerine getirmektedirler. Dokuzuncu Saat ibadeti, Akşam ibadeti ve Akşam Üstü ibadetinin oluşturduğu üçlü akşam yapılmakta; Gece Yarısı ibadeti, Sabah ibadeti ve Birinci Saat ibadetinin oluşturduğu üçlü sabah icra edilmekte; Üçüncü Saat ibadeti, Altıncı Saat İbadeti ise öğlen yapılan ibadetleri oluşturmaktadır.²⁰² İbadetler kilisede papaz nezaretinde gerçekleştirilmektedir. Çünkü toplu yapılan ibadetler tek yapılan ibadetlerden daha üstün görülmüştür.

Bu dualara çağrı çanla kiliseden yapılmaktadır. Sabah ve akşam yapılan ibadetlerde amaçları farklı olup sabah ibadetinde kötülüklerden arınılır, kutsal üçlüye sığınır ve ondan yardım beklerler. Akşam ibadetinde ise uykudayken rahat ve huzurlu uyuma, gecenin getireceği kötülüklerden korunmak için ve günahların affolunması için dualar edilir, Ortodoks kilisesinde yapılan ibadet, ağırbaşlı, ciddi ve iyi biçimlenmiştir. Özgürlüğü ritualizmi, sadeliği ise ilahi ihtişamı ahenkle bir araya getirmiştir.²⁰³

Hristiyanlar için çok önemli olan bu duaları yerine getirirken iki şart bulunmaktadır. Birincisi duaya Mesih'in adı ile başlanmalı; ikincisi ise dua tam bir inanç ve itimat ile yapılmalıdır.²⁰⁴ Günlük ibadetler gibi haftalık ibadetler de düzenli bir şekilde yerine getirilmektedirler. Hristiyanların kutsal günü Pazar günüdür, çünkü onların inançlarına göre Hz. İsa çarmıha gerildikten sonra bir pazar günü dirilmiştir; bu yüzden de Pazar

¹⁹⁸ Yıldırım, *Yunanistan ve Ortodoks kilisesi*, s. 65

¹⁹⁹ A.g.e., s. 62

²⁰⁰ Aydın, s. 121

²⁰¹ Aslanova, s.147

²⁰² A.g.e.,s.147

²⁰³ Mustafa Baş, *Türk Ortodoks Patrikhanesi*, Aziz Andaç Yayınları, Ankara, Ocak 2005, s. 127

²⁰⁴ Ali Erbaş, *Hristiyan Ayinleri(Sakramentler)*, Nun Yayıncılık, İstanbul 1998, s.18

onlar için büyük bir önem arz etmektedir. Hristiyanlarda haftanın ilk günü de pazardır, o gün mutlaka ibadetlerini yerine getirmek zorundadırlar, bu gün yapılan ayinleri kesinlikle aksatmamalıdırlar. Bugün sadece manevi işlerle uğraşırlar, kötü şeyler düşünmezler. Temizliğe önem verirler. Özellikle toplu olarak yapılan ibadetlere katılırlar, çünkü bu tarz ibadetler daha üstün görülmektedir. Bu ibadetler sırasında kutsal kitaptan parçalar okunur, ilahiler söylenir. Haftanın her gününe ait şarkı ve dualar vardır:

“Pazartesi günü, Meryem Ana anıldıktan sonra, Azizler yüceltilir. Salı günü, Peygamberler anılır. Çarşamba günü, İsa’nın Yehuda tarafından haince İsraili yöneticilere teslim edilmesi hatırlanır. Perşembe günü, Havarilere ve Aziz Nikolay’a adanır. Cuma günü, Hz. İsa’nın çarmıha gerilmesi anılır. Cumartesi günü, bir huzur günü olarak değerlendirilir. Bu günde, Meryem Ana ve Rus Ortodoks Kilisesi’nce tüm Azizler gibi, bu dünyayı imanla terk edip ebedi hayat umuduyla vefat edenler anılır.”²⁰⁵

Günlere has bu ibadetler ve dualar da toplu olarak haftalık ibadet devrini oluşturmaktadır.²⁰⁶ Günlük, haftalık ibadetlerin dışında bir de yılda bir yapılan ibadetler bulunmaktadır. Yıllık ibadetlere baktığımız zaman bunların içinde de duaların, ibadetlerin, oruçların ne kadar önem arz ettiğini görmekteyiz. Bayramlar da bu yıllık ibadetler içinde yer almaktadır. Rus Ortodoks kilisesinde bayramların çoğunluğu İsa’nın anısına yapılmaktadır. Böylelikle hem onu anmakta hem de İsa’nın yaşadıklarını tekrar hatırlamaktadırlar. Ortodoks Kilisesinde en önemli bayramın Hz. İsa’nın çarmıhta gerilmesi ve üç gün sonra dirilişinin anısına Pazar günü kutlanan Paskalya olduğunu görmekteyiz. Paskalya İbranice geçiş anlamına gelen “pesah” , Yunanca “paskhalia”dan gelir.²⁰⁷ Paskalya en eski ve en önemli bayramlardandır. Bu bayram kırk gün sürer. Paskalyadan önceki gün İsa Mesih’in mezarı üstünde nur çıkmış bu yüzden de paskalya nuru önemli bir konumda olmuştur. Pazar günü sabah ibadetlerinde Hz. İsa’nın dirilmesi ve dirildikten sonra öğrencilerine görünmesini anlatan ve çektiği cefaları dile getiren pasajlar okunur. Okunma sırasında İncil mabedin ortasına getirilir; burada ona tazim edilir ve öpülür. Bir hafta sürer. Ortodokslar 49 gün oruç tutar. Hayvansal gıda yemez, daha az yemek yerler.

²⁰⁵ Aslanova, s.150

²⁰⁶ A.g.e., s.150

²⁰⁷ Erbaş, s.24; Tümer, Küçük, s. 158, Hançerlioğlu, s. 496

Rus Ortodokslarda bayramda ayinleri yapılmaktadır. Bayramlar esnasında da dualar edilir, bayramları çok gösterişlidir. Her bir bayramın ayrı bir özelliği vardır. Bu ayinler de zamanına göre değişiklik göstermektedir. Bayram öncesi, Bayram ve Bayram sonrası yapılan ayinler şeklindedir. Bayram öncesi yapılan ayinlerde bayram hazırlıkları yaparlar, dualar ederler. Sadece paskalya öncesinde hazırlık ayini yapılmaz, çünkü o hafta Ortodokslar için matem haftasıdır(strastnaya nedelya).²⁰⁸ İsa Mesih'in bu hafta Romalılarına teslim edildiğine ve çarmıha gerildiğine inanılmaktadır. Matem haftası olduğu için Papazlar siyah renk giyer. Ayin sonrası oruçlarını açarlar, birbirlerini tebrik ederler. Kahvaltı yaparlar ve oruçlarını yumurta ile açarlar.²⁰⁹ Bu haftada ibadetler gerçekleştirilir, matem haftası kurtarıcının ölümüyle İsa Mesih'in çektiği acıları anlatmak için yılda bir kez onun anısına yapılır. O günde Hz. İsa'nın ölmeden önce dünyada yaptıkları, son dakikalarında insanlara neler dediği hatırlanır. Bugün Hristiyanlık açısından kutsal ve önemlidir.²¹⁰ Paskalya öncesi lent dönemi vardır. Bunda insanları günahlarından arındırmak, paskalyaya rahat ve huzurlu bir şekilde girilmesini sağlamaktır. İnsanlar günahlarından arınmış olarak paskalyaya hazırlanmış olurlar. Lent dönemi kül çarşambası olarak adlandırılan Ash Wednesday ile başlar ve paskalyanın arifesinde sona erer. Kül çarşambası ismi kilisede insanların alınlarına kutsanmış kül ile haç işareti yapılmasından kaynaklanmaktadır.²¹¹ Paskalya, İsa'nın dünyayı ikinci kez gelişinin anısına kutlanır. Bu bayramda İsa'nın havarilerle yediği son yemek, İsa'nın çarmıha gerilişi ve mezardan dirilmesi gibi üç önemli olay hatırlanmaktadır.²¹²

Paskalya pentekost kutlamaları ile sona erer. Grekçede pentikost kelimesi "ellinci" demektir. Pentekost paskalyadan sonra Paskalya'dan elli gün sonra yedinci Pazar günü kutlanır.²¹³ Önemli bayramların sayısı on ikidir. İsa'nın adına kutlanan bayramlar sonrasında da Meryem ve birçok aziz anısına kutlamalar yapılmaya başlanmıştır. Bu bayramlar içinde Meryem Ana'ya özel bir gün de vardır. Bu gün yıllara göre değişiklik

²⁰⁸ Büyük orucun son haftası yani paskalyadan önceki son hafta matem haftası olarak adlandırılır.

²⁰⁹ *yumurta yemelerinin sebebi Hz İsa'nın tekrar dirildiğinde mezar taşını yarıp çıkması, civecivin yumurtadan çıkmasına benzetilir. Bu bayramda ayrıca paskalya yumurtaları yapılır rengârenk boyanır ya da yumurta şeklinde hediyeler hazırlanır

²¹⁰ V.S Kolesnikova, *Rus' Pravoslavnyaya: Prazdniki i Obryady*, Moskva, 2005, s.22

²¹¹ Mehmet Katar, "Hristiyan Bayramları Üzerine Bir Araştırma", *Dini Araştırmalar Dergisi*, C. 3, S. 9, Ocak- Nisan 2001, s. 17

²¹² Aydın, s. 71

²¹³ Erbaş, s.29

gösterir. Bu gün de Meryem Ana anılır, ona dualar edilir. Onlar için Meryem ana günahsız, suçsuzdur. Onun günahsızlığını, lekesizliğini, ahlak ve iffetini tanıtmak için Roma'da 1477'de anma günü başlatılmıştır.²¹⁴ Ortodokslar Meryem Ana'ya büyük saygı duyarlar.

Duaları kilise mensuplarına göre üçe ayrılır: birinci grubun mezmurlar gibi dini ilahilerden oluşan halk tabakasının duasıdır. Bunlar ibadet eden insanları inanç, ibadet ve sevgiye çağırان şiirsel bir dili olan dualardır. İkinci grup diyakosların okuduğu tekrar ettikleri sürekli dualardır. Üçüncü grup ise papazlar ve piskoposların gizlice okudukları dualardır.²¹⁵

Ortodokslar eski takvim olan Julien takvimini kullandıkları için bayram günleri Gregoriyen takvimi kullanan batıdaki bayramlardan 13 gün sonra kutlanır. Bu yüzden bayramların tarihleri arasında farklılıklar ortaya çıkar. Paskalya bayramından sonra Rus Ortodokslarında 12 yortu kutlanmaktadır. Bu yortuları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Tanrı Doğuranın Doğumu (Nativity of Virgin) — 21 (8 Eylül)
2. Tanrı Haçının Yükselmesi — 27(14 Eylül)
3. Tanrı Doğuranın Tapınağa Verilmesi — 4 Aralık (21 Kasım)
4. Mesih'in doğuşu veya Noel — 7 Ocak (25 Aralık)
5. Rabb'in (Mesih'in) Vaftizi (epifani)— 19 (6 Ocak): Hz. İsa'nın vaftizci Yahya tarafından vaftiz edilmesi anısına kutlanan bayramdır.
6. Rabb'in Karşılınması — 15 (2 Şubat)
7. Mukaddes Tanrı Doğuranın Müjdesi —7 Nisan (25 Mart): Meryem Anaya Tanrı'nın oğlu ve dünyanın kurtarıcısını doğuracağının müjdelendiği gündür.
8. Rabb'in Kudüs'e Girişi— büyük orucun 6. Haftasının Pazar günü. Paskalya öncesi diriliş (bu bayram değişken zamanlı bir bayram çeşidine girdiğinden belli bir tarihi yoktur, ancak genellikle Paskalya'dan önceki Pazar günü kutlanmaktadır)

²¹⁴ A.g.e., s.28

²¹⁵ Baş, s.126 içinde Zernov, s.58-59

9. Rabb'in göğe yükselişi— Bu bayram da değişken zamanlıdır. Ancak genellikle Paskalya sonrası 40. Gün ve her zaman Perşembeleri kutlanmaktadır, diriltildiğinin 40. Gününde Hz. İsa'nın göğe yükseltilmesi anısına kutlanan bayramdır.

10. Kutsal Teslis Günü— Yine bu bayram da değişken zamanlıdır. Genellikle Paskalya'nın 50. Gününde ve her zaman Pazar günleri kutlanmaktadır.

11. Rabb'in Ete Kemiğe Bürünmesi (şekil değişmesi)— 19 (6) Ağustos

12. Hazreti Meryem'in vefatı ve göğe kabulü — 28 (15) Ağustos²¹⁶

Büyük yortulardan bir diğeri de Rus Ortodoks Kilisesi'ne göre en yüce havari kabul edilen Petrus ve Paul'a hasredilmiş olandır. Bunun tarihi de 12 Temmuz (29 Haziran)'dır. Bu bayramla birlikte Mesih'e yapılmış apostolik hizmetin simgesi olan büyük oruç sona ermektedir.²¹⁷

Rus Ortodoks Kilisesinin kendine özgü yortuları da vardır. Bunlardan ikisi sırf Rus toplumuna özgüdür. Birincisi, Tanrı Doğuranın Görünmesi yortusudur. Bu yortunun temelini Tanrı Doğuranın Konstantinopol'deki Vlahern Tapınağında 910 yılında görünmesine ilişkin rivayet oluşturmaktadır. Bu yortu, Rusya'da coşkuyla kutlanmaktadır. Eski Slavların sonbaharda tarım işlerinin bitmesiyle ilgili yaptıkları uygulamalarla ilgili bazı unsurların bu yortuya eklendiği bilinmektedir. İkincisi, Rusya topraklarında ortaya çıkmış bütün azizlerin anısına yapılan yortudur. Bu yortu, 16. yüzyılın ortalarında kutlanmaya başlanmıştır. Bu yortunun temel özelliği Rus azizlerine yönelik övgü, kutsanma ve dua ayinlerinin gerçekleştirilmesidir.²¹⁸

Julien takvimine göre 7 Temmuz'da hatta Slav paganları döneminde de yapılan Rusya'nın birçok ülkesinde İvan Kupala bayramı kutlanır. Bu bayramda çoğunluğu gençlerden oluşan insanlar sokaklara çıkar ve birbirlerinin üzerlerine kovalarla su dökerler. Hatta bu suları balkonlardan, pencerelerden bile dökebilirler. En umulmadık anda yapılan saldırı, en başarılı olarak görülür. Bu yüzden bazı insanlar bu günde evde kalmayı tercih ederler.

²¹⁶ Dos, s.45, Aslanova, s. 142

²¹⁷ Dos, s. 46

²¹⁸ A.g.e., s. 46

Bunun dışında Maslenitsa bayramı da en popüler bayramlar arasında yerini almaktadır. Hristiyanlık öncesi Slav mitolojisinde güneş imgesi Yarilo tanrısı ile ifade edilmekteydi. Bu tören esnasında insanlar maske takar, ormandaki hayvanların-özellikle kurt ve ayı- kılığına girmektedirler.²¹⁹

Noel de önemli bir bayramdır. Batı kiliselerinde 25 Aralık'ta kutlanırken, Rus kilisesinde 7 Ocak'ta İsa'nın doğumu anısına kutlanır. Noel'de dua ederler. Noel'den önceki dördüncü Pazar günü ise advent dönemidir. Kilise yılının başlangıcı, Hz. İsa'nın doğum gününü hazırlayan zamandır. Katoliklerde, Noel'den önceki 4 hafta; Ortodokslarda, Noel'den evvelki 40 gün.²²⁰ Bu dönem Noel'e hazırlık şeklindedir. Daha önceleri Katolikler bu dönemde oruç tutarken, Ortodokslar da bu konuda bir zorlama yoktu, günümüzde ise Katolikler de de bu anlayış değişmiştir, oruç kaldırılmış onun yerine perhiz uygulaması konulmuştur.

Ortodokslukta kilise ayinlerine, törenlerine baktığımızda yedi tane sakrament (ayin) bulunduğunu görmekteyiz. Sakrament kelime manası olarak kutsal şey, ayin anlamına gelir. Sakramentlerde üç önemli unsur bulunmaktadır: Sakramenti idare eden rahip, sakramente ilişkin şekil ve obje ve son olarak her bir sakramentte kutsal ruhun hazır olmasıdır.²²¹ Sakramentlerin sayısı yedi tanedir. Yedi tane olmasını Erbaş şu şekilde ifade etmiştir:

“Bunlar genellikle mistiklerin şifreleridir; sayıların sembolik anlamlarını çözmeye çalışan bir mistik, bu yolla piramitlerin, katedrallerin, müziğin, kozmozun ve insanın sırlarına yaklaşır. Hristiyan tecrübesinin sembolik sayılarından biri olan “yedi” rakamından hareketle, yaşayan Mesih'in Paskalya'sına girebilmek için yedi sakramentin gerekli olduğuna karar verilmiştir.”²²²

1-Vaftiz: Hristiyanlığın olmazsa olmaz şartlarından biridir, ilk ve en önemli sakramenttir. Hristiyanlıktaki asli günah²²³tan kurtuluş vaftizle olduğu için kişi kesinlikle vaftiz olmalıdır. Vaftiz Grekçe “baptisma” veya “baptismos” kelimelerinden

²¹⁹ Korolenko, p. 12–20

²²⁰ Cilacı, s.14

²²¹ Gündüz, *Hristiyanlık*, s. 140

²²² Erbaş, s.37

²²³ İlâhi Lütuf ile donatılmış olarak cennette yaşayan Âdem ile Havva Allah'a karşı itaatsizlik suçu işleyerek ilk günahı işlemişlerdir. Allah'a karşı işlemiş oldukları bu günah dolayısıyla Âdem ve Havva ilâhi lütfü kaybetmişlerdir. Onları cezalandırmak için Allah onları cennetten kovmuştur. O zamandan beri dünyaya gelen insanlar Allah'ın lütfünden mahrum olarak dünyaya gelirler. İnsanın bu durumuna da ilk günah denilir, sanki insan suç işlemiş gibi, hâlbuki sadece Allah'ın lütfüne mahrumdur. Bu ilâhi lütuf Vaftiz ile yeniden temin edilebilir. İlk Günah için, genellikle Aslî Günah terimi kullanılır. (Jacob. s. 18)

gelmektedir. “Suya daldırmak” manasına gelen “bapto”dan türetilmiştir.²²⁴ Augustine; asli günahın Âdem’den miras olarak tüm insanlığa geçtiğini ve her doğan kişinin günahkâr olarak doğduğunu vurgular.²²⁵ Vaftizle insan manevi olarak arınır. Hristiyan kiliselerinde kişinin yaşamında doğumundan hemen sonra yapılan ve hayatında bir defa yapılması gereken bir ayin olarak görülmektedir. Vaftiz dine girişin ve imanın ifadesidir. Bu yüzden Hristiyan olacak kişi ilk önce vaftiz olmalıdır. İki kuralı vardır: kutsal üçlünün isimleri okunmalı ve vaftiz olan aday suya üç kez daldırılmalıdır. Suya daldırmanın, arınma ve yenilenme aracı olarak görülmesinden oluşan dinsel simge, Hristiyanlık tarafından kabul edilmiş ve birçok dinsel değerle zenginleştirilmiştir.²²⁶ Baba-oğul ve kutsal ruh adına vaftiz olunur. Doğan çocukları hemen kilisede vaftiz ederler. Vaftiz olarak çocuk Hz Âdem’in işlediği ilk günahıtan yani asli suçtan kurtulabilir. Vaftiz çeşitli yollarla yapılabilir: bunlar suya daldırmak, su sepelemek, suya batırmak ve su dökmektir.²²⁷ Vaftiz olmadan birisi ölürse günahlarından arınamaz. Rus Ortodokslarında yeni doğan çocuğun vaftizi şu şekilde yerine getirilir:

“Doğan çocuk hemen vaftiz edilmez 8. ve 40. günler arasında vaftiz kilisede yapılır. Ancak çocuk hasta veya çok güçsüz ve zayıf ise bu tören evde yapılır, fakat kesinlikle çocuğun doğduğu odada yapılmaz. Çünkü o oda lekelenmiş sayılır. Asırlardır vaftiz etme geleneği hiçbir değişikliğe uğramadan korunmuştur.”²²⁸

Vaftizin amaçları şunlardır: “İman ve kurtuluşu gerçekleştirmek, asli günahı silmek, tevbe ve ihtidayı sağlamak, insanı kutsal soy ağacının üyesi yapmak, insanı aydınlatmak, Kutsal ruha iştirakı sağlamak, Mesih’in acılar içinde ölümünü hatırlatmak, kıyametteki yargı gününü hatırlatmak, yeniden doğuşu gerçekleştirmek.”²²⁹

Vaftiz edilirken çocuğu hem maddi hem de manevi anlamda destekleyecek bir vaftiz babası seçilir. Her insan, dil, yaş, ırk, millet, ten rengi, cinsiyet vs. gibi unsurlara bakmadan vaftiz edilebilir. İlk önce vaftiz adayı Hristiyan dininin öğretilerini ve buyruklarını öğrenmelidir. Onun kurallarını benimsemesi lazımdır. O da hayat boyunca bir Hristiyan hayatı sürmek, ölüme kadar Mesih İsa'ya sadık kalmak, onun öğretilerine ve

²²⁴ Erbaş, s.69

²²⁵ Gündüz, *Hristiyanlık*, s.95

²²⁶ Mircea Eliade, *Dinler Tarihine Giriş*, s. 29 <http://www.altinicizdiklerimiz.com/ozetler/Dinler%20Tarihine%20Giri%20-%20Mircea%20Eliade.pdf> (E.T. 21.05.2012)

²²⁷ Tümer-Küçük, s. 159

²²⁸ Çopur. S.25

²²⁹ Erbaş, ss.125-140

buyruklarına göre bir hayat sürmek zorundadır. Aslında şu gerçek iyi bilinmelidir ki vaftiz bir sonuç değil bir başlangıçtır.²³⁰

2- Konfirmasyon (Kuvvetlendirme, yağlama): doğrulama, gerçekleştirme, onaylama, teyit etme, tasdik etme manalarına gelmektedir ve vaftizi pekiştirme ayini olarak uygulanır.²³¹ Hristiyan geleneğinde vaftiz olduktan sonra kişinin kutsal ruhun inayetini kazanması ve vaftizle alınan nurun tamamlanması amacıyla yapılır.²³² Tanrı'nın İsa aracılığı ile insan soyu için yaptıklarına tanıklık etmenin olumluluğunu ve bu görevi yerine getirmek için Kutsal Ruh'un bağışlaması olayını hedef güder.²³³ Kiliselerde konfirmasyon yapıldığı zamanlarına göre farklılık göstermektedir. Ortodokslarda bebek vaftizinden hemen sonra yapılırken, Katolikler ilerleyen yaşlarda bu ayini gerçekleştirir, Protestanlar da bu ayini kabul etmezler. Patrik tarafından kutsanan yağ kişinin vücudunda değişik kısımlara sürülür. Bu ayinde vaftiz edilmiş çocuk kutsal yağ ile yağlanır, yağlama işlemi bittikten sonra ona konfirmasyon ekmeği yedirilir ve bu işlemler tamamlanınca kilisenin bir üyesi olur. Bu uygulama Hristiyan'ı dinine bağlı kılmak için yapılır. Ortodokslarda bunu papaz ve piskopos yapabilir. Katolik ve Ortodokslara göre konfirmasyon, Kutsal Ruh'un armağanlarını bütünüyle vermek için Mesih tarafından kabul ettirilen bir sakramenttir. Ortodokslarda gençlik çağına gelmekte olan çocuklara, dine giriş manasına gelen üç sakramenti aynı anda vermektedirler. Bunlar vaftiz, konfirmasyon ve evharistiyadır.²³⁴ Kısacası vaftiz günahı kurtulmayı, Konfirmasyon ise Tanrı'nın İsa- Mesih aracılığı ile insan soyu için yaptıklarına şahitliği sembolize eder.²³⁵

3-Evharistiya: Grekçe eucharistia kelimesiyle ifade edilen ve “komünyon”(kutsal sofraya) ismiyle de anılan evharistiya, “Tanrı'ya şükür duasında bulunma” manasına gelir.²³⁶ (ekmek-şarap) ya da komünyon ayini de denmektedir. İsa Mesih'e katılmayı ya da onunla gizemli bir şekilde birleşmeyi ifade eder. İsa'nın şakirtleriyle birlikte son gece yediği yemeği sembolize eder. Bu yemekte Hz. İsa, ekmeği böler, parçalar; bu benim etimdir diyerek havarilere verir. Sonra bir kâse içindeki şarap için, bu benim kanım

²³⁰ Jacob s. 15

²³¹ Erbaş, s.181

²³² Gündüz, *Hristiyanlık*, s. 146

²³³ Aydın, s. 73

²³⁴ Erbaş, s.187

²³⁵ A.g.e.,s.181

²³⁶ A.g.e.,s.165

deyip onlara içirir. Evharistiya ayininde verilen ekmek ve şarap, kurban olarak nitelendirilir.²³⁷ Şarap İsa'nın kanını, ekmek de bedenini sembolize eder. Evharistte yenilen ekmek ve içilen içki çarmıhta can veren ve tekrar dirilen İsa Mesih'in etine ve kanına dönüşmekte, dolayısıyla bunları yiyip içenlerinde İsa ile bütünleştiklerine inanılmaktadır.²³⁸ Ortodokslar ekmek ve içkinin Mesih'in gerçek bedeni ve kanı olduğunu vurgularlar. (Katoliklerde dönüşüm teorisine yer verilir. Ekmek ve içkinin İsa'nın bedenine, kanına dönüştüğüne inanırlar.) Bu ayin sırasında önce ekmek ve şarap güzel bir masada hazır olur. Mezheplere göre farklılık ekmek konusunda da görülür, mesela Ortodokslar mayalı ekmek hazırlarken Katolikler ekmeğe maya katmazlar. Bu ayin sırasında dualar okunur en sonda ekmek ve içki kutsanır. Kutsal ekmek ve şarabın insanı ebedi sonsuzluğa götürdüğüne inanırlar. Bu ayin Ortodokslarda pazarları ve bayramlarda yapılırken, Katoliklerde her gün, Protestanlar da ise seyrek uygulanmaktadır. Bu ayin kilisede yapılır. Komünyon alacak kimselerin uyması gereken kuralları vardır: kutsal kitap okumak, dargın oldukları ile barışma günahlarının affolmasını dilemek ve oruç tutmaktır.²³⁹

Hristiyanlıkta diğer bir öneme sahip ibadet oruçtur. Ortodoks oruçları, bir günlük ve uzun süreli olarak ikiye ayrılırlar. Bir günlük oruçlar, her hafta çarşamba ve cuma günleri tutulur. Çarşamba günü tutulmasının sebebi, İncil'e göre bu günde Yahuda İskariyot'un İsa'ya ihanet etmesi ve onun işkence çekmesine sebep olmasıdır. Cuma günü tutulan oruç ise, İsa'nın çarmıha gerilerek işkence çekip ölmesi anısına tutulur. Bunun yanı sıra üç tane daha bir günlük oruç vardır: Vaftiz Soçelniği (18 Ocak): Vaftiz gününün arefesinde, vaftiz soçelniği kutlanır. Bu günde sıkı bir perhiz yapılır, oruç lapası ve sebzeler yenir. Yoan Predteç'in İdam Edildiği Gün (11 Eylül) : Yoan, İsa'nın yeryüzüne gelişini haber veren ve onu vaftiz eden kişidir. Bu günde sıkı bir perhiz uygulanır. Şekli yuvarlak olan her türlü yiyeceği yemek yasaktır. Yemeklerde sadece et değil, elma, patates, lahana, soğan, karpuz gibi yiyecekler yemek de yasaktır. Bütün bunların şekli yuvarlak olduğundan dolayı, insan başını andırırlar. Kutsal Haçın Yükseldiği Gün (27 Eylül): Haç, İsa'nın insanlığı günahlardan arındırmak için çektiği

²³⁷ Tümer-Küçük, s.159

²³⁸ Gündüz, *Hristiyanlık*, s.144

²³⁹ Baş, s. 134

acıları ifade eder. Bu yüzden, İsa'nın çarmıha gerilerek ölüşü anısına bu günde perhiz tutulur.²⁴⁰

Uzun süreli oruçlar dört tanedir: Büyük Perhiz (7 Haftalık): Büyük perhiz, Paskalya'ya kadar devam eder. Büyük Perhiz'de üç gün hiçbir şey yenmez. Diğer günlerde ekmek ve sebze, günde bir kez yenebilir. Özellikle de akşamları reçel yenebilir. Cumartesi ve pazar günleri, bitki yağı ile yapılmış sebze yemekleri yenilebilir ve şarap içilebilir. Petrov Perhizi (12 Temmuz'da sona erer, 12 günden başlıyor. 42 gün de sürebiliyor) İlk havarilerden olan Pyotr ve Pavel'in anısına düzenlenen bir gündür. Petrov orucu, Petrov gününün arifesinde sona eder. Bu oruç, kadınların tutumluluğunu gösterir. Uспен Perhizi (2 Haftalık), Noel Veya Filipov Perhizi (28 Kasım'dan Noel Bayramına kadar sürer)²⁴¹

4- Tövbe (Günah İtirafı): günah itirafı kurtuluş için yapılır. Kilise önemli bir kurumdur ve bu ayın Rahip huzurunda yapılır, günah işleyen kişiler günahlarını rahibe itiraf ederler. Rahip de kendisine Tanrı tarafından böyle bir yetki verildiği için baba, oğul kutsal ruh adına kişinin günahlarını bağışlar. Din adamı günahları bağışlayabildiği gibi ceza verme yetkisine de sahiptir. Bunun için bir bedel belirlenir ve bu bedeli yerine getirdiğinde günahlarından kurtulmuş sayılmaktadır. Ortodokslarda günah itirafı genelde ikonun önünde yapılır. Ortodokslar bu ayını ikinci vaftiz olarak kabul ederler.²⁴² Çünkü bu ayınla kaybolan vaftiz şuuru tekrar kazandırılır.

5- Dürüst Evlilik ve Nikâh: evlilik kutsaldır. Hristiyan geleneğine göre sadece iki insanın bir arada yaşaması değil, Âdem'le Hava'nın Tanrı tarafından kutsanmasına dayalı bir geleneğin yaşanmasıdır.²⁴³ Evlilik önemli bir konu olduğu için bu sırda rahip, erkek ve kadınları kutsayarak nikâhlarını kıyar. Evlilik kutsaldır. Ortodoks Kiliselerinde boşanmaya ve yeniden evlenmeye, belirli şartlara bağlı olarak izin verilmektedir. (Ortodokslarda üçe kadar evlenmeye izin verilirken; Katoliklerde ikinci kez evlenme ve boşanmaya izin verilmez.)

²⁴⁰ Çopur s.18 içinde Suzan Zobu, Hristiyanlığı Kabul Etmeden Önce ve Kabul Ettikten Sonra Rus Bayramları, Örf, Adet, Gelenek ve Göreneklere, Konya 1997, (Yayımlanmamış Lisans Tezinden), s.22-23

²⁴¹ Çopur, s.19

²⁴² Baş, s.135 içinde Ware, s.288

²⁴³ Gündüz, *Hristiyanlık*, s.148

Evliliğin önemine İncillerde de değinilmiştir: yapılan evlilikle karı kocanın birbirine bağlanarak bir beden olduğunu belirtmiş, karı kocanın her birinin diğerini kendi nefisini sevdiği gibi sevmesini, kadının kocasına saygı duymasını, kocanın da karısını sevmesini öğütlemiştir.²⁴⁴

Ortodoks anlayışına göre evlilik 3 temel üzerine kurulur: “Tabii(natural) yönü temsil eden karı ve kocanın fiziksel birleşmesidir. Ölünceye kadar olan beraberlik.(ahlaki yön) Ebedi hayatı, ebedi kurtuluşu kendisine yol olarak edinmiş iki inanmış ruhu ve bedeni simgeler.”²⁴⁵

Ortodokslarda Kilisesinin koyduğu bazı evlilik şartları da bulunmaktadır: Dördüncü dereceye kadar akrabalık olmaması, Vaftiz akrabalığı olmaması, Tarafların her ikisinin bekâr olmaları (daha önce kilise’de dini nikâh yapılmamış olması), Dini nikâhtan önce yasal medeni nikâhın yapılmış olması, pederin her iki tarafı tanıyor olması, aleni nikâh, akli ve bedensel bir sağlık sorununun olmaması, tarafların açıkça ve karşılıklı rızalarını beyan etmeleri.²⁴⁶

6- Rahip Takdisi(Ordre): Rahip takdisi ve görev sakramenti, havarilerinden istediği son yemek anında Mesih tarafından tesis edilmiştir.²⁴⁷ Kilisede görev alacak din adamları kendi üstündeki ruhban sınıfının biri tarafından kutsanır ve rahipliğe atanır. Ortodoks kilisesinde ruhban sınıfı içinde üç derece bulunmaktadır: piskopos²⁴⁸, papaz²⁴⁹ ve diyakostur.

Piskoposun ruhani vasfı vardır ve rahibin üstündedir. Takdisi, piskopos yapar. Bu sır sadece inançlı ruhban sınıfına ait olan Ortodoks erkek tarafından icra edilebilir. Bu görev esnasında Kutsal Ruh onun üzerine iner ve bundan sonra artık o kişi Tanrı adına

²⁴⁴ Matta İncili, 19. Bölüm, s.46

²⁴⁵ Yıldırım, *Yunanistan ve Ortodoks kilisesi*, s. 144

²⁴⁶ Ali Ekber Türkoğlu, *Geçmişte ve Günümüzde Antakya’da Hristiyanlık*, Çukurova Üniversitesi SBE, Adana 2006 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), s.108

²⁴⁷ Erbaş, s.229

²⁴⁸ Piskopos: en önemli rütbeye sahip olan piskopos İsa’yı temsil eder, din öğretir, yüksek rütbelidir. Diyakos ve diğer din görevlilerini idare eder, her rahibin yaptığı kutsama âyinlerini yerine getirebilir ve aynı zamanda yeni rahipler ve piskoposlar takdis edebilir ki, her hangi bir rahip bunu yapamaz. (Jacob s. 10)

²⁴⁹ İkinci önemli rütbe papazlarındır. Piskoposun emirlerini yerine getirir daha küçük cemaate din öğretir. Kilise işleriyle ilgilenir

ayinleri yönetir.²⁵⁰ Piskopos, keşiş, patrik bekâr olmak zorundadır, kesinlikle evlenemezler, papaz ise evlenebilir; ancak ikinci evliliği yapmazlar. Aksi halde bu vazifeyi yapma hakkını kaybederler.²⁵¹ Boşanmaya bazı şartlar altında izin verilir. Manastırda da en yüksek dereceye sahip kişi igumen(erkek baş idareci) ve igumenya (kadın baş idarecidir). Günlük işlerden, ayin ve törenlerden sorumludurlar. Patrik olurken aranan şartlar şunlardır: Sadece Rus Ortodoks Kilisesi piskoposlarından birisi olması, Patrik seçilecek kişinin en az 40 yaşını doldurmuş olması, yüksek din eğitimi almış olması, herhangi bir piskopos bölgesi idareciliği tecrübesine sahip bulunmasıdır.²⁵²

7- Son yağlama: Birçok ayin konusunda mezhepler farklı uygulamalara sahip olduğu gibi bu ayinde de farklı uygulamaları vardır. Katoliklerde ölmek üzere olan kişiye uygulanan bu yağlama işlemi, Ortodokslarda her vakitte herhangi bir hastalık anında yapılabilmektedir. Hem beden hem de ruhen hastanın iyileşmesi amaçlanır, dualar edilir. Yedi rahip, zeytinyağı üzerine beden ve ruh sağlığı için dua okur ve sonra bu yağla hasta insanları tedavi ederler.²⁵³ Bu Kutsal Kitap'ta şöyle ifade edilir: “İçinizden biri hasta mı? İnananlar topluluğunun ihtiyaçlarını çağırtsın, Rab’bin adıyla üzerine yağ sürüp onun için dua etsinler. İmanla edilen bu dua hastayı iyileştirecek ve Rab onu ayağa kaldıracaktır.”²⁵⁴ Bu yağ bilhassa İsa’nın çarmıhta çivilenerek acı çektiği yerlere sürülür, hastanın şifa bulacağına, ölürse rahat öleceğine ve günahlarının bağışlanacağına inanılır.²⁵⁵

1.4.3. Rusların Hristiyanlığı Kabulü: Rus Kilise Tarihi Dönemleri

Rus kilise tarihi içine baktığımızda Rus insanının maneviyatı, dini düşünceleri, tapınak, ikon, kilise eşyaları ve dini kitapları gibi maddi olan anıtlar ve sözlü efsaneler, halk inançları, dini gelenekler, adetler geçmiş zamandaki yaşayan halkın hala yaşayan kalıntıları gibi manevi eserleri üzerine bilgiler edinmemiz mümkündür.

²⁵⁰ Dos, s.35

²⁵¹ Erbaş, s.232

²⁵² Dos, s.31

²⁵³ A.g.e., s.35

²⁵⁴ Yakub’un mektubu, 5. Bölüm, s.509

²⁵⁵ Kahraman, s. 231

Araştırmamızın ilk bölümünün temel konusu Rusların Hristiyanlığı kabulü, Rus Ortodoks kilisesinin tarihi seyri, faaliyetleri, inançları ve ibadetleridir. Doğu kilisesi kendisini Ortodoks olarak tanımlamıştır. Doğu devletlerinde bağımsız kiliseler mevcuttur: Rus, Yunan, Sırp, Rumen vd. Rus kilisesinin merkezi önceleri Kiev iken daha sonra Moskova'ya taşınmıştır. Bunda Moskova knezliğinin gücünü kazanması etkili olmuştur. Rus kilisesi 16. yüzyılın sonundan başlayarak Moskova patriği; sonra da Bolşevik Devrimi'ne dek çar tarafından atanan Sinod Meclisi tarafından yönetilmiştir.²⁵⁶

Ortodoks kilisesinde Rum ve Rus Hristiyanlığı vardır. İkisi de aynı mezhepten olmasına rağmen sürekli siyasi sebepler yüzünden mücadele içinde olmuşlardır. Rus Ortodoks kilisesi Hristiyanlık açısından çok önemli bir yere sahip milli bir kilisedir. Rus toplumuna baktığımızda Ruslar Ortodoks Hristiyan'dır gibi bir görüş ortaya çıkmaktadır, ancak bu onlar için bir din değil, ortak kültürü ifade etmektedir. Rus insanı için din demek “kültür, milli geleneklere saygı, ahlak demektir.”²⁵⁷ Rusların Hristiyanlığı kabul etmesi onları sadece dini açıdan etkilemekle kalmamış aynı zamanda Rus devleti ve toplumu açısından ve hatta Rus sanatı, edebiyatı ve kültürü açısından da önemli gelişmelere olanak sağlamıştır.

Rus kilise tarihini dönemler içerisinde incelersek daha iyi anlaşılacağını düşünmekteyiz. Böylece kilise tarihini P.V. Znamenski'nin “*İstoriya Russkoj Tserkvi*” adlı eserine binaen yedi döneme ayırmamız mümkündür²⁵⁸:

1) Kiev Dönemi(988–1237): Rusya'nın Hristiyanlığı kabul etmesi ile başlayan ve Moğolların saldırısı ile sone eren dönemdir. Tek Tanrı ve ahiret inancı Rusları Hristiyanlığa yaklaştırmıştır. Kiev Rusya'sı neredeyse iki yüzyıl boyunca pagan hâkimiyeti altında kalmıştır, ancak Kiev knezlerinin hâkimiyeti ve devletin dini ve ideolojik yönden güçlenmesi gerekiyordu. O zaman Bizans'ta devletin dini Hristiyanlıktı. Hristiyanlığın kabul edilmesiyle birlikte devlet de güçlenmiş olacaktı, ancak bunda da büyük bir tehlike vardı: Bizanslılar Yunan rahiplerinin ellerinden yeni inancı alan her milleti Bizans çarına bağlı olarak görüyorlardı. Vladimir'in babası Knez Svyatoslav bu

²⁵⁶ Challege, s.201

²⁵⁷ Anar Somuncuoğlu, *Rus Ortodoks Kilisesinin Eski Sovyet Alanındaki Misyonu*, Karadeniz Araştırmaları Dergisi, Sayı 2, Yaz 2004, s.93-107 içinde s. 96

²⁵⁸ P. V. Znamenski, *İstoriya Russkoj Tserkvi*, Sergiev Posad, 2006, s. 7

tehlikenin farkına vardı ve Hristiyanlığı kabul etmeyi reddetti ve 10. yy ortalarında vaftiz olan annesi Knyagina Olga'yı da buna inandırmayı istedi.²⁵⁹

Hristiyanlığın Slav topraklarında yayılması Prens Askold (ö. 882) döneminde başlamış, Prens Olga'yla (ö. 969) gelişmiş, Prens Vladimir'le (978–1015) resmileşmiştir. Nitekim Hristiyanlığın Slavlar arasında resmi din olarak kabulü, Olga'dan sonra, merkezi Kiev olan Eski Rus Devleti'nin (IX.-XII. yy.) kurulması ve Vladimir'in vaftiz olması sonucu gerçekleşmiştir.²⁶⁰

Rusların neden Hristiyanlığı kabul ettiğine gelirsek bunun birkaç sebebi olduğunu görmekteyiz: Bunu kabul etmesinde de iki büyük etken vardır: birincisi Hristiyanlık kan davasını yasaklamakta, ikincisi kanun ve düzenin sağlanması için monarşik bir güce doğaüstü bir onay sağlaması yanında yazılı bir kitap sunmaktadır.²⁶¹ Ayrıca Hristiyanlık Bizans'la yakın ilişkiler kurulmasını sağlayacağı için Ortodoks mezhebinde karar kılmışlardır. Rusların Hristiyanlığı kabul etmesi ile bazı sorunlar da çözülmüş olacaktır. Mesela Hristiyanlığın kabulü ile yerli Slav halkı ve Vareg-Ruslar arasında pek bir ayrıcalık kalmayacak, ortak din her iki halkın kaynaşmasına yardım edecektir. Böylece de birbirinden uzak olan çeşitli Slav halkları birbiri ile kaynaşma fırsatı bulacaktır.²⁶² Bizans patriği Fotiyus'un kilise ayinlerinde Slavcanın kullanılmasına izin vermesi de Ortodoksluğun Ruslar dâhil birçok Slav kavmi arasında yayılmasının nedenleri arasındadır.²⁶³

Bizans ile yakın ilişkiler içinde olan Rusya hem dini hem siyasi açıdan onlara bağlıydı. Ancak Ruslar Kiev metropolitinin İstanbul patrikliğinden bağımsız olarak kararlar almasını istiyorlardı. Böylece Prens Yaroslav tarafından Aziz İlarion²⁶⁴ atanmış ve dinen İstanbul'a bağlı kalmadıklarını böylece ilan etmişlerdir.²⁶⁵ Bundan sonra da sistem böyle devam etmiş metropolitler Rus prensleri tarafından atanmaya devam

²⁵⁹ B.A. Rıbakov, *Yazıçestvo Drevney Rusi*, izd. Moskva, 1987, <http://biblioteka.cc/engine/down-file-re.php?id=578207> (E.T. 21.02.2013)

²⁶⁰ Aslanova, s.25

²⁶¹ Geoffrey Hosking, *Rusya ve Ruslar Erken Dönemden 21. Yüzyıla* (çev. Kezban Acar), İletişim Yayınları, İstanbul 2011, s. 62

²⁶² Kurat, s. 31

²⁶³ Hacızade, s.26

²⁶⁴ Kiev Rusya'sının ilk metropolitidir. Metropolit: Ortodokslarda patrikten sonra gelen ve bir bölgenin din işlerine başkanlık eden din adamıdır. (A.g.e., s, 31)

²⁶⁵ Aslanova, s. 38

etmiştir. Rusya da ilk kiliseyi kuran knez Vladimir olmuştur, Kiev de Perun'un putunun durduğu yerde Aziz Vasili adına kiliseyi kurmuştur, onun ardından birçok knez de yine kilise yaptırmaya devam etmişlerdir. Ancak şehirlerdeki kiliselerle ilgili haberlere göre yangınlar çıktığı belirtilmektedir. Mesela Vladimir şehrinde 1185 yılında 32, Novgorod şehrinde 1217 yılında yaklaşık 20 kilisede yangın çıkmıştır. Buna tapınakların çoğunun taştan değil de ağaçtan yapılmış olmasından kaynaklanabileceği gibi açıklamalar getirilmiştir.²⁶⁶

Rusların Hristiyanlığı kabulü konusuna gelince ilk olarak on iki havariden biri olan Andrey'den bahsetmemiz gerektiğini düşünüyoruz. İsa Mesih ilk kez onu çağırmıştır. Bu yüzden de Andrey'e "Pervozvannıy" (первозванный) yani "ilk çağrılan" denmiştir. Rusya'da Hristiyanlığı asıl başlatan Apostol Andrey Pervozvannıy olmuştur. Andrey Dinyeper nehrine gider, onlara Hristiyanlığı kabul etmelerini söyler, birçoğu da kabul ederler ve Tanrı'nın lütfunun onlar üzerine gönderileceğini önceden bildirir.

Rusya'ya Hristiyanlığın gelmesi ve kabul edilmesi aynı zamanda olmamıştır. Hristiyanlığın Ruslarda 7. yy. sonlarında ortaya çıktığı ancak resmi olarak kabul edilmesi 988 yılı olduğu tahmin edilmektedir. Birçok tarihçi farklı tarihler olarak bu olayı aktarsalar da Rus kaynaklarının çoğu 988 yılını kabul ettiği için biz de o yılı Hristiyanlığın resmi olarak kabul edildiği tarih olarak ele alacağız Aslında bu dönemden önce de Kiev de Slavlar ve Vareg Ruslar arasında Hristiyan dinine giren kişilerin olduğu söylenmektedir. Slavlar çok önceden beri Yunanlarla işbirliği içindedirler. Bunu Aziz Stefan Surojski'nin hayatından anlamak mümkündür. Bu dönemde Bizanslı din adamları Suroj şehrinde davete başlamış ve misyoner Stefan Surojskiy (Surojlu Stefan) Bizans'a bağlı piskopos bölgesi oluşturmuş ve Rus kilisesi Bizans için piskopos bölgesi olmuştur. Rus kilisesinde ilk metropolit Mihail olmuştur, Mihail ve ondan sonra göreve atanan metropolitler Konstantinopol patriği tarafından göreve atanmışlardır.²⁶⁷ Slav Knezi Bravalin azizin ölümünden bir süre sonra adamlarıyla beraber Suroj kentine gider ve Aziz Stefan'ın kutsal kalıntılarını çalmak ister, ancak mucizevî bir güç ile sarsılır ve vaftiz olur.²⁶⁸ Kabul edildiği yer konusunda

²⁶⁶ Znamenski, s. 35–36

²⁶⁷ Ali Asker, *Kilise Savaşları: Moskova-Kiev-İstanbul*, Eylül 2010, sayı 21, s.32
<http://www.belgeler.com/blg/2e8e/kilise-savaslari-moskova-kiev-istanbul> (23.11.2012)

²⁶⁸ Znamenski, s. 8

da birkaç fikir öne sürülmüştür. Yine birçok Rus tarihçi Herson ya da Korsun olarak bilinen yerde Hristiyanlığın kabul edildiğini belirtmektedirler.

Yüzyıllardır Bizans ile anlaşmazlık içinde olan Ruslar, daha sonra bu mücadeleden vazgeçmiştir. Olga'nın oğlu Svyatoslav devlet idaresini ele alamadığı için onun yerine annesi Olga tahta geçmiştir. Bu yüzyıllardır süren mücadelenin bitmesinde Olga'nın büyük etkisi olmuştur. Bizans ile anlaşmış, mücadeleye son vermiştir. Hristiyanlığın kabulü ile Rusya'nın Bizans ile manevi bağlar kurmasına ve bu sebeple de Rusya'da Avrupa kültürünün yayılmasını sağlar. En önemlisi de Hristiyanlık Rus tarihinde ilk kez bir çatı altında toplanır.

O dönemde devletin başında olan Knez Vladimir Svyatoslavoviç Bizanslı din adamlarını da yanına çağırarak ki bu yüzden Rusların Hristiyanlığı Bizans'tan aldığını söyleyebiliriz- Rusları vaftiz etmelerini istemiştir. 864'te Fotiyus Rusya'ya piskopos gönderir, ancak bu o zaman Kiev'in hükümdarı olan Oleg tarafından kabul görmez. Ancak yine de Hristiyanlığı kabul ettirmek için çabalar devam eder. O dönemde Hristiyanlığı en çok yaymaya çalışan Büyük Knyaginya Olga olmuştur. Olga 955'te Hristiyanlığı kabul eder, Olga oğlu Svyatoslav'ı her ne kadar Hristiyan yapmaya çalışsa da bunu başaramamıştır. Daha sonra da 980–1015 yıllarında hükümdar olan torunu Vladimir'e Hristiyanlığı kabul ettirmeye çalışmış ancak Prens Vladimir de Hristiyan olmak istememiştir.²⁶⁹ Elbette bu olay pek de kolay olmamıştır. Çünkü o dönemde Ruslar arasında eskiden beri var olan pagan inancı yer tutmaktadır. Ancak zamanla Ruslar arasında Hristiyanlık yayılmaya başlamış, bu onların sadece dinlerini etkilememiş, aynı zamanda edebiyatlarını, alfabelerini, dünyaya bakış açılarını yani mentalitelerini de etkilemiş, hatta sadece etkilemekle kalmamış direkt olarak Rus tarihinde ve kültüründe de etkin rol oynamıştır.

Ruslarda Hristiyan inancının aydınlanması Kiev knezleri Askold ve Dir zamanından başlamıştır. Normanlardan ve Slavlardan oluşan drujinalarıyla²⁷⁰ beraber Konstantinopol'ü yıkarlar ve Tanrı'ya dua etmeye başlarlar. Fotiyus, kutsal şarkılar söylemeye başlar ve o sırada kasırga Rusların gemisini batırır, Askold ve Dir bundan

²⁶⁹ Timothy Ware, s. 52 http://www.fatheralexander.org/booklets/english/history_timothy_ware_1.htm (E.T. 22.01.2013)

²⁷⁰ Drujina: eski Rusya'da prenslere bağlı birlikler –y.n.

çok etkilenir ve eve döndüklerinde Yunanistan'dan Hristiyan inancını bilen öğretmenler gönderilmesini isterler. Bunun üzerine Kiev'e Yunan bir piskopos gelir.²⁷¹ İlk olarak Bizans Ortodokslarının etkisi altına girerler ve Rusya'yı Hristiyanlığa hazırlarlar. 866 yılında Çar şehrine(Tsargrad) giderler. Igor'un ölümünden sonra eşi Knyaginya Olga Kiev Hristiyanlarının temiz ve kusursuz yaşamlarını görünce bu inancı sever ve vaftiz olmaya karar verir. Bu inançla ilgili daha çok şey öğrenmek için Konstantinopol'e gider.²⁷² 957 yılında 67 yaşında vaftiz olur. Olga'nın Hristiyanlığı kabul etmesi Rus tarihi açısından çok önemlidir. Olga aynı zamanda oğlu Svyatoslav'ı da Hristiyanlığı kabul etmesi için ikna etmeye çalışır, ancak oğlu onu dinlemek bile istemez. Yeni inanç hem onun gibi savaşçı bir knezin karakterine hem de onun drujinasına hiç te uygun değildir, hatta kim vaftiz olmayı kabul ederse knez ve drujinası onunla alay etmektedirler.²⁷³ Olga 969'da ölür, hatta ölene kadar Hristiyan inancını Kiev'den Rus topraklarına kadar yaydığı söylentiler bulunmaktadır. Olga'nın en küçük torunu Vladimir o öldüğünde daha küçüktür, o yüzden de diğer kardeşleri kadar onu etkisi altına alamamıştır. Küçükken onu Novgorod'a götürürler, orada da Hristiyanlık Kiev'dekinden daha az yaygındır, bu yüzden de Vladimir paganizm inancı ile yetişmiştir.

Bizans'ta 987'de Bardas ve Phokas isyan edince Bizans İmparatoru II. Basil Kiev Knezi Vladimir'den yardım ister. Vladimir Konstantinopol'e Vareglerden oluşan askerlerini yollar. Vladimir bunun karşılığında Bizans imparatorları Vasili ve Konstantin'den kız kardeşleri Anna'yı ister. Ayrıca Vladimir Bizans'tan 944 anlaşmasında onaylanan fakat 971 anlaşmasında iptal edilen Kırım'ın Doğu kısmının, yani Khorsun'un (Herson), tekrar Rus egemenliğine geçmesini onaylanmasını da istemiştir. İmparator kız kardeşini sözünde tutup vermeyince o da Varegleri Khorsun'a çağırır ve saldırır. Vladimir'in ordusu Bizans şehri olan Khorsun'u kuşatır. Böylece 971'deki Bizans-Rus anlaşmasına da karşı gelmiş olur. Aynı dönemde Konstantinopol'de baş gösteren Bardas Sklyrus'un isyanı üzerine imparator sıkışır. Vladimir'e eğer vaftiz olmayı kabul ederse kız kardeşini vereceğini açıklar. Bu sırada Vladimir gözünden rahatsız olur, bu sırada Khorsun'da bulunan Anna eğer bu hastalıktan kurtulmak istiyorsa hemen kutsal vaftizi

²⁷¹ Aleksandr Rudakov, *Kratkaya İstoriya Hristianskoy Tserkvi*, Moskva, Svyato-Troitskaya Sergiyevskaya Lavra, 1999, s.47

²⁷² Rudakov, s.47

²⁷³ Znamenski, s.9

kabulünü hızlandırması gerektiğini söyler ve bunun için onu ikna eder. Gözleri tekrar görmeye başlar ve şöyle der: “Artık görüyorum Tanrı gerçek.”²⁷⁴ Aziz Basil Kilisesi’nde vaftiz olur. Vaftiz olduktan sonra da prensesle evlenir Bunun üzerine druinası da vaftiz olur. Aslında bu olaylara bakacak olursak tabi ki bir imparatorun din değiştirmesi çok da kolay olmamıştır. Çünkü kendisinin din değiştirmesinin yanı sıra onun toplumunun da dinini değiştirmesi için tüm çabayı sarf etmesi gerekmektedir.

Başka bir kaynakta Vladimir’in Hristiyanlığı kabul etmesinden biraz daha farklı bahsedilmektedir: boyarlar ve yaşlılar Hristiyanlığı kabul etmek istemeyen Vladimir’e şöyle derler:

“Eğer Yunanlıların dinleri daha iyi olmasaydı, insanların en akıllısı senin babaannen Knyaginya Olga onu kabul etmezdi.” Bunun üzerine Vladimir vaftiz olmaya karar verir. Bundan sonra Vladimir Yunan şehri Khorsun’a gider. İmparator Konstantin ve Vasili’den kız kardeşleri Anna’yı ister, eğer kabul etmezlerse Konstantinopol’ü alacağını söyler. Vladimir’in vaftiz olmaya karar verdiğini öğrenen Yunan imparatorlar, kız kardeşini Rus knezle evlenmeye ikna ederler. Anna bunu kabul eder. Kiev’e dönen Vladimir çocuklarını da vaftiz eder.²⁷⁵

Vladimir’in Hristiyanlığı kabul etmesinden sonra en önce Perun tanrısı daha sonra da birçok tanrıyı sembolize eden putlar Dinyeper nehrinde yok edilmiştir.²⁷⁶ Çoğu sevinçle vaftiz olmayı kabul ederken çoğu da onları dinlememiştir. Vladimir o zaman bir emir yayınlar: “vaftiz olmak için herkes yarın nehre gelecek kim ki gelmez ve vaftiz olmazsa knezin düşmanı sayılacaktır” demiştir. Onlar birçoğu da “eğer bu yeni inanç iyi bir şey olmasaydı, knez ve boyarlar onu kabul etmezdi” diyerek vaftiz olmayı kabul etmişlerdir. Bazıları knezin korkusundan nehre gelmiş, bazı inatçı paganlar da kabul etmeyip ormana kaçmışlardır.²⁷⁷ Böylece 988 yılı Rusya’nın Hristiyanlığı kabulü olarak tarihte yer almaya başlar ve Rus kilise tarihinin başlangıcı sayılır. Ancak halktan çok büyük tepkiler almıştır, Hristiyanlığı kabul etmek istemeyenler olmuştur, bunlara da zorla Hristiyanlık kabul ettirilmiştir. İnandıkları putlar yakılmış, hepsi birer birer yok edilmişlerdir. Ancak hala Hristiyanlığı kabul etmeyenler varlıklarını sürdürmüşler, bunun yanı sıra da putperestlik inançları devam etmiştir. Hatta pagan inancı hemen yok

²⁷⁴ Znamenski, s.10

²⁷⁵ Rudakov, s. 48

²⁷⁶ Znamenski, s. 9

²⁷⁷ A.g.e., s. 11

edilememiş, 11–12. yüzyıllara kadar devam etmiştir.²⁷⁸ Aslında bunun sebebi Tanrıların onların yanlarında yaşadıklarını düşünmeleri, her gün onlarla iletişim kurmalarından kaynaklanmaktadır. Öyle ki kilise yasaklarına rağmen kendilerine rahat ve güven sağlayan bu ruhlara saygı duymaya devam etmişlerdir.²⁷⁹

10. yy'dan sonra Ortodoksluk daha da yayılmaya başlar. Doğu Hristiyanlığı Batı Hristiyanlığından daha farklı özelliklere sahip olmuştur. Hristiyanlığın kabul edilmesiyle birçok alanda değişiklikler olmuştur: politik, kültürel, edebiyat ve sosyal yapı vb. Hristiyanlığın kabulü özellikle dil ve edebiyat alanında etkin bir rol oynamıştır. Daha önce sözlü edebiyat varken artık yazı dili gelişmiştir. Kiril(826–869)ve Mefodiy(815- 885) kardeşler o zaman yeni bir alfabe üretmişler bu alfabe sayesinde de ibadetlerini yerine getirmeleri daha da kolay hale gelmiştir. Doğu Slav Hristiyanlığında diğer bir önemli yer tutan da manastırlardır. Rusya'daki ilk manastırların çoğu kendi ünlerini korumak ve kendi hatıralarını ebedileştirmek isteyen prensler ve diğer ileri gelenler tarafından kurulmuştur.²⁸⁰ Rusya da manastırlar kutsal inanç ile birlikte ortaya çıkmışlardır. İlk zamanlarda Ruslarda üç tip manastır hayatı vardır: inzivaya çekilmiş olarak yaşam sürme, toplulukla beraber yaşama, toplumun ileri gelenleri ile yaşama. 13. yy. sonlarında ise Hristiyan yaşamında özel bir tür ortaya çıkmıştır: Hristos'a büyük bağlılık.²⁸¹

2) Moğol Dönemi(1237–1459): Moğolların saldırısı ile başlayan ve Rus metropolitliğinin bölünmesine kadar olan süreçtir. Moğollar Kumanlara(Kıpçak) saldırmışlar, Kumanlar da bunun üzerine Ruslardan yardım istemişlerdir. Ruslar kabul etmiş ve Moğollara karşı beraber mücadele etmişlerdir, ancak Moğollar onları hâkimiyetleri altına almışlar ve yaklaşık 200 yıl Moğol esareti altında kalmışlardır. 1378'de Rus Kilisesi parçalanmıştır.²⁸² Bu parçalanma ile Rusya'da iki metropolitlik ortaya çıkmış, ancak daha sonra başa geçen Kaprion iki kiliseyi birleştirmiştir. Anlaşmazlıklar sonucunda da karışıklıklar yaşanmış ve Rus ruhbanları şu sözleri

²⁷⁸ B.A. Rıbakov, *Yaziçestvo Drevney Rusi*, izd. Moskva, 1987, <http://biblioteka.cc/engine/download-file-re.php?id=578207>) (E.T. 21.02.2013)

²⁷⁹ *Yaziçeskaya vera drevnih slavyan*, <http://www.bankreferatov.ru/search.htm>, (E.T. 16.09.2012)

²⁸⁰ Hosking, s. 68

²⁸¹ Rudakov, s. 89

²⁸² Bu parçalanmaya Knyaz Dimitri sebep olmuştur, çünkü ruhbanlar Tatarlara, Hana dua ederken artık buna son vermiş, Tatar kağanı da buna çok sinirlenmiştir. Hatta metropolit Kaprion Tatar hanına duaya devam ettiği için onu kovmuştur.

söylemişlerdir: “Yunanlıları ve Konstantinopol’den olan kişileri Moskova kilisesine, herhangi bir başka kiliseye hizmet için almamaya yemin ediyoruz.”²⁸³

3) Moskova-Kiev Dönemi-Bölünmüş Metropolitlik Dönemi (1459–1589): 1448 yılına kadar İstanbul patrikliğine bağlı olarak metropolitlerce yönetilen Rus Ortodoks Kilisesi 1448’den sonra ise bağımsız(otonom) bir kurum haline gelmiştir. Daha önce otonomik yapıya sahip olan Rusya 1453 de Bizans imparatorluğunun yıkılmasından sonra doğu Hristiyanlığında yarı bağımsız (otosefal) bir hale gelmiştir. 1589’da da patrikliğe yükseltilmiştir Moskova metropolitliği patrik unvanını aldı. Buna rağmen Rus kilisesi Bizans geleneklerini sürdürmeye devam etti.²⁸⁴ 1589 senesinde, Rus Ortodoks Kilisesi Rum Ortodoks Patriklerinin yetkilerini reddederek, Moskova şehrini Üçüncü Roma olarak ilan edip ayrı bir Patrik tayin etmiş ve böylece tamamen müstakil yeni bir Ortodoks Kilisesi ortaya çıkmıştır. Metropolitler ilk kez Ruslar arasından seçilmeye başlamıştır. 1589 yılında seçilmiş Metropolit İoann bir Rus rahibi idi. Yeni Metropolit Rus Kilisesi Piskoposlar Konseyi tarafından belirlenerek Konstantinopol tarafından onaylanmıştır. Böylece Rus Ortodoks Kilisesi otosefal statüye kavuşmuştur. Sonraki patrikler ise Konstantinopol Patriğinin müdahalesi olmadan doğrudan Rus Kilisesi piskoposları tarafından seçilmiştir. 1700 yılında Patrik Adrian’ın ölümü ve İmparator Birinci Petro tarafından Kutsal Sinod’un kurulmasıyla Moskova dönemi de sona ermiştir.²⁸⁵

1534’te iç savaş başlamış, 1613 yılına kadar sürmüştür. Ryurkoviç hanedanının yerini Romanovlar hanedanı almıştır. Bu zamanda kilisenin yaptıklarına karşı çıkan ilk çar unvanlı kişi Çar İvan Groznyi olmuştur. Çarlar bu dönemde kilise karşıtı politika izlemişlerdir. 1721 yılından itibaren de Ortodoks kilisesine yapılan devlet desteği oldukça azdır. Tapınaklar ve manastırlar da özel bağışlarla yapılmıştır.²⁸⁶

4) Patriklik Dönemi(1589- 1700): Patrikliğin kuruluşundan ortadan kaldırılmasına kadar olan süreci kapsayan dönemdir. 16. yy.da Rus kilisesi otonom bir yapıya sahip olmuş, 1589 yılında Rus kilisesindeki kişiye patrik unvanı verilmiştir.

²⁸³ Dos, s.23

²⁸⁴ Daha geniş bilgi için bkz. The Russian Orthodox Church, <http://countrystudies.us/russia/38.htm> (E.T 24.09.2012)

²⁸⁵ Ali Asker, <http://www.belgeler.com/blg/2e8e/kilise-savaslar-moskova-kiev-istanbul>(E.T. 23.11.2012)

²⁸⁶ Dos, s.24

5) Sinod Dönemi(1700–1917): Patrikliğin yeniden kurulmasına kadar olan süreçtir. Patrik Adrian'ın ölümü ve 1721'de Kutsal Sinod'un kurulması ile başlar. Sinod kilise yönetiminin üst düzey yönetici organıdır. Birinci Petro Rus Ortodoks Kilisesinin devlet iktidarına muhalif olduğunu hissedince Ortodoks kilisesini bir devlet kurumu haline getirmiş, 1721'de patrikliği kaldırarak onun yerine Sinod'u kurmuştur. Sinod'un başında Birinci Petro'nun fermanıyla atanan bir devlet yetkilisi bulunmuştur.²⁸⁷

6) Sovyet dönemi: 1917 yılından 1980'li yılların sonuna kadar olan süreci kapsar. Rus Ortodoks kilisesi Sovyet dönemi ve sonrasında önemli değişiklikler yaşamıştır. Sovyet döneminin başlaması ile özellikle kilise üzerinde önemli değişiklikler görülmüştür. 1917'den sonra Bolşevik hükümeti kararname çıkarır, devlet kilisenin mallarına el koyar din ve devlet işleri birbirinden ayrılır, ancak yine de tam bir bağımsızlık olmamıştır. Kiliselerin durumu iyice kötüleşmiştir. Bolşeviklerin iktidara gelmesiyle kilise için hiç de kolay olmayan zamanlar başlamıştır. Kiliseleri kapatmaya, kilise değerlerini yok etmeye başlarlar. Birçok rahip öldürülür, sürgüne gönderilir, kiliseler kapatılır, dini eğitim vermek, İncil okumak ve dini literatür yayınlamak yasaklanır. Sovyetler Birliği zamanında devletin resmi ideolojisi ateizm olmuştur. Bu süreçte de ateistlere ve dindarlara eşit muamele yapılmamıştır. Toplumda birçok kişi inanç sahibi olduğu için azimle savaştan ateizm politikası beklenen sonuçları getirmez ve ateistlerin beklentileri boşa çıkar.

Sovyetler Birliğinin yıkılmasıyla kilise bağımsız bir kurum haline gelmiştir ve bundan sonra Rusya artık hem iç hem de dış politikada kendi politikasını kendi belirlemeye başlamıştır. Hristiyan Ortodoks inancı Rusya'ya Bizans'tan geçmiştir. Rus Ortodoks kilisesi kısa sürede patrikhane haline gelmiş ve bağımsız olmaktan çıkmıştır. Artık devletin aracı haline gelmiştir. Din ve devlet birbirinden ayrılmış, kilise malları ele geçirilmiştir, fakat İkinci Dünya Savaşı döneminde Rus Kilisesi'nin rolü artmıştır. Elbette bunda savaşın çıkmış olmasının en büyük etkisi olmuştur. Daha önce de belirttiğimiz gibi insan sıkıntılı zamanlarda maneviyatının huzurlu olmasını, kötü zamanlarda ise Tanrıya sığınma ve onu düşünme gibi konulara bağlı olmak istemişlerdir. Savaş esnasında Ortodoks kilisenin yardımları hem maddi hem manevi iki yönde olmuştur İkinci dünya savaşı esnasında birçok kayıplar verilmiştir, zor bir süreç

²⁸⁷ Asker, s.33

yaşanmıştır. Bu savaş zamanında da iktidarın kiliseye karşı davranışlarında değişiklik yaşanmıştır. Kilise aktif yurtsever bir faaliyet yürütmüştür. Allah'a olan inançları insanları cephede ve cephe arkasında moralman desteklemiştir. Cephedekiler Allah'a inanmışlar ve haçları boyunlarında taşımışlar, cephe gerisindekiler de cephedekilere sürekli dua etmişlerdir.

Kilise daha sonra 10 sene boyunca devletten bazı yardımlar almış, 1945'te ise kilisenin bazı mülkiyet hakları iade edilmiştir, 1958'de devletin başına geçen Kruşçev'in iktidara gelmesinden sonra kiliseler üzerinde şiddet yeniden artırılmıştır. Kruşçev geçmiştir, kilise karşıtı bir politika izlemiştir. Birçok kilise ve manastırı kapatmıştır. Mihail Gorbaçov iktidara gelince Rus Ortodoks kilisesi açısından yeni bir dönem başlamıştır. Onun sayesinde de birçok manastır yeniden açılma imkânı bulmuştur.

7) *En yeni dönem:* 90'lı yılların başından günümüze kadar olan süreçtir. 1991'de Sovyetler Birliğinin yıkılması ile başlayan dönemdir. Devletin resmi ideolojisi olan ateizm de ortadan kalkmıştır. Din özgürlüğü resmen ilan edilmiştir.

Genel bir değerlendirme yapacak olursak birinci bölümümüzde ilk olarak inanç ve inanış kavramlarının anlamlarına, birbirleri ile olan ilişkileri gibi konulara değindikten sonra Rusların bu inanç çerçevesinde Hristiyanlığı kabul etmeden önceki yaşam tarzlarından, batıl inanç olarak da adlandırdığımız halk inançlarından kısaca bahsetmeye çalıştık. Bu bölümümüzün esasını oluşturan Rusların Hristiyanlığı kabul etmesi, tarih sahnesine çıkışlarından günümüze kadar geçirdiği kilise tarihi dönemler içerisinde inceledik. Bu yüzden bu bölümümüzün Rusların tarih ve kültürlerine dair genel bilgi vermekle söz konusu çalışmamız için bir alt yapı niteliği taşıdığı kanaatindeyiz.

2. BÖLÜM

RUS MENTALİTESİNİN İNANÇLARLA İLGİLİ DEYİMLERE YANSIMALARI

2.1. Mentalite Kavramı

Mentalite Latince kökenli bir kelimedir, “mens” akıl, düşünce, düşünce tarzı, akıl yapısı demektir.²⁸⁸ “Yaşam tarzının değerleri toplamı olarak algıladığımız mentalite 20.yy’da 80’li yılların sonunda bilimde ve sosyo-politik edebiyat içinde geniş bir yayılma alanı bulmuştur. Bu gelişmeler sonucunda da çağdaş Rus dilinde kullanılmaya başlamıştır. Şuna dikkat etmemiz gerekir ki hiçbir Rus bilim adamı Batı Avrupa dillerindeki gibi mesela İngilizce’de mentality, Fransızca’da mentalité, Almanca’da Mentalität’ta olduğu gibi mentalite ve mentalnost kavramlarını tek bir kelime ile sınırlandırmamıştır.”²⁸⁹

Mentalite (менталитет-mentalitet) ve mentalnost (ментальность-mentalnost’) kavramlarına şu şekilde açıklık getirebiliriz. Mentalnost; halkın bilincinde, kültürel stereotiplerinde yer etmiş görüşlerin, problemlerin, sorunların ve onların çözümlerinin, gizli hedeflerinin, değerli yönelimlerinin, yargılarının davranış özelliklerinin sistemidir; mentalite ise bir toplumu diğerlerinden ayıran özellikleridir.²⁹⁰ Mentalite toplumsal ve bireysel bilincin derin bir düzeyidir. İçerisinde bireyin ya da sosyal bir grubun hareket etmesi, düşünmesi, hissetmesi ve dünyayı belirli bir tarzda algılaması gibi amaçlar barındırır. Uzun bir tarihsel gelişim sonucunda şekillenir ve milli karakterini, ekonomik ve sosyal davranışların milli tarzını ortaya koyar.²⁹¹ Yani

²⁸⁸ V. G. Artemova, Ya. V. Filippova, *Mental’nost’ russkogo naroda: traditsii i evolyutsiya*, 2008, s.2

²⁸⁹ T.V. Markelova, *Otrajenie osobennostey hatsional’nogo mentalitete v poslovitsah i pogovorkah russkogo i angliyskogo yazikov mentaliteta*, Samarskaya Gumanitarskaya Akademiya Diplomnaya Rabota, Samara 2005, s. 7

²⁹⁰ Markelova s. 7 içinde V. L. Maslova, *Lingvokulturologiya-* Akademiya izd., Moskva 2001, s.57

²⁹¹ Oksana Mayrova, *Frazeologičeskiye yedinitsy s komponentami “Trud, rabota” v sfere delovoy leksiki*, 2005, <http://www.allbest.ru/> (E.T. 20.12.2012)

mentalite bir toplumun düşünce tarzını ve maneviyatını kısacası dünya görüşünü kapsar. Ancak 20-30’lu yıllarda İngilizce sözlüklerde mentalite kavramı “bireyi veya bireyler sınıfını karakterize eden aklın niteliği, düşünce tarzı, yönelim” gibi daha sınırlı şeyleri ifade ederken, daha sonraları mentalite kavramı “akıl birikimi, dünya görüşü, insanı algılama” olarak değişmiş, anlayış tarzı daha kapsamlı bir hal almıştır.²⁹²

Rusya mentalitesi (Российский менталитет-Rossiyski mentalitet) ve Rus mentalitesi (Русский менталитет-Ruski mentalitet) birbirinden farklı anlamlar içermektedir. Rusya mentalitesi halkın psikolojik durumunu ifade ederken, Rus mentalitesi düşünce tarzı, akıl becerisi ve manevi durumların birikimi, Rus kültürünü gerçekten bilen ve hissedenler için kullanılan bir terimdir. Yani Rusya mentalitesi, Rus mentalitesine göre daha sınırlı bir anlam içermektedir.²⁹³

Sosyal-psikolojik konuları ele alan mentalite halkın yaşamında önemli bir yer tutar. Mesela insanlar açıklaması olmayan, fakat inandıkları şeyler olduğunda, onu “bu bizim mentalitemiz” diyerek açıklamada bulunurken, bir şeyi açıklamak istemedikleri zaman da hemen bir bahane bulurlar.²⁹⁴

Mentalite ve mentalnost’ kavramları edebiyatta farklı anlamlar içermez. Bir yazar mentalite derken diğeri mentalnost’ terimini kullanabilir. Aralarında kesin ayırt eden bir çizgi yoktur. Milli mentalite alışkanlık, bir kuşaktan diğeri kuşağa geçen davranış özelliklerinde kendini gösterir. Milli, kültürel, coğrafik, hayatın sosyo-politik özellikleri ve insanın faaliyetleriyle ilgilidir. Bu yüzden de milli mentalitenin öğrenimi çevredeki şartların, hayat tarzının, ikliminin, geleneklerinin ve daha birçok özelliğinin insanların davranışlarına etkisini öğretmeyi de gerekli kılar. Yani milli mentalite içinde milli bilinç, milli ruh, milli karakter gibi kavramlar yer almaktadır. Kısacası mentalite halkın kültürünün özünü oluşturur, halkın yaşamını açıklamada hatta tarihini öğrenmede bizlere yol gösterir.

Mentalite coğrafi, iklimsel, tarihi ve jeopolitik faktörler gibi durumlarla sıkı sıkıya ilişki içindedir. Artemova ve Filippova’nın birlikte hazırladıkları “*Mental’nost’ russkogo naroda:*

²⁹² Mayrova, a.g.e.

²⁹³ M. Nadel’ Çervin’ska, *Russkaya Mental’nost i Mental’nost Rossiyskaya: Sopostavlenie Ob’emov Semantičeskogo Polya “Novaya Leksika”*, *Političeskaya Lingvistika*2 (25) 2008, s. 75

²⁹⁴ Markelova, s.9

traditsii i evolyutsiya” adlı çalışmada Rus mentalitesinin aşağıdaki sebepler sonucunda biçimlenmiş olduğu belirtilmektedir.

- 1) Bizans’tan Ortodoks Hristiyanlığı alması,
- 2) Tatar Moğol boyunduruğu altındayken Rus halkının hafızasında derin yer eden izler,
- 3) Doğu ve Batı uygarlıkları arasındaki Rusya’nın durumu, hem Avrupa hem de Asya ile bağı olan Rusya Doğu ve Batı uygarlığının özelliklerini kendinde barındırmış olması.²⁹⁵

İşte Rus mentalitesi bu gibi etkenler sonucunda biçimlenmiş, yaşam tarzı, gelenekler, tarih ve kültür gibi çeşitli konuların özelliklerini yansıtmıştır. Bu yüzden mentalite, dil, din ve kültürün birbirleriyle sıkı ilişki içinde olduklarını söyleyebiliriz.

2.2. Rus Mentalitesinin İfadesi Olarak İnançlarla İlgili Deyimler

Dil kültürün aynasıdır, dil ve kültür arasındaki ilişkiyi vurgulayan dilbilimci V.N.Teliya’ya (1930–2011) göre “kültür, halkın kendine özgü tarihsel anısıdır. Dil ise birikmiş fonksiyonu sayesinde sadece geçmişten günümüze değil, aynı zamanda günümüzden geleceğin nesline de diyalogu sağlayarak kültürü korur.”²⁹⁶

Dil ve kültür arasındaki karşılıklı ilişki fikri aslında yeni bir şey değildir, ancak halk kültürü açısından deyimlerin karşılaştırılmalı olarak incelenmesi 20. yy sonlarında ortaya çıkmıştır.²⁹⁷ Dil kültürlerin farklılıklarını yansıtır, bu yüzden de deyimlerin araştırılması kültürel değerlerin öğrenilmesi açısından son derece büyük önem taşımaktadır. Milli özellikleri en çok farklı dillerin karşılaştırılmasında ortaya çıkar, deyimlerin o dilin kültürünün yakından tanınmasını sağlar. Mesela, Türkler ve Ruslar farklı sosyal ve doğal şartlarda yaşayan ve farklı tarihe, inanca, geleneklere, ahlak prensiplerine ve psikolojiye sahip insanlardır, bu da onların mentalitelerinin farklı olmasına sebep olmuştur. Bu yüzden de deyimler ülkelerin diline, sosyal yapılarına göre

²⁹⁵ Artemova, Filippova, s.3

²⁹⁶ V.N. Teliya, *Russkaya frazeologiya. semantiçeskiy, pragmatičeskiy i lingvokul’turologičeskiy aspekti*, M: Şkola “Yazıkı russkoy kul’turı”, 1996, s. 226

²⁹⁷ N. V. Vasilyeva, *Frazeologizmi russkogo yazıka kak otrajeniye russkoy mental’nosti*, Çita, Rossiya 2011, ss.229-232 <http://elibrary.ru/item.asp?id=17869596> (E.T. 20.12.2012)

farklılık göstermektedirler. Aynı şeyi ifade etseler de bunu farklı kelimelerle anlatmışlardır. Çünkü her milletin yaşantısı, hayat tarzı farklıdır. Deneyimler sonucundan elde edilen bu deyimler her dilde etkin bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

İnsanın günlük konuşmalarında kullandıkları deyimler kültürel bir bağ olarak karşımıza çıkar ve nesilden nesle aktarılır. Sözlü gelenekler bir milletin yaşam tarzını, yaşayış biçimini, kısacası dünya görüşünü yansıtır. Rusçada da kültürel bilincin aktarıldığı bu inançların deyimler üzerindeki etkileri hiç yadsınamayacak kadar çok olduğu için araştırmaya değer görülmüştür. Sözlü edebi kültür olan deyimler milletin dünya görüşünü açık bir şekilde ortaya koyar.

Bir milletin karakteristik özelliklerini çözümünde deyimler sadece bir dilin iyi bir şekilde öğrenilmesini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda o milletin düşünce tarzını ve karakterini anlamada da bizlere imkân sağlar. Toplumun inancını, hayata bakış açılarını, kişisel iletişimlerini, ilişkilerini ve geleneklerini yansıtan deyimler aynı zamanda anlatıma zenginlik katmaktadırlar.

Din ve toplum ilişkilerine baktığımızda da dinin toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası olduğunu görmekteyiz. Din insan hayatında önemli bir yere sahiptir, onun özelliklerini bilmeden onu hesaba katmadan gelişim aşamalarını ve kültürel durumlarını ortaya çıkarmak güçtür. Dinin dilde özellikle deyimler içerisinde yansımaları bulunmaktadır. Bu yüzden de toplumun mentalitesinin en iyi deyimler içerisinde yansıtılacağı düşünülmektedir. Hristiyanlığın kabul edilmesi ile İncil ortaya çıkmış, Eski ve Yeni Ahit olarak ikiye bölünen İncil yüzyıllar boyunca insanlara her konuda kaynaklık etmiştir. Rusçada İncil’le ilgili deyimler toplumun büyük bir çoğunluğunun Hristiyanlığı kabul etmesiyle ortaya çıkmıştır. İncil’deki konuların anlaşılması ve aktarılması Rusçadaki deyimlerin de açıklanmasını gerekli kılmıştır. İncil Yunancadan Kilise-Slav diline çevrilmiş, böylece insanlar için daha anlaşılır hale gelmiştir.²⁹⁸ İncil’deki deyimler Rus kültürünün ayrılmaz bir parçasıdır, bunlar ya İncil’de yazılan alıntılardan ya da İncil’deki konuların temelinde ortaya çıkan ifadelerdir. İncil’deki

²⁹⁸ *Bibleyskie virajeniya vo frazeologičeskom slovarе russkogo yazıkа*, Kursovaya Rabota, Sankt-Peterburg, 2009, <http://www.twirpx.com/file/373571> (E.T. 20.12.2012)

metinler 20. yy kültürüne, özellikle edebiyata etki etmişlerdir. İncil'in temelinde birçok yeni anlam kazanmış kavramların manası yeniden idrak edilmiştir.²⁹⁹

Rusların genel olarak özelliklerine bakıldığında şunlardan bahsetmek mümkündür. Ruslar, dost canlısı, sabırlı, misafirperver, yardımsever, çalışkan, tembel, vicdanlı ve yurtseverdirler.³⁰⁰

Rus karakterinde özellikle dindarlık, vicdan denetlemesi gibi özellikler mevcuttur, vicdan kavramı önemlidir. Vicdan kirlenebilir ve temizlenebilir. Vicdan, kişinin sürekli işleyen, kişinin tüm yaptıklarını izleyen ve bunlara olumlu ya da olumsuz hükümler veren bir iç yargı organı gibidir.³⁰¹ Rusçadaki bu kavramın Türkçedeki vicdan'dan en önemli farkı, daha gelişmiş bir совесть (sovest')'in kişinin sadece davranışlarını değil, aynı zamanda o kişinin düşünceleri, arzuları, duyguları ve sözleri yargılamasıdır.³⁰² Rus milli karakterinde maneviyat, doğruluk, gerçeklik her şeyin üstündedir. Bunları deyimler içinde görmek mümkündür:

Vicdan azabı: (Угрызения совести-ugrizeniya sovesti)

Elini vicdanına koymak: (По совести говоря-po sovesti govorya)

Vicdanına bırakmak: (Оставлять на совести- ostavlyat' na sovesti)

Rus mentalitesinin özelliklerini bilme kültürlerarası bağları ortaya çıkarmada önemli rol oynar. Dil, mentalite, kültür, deyimler ve atasözleri birbirleriyle o kadar bağlantılıdır ki, biri olmadan diğerleri düşünülemez. Kültürün ayrılmaz bir parçası olan dil, o toplumun dünya görüşünü, düşüncesinin özelliklerinin izlerini taşır. Deyimler halkın mentalitesinin özelliklerini belirtmede en ilginç oluşumlardan biri olarak ortaya çıkar.³⁰³ İnançlar insan hayatının ayrılmaz bir parçasıdır. İnsanlığın tarihte dini bir inanca ya da deneyime sahip olmayan bir topluma rastlamadığından ilk bölümümüzde bahsetmiştik.

²⁹⁹ *Frazeologizmi v tekste i tekst vo frazeologizme(çetvertiye jukovskiye çteniya): materialı mejdunarodnogo naučnogo simpoziuma, 4-6 may 2009, Velikiy Novgorod 2009, ss. 103–105 içinde T.V. Berdnikova, Bibleyskaya frazeologiya v poezii A.A. Ahmatovoy.*

³⁰⁰ Markelova, s. 37

³⁰¹ Demiriz, s.75

³⁰² A.g.e., s.75 içinde E.V.Urison, *Problemy issledovaniya yazikovih kartin mira, analogiya v semantike*, Moskva, 2003

³⁰³ P.A., Titova, O.V, Çibisova, *Natsional'naya mental'nost' v zerkale frazeologii*, International Journal Of Experimental Education №8, 2011, s.146

Din konusu dil alanında özellikle deyimlerde yansımalarını bulmaktadır. İyilik ve kötülük gibi kavramların ortaya çıkmasını Ortodoks inancında geçmişe dayandırabiliriz. Ünlü filozof Gustav Geçe, İncil'in aslında tarihte Tanrı'nın sadece iyiliği yarattığını insanlığa öğretirken, kötülüğün nereden geldiğine de açıklık getirmek istemiştir. Kötülük, Tanrı'dan değil onun düşmanı tarafından insanlığa getirilmiştir, o kendi ağına insanları çekmeyi başarmıştır, şeklinde bir açıklık getirmiştir. Olay şu şekilde anlatılır:

“Tanrı bahçesinde iki tane ağaç yetişmektedir: hayat ağacı ve iyiliği ve kötülüğü bilme ağacı. Tanrı iyilik ve kötülük ağacından yememesini insana emretmiş, ancak insan O'nun uyarılarını dikkate almamıştır. Bunun sonucunda da iki inanış ortaya çıkmıştır: ilki insanlık ilk önce ölümsüzdür. İkincisi insan, ölümsüz olarak doğan Tanrıların haricinde ölümlü olarak yaratılmıştır. Yılan eski doğu mitolojisinde kötülüğün taşıyıcısı, Tanrı'nın düşmanı olarak ortaya çıkan bir canavardır.”³⁰⁴

İncil'de insanlar arasında kötülük ve günahların nasıl ortaya çıktığı ile ilgili efsaneler yer almaktadır. Bunlardan biri de Kain'le ilgili bir efsanedir. Sadece Tanrı insana yüz çevirmemiş, doğa da ona düşman olmaya başlamış ve insanlar arasında ilişkiler de bozulmaya başlamıştır. Kardeşler arasında bile kıskançlık ve düşmanlık hüküm sürmeye başlamıştır.³⁰⁵

Deyimler “*Nravstvennaya ličnost' v zerkale russkoj frazeologii*” adlı kaynakta ilk olarak manevi, ahlaki anlam ifade eden deyimler şeklinde gösterilmiştir: Melek görünümlü (*ангел во плоти- angel vo ploti*), kusursuz, günahsız melek (*ангел непорочный- angel neporočnyj*), maneviyatı yüksek (*высокой души- vysokoy duši*), Kutsal Ruh (*святая душа- svyataya duša*)³⁰⁶ İnsanın olumlu ahlaki özelliklerini belirtmek için ifade edilen deyimler de şu şekildedir:

- a. Kendi kendini inandırma anlamında kullanılan deyimler: Kendini biri için ateşe atmak, kendini feda edebilecek davranışlarda bulunmak. Başka birisinin mutluluğu, rahatlığı için ya da bazı fikir, görüş ya da iş adına kendi hayatını riske attığını düşünmeden her şeyini feda edebilmeyi ifade eder: *Bir*

³⁰⁴ Gustav Geçe, *Bibleyskiye İstorii*, Moskva, Politizdat, 1988, <http://biblioteka.cc/engine/down-file-re.php?id=578468> (E.T. 15.01.2013)

³⁰⁵ A.g.e.

³⁰⁶ T.M., Nikolyukina, *Nravstvennaya ličnost' v zerkale russkoj frazeologii*, Vestnik TGU, vıpusk 2(42), 2000., s.254

şey ya da biri için kendini ateşe atmak (Идти/пойти в огонь ради кого, за что- idti v ogon' radi kogo)

b. Şefkat, iyilik içeren deyimler: yüce kalpli (*большое сердце- bol'shoje sertse*) , iyi kalpli (*добрая душа- dobraya duşa*), altın kalpli (*золотая душа- zolotaya duşa*)

c. Dürüstlük anlamı içeren deyimler: dürüst, gerçekçi (*души не покриви- duşi ne pokrivi*); sözünde duran, sözünün eri (*хозяин своего слова своему слову- hozyain svoevogo slova*), dürüst (*чист на руку- çışt na ruku*).

Rus halkının mentalitesinde aslında her ne kadar birbirine karşıt özellikler olsa da bunun açık olduğunu 17. yy Hırvat yazarı olan Yuri Kırjaniç şu şekilde ifade eder: “Rus insanları yolun ortasından gitmezler, ya uçurumun önünden ya da kenarından giderler”.³⁰⁷ Yani Ruslar bir hedefe ulaşabilmek için hangi zorluklarla karşılaşılırsa karşılaşsınlar ona ulaşmak içinden ellerinden gelen çabayı gösterirler. Kim birini ya da bir şeyi canı gönülden isterse eninde sonunda onu elde eder. Elbette bunun için maneviyatı, ruh hali önem kazanmaktadır. Yukarıda verdiğimiz deyimler insanların çok farklı olan durumlarını gözler önüne sermektedir.

Rusçada uzak (*далеко- daleko*) kavramı birçok deyim içinde yer alır. Mesela cehennemin dibinde anlamlarına gelen *как у черта на рогах* <*на куличках, на болоте*>, *куда Макар телят не гонял, за тридевять земель* и т.п) gibi deyim örneklerinde bunu görebiliriz. Rus mentalitesi içerisinde bu kavram kötü güçlerin (*нечистая сила*) ya da bilinmeyen şeylerin var olduğu garip, başka bir boşluk olarak nitelendirilir.³⁰⁸

Rusçada kalp (*сердце, serdtse*) kelimesi dini anlam içermektedir. Kalp, organ adı dışında iyi ve kötü niyetleri barındırır. Tanrı'ya inancı ve ona sevgisini ifade eder. Ruhun, hislerin sembolüdür. Bir şeyin en önemli noktasıdır. Kalp ile ilgili birkaç deyim aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

³⁰⁷ N.V. Vasil'yeva, <http://elibrary.ru/item.asp?id=17869596> (E.T. 12.12.2012)

³⁰⁸ V.N. Teliya, *Russkaya frazeologiya*, Semantiçeskiy, pragmaticeskiy i lingvokul'turologiçeskiy aspektı, s. 221.

- İyi, ruhen cömert biri hakkında bahsederken yüce gönüllü denir: (*человек большого сердца-çelovek bol'sogo serdtsa*)
- Birini unutmaya çalışmak, kalbinden çıkarmaya zorlamak: (*вырывать из сердца (из души)- vırvat' iz serdtsa*)
- Tüm kalbimle, tüm samimiyetimle: (*от всего сердца- ot vsego serdtsa*)
- Birine iyi dileklerde bulunmak: (*от доброго сердца- ot dobrogo serdtsa*)
- Sakinleşmek, içi rahatlamak: (*отлегло(отошло) от сердца- otleglo ot serdtsa*)
- Bir anda titreme, rahatsızlık hissi duymak: (*отрывается от сердца- otrivaetsya ot serdtsa*)
- Samimiyetle, canı gönülden, içtenlikle, temiz kalplilikle: (*от чистого сердца- ot çistogo serdtsa*)³⁰⁹

Kültür içinde sadece gerçek dünya, çevredeki insanlar değil, aynı zamanda insan yaşamının gerçek şartları, halkın ortak bilinci, mentalitesi, milli karakteri, hayat tarzı, gelenekleri, adetleri, ahlakı, değerler sistemi, dünya görüşü yansıtılmaktadır.³¹⁰ Halk kültüründe kız isteme, cenaze, inançlar, mitolojiler ve tılsımlar vardır.

Ruslarda öbür dünya, yani ahiret inancı vardır. Öldükten sonra tekrar dirilmeye inanırlar. Ölümünden sonra hayatın olacağına inandıkları gibi öyle bir yerin olacağına da inanmaktadırlar. Ölünün ardından cenaze merasimleri düzenlenir. Tabuta, domovina (домовина) “yeni oturma odası” veya “penceresiz, kapısız, karanlık oda” denirdi. 20. yy’ın başlarına dek bu meskene yiyecek, içecek, kadın için eğirme araçları ve erkek için

³⁰⁹ A. D. Kurilova, *Noviy frazeologičeskiy slovar' russkogo yazıka*, Russkiy Yazık- Media, Drofa, Moskva, 2009, s. 600

³¹⁰ G.A. Serebrova, *Obraz jenzini vo frazeologizmah russkogo i angliyskogo yazikov* <http://elibrary.ru/contents.asp?issueid=532775>(E.T. 03.02.2013) içinde Ter- Minasova S.G., *Yazık i mejkul'turnaya kommunikatsiya*, Moskva: Slovo, 2000, s. 624

balta gibi merhumun mesleğini uğraşlarını belirten aletlerin yanı sıra mendil veya pipo gibi kullanışlı ve sevilen eşyalar da bırakılırdı.³¹¹

Birçok yerde evrenin üç katmandan oluştuğu belirtilir: dünya orta kattadır, onun üstünde gökyüzü ve altında da yeraltı, karanlık, cehennem bulunur. Dünyada günahlar, kusurlar vardır, gökyüzü ise ahlaki temizliğin sembolüdür. Cennet(*paŭ- ray*) ve cehennem(*að-ad*) onların inançları içerisinde önemli olarak yer tutar. Cennet insanlar için hep olumlu şeyleri yansıtırken, cehennem de olumsuzlukları, kötü şeyleri çağrıştırır.

- Cennette gibi : (как в раю- kak v rayu)
- Yeryüzü cenneti: (земной рай- zemnoy ray)
- Cehennem azabı çekmek: (ад в душе – ad v duşe)
- Cehennem bekçisi, zebani, kötü ruh: (исчадие ада- işçadiye ada)

Tanrı Âdem ve Havva'yı yaratmış, ancak itaatsizliklerinden dolayı onları cennetten kovmuştur. Bu yüzden dünyadaki herkes, hatta yeni doğmuş bir bebek bile asli günah yüzünden günahkârdır. Yani Âdem ile Havva'nın yasak meyveden yiyerek günahı getirmesi sonucu insanlık günah ile tanışmıştır. Ruslar dünyaya günahın onun yüzünden geldiğine, Hz. İsa'nın da insanlığı bu günden kurtaracağına inanmaktadırlar. Bu yüzden günah onların mentaliteleri içinde önemli bir yere sahiptir, bununla ilgili birkaç deyim de şunlardır:

- Doğuştan gelen günah, Âdem ile Havva'nın işledikleri büyük günah: (*первородный грех- pervorodny greh*)
- Ağır bir suç, affedilemez davranış: (*смертный грех- smertny greh*)
- Günah işlemek: (*брать грех на душу- (brat' greh na duşu)*)

³¹¹ Warner, s.81-82

İsa Mesih onların inançlarının merkezinde yer alır, ona dualar ederler, ona saygı duyarlar. Çünkü o insanlığı doğuştan gelen günahtan kurtaracaktır. O hem insan hem de tanrı tabiatına sahiptir. Deyimlerde de o yüzden onun ismi ile sık sık karşılaşmaktayız:

- İsa aşkına, Tanrı aşkına, Allah'ını seversen: (*Хруста паду- Hrista radi*)
- Kutsal olan her şey için dilemek, dua etmek, yalvarmak: (*Хрустом-богом- Hristom-Bogom*)
- Allah seni inandırсын: (*Bom me xrustoc- Vot te Hristos*)
- İsa seninle olsun: (*Хрустoc c тобою- Hristos s toboy*)

İlk insan, insanlığın tarihini başlatan kişi Âdem'dir. Allah Âdem'i dünyayı yaratmadan altı gün önce yaratmıştır. Bir Rus atasözünde “*Все мы — адамовы дети*” (*vse mi-Adamovi deti*) “Hepimiz Âdem'in çocuklarıyız” şeklinde belirtilmiştir. Mesela yine Rusça “*ходить в костюме Адама и Евы*”(Hodit' v kostyume Adama i Evi) deyiminde “Âdem ve Havva gibi çıplak, anadan doğma” ifadesi kullanılmıştır.³¹²

Rus mentalitesinde Allah'a inanç, Ortodoks gelenekleri, politeizm, pagan adetleri, törenleri yer alırken, diğer taraftan da tabii ki 1970'li yılların ateizm rejimi yer almaktadır. Rus halk geleneklerinde pagan inancından kalma ve Ortodoks Hristiyanlığına ait birçok bayram ve gelenekler bulunmaktadır. Ruslar için haç çok önemli bir yere sahiptir. Hatta İncil'de de bununla ilgili ifadeler yer almaktadır: “Sonra İsa öğrencilerine şunları söyledi: “Ardımdan gelmek isteyen, kendini inkar etsin, *çarmihini yüklenip* beni izlesin”.³¹³ Onu sürekli olarak boyunlarda bulunduran Ruslarda bununla ilgili birkaç deyim örnek verebiliriz:

- Kendi haçını kendi taşımak, zor bir görevi yerine getirmek: (*Несту (свой) крест- Nesti svoj krest*)

³¹² R. A., Greku., *Referat znaçeniye frazeologizmov i poslovits, soderjaşih imena sobstvenniye*, Omsk 2006 S. 12 http://geo.1september.ru/view_article.php?id=200300405 (07.11.2012)

³¹³ Matta 17. Bölüm, s.42

- Vicdanı olmayan kişiden bahsederken kullanılır: (*Креста нет- Kresta net*)³¹⁴

Rusça ruh anlamına gelen duşa (“душа” ve “дых”) kelimesi de deyimlerde çok yaygındır, çünkü “Rus ruhu” (русская душа) önemli bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Tanrı’ya inancı olan Ruslar günlük hayatları dışında kilise, önemli günler, bayramlar gibi konulara büyük önem vermişlerdir. Günümüze kadar Rus ruhu, Rus insanı ve milli karakterleri ile ilgili birçok şey yazılmış, nerdeyse bunların hepsinde de Rusların milli karakterlerinin gizemli olması konusunda hem fikirdirler.³¹⁵ Aslında bu gizemlilik konusunun onların geçmişte yaşadıkları şeylere, mitoloji ile ilgili hususlara ve geleneklerine dayandığını söyleyebiliriz. Rus mentalitesinin yansımalarının görüldüğü deyimlerde tipik Rus insanının dünya görüşünden, Rus insanının düşünce tarzından kısacası Rus insanından bir şeyler bulmak mümkündür. Rus milli karakterinden bahsedecek olursak akla ilk olarak onların gizemli olmaları gelir. Rus mentalitesi hem fiziki hem de manevi özelliğe sahiptir. Bir taraftan bu insanın dışında olurken, diğer taraftan da insanın içinde ortaya çıkmaktadır. Ruh kelimesi birçok anlam içinde kullanılmaktadır. Bu anlamları aşağıdaki örnekler içinde göstermek mümkündür:

- Tüm şeylerin ve olayların temelinde yatan manevi başlangıcın, ölümsüzlüğün ifadesi olarak ruh kelimesi.
 - Din ruhu ölümsüz olarak görür, insandaki ilahi başlangıcı ifade eder: (*Абсолютный дух- Absolyutnyy duh*)
- Ruh ölüm ile ilgilidir.
 - Ani ölüm: (“дых вон”-Duh von)
 - Ruhunu teslim etmek, ölmek: (“испустить дух”- İspustit’ duh) Bunlar dini içeriklidir, insanın ölümden sonraki manevi hayatını işaret eder, ruh vücudu terk eder, bunu yüce ruhani güç ile ifade etmemiz mümkündür.

³¹⁴ Kurilova, s. 330

³¹⁵ V.M. Solovyev, *Tayni Russkoy Duşi, Voprosi, Otveti, Versii*, Russkiy Yazık Kursı, Moskva 2001, s.8

- İçsel durum, insanın ya da toplumun manevi gücünü ve ruh halini ifade eder.
 - Ruhu canlanmak, yorgunluk hissini yenip iyi bir ruh haline sahip olmak: (*воспрянуть духом- Vospryanut' duhom*)
 - Kötü ruh haline sahip olmak: (*He в духе- Ne v duhe*)
 - Kabir azabı çekmek, canı sıkılmak, can dayanmamak: (*Падать духом- Padat' duhom*)
- Karakter özellikleri, bir şeyin özü veya vicdanıdır.
 - Zamanın ruhu, zamana uygun: (*Дух времен- Duh vremeni*)
 - İçtenlikle, temiz yüreklilikle hiçbir şey saklamadan: (*Как на духу- Kak na duhu*)
 - Taş kalpli biri: (*Камень на душе лежит- kamen' na duşe lejit'*)
- Nefes:
 - Nefesi kesilmek: (*Дух захватило- Duh zahvatilo*).
- Hava:
 - (Ormanın) havasını solumak: (*Дышать лесным духом- Dışat' lesnim duhom*)
- Koku:
 - Mantar kokusu: (*Грибной дух-Gribnoj duh*).³¹⁶
- Zarf olarak kullanılır, hızlı anlamındadır. İnsanın fiziksel gücünü ifade eder.
 - Çok hızlı, soluk soluğa, nefes nefese: (*Во весь дух-Vo vesh duh*).

³¹⁶ Yan' Tszı Tsun, *Otrajenie nekotoryh osobennostey natsional'nogo mentaliteta v russkoy frazeologii*, 2010, ss. 323-324, <http://elibrary.ru/item.asp?id=15502988> (E.T. 14.12.2012)

- Çok hızlı koşmak, ulaşmak: (*Что есть духу- Şto est' duhu*)³¹⁷
- Ruh insanın iç gücüdür:
 - Korku, güvensizlik, çekingenliğini yenmek, harekete koyulmak: (*Собратся с духом- Sobrat'sya s duhom*)
- Mitolojik ve dini tanımlara göre ruh, insanın ve doğanın hayatında yer alan ruhani, insanüstü bir varlıktır, bu varlıklar insanın karşısına çıkabilir, iyi ya da kötü olabilir. Ormanın ruhu, suyun ruhu: (*Духи леса, духи воды-Duhi lesa, duhi vodi*)

Rusların Hıristiyanlığı kabul etmesi ile birlikte paganizm inancında önemli derecede azalma görülmüştür. Ortodoksluk Rus halkında maneviyatın, iyiliğin, güzelliğin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Rus şairlerinden F. Tyutçev'in şu dördlüğü Rus mentalitesi içerisinde inancın önemini ve gizemli Rus ruhunu vurgulamaktadır:

Умом Россию не понять, Аршином общим не измерить. У ней особенная стать В Россию можно только верить” ³¹⁸ .	“Akılla Rusya'yı anlayamazsın Ortak bir arşınla onu ölçemezsin. Onun kendine has bir özelliği(görünüşü) var Rusya'ya sadece inanabilirsin.”
--	--

V. Solovyev Rusya'yı akılla anlayamamızın sebebi olarak Rusların akılla değil, daha çok kalbi ve duyguları ile yaşadığından kaynaklandığını belirtmiştir.³¹⁹ Bir toplumun mentalitesinin öğrenilmesi doğa, tarih, kültür, coğrafi durumu gibi konuların da bilinmesine bağlıdır, çünkü bunlarla sıkı bir ilişki içerisinde. Mesela Rusya'nın doğal yapısı, sertliği Rus insanına sabırlı ve uysal olmayı öğretmiştir. Aynı zamanda inatçı, sert doğa ile durmak bilmeyen bir mücadele içerisine girmiştir. Rus insanı sabırlıdır ve dayanıklıdır, başarısız olacağına inanmaz, kendi gücüne inanır. Çağdaş Rus

³¹⁷ Tsun, a.g.e.

³¹⁸ Solovyev, s.17

³¹⁹ A.g.e., s. 18

düşünürü N. A. Berdyayev (1874–1948) Rus ruhu ve coğrafi yapısı arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklamıştır:

“Rus ruhu enginliği ile yaralandı. Toprakları, nehirleri, bozkırları gibi onların ruhları da geniştir, Rus insanının ruhu her şeyi kendinde toplayabilir, tüm insani duygular ve nitelikler onda yer alır. Rus insanın sadece olumlu taraflarını değil aynı zaman da olumsuz taraflarını da analiz etmek ilginç olacak.”³²⁰

Rus karakteri içerisinde karşıt özellikler bir arada yer alır. Bunu şu örnekte daha iyi görebiliriz. Bir taraftan Ruslar canlı, kararlı, dayanıklı ve koyduğu tüm hedeflere ulaşmak için tüm gücünü seferber eden, kendini feda edebilen kişilerdir. Hatta bu özellikler yurtseverlik (patriotizm) ile birleşince de kahramanlığı doğurmaktadır. Fakat diğer bir taraftan da tüm dünyanın da bildiği gibi Rus Oblomovluğu («Русская обломовщина » Russkaya Oblomovşina) diye bir ifade de vardır. Oblomovluk, ilgisizlik, duyumsamazlık, azimsizlik, hareketsizlik durumu ve tembellik anlamlarına gelmektedir.³²¹ Rus tembelliği, kaygısızlığı, sorumluluğunu geliştirme duygusunun zayıflığı bununla alakalıdır. Rus tarihçi V. Klyuçevski, de Rusların tembellik ve çalışkanlık arasındaki karşıtlığına dikkat çeker. “Ruslar kısa zaman da gayretle, azimle çalışmaya ve kışın da uzunca bir süre dinlenmeye alışmışlardır. Acele etmek, gayretle çalışmak, kısa zamanda çok iş yapmak lazımdır. Ruslarda Oblomovşina (yani Oblomovluk), aşırı tembellik ve pasiflik anlamına gelen kelime ile karşılaşılır. Oblomovluk Rus karakterini belirten milli Rus hastalığıdır.”³²² Her şeyin kendiliğinden, hiç çaba harcanmadan olması ifade edilir. Bu yönden şu deyimlere bakmak mümkündür:

Rus düşünür N.A. Berdyayev(1874-1948) ise Rus ruhunun tembelliği ile ilgili şunları söylemiştir: “Genişlik tarafına hareket imkânı açarak Rus ruhunun ve Rus toprağının enginliği, Rus enerjisini mahvetti.”³²³ Rus tembelliği (oblomovşina) halkın tüm tabakalarında yaygındır. Ruslar bir işi yaparken tembel davranırlar, geç kalırlar. Rus filozof İ. A. İl’in (1883- 1954), “Rusya bize hem iç hem de dış çok güzel doğal zenginlikler sağladı. Rus insanı bu zenginliklerin sonsuz olduğunu düşünüyor ve onları

³²⁰ *Mentalitet Russkogo Naroda Pri İzuçenii Geografii Rossii v 8-9 Klassah*, <http://geo.1september.ru/2003/04/9.htm> (E.T. 19.12.2012)

³²¹ Vasil’eva, a.g.e.

³²² <http://geo.1september.ru/2003/04/9.htm> (E.T. 19.12.2012)

³²³ A.g.y.

korumuyor. Bu da bizim mentalitemizde ihmalkârlığı doğuruyor. Bize onlardan daha çokmuş gibi geliyor”³²⁴ demiştir.

Deyimler kısacası Rus halkının manevi kültürünü, Rus karakterini yansıtır. Rus kültürü her şeyden önce his, kalp, kendi iç dünyası, vicdan ve inanç özgürlüğü üzerine kuruludur. Rus mentalitesi eski zamanların, yüzyılların birikimi ile doludur ve her dönem onun üzerinde izlerini bırakmıştır. Bir deyim içerisinde milletin tarihi, maddi, manevi, ahlaki değerleri, dini görüşleri ve inançları yansıtılmaktadır. Deyimler gelişen ve değişen bir sistem içerisinde dilin önemli bir kaynağı olarak yer tutar. Rus dilbilimci B. A. Larin deyimleri şöyle ifade eder: “Deyimler her zaman halkın dünya görüşünü, toplum düzenini ve çağının ideolojisini yansıtır. Onlar sabah ışığının çiy damlasını yansıttığı gibi yansıtırlar.”³²⁵

Sonuç olarak deyimler eski zamanlardan günümüze kadar birçok milletin dilini, dinini, kültürünü, tarihini içerisinde muhafaza etmeyi başarmış ve o milletin yaşam tarzının ve dünya görüşünün anlaşılmasında yardımcı olmuştur.

³²⁴ A.g.y.

³²⁵ E.V. Radçenko, *Russkaya frazeologiya i kul'tura reçi: oçebnoe posobie dlya samostayatel'noy raboti studentov*, Çelyabinsk: izd. Yuurgu, 2004, s. 20

3. BÖLÜM

RUSÇADA İNANÇLARLA İLGİLİ DEYİMLER

3.1. Deyim Kavramı

Dil ile ilgili günümüze dek birçok tanım yapılmıştır. Bunların hemen hemen hepsi de dilin önemine, işlevine değinmiştir. Türk Dil Kurumu, dili “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan” olarak tanımlamaktadır.³²⁶ Dilbilimci J.V. Vendryes’e göre “Dil, insanın gereksinmelerine göre kurduğu ve geliştirdiği toplumsal kurumdur.”³²⁷ Doğan Aksan’a göre dil zihnimizin aktarıcısı olup “dil, insan ruhunun en yüce örneği olarak çıkar karşımıza. Bu kadar büyük bir değer kazanmasının nedeni bu. Zayıf, aşırı, kusurlu yanlarıyla bile dil olduğu gibi zihin hayatımızı yansıtır. Başlangıçtan beri düşüncemizi yoğuran o.”³²⁸

Yapısal Dilbilimi adlı kitapta dilin her yönüyle bir ulusun kültürünün aynası olduğu fikrinden yola çıkılarak onun “insanın ve uygarlığın en önemli belirtisi ve aracı olduğu söylenilir.”³²⁹ Dilin vazgeçilmezliğinden şu şekilde bahsedilmektedir: “düşünce ve duygularını başkalarına bildirerek, görüşlerini onlara kabul ettirmek veya onlarla anlaşmak isteyenler de, bir fikri kendi kendilerine tartışarak duygularını, benliklerini tanıtmaya çalışanlar da, bu işleri başarabilmek için dilin aracılığından vazgeçemezler.”³³⁰

³²⁶ www.tdk.gov.tr (E.T. 15.04.2013)

³²⁷ J.V. Vendryes, *Dil ve Düşünce* (çev. Berke Vardar), Multilingual Yay. İstanbul 2001, s.14

³²⁸ Vendryes, s.39

³²⁹ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yay., Ankara 2000, s. 13.

³³⁰ Süheyla Bayrav, *Yapısal Dilbilimi*, Multilingual yay, İstanbul 1998, s. 13

Dil sürekli gelişen ve değişen bir varlıktır. Bu gelişim ve değişim süreci içerisinde bünyesine birçok kelime, kavram ve sözcükler girmektedir. Dilde birçok kelime ortaya çıkar. Kelime “anlam ayrılıklarının ve cümle yapılarının yol açtığı değişiklikler ne olursa olsun, bir takım kavramlar ifade etmeye yarayan ses işaretleridir.”³³¹

Kültürel değişimlere bağlı olarak da birçok deyimler ve atasözleri o dilde var olmaya başlamaktadır. Her dilde rastlanan bu deyim ve atasözleri birbiri ile çok sık karıştırılan kavramlarken aslında her ikisinin de kendine özgü farklılıkları bulunmaktadır. Ömer Asım Aksoy bu farklılıklara şu şekilde değinmiştir. Ona göre öncelikli olarak deyim ve atasözü kavram açısından birbirinden farklıdır. “Deyim, bir kavramı belirtmek için bulunmuş özel bir anlatım kalıbıdır; genel kural niteliğinde bir söz değildir. Deyimi atasözünden ayıran en önemli özellik budur. Atasözleri ise kural niteliği taşırlar, denenmiştir. Diğer bir önemli farkları ise amaç hususunda ortaya çıkmaktadır. Deyimlerin amacı, bir kavramı ya özel kalıp içinde, ya da çekici, hoş bir anlatımla belirtmektir. Atasözlerinin amacı ise yol göstermek, ders ve öğüt vermek, ibret almamız için gerçekleri bildirmektir, çok fazla bilgi ve tecrübe aktarılmaktadır, çünkü atasözleri geniş halk yığınlarının yüzyıllar boyunca geçirdikleri denemelerden ve bunlara dayanan düşüncelerden doğmuştur.”³³²

Atasözleri ve deyimlerin önemi nedir? Bunların kültürel anlamda önemlerine şu şekilde değinilmiştir: “Atasözleri ve deyimler halkımızın değer biçilemez miraslarıdır. Onlar yazı ortaya çıkana kadar binlerce yıl boyunca birikmiş ve sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarılmışlardır. Bu folklorun eski türüdür. Konuşmayı zenginleştirir. İçerisinde halkın bilgeliği, yaşam deneyimi ve birçok kuşak barındırır. Öğretirler, tavsiyede bulunurlar ve ikaz ederler; çalışkanlığı, dürüstlüğü, cesurluğu ve iyiliği överler; kıskançlık, aç gözlülük, ürkeklik ve tembellikle alay ederler; egoistliği, kötülüğü yargırlar; çalışkanlığı, verimliliği de teşvik ederler.”³³³

³³¹ Vendryes, s 84

³³² Ömer Asım Aksoy, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1 Atasözleri Sözlüğü*, TDK yayınları, Ankara 1971 s. 39

³³³ V.D. Sisoyev, *Poslovitsy i pogovorki*, izd.:AST, 2007, s. 2

Deyim için her dilde bir veya birden fazla farklı kelimelerin kullanıldığını görmekteyiz. İngilizcede “idiom, expression, locution”, Fransızcada “locution”, Almancada “Ausdruck, Redensart” kelimeleri kullanılmaktadır. Rusçada ise “frazelogizm, frazeologiya” kelimesi Yunanca iki kelimedenden oluşur.(фразис= phrase=выражение =ifade, логос=logos=учение=bilim) denmektedir.³³⁴

Deyimler kalıplaşmış sözcük birliklerini inceler. Deyim ve atasözlerinde araya bazı sözcükler girebilirken bazıları arasına asla başka bir sözcük koyulamaz. Araya giren bazı sözcüklerin ise yanlış olarak söylenemeyeceğini Aksoy şu şekilde ifade eder:

“Deyimle atasözü arasında, sınırdaki bulunan sözler dikkat edilmelidir: Atasözleri arasına da alınsa, deyimler arasına da alınsa yanlış sayılamayacak sözler vardır. Bu, atasözleriyle deyimleri birbirinden ayıran özelliklerin iyice belirlenmemiş olmasından değil, bu çeşit sözlerin iki anlam taşımasından ya da iki türlü yorumlanabilmesinden ileri gelir.”³³⁵

Deyimlerle ilgili birçok tanım yapılmıştır. Deyimler genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbekleridir. Atasözlerimiz ve deyimlerimiz hayata bakışımızın, değerlerimizin, geleneklerimizin, inançlarımızın söze dönüşmüş biçimleridir. Her atasözü her deyim aslında binlerce yıllık tarihimiz içerisinde atalarımızın dilimizin söz varlığına kazandırdığı kültür değerimizdir.³³⁶ Aksoy ise deyimi şu şekilde tanımlamaktadır. “bir kavramı, bir durumu, ya çekici bir anlatımla ya da özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarında ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümcedir.”³³⁷

Türkçe sözlük, deyim için “genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir”³³⁸ tanımlamasını yapmaktadır. Doğan Aksan, deyimi (locution; expression; locution, phrase, term, idiom, Resensart ve Ausdruck), belli bir kavramı, belli bir duygu ya da durumu dile getirmek için birden

³³⁴ Mayorova, Frazelogičeskiye yedinitı s komponentami “Trud, rabota” v sfere delovoy leksiki., Leninsk, Kuznetskiy, 2005, <http://www.allbest.ru/> (E.T. 11.10.2012)

³³⁵ Aksoy, s. 40

³³⁶ Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, <http://tdkterim.gov.tr/atasoz/> (E.T. 28.02.2013)

³³⁷ Aksoy, s. 23

³³⁸ Güncel Türkçe Sözlük, TDK, <http://www.tdk.gov.tr/> (E.T. 21.06.2012)

çok sözcüğün bir arada, seyrek olarak da tek bir sözcüğün yan anlamında kullanılmasıyla oluşan sözdür”³³⁹ biçiminde tanımlar.

Danimarkalı dilbilimci Otto J. Espersen (1860–1943)deyimleri “özgür ve kavranılması güç” şeyler olarak tanımlamaktadır.³⁴⁰

F. P. Filin ise deyimi, konuşma sırasında oluşmayan ve anlamsal olarak serbest olmayan sözcük birleşimlerinin genel adı olarak ifade etmektedir.³⁴¹

Deyim ve atasözleri coğrafya, edebiyat, tarih, din, felsefe, psikoloji, sosyoloji gibi çok çeşitli alanlarla yakından ilişkilidir. Ancak her biri deyim ve atasözlerine farklı açılardan yaklaşmış ve araştırmışlardır. Bunu şu sözlerle açıklayabiliriz:

“Tarihin en eski dönemlerinden beri bilim adamlarının ilgisini çeken deyimler ve atasözleri, antropologlar ve halkbilimciler tarafından kültürlerin yansıması olarak değerlendirilmiş ve çalışma konularına dâhil edilmiştir. Öğretici olma ve akılda kalma özellikleri nedeniyle Orta Çağ kiliselerindeki rahiplerin, İncil’de yer alan bütün atasözlerini Batı dillerine tercüme ettikleri görülmektedir. Avrupalı halk bilimciler deyimlerin ve atasözlerinin “halkın ruhu”nu yansıttıklarını keşfederken, dil bilimciler ve mitoloji araştırmacıları atasözlerinde ve deyimlerde eski kelimelerin ve inanışların izlerini araştırmışlardır.”³⁴²

İşte biz de bu çalışmamızda ikinci olarak ifade ettiğimiz yöntemle deyimleri dilbilimsel açıdan incelemeyi uygun buluyoruz. Diğer birçok dilde olduğu gibi Rus dili de deyimler açısından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Deyimler ile ilgili yapılan çalışmaların sayısı oldukça fazladır. Biz de tezimizde çok fazla Rusça sözlük ve kaynaklardan faydalandık. Bunların içinde A. İ. Molotkov, V.P. Jukov, V.N. Teliya, Şanski’ nin çalışmaları bize yol gösterdi. Bunlar arasında Molotkov’un “*Rusça Deyimler Sözlüğü*” (Фразеологический словарь русского языка-“Frazеologiçeskiy Slovar’ Russkogo Yazıkı”) adlı eserinde 4000’den fazla deyim bulunmaktadır. Bunun yanısıra Fyodorov’un “*Rus Edebi Dili Deyimler Sözlüğü*” (Фразеологический словарь русского литературного языка-“Frazеologiçeski Slovar’ Russkogo Literaturnogo

³³⁹ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*, 3. Cilt, TDK Yay., Ankara 2003, s. 35.

³⁴⁰ Svetlana Stomatov, *Rus Dilinde Deyimlerin Tarihsel (Etimolojik) Açıdan İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi SBE., Ankara 2007(Yayımlanmamış Doktora Tezi), s. 3

³⁴¹ Stomatov, s.16 içinde F.P. Filin, *Russkiy Yazık. Entsiklopediya*, Sovetskaya Entsiklopediya, Moskva, 1979, s. 381

³⁴² Süheyla Sarıtaş, “Türk Kültüründe Yüzle İlgili Deyim ve Atasözleri Üzerine Bir Çalışma”, Selçuk Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28 / 2012, s. 176

Yazıkâ”) adlı sözlüğü iki ciltten oluşmuş olup 12.000’den fazla deyimini kapsamaktadır. Lilia Ermakova ve Sevinç Üçgül’ün 1998’de yayımladıkları “*Kısa Rusça-Türkçe Deyimler Sözlüğü*” (Краткий русско-турецкий фразеологический словарь- Kratki russko-turetskiy frazeologičeski slovar’) adlı eser, 765 Rusça deyim ve 200 kadar Rusça atasözünü içermektedir. Kaynaklar içinde V.M.Mokienko ve T.G.Nikitina’nın hazıladıkları “Büyük Rusça Sözlük” bize çok fayda sağladı.³⁴³ Sözlükte 20. ve 21. yy edebi ve halk dilini yansıtan 40.000’den fazla deyim bulunmaktadır. Mokienko’ya göre pogovorka’lar (Поговорки) halk deyimleridir (фразеология) veya mecazlı söyleyiş (идиоматика) sahipleridir. Mokienko’nun deyimler sözlüğü bizlere deyimlere ulaşmamız hususunda büyük fayda sağladı, Mokienko sözlüğü hazırlarken kaynakçasını çok fazla çeşitlendirmiş ve bunu beş kısımda toplamıştır: birincisi; çoğu Rus folklorunun derlemelerinden oluşan özetler; ikincisi klasik ve çağdaş eserlerin materyalleri üçüncü olarak kitle iletişim, medya (gazete, radyo, televizyon ve internet), dördüncü olarak edebi, deyim, lehçe ve jargon sözlükleri ve son olarak da özel yazarlar programında yapılan anketlere cevap ve çağdaş konuşma yazılarının materyalleri yoluyla sözlüğü derlemiştir.³⁴⁴

Deyimler kelimelerin gerçek anlamları dışında kullanılır, toplumun dünya görüşünü, inançlarını, gelenek, göreneklerini kısacası maddî - manevî kültürünü yansıtır, deyimlerin açıklaması ve anlaşılması zor ifadeler olması sebebiyle başka bir dile çevrilmeleri zordur. Rusçada da bu durum aynen böyledir. Birçok dilde inanç ile ilgili deyimler oldukça fazladır, Rusçada da halkın hayatında büyük önem arz eden din ve inançlar inanışlarla ilgili bu deyimlerin sayısı oldukça fazladır.

Rusçadaki deyimleri oluşum açısından iki gruba ayırmak mümkündür: Rusça oluşumlu ve yabancı oluşumlu (başka bir dilden geçen, alıntı) deyimler. Bu deyimler daha çok doğa ile ilgili, gelenek ve göreneklerin yansıması ve gerçek tarihi olaylarla bağlantılı olarak karşımıza çıkmaktadır. Rus dilinin ayrılmaz bir parçası olan deyimler birkaç yönden karakterize edilmektedir: anlam, sentaks yapısı, gramer özellikleri, konuşma dilinde kullanım özellikleri, Rus halkının dünya görüşü ve tarihi.³⁴⁵ Bizler gramer,

³⁴³ V.M. Mokienko, T.G. Nikitina, Bol’şoy slovar’ russkih pogovorok, Moskva: Zao “Olma Mediagrupp”, 2007

³⁴⁴ A.g.e., s.4

³⁴⁵ Radçenko, s. 2

sentaks yapıları dışında daha çok bu deyimlerin anlamları, çevrilebilirlikleri, İncil'deki deyimlerin ne anlama geldikleri gibi konulara yer vereceğiz.

Deyimler ulusal nitelik taşımaktadırlar. Bu yüzden Rusça deyimleri bulmak bizlere onların tarihini, kültürünü daha yakından tanıma fırsatı verir. Bunlar içerisinde deyimlere bizlere onların sevinçlerini, üzüntülerini; inançlarını, inançsızlıklarını; çalışkanlıklarını, tembelliklerini; dürüstlüklerini, yalanlarını kısacası her şeyini görme fırsatı tanıyacaktır. “Deyimlerin hem sözlü hem de yazılı edebiyatta var olması onu daha anlamlı, canlı kılar ve milli bir özellik sağlar.”³⁴⁶

Deyimler genellikle o dilin özelliklerini, o milletin karakterini yansıttığı için başka bir dile çevrilemezler, ya da çevrilseler bile tam karşılığını o dilde bulamazlar. Yine Aksoy bu konuya şu şekilde açıklık getirmiştir: “gerçek anlamları dışında özel bir anlama gelen deyimler, aynı sözcükler ve aynı gramer biçimleriyle başka dile çevrilemezler. Gerçek anlamlarıyla kullanılan deyimler ise başka dile çevrilebilirler.”³⁴⁷ “Deyimin kelime ya da söz dizimi ile değiştirilmesi aynı şeyi ifade etmeyebilir. Böyle bir değişimde anlamsal değeri, duygusu kaybolabilir.”³⁴⁸ Biz de o yüzden bu çalışmamızda deyimlerin başka sözcüklerle ifade etmek yerine gerçek anlamda kullanılıp kullanılmadıklarına bakarak deyimleri açıklamaya çalışacağız. Rusça deyimleri bulurken Türkiye Türkçesinde karşılıkları olup olmadığına bakıp Türkçede karşılığı olmayan deyimleri de Rusça anlamlarından yola çıkarak açıklamalarıyla birlikte vereceğiz.

Bir dili öğrenirken sadece o dilin kelimelerini öğrenmek yetmez. O dili zenginleştirmek, bir ifadeyi daha güzel ve çekici bir şekilde anlatmak gerekir. Bunun için de deyimlere başvurmak belki de en iyi yollardan biri olarak kabul edilebilir. Ö. Asım Aksoy deyimlerin duygu ve düşüncelerimizi ifade etmemizin önemini şu şekilde aktarmıştır:

“Her deyim hoş bir buluştur Bir küçük söz dağarcığına koca bir alem sığdırılmıştır. En uçucu kavramlar, en ince hayaller, en güzel benzetmeler, çeşit çeşit mecazlar ve söz ustalıkları mini mini bir deyim yapı harçları arasında parlar.”³⁴⁹

³⁴⁶ V. D. Bondaletov, S.S.Vartpetova, E. N. Kuşlina, N.A. Leonova, *Stilistika russkogo yazika: učebye posobie dlya pedagogičeskikh institutov*, vtoroye izd, Prosveşeniye 1989, s. 74

³⁴⁷ Aksoy, s. 49

³⁴⁸ Bondaletov, Vartpetova, Kuşlina, Leonova, s.75

³⁴⁹ Aksoy, s.45

Deyimler çok uzun zamandır Rus dilinde araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Deyimleri inceleyen alanın, dilbilimin ayrı bir bilim dalı olarak oluşturulması, 1920’li yıllardan sonraki döneme denk gelmektedir. Ancak bu sürecin tarihi, Rus dilbilim alanında daha öncesine dayanmaktadır. Mihail Vasilyeviç Lomonosov (1711–1765), kalıplaşmış sözcük birliklerinin de sözlüklerde yer alması gerektiğini belirterek bu tür gruplaşmaları “idiomatizmi” (идиоматизмы), “reçeniya” (речения), “krilatıye slova” (крылатые слова), “aforizmi” (афоризмы) ve “frazesi” (фразесы) olarak adlandırmaktadır. Deyimbilim³⁵⁰(frazeoloji) Sovyet dilbilimi bünyesinde ayrı bir dilbilim alanı olarak XX. yüzyılın 40’lı yıllarında ortaya çıkmış, kendi çizgilerini bulmaya başlamıştır. Bilim adamları tarafından birçok materyal toplanmış ve deyimler dil bilim disiplini içinde kendine özgü bir yer edinmeye başlamıştır.³⁵¹ Deyimbilim kuramıyla ilgili ilk görüşler A. A. Potebnya, İ. İ. Sreznevskiy, A. A. Şahmatov ve F. F. Fortunatov’un çalışmalarında yer almaktadır. Deyimbilimin en çok gelişmesine ayrıca Fransız dilbilimci Ş. Bali’nin(1865–1947) fikirleri de etki etmiştir.³⁵² V.V. Vinogradov’un çalışmalarında da deyimlerin anlamları, görevleri gibi konular yer almaktadır. Aynı zamanda deyimlerin esas tiplerini ve deyimlerin öğrenilmesindeki sınırlara dikkat çekmiştir.³⁵³ 20. yy’ın 40’lı yıllarında ortaya çıkması V.V. Vinogradov’un ismiyle bağlantılıdır. Ancak deyimlerin karşılaştırılması ile ilgili çalışmaların başlaması çok uzun bir zaman öncesine dayanmamaktadır. Hiç şüphesiz bu zamana kadar yapılan çalışmaların çoğu gramer özellikleri, yapısal ve oluşumları açısından incelenmiştir. Batı Avrupa ve Amerikan dilbiliminde deyimler dilbilim alanında ayrı bir bölüm içerisinde yer almazlar.³⁵⁴ Kendi çizgisini bulan deyim bilim sonucunda Rusçada binlerce deyim ortaya çıkmıştır ki bu deyimlerin büyük çoğunluğunu İncil’deki deyimler oluşturduğu için detaylı bir açıklama gerektirmiştir. 60’lı yıllarda da daha çok deyimlerin araştırma metodları üzerinde durulmuştur. Bununla ilgili de N.M. Şanski ve V.N. Mokienko’nun çalışmaları gelişme göstermiştir.

³⁵⁰“Deyimbilim” terimi Türkiye’de ilk defa Svetlana Stomatov tarafından kullanılmıştır.

³⁵¹ *Bibleyskie virajeniya vo frazeologičeskom slovarе russkogo yazıka*, kursovaya rabota, Sankt-Peterburg, 2009, <http://www.twirpx.com.file/373571> (E.T. 20.12.2012)

³⁵² A. N. Çuşkovaya, *Frazdeologizmi novozavetnogo proishojdeniya v sovremennom russkom yazıke*, Kursk, 1998; Stomatov, s. 6; Mayorova, a.g.e.

³⁵³ *Bibleyskie virajeniya vo frazeologičeskom slovarе russkogo yazıka*, <http://www.twirpx.com.file/373571>(E.T. 20.12.2012)

³⁵⁴ Mayorova, *Frazdeologičeskiye yedinitı s komponentami “Trud, rabota” v sfere delovoy leksiki*, <http://www.allbest.ru/> (E.T. 11.10.2012)

A.İ. Molotkov ve A.M. Babkin de deyimler sözlüğünün oluşmasındaki şartları ve prensipleri üzerinde çalışmışlardır.³⁵⁵

Çalışmamızın sınırlılığı açısından sadece inançlarla bağlantılı olan Rusça deyimlere yer verilmiştir. Dinle bağlantılı olan “Allah” (Бог-Bog) ve “Şeytan” (Черт-Çört) isimleri Rusların dünya görüşünü yansıtır. Bog, genellikle olumlu özellikleri yansıtırken, Çört ise olumsuz özellikleri yansıtmaktadır. Bog, iyiliğin, adaletin, bağışlamanın; Çört ise dünyadaki tüm olumsuzlukların, kötülüklerin ifadesidir. Kültürün yansıması olan deyimlerde inanç bağlamında birçok ifade yer almaktadır. Deyimler bir toplumun aynası olarak görülebilir. Tanrı, melek, peygamber, kader...

Deyimlerle ilgili yukarıdaki verilen bilgileri değerlendirdiğimizde görülecektir ki taranan sözlükler içerisinde en çok “Tanrı” (господь- gospod’), “şeytan” (чёрт- çört) ile ilgili deyimlerle karşılaşmıştır. Bunların dışında “İsa” (Исус- isus), “peygamber”(пророк- prorok), “cennet” (рай-ray), “cehennem” (ад- ad), “haç” (крест- krest), “dua” (молитва- molitva), “inanç”(верование-verovaniye), “günah” (грех-greh), “dirilmek”(воскресение-voskreseniye), “ruh” (душа-duşa), “büyü” (волшебство- volşebstvo), “kutsal” (святой-sv’atoy), “batıl inanç” (суетверие-sueveriye), “tapmak” (боготворить- bogotvorit’) ile ilgili de birçok dini kavramı da kapsamaktadır. Birçok eski Slav kaynaklı deyimler de çalışmamız içerisinde yer almaktadır.

Çalışmamamızın temel amacı Rusçadaki inançlarla ilgili deyimler hakkında genel bir bilgi vermek, bu deyimlerin aslında nereden geldiği, neden bu şekilde ifade edildiği gibi konular üzerinde durmaktır. Bu bölümde, Rusçadaki inançlarla ilgili deyimler belirlenecek, bulunan bu deyimler cümle içerisinde gösterilecek, çalışmanın daha bilimsel olması açısından birçok A.S Puşkin, L.N. Tolstoy, M.Şolohov vb. gibi birçok Rus yazarın eserlerinden faydalanacağız. Ancak bulunan bazı deyimlerin Türkçede tam karşılıkları olmadıkları için bu deyimler Rusça anlamlarıyla verilecektir. Bu işlem iki bölümden oluşacaktır. İlk olarak inançlar ile ilgili deyimler belirlenecek ve bu deyimlerin anlamları üzerinde durulacaktır. İkinci olarak da deyimlerin karşılıklarının Türkiye Türkçesinde olup olmadıklarına bakılacak ve bunlar genellikle edebi metinler

³⁵⁵ *Bibleyskie virajeniya vo frazeologičeskom slovarе russkogo yazıka*, <http://www.twirpx.com/file/373571> (E.T. 20.12.2012)

içerisinden ya da sözlükler içinde yer alan örnekleriyle birlikte verilecek, kullanılan deyimler Rusça cümleler içinde gösterilecektir ve Türkçe çevirisi yapılacaktır. Böylece bu deyimlerin cümle içerisinde kullanılarak daha iyi bir şekilde öğrenilmesi sağlanacaktır. Elbette ki bu süreçler içerisinde bazı zorluklarla karşılaşılması kaçınılmaz olacaktır. Çünkü daha önce de ifade ettiğimiz gibi deyimlerin başka bir dile çevrilmesi başlı başına zor bir süreci kapsamaktadır.

Bir çok dilde olduğu gibi Rusçada da deyimler gerçek anlamda ve mecazi anlamda kullanılmaktadır. Mesela gerçek anlamda kullanılmayan deyim örneğine bir göz atalım: “*Могила исправит*” deyimini örneğinde “Могила” mezar, “исправит” ise “düzeltmek” demektir. Ancak bu kelimelere deyim içerisinde bakacak olursak Türkçe karşılığında “*Can çıkmayınca huy çıkmaz*” demek olduğunu görürüz. Bu da ne kadar uğraşırsan uğraş, birinin alışkanlıklarını ve inatçılığını düzeltemezsin anlamında kullanılmaktadır. Bu durum birçok deyimde de söz konusudur. Diğer taraftan birçok gerçek anlamda kullanılan deyimlere de rastlanmaktadır.

Deyimlerin anlamlarına ilk baktığımızda kafamızda farklı şeylerin canlanması mümkündür, aslında onların anlamlarının gerisine baktığımızda karşımıza çok farklı sonuçlar gelebilmektedir. Deyimlerde yer alan bazı ifadeler aslında bizlere ipuçları verir, kafamızda bazı çağrışımların ortaya çıkmasını sağlar. Mesela “*козёл отпущения*” deyiminin Türkçe karşılığı “*günah keçisi, şamar oğlanıdır*”. Böyle bir deyim gördüğümüzde aklımıza “neden bir keçiye günah keçisi denmiştir? Bunun arkasındaki anlamı nedir?” gibi sorular gelir. İşte tam bu esnada mitoloji ve deyimler arasındaki bağ ortaya çıkar. Bu deyim ile ilgili efsane şu şekildedir:

“Eski bir Yahudi geleneğine göre halkın günahlarını yaşayan bir keçiye yüklemek için tören düzenlerlerdi. Günahların çıkarıldığı gün başpapaz iki eliyle beraber canlı bir keçinin başına dokunur, tüm halkın tüm günahlarını bir keçiye yüklerdi, bundan sonra da o keçiye çöle kovalardı. Bu tören sırasında orada bulunanlar da bu sayede günahlarından arınmış sayılırlardı.”³⁵⁶

İşte Rusça deyimleri incelerken sadece çağdaş Rusça içerisindeki deyimlere değil, aynı zaman da Eski Slavcadan gelen yukarıda verdiğimiz örnek gibi birçok deyme de yer verilmiştir. İncil’deki bu tarz deyimleri incelerken bu deyimlerinden nereden geldikleri,

³⁵⁶ N.S Aşukin, M.G. Aşukina, *Krîlatiye slova*, Moskva 1960, s. 300

neden bu anlamda kullanıldıkları dipnotlar içinde gösterilmiştir. Çünkü bu deyimlerin ne anlamda kullanıldıklarını ortaya çıkarmak için onların belki de tarih öncesi dönemlerine göz atmamız gerekmektedir. Bu deyimleri incelerken “*İncil Deyimleri Ansiklopedik Sözlük*”(Энциклопедический словарь библейских фразеологизмов- Entsiklopedičeskiy Slovar’ Bibleyskih Frazelogizmov) ve “*Vecizeler*” (Aşukin, Kırılatıye Slova) adlı eserlerden faydalandık. Bu deyimlerin çoğu İncil’de geçen dinle bağlantılı olan birçok deyimden alıntıdır ve deyimler alfabetik sıraya göre ele alınmış ve deyime kattıkları anlamlar tespit edilmiştir.

Rusça’daki deyimler hakkında genel bir bilgi verdikten sonra çalışmamızın esas amacı olan deyimlerin anlamları konusuna geçebiliriz.

3.2. Rusçada İnançlarla İlgili Deyimlerin Anlamları, Türkçe Açıklamaları ve Karşılıkları

Deyimler önce Rusça anlamları, varsa Türkiye Türkçesindeki karşılıkları, sonra çevirisi, anlamca açıklaması ve deyimlerin örnekler cümleler içinde kullanılması şeklinde tablolar halinde gösterilmiştir. Sondan eklemeli bir dil olan Türkçe ve bükümlü bir dil olan Rusçanın deyim kullanımlarında tespit edilen deyimlerin birçoğunun anlam olarak her iki dilde de aynı anlamı ifade ettikleri görülmüştür. Bunların dışında birbirleriyle örtüşmeyen sadece Rusçaya ait deyimler tespit edilmiştir, bunların çoğu da İncil kaynaklı deyimlerdir.

Tablonun birinci sütununda deyimlerin Rusça anlamları, hangi sözlüklerde ve hangi sayfalarda yer aldıkları gösterilmiş, tablonun ikinci sütununda da bu deyimlerin varsa Türkiye Türkçesindeki karşılıkları, Türkçe karşılığı olmayanların da Türkçe açıklamaları şeklinde verilmiştir. Tespit edilen deyimlerin tablolar halinde gösterilmesi, içeriğin görsel anlamda daha kolay öğrenilmesini sağlayacaktır. İncil’de geçen deyimlerin açıklamaları, bu deyimlerin ne anlama geldikleri ise dipnotlarda gösterilmektedir. İncil’deki birçok deyimde kullanılan bu ifadelerin mitolojik olgulardan beslendikleri aşikârdır. Rusçadan Türkçeye deyimlerin anlamlarının çevirisi tarafımızdan yapılmıştır.

Toplamda 515 deyim tespit edilmiş ve bunlar alfabetik sıraya göre dizilmiştir.

АД

• <i>Ад в душе (в груди):</i> О смятённом состоянии кого-л. (Fyodorov, s. 15) ➤ Смерть у него в руках- <i>Ад в груди.</i> (Лермонтов)	• <i>Cehennem, kabir azabı çekmek:</i> Birinin çok büyük üzüntü duyması. ➤ Ölümü ellerinin arasında- <i>cehennem azabı çekiyor.</i>
• <i>Ад вымощен благими намерениями:</i> Добрые намерения могут обернуться злом. (Kurilova, s.3) ➤ -Вы не верите в намерения?.. - Как не верить: ими, говорят, <i>вымощен ад.</i> (Гончаров)	• <i>Besle kargayı oysun gözünü:</i> İyi niyetle yapılan şeyler kötülüğe dönebilir, önemli olan niyet değil, yapılan iştir. ➤ -Niyete inanmıyor musunuz?...- nasıl inanmazsınız, <i>cehennem</i> onlarla dolu olduğunu söylüyorlar.
• <i>Адский дух:</i> Дьявол, сатана. (Fyodorov, s. 218) ➤ Свободный путь пересекая, Взвился из бездны <i>адский дух.</i> (Лермонтов)	• <i>Cehennem ruhu:</i> şeytan, iblis. ➤ Boş yoldan geçerken, uçurumdan <i>şeytan</i> yükseliverdi.
• <i>Адское терпение:</i> Большое терпение. ➤ Нам надо иметь <i>адское терпение.</i>	• <i>Evliya sabrı (Eyüp sabrı):</i> çok büyük sabır göstermek. (SÜ, s. 1) ➤ Çok sabırlı olmamız gerekli.
• <i>Дантов ад:</i> 1) место, обстановка, где человек испытывает муки, страдания. 2)беспорядок, хаос. (Fyodorov, s. 16) ➤ В этом <i>дантовом аду</i> нам невозможно жить.	• <i>Cehennem:</i> İnsanların acılarını, ıstıraplarını çekecekleri yer, bekleyecekleri yer. ➤ Bu <i>cehennemde</i> yaşamamız mümkün değil

• <i>Исчадие ада</i>: о том, кто является воплощением самых отрицательных качеств и свойств.(злости, жестокости, коварства и т. п.) (Fedosov, s. 6) ➤ Вслед за нею, лохмат и страшен, словно <i>исчадие ада</i>, вырвался откуда-то совсем неожиданно... (Д. Фурманов)	• <i>Cehennem bekçisi, zebani, cani, habis ruh</i> (VG s. 519): Bir kişinin en olumsuz özellikleri ve nitelikleri (kin, acımasızlık, sinsilik vb.) ➤ Onu takip ederken karşıma birden bir yerlerden <i>zebaniye</i> benzer, uzun tüylü ve korkunç biri çıktı.
• <i>Ад кромешный</i>=<i>кроменная мука</i>=<i>Муки ада</i>: Мучительно тяжёлая жизнь, невыносимые взаимоотношения между кем-либо. (Fedosov, s. 243; Molotkov, s. 29) ➤ <i>У них дома ад кромешный</i>. (Т.V)	• <i>Cehennem, kabir azabı, Cehennem gibi, cehennem hayatı, dayanılmaz ilişki</i>: (SÜ, s. 1) Azap verici zor bir hayat, birbiri arasında çekilmez karşılıklı ilişkiler, dayanılması güç şeyler. ➤ <i>Cehennem gibi</i> bir hayatları var.
• <i>Ад кромешный на душе(на сердце)</i>³⁵⁷: Кто-л. испытывает мучительные душевные страдания. (Kurilova, s. 3) ➤ Ничего не помогает. На <i>душе</i> у меня <i>ад кромешный</i>. (Н. Новиков)	• <i>Cehennem azabı çekmek</i>: Birisi azap verici ruhsal acılar, sıkıntılar çektiğinde söylenir. ➤ Bana hiçbir şey yardım edemez. <i>Cehennem azabı çekiyorum</i>.

³⁵⁷ Bu deyim İncil'den alıntıdır: bir gün yoksul adam ölmüş, melekler onu İbrahim'in yanına götürmüş. Sonra zengin adam da ölmüş ve gömülmüş. Ölüler diyarında ıstırap çeken zengin adam başını kaldırıp uzakta İbrahim'i ve Lazar'ı görmüş. "Ey babamız İbrahim, acı bana!" diye seslenmiş. "Lazar'ı gönder de parmağının ucunu suya batırıp dilimi serinletsin. Bu alevlerin içinde *azap çekiyorum*." (Luka 17. Bölüm, s. 175)

• <i>Пройти все круги ада</i>: Испытать невероятные трудности; выдержать тяжёлые испытания. (Fyodorov, s. 156) ➤ <i>Все круги ада прошёл</i> в этом возрасте, но никогда не впал в отчаяние.	• <i>Büyük acılar çekmek, feleğin sillesini yemek</i>: İnanılmayacak güçlüklerle katlanmak, ağır acılar çekmek. ➤ Bu yaşta <i>büyük acılar çekti</i>, ama bir kez olsun umutsuzluğa kapılmadı.
---	---

АДАМ

• <i>Адамовы веки (времена)</i>= <i>От Адама (с Адама)</i>= <i>От Адама и Евы(Начинать)</i>.³⁵⁸ начальный период истории человечества; глубокая древность, незапамятные времена. (Dubrovina, s. 22). ➤ Начал я <i>от Адама и Евы</i>: рассказал о своей первой встрече с агентами-парашютистами. (В. Богомолов)	• <i>Âdem ile Havva'dan beri, En baştan başlamak, ta başından ele almak. (ÖAS. 1): Âdem'den beri, ezelden beri</i>: insanlığın başlangıcından beri, çok önceden beri, eski zamanlardan beri. ➤ Paraşüt acentesiyle ilk buluşmamı <i>en başından</i> anlatmaya başladım.
---	--

• <i>В костюме Адама (Евы)</i>= <i>В чём (как) мать родила</i>: Совершенно голый, без всякой одежды; нагишом. (Dubrovina, s. 144) ➤ Добежали собаки и в одну минуту спустили с меня моё рваньё. Остался <i>в чём мать родила</i>. (Шолохов)	• <i>Âdem(Havva'nın) kılığında, Âdem baba gibi, anadan doğma, Havva anamız kılığında</i>: çıırılçıplak ➤ Köpekler üstüme doğru koştu bir dakikada pılı pırtımı çıkardılar. <i>Çıırılçıplak</i> kaldım.
--	---

³⁵⁸ İncil'de Âdem'in yeryüzündeki ilk insan, insanlığın atası olduğu belirtilir. (Aşukin, s. 18)

• <i>Ветхий Адам</i>³⁵⁹: Изначальное несовершенство человеческой натуры. (Kurilova, s. 3) Грешный человек, который должен нравственно переродиться, очиститься от грехов. (Dubrovina, s. 78) ➤ Наверное, это <i>ветхий Адам</i> во мне бушует или атавизм, с которым надо бороться. (Ю. Герман)	• <i>İlk günah, asli günah, günahlı varlık</i>: İnsan tabiatının ilk eksikliği, en baştan beri gelen kusuru; ahlaki olarak yeniden doğması ve günahlarından arınması gereken, günahkâr insan. ➤ Belki de beni baştan çıkaran <i>asli günah</i> ya da atavizmle³⁶⁰ mücadele etmem gerekiyor
---	--

• <i>Совлечь с себя ветхого Адама</i>:³⁶¹ Отказавшись от прежних, устаревших взглядов, убеждений, привычек, стать иными, духовно обновиться. (Fyodorov, s. 262)	• <i>Asli gûnahtan kurtulmak, düşüncede ve ruhta yenilenmek</i>: Önceki, eskimiş görüşleri, alışkanlıkları inkâr etmek, başka türlü olmaya başlamak, manevi olarak yenilenmek.
--	--

АЛЛАХ

• <i>Ну тебя к Аллаху</i>: при желании избавиться от кого-л. или чего-л. надоевшего, неприятного. (Kurilova, s. 6) ➤ В общем я живу с удовольствием, хотя и случаются неприятности. Иногда крупные... Впрочем, <i>ну их к Аллаху</i>. (А. Арбузов)	• <i>Allah korusun</i>: Sıkıcı, hoş olmayan bir şeyden ya da bir kimseden kurtulmak istenildiğinde söylenen sözdür. ➤ Hayatımda hoşnutsuzluklar olsa da genel olarak iyi bir hayat sürüyorum, bazen ciddi şeyler de olmuyor değil... Gerçi onlardan <i>Allah korusun</i>.
---	--

³⁵⁹ Mesih nasıl ölümden dirildiyse, biz de yeni bir yaşam sürmek üzere vaftiz yoluyla O'nunla birlikte ölüme gömüldük. Eğer onunkine benzer bir ölümden O'nunla birleşmişsek, O'nunkine benzer bir dirilişte de O'nunla birleşeceğiz. Artık günaha kölelik etmeyelim diye günahlı varlığımızın ortadan kaldırılması için eski yaradılışımızın Mesih'le birlikte çarpmışa gerildiğini biliriz. Çünkü ölmüş olan günahattan özgür kılınmıştır. (Pavlus'un Romalılara Mektubu, 6. Bölüm, s. 334)

³⁶⁰ Atavizm: atalara çekiş, atacılık. (VG., s. 28)

³⁶¹ "Önceki yaşayışınıza ait olup aldatıcı tutkularla yozlaşan eski yaradılışı üzerinizden sıyrıp atın. Düşüncede ve ruhta yenilenin." (İncil, Efesliler, 4. Bölüm, s. 417)

• <i>Одному Аллаху известно</i>: Никому не известно, никто не знает/то же, что одному богу известно. (Fedosov, s. 8) ➤ Куда надевалась эта книга - <i>одному Аллаху известно</i>.	• <i>Sadece Allah bilir</i>: Hiç kimse bilmez, sadece Allah bilir. ➤ Kitabın nereye kaybolduğunu <i>Allah bilir</i>. (T. V.)
--	---

АНГЕЛ

• <i>Ангел без крылышек</i>³⁶²: Не в меру жалостливый человек. (Fyodorov 1, s.17) ➤ Моя мама- <i>ангел без крылышек</i>.	• <i>Melek gibi, iyi kalpli</i>: kanatsız melek, merhametli, iyi niyetli. ➤ <i>Annem melek gibi</i> iyi biridir.
• <i>Ангел во плоти</i>=<i>Ангел непорочный</i>: Идеал красоты, кротости, непорочности, нежности и т. п. (Kurilova, s. 8) ➤ -Ведь вам говорить нечего- вы знаете, что у меня за жена: <i>ангел во плоти</i>, доброта неизъяснимая. (Тургенев)	• <i>Melek gibi</i>: Güzelliğin, alçak gönüllülüğün, kusursuzluğun, kibarlığın vb. idealidir. ➤ Size söyleyecek bir şeyim yok, benim karımı tanıyorsunuz: o <i>melek gibi biridir</i>, ne kadar iyi olduğu tarif edilemez.
• <i>Ангел-хранитель</i>:1) по религиозным представлениям:ангел, охраняющий определенного человека. 2) Кого-либо, чей-либо о том, кто защищает, опекает и т. д. кого-либо, что-либо, содействует кому-либо, чему-либо. (Fedosov, s. 570) ➤ Тогда он думал <i>Ангел-хранитель</i> принимает меня...(Тургенев)	• <i>Koruyucu melek</i>: 1) Dini düşünceye göre melek insanların koruyucusudur. 2) Birini ya da bir şeyi koruyan, kol kanat geren, destek veren birinden bahsederken de kullanılır. ➤ O zaman <i>koruyucu meleğin</i> beni kabul ettiğini düşündü.

³⁶² Hristiyan inancına göre Tanrı'nın habercisidir, kanatlı bir erkek olarak tasvir edilen insanüstü bir yaratıktır. (Fyodorov 1, s.17)

• <i>Ангельский характер:</i> добрый характер. ➤ У неё есть <i>ангельский характер</i>.	• <i>Melek gibi:</i> İyi karaktere sahip olanlar için söylenir. (SÜ, s. 1) ➤ <i>O melek gibi</i> biridir.
• <i>День ангела:</i> именины. (Fyodorov, s. 194) ➤ Братец Василий Порфирьич обо <i>дне ангела</i> моего вспомнил!" (Салтыков Щедрин)	• <i>İsim günü, melek günü:</i> Doğum günü ➤ Kardeşim Vasili Porfiriç <i>doğum günümü</i> hatırladı.
• <i>Земной ангел:</i> О человеке, отличающемся святостью, праведностью, духовностью, чистотой и кротостью. (Mokienko, s. 17) ➤ О <i>земном ангеле</i> вспоминается везде и всегда	• <i>Allah'ın sevgili kulu, yeryüzü meleği:</i> Kutsallığı, maneviyatı, temizliği ve alçak gönüllülüğü ile diğer insanlardan ayrılan kişiler için söylenir. ➤ <i>İyiler</i> her zaman ve her yerde hatırlanır.
• <i>Падший ангел:</i> Ангел, изгнанный из рая; злой дух, демон, сатана. (Fyodorov, s.18) ➤ <i>Падший ангел</i> изменил богу, вероятно, потому, что захотел одиночества, которого не знают ангелы. (А.Чехов)	• <i>Cennetten kovulan melek, şeytan:</i> kötü ruh, şeytan, iblis. ➤ <i>İblis</i>, belki de meleklerin bilmedikleri yalnızlığı istediği için Tanrı'ya ihanet etti.
• <i>Принимать ангельский образ:</i> Постригаться в монахи, монахини. (Fyodorov, s. 146) ➤ А если примет меня матушка Манефа, к ней в обитель уйду, иночество надену, <i>ангельский образ</i> приму. (Мельников-Печерский)	• <i>Rahibe olmak:</i> Melek kılığına bürünmek, manastıra kapanmak, keşiş olmak ➤ Eğer Manefa anne bana bir işaret verirse, onun yanına manastıra gideceğim ve <i>rahibe olacağım</i>.

• <i>Тихий ангел пролетел:</i> В разговоре наступила пауза. (Kurilova, s. 8) ➤ Он вздохнул из приличия и помолчал. <i>Пролетел тихий ангел.</i> (А. Чехов)	• <i>Şeytan geçmiş gibi:</i> (TDK)Konuşurken birden ara verilmesi, sessizlik olması. ➤ Nezaket icabı nefes aldı ve sustu. <i>Bir anda sessizlik oldu.</i>
---	--

БЕДА

• <i>(Как) на беду (мою, твою, свою и т. н.):</i> к несчастью. (Fedosov, s. 18) ➤ Он не знает как ему подойти к ней. <i>На беду</i> Тася не глядит в его сторону. (Борис Горбатов)	• <i>Ne yazık ki, maalesef, işin tersliğine bak, işin kötü tarafı</i> ➤ Ona nasıl yaklaşacağını bilmiyor. <i>İşin kötü tarafı</i> Tasya ondan tarafa bile bakmıyor.
• <i>Беда (никогда) не приходит (не ходит) одна= Пришла беда, отворяй ворота:</i> несчастья по одному не случаются, в жизни неприятные события обычно следуют чередой. (Fedosov, s. 17) ➤ Наступило, наконец, и утро; но и оно не принесло ничего хорошего. <i>Беда (никогда) не приходит (не ходит) одна.</i> (Достоевский)	• <i>Felaketler üst üste gelir, bela tek gelmez; Belanın biri geldi mi diğerinden Allah saklasın.</i> (VG. s 42): hayatta hoş olmayan şeyler her zaman ard arda gelir. ➤ Sonunda sabah oldu, ama o da hiç iyi bir şey getirmede. Zaten <i>felaketler üst üste gelir.</i>

• <i>Беда, коль пироги начнёт печи сапожник , а сапоги тачать пирожник:</i> плохо, когда некомпетентные люди начинают рассуждать о том или делать то, что они не умеют. (Fedosov, s. 18) ➤ Напрасно спрашиваете, - пожал плечами Юрий, - я не министр. Впрочем, я отвечу вам очень коротко: <i>беда, коль пироги начнет печи сапожник...</i>	• <i>Eğer börekleri fırında pişiren ayakkabıcı ise, felakettir.</i> (VG, s. 42), <i>herkes kendi işini yapmalı:</i> bir işte yetkin olmayan insanlar bir şeyi tartışmaya ya da yapamayacakları şeyleri yapmaya başlarsa işte o zaman her şey kötü olur. ➤ Yuri omzunu silkerek şöyle dedi– Boşuna soruyorsunuz, ben bakan değilim. Size kısaca şöyle cevap verebilirim: <i>herkes kendi işini yapmalı...</i>
---	---

• <i>Семь бед-один ответ:</i> riskнем, что бы ни случилось, будь что будет, все равно отвечать. (Fedosov, s. 464) Давыдов поднялся, с изумлением слыша, как Нагульнов, только что просивший его не говорить о разводе, брякнул, видимо решив, что "<i>семь бед - один ответ</i>". (Шолохов)	• <i>Yedi felaket bir cevaptır.</i> (VG., s 42) ➤ Davıdov, biraz önce karısından boşanmış olduğunu ne pahasına olursa olsun söylememesini rica eden Nagulnov'un "<i>yedi felaket bir cevaptır</i>" diye düşünerek ağzından kaçırdığını duyduğunda şaşırarak yerinden kalktı.
---	---

БЕЛЫЙ

• <i>Белые одежды</i>³⁶³: символ святости, праведности, духовной чистоты, благородства. (Dubrovina, s. 38)	• <i>Işık gibi bembeyaz giysiler, kutsal giysi, cübbe:</i> kutsallığın, dindarlığın sembolü, maneviyatının temiz olması.
---	--

³⁶³ Altı gün sonra İsa, yanına Petrus, Yakup ve Yakup'un kardeşi Yuhanna'yı alarak yüksek bir dağa çıktı. Orada gözlerinin önünde İsa'nın görünümü değişti. Yüzü güneş gibi parladı, *giysileri ışık gibi bembeyaz* oldu. (Matta İncili, 17. Bölüm)

БЕС

• <i>Бес благой:</i> О человеке, совершившем оплошность. (Mokienko, s. 38)	• <i>Çiğ süt emmiş olmak, İnsanoğlu çiğ süt emmiş:</i> Hata yapan insandan bahsederken kullanılır.
• <i>Бес водит:</i> по суеверным представлениям, кто-либо блуждает, сбившись с пути, по вине злой силы. (Fyodorov, s. 26) ➤ В поле <i>бес</i> нас <i>водит</i>, видно, Да кружит по сторонам. (Пушкин)	• <i>Şeytan dürtüyor!:</i> Batıl inançlara göre her kim şaşırır, yolunu kaybederse, bu şeytanın yüzündendir, onun suçudur. ➤ Tarlada şeytan <i>dürtüyor</i>, anlaşılan o ki her yerde dolaşıyor.
• <i>Бес сидит:</i> Кто-либо испытывает постоянное, непреодолимое желание сделать что-либо предосудительное, опасное. (Fyodorov, s. 26) ➤ Такие, как Архип, безземельные, бессемейные мужики на всё способны, в них <i>бес сидит</i>. (А. Н. Толстой.)	• <i>Şeytan ile çift çubuk kırmış, Şeytana uyan:</i> kötü ve aldatıcı işlerde ileri gitmiş kimse. (SE. s.268) Kötü, tehlikeli şeyleri yapmaya karşı konulamaz istek duyan kişi. ➤ Arhip gibi topraksız, ailesiz köylüler her şeyi yapabilir, onlar <i>şeytan ile çift çubuk kırmışlardır</i>.
• <i>Бес зашлый!</i> = <i>Бес лысый:</i> О человеке, поступившем неправильно, допустившем оплошность. (Mokienko, s. 38)	• <i>Şeytanın yattığı yeri bilmek:</i> (SE. s.268). Her türlü kötü şeyleri bilmek

• <i>Беса лысого</i>: Выражение решительного отрицания чего-либо, обычно при возражении на что-либо. (Molotkov, s. 523) ➤ Хорошо зарабатывают? - Кто? Рыбаки?... <i>Беса лысого</i>. (Короленко)	• <i>Kör şeytan</i>: Bir şeye ya da bir fikre kesin ve emin olarak karşı çıkmak, red cevabı vermek. ➤ İyi mi kazanıyorlar? Kim? Balıkçılar mı?... <i>Kör şeytanlar</i>.
• <i>Гнать (гонять) беса</i>: Симулировать психическое заболевание. (Mokienko, s. 39) ➤ Я люблю шутить и <i>гнать беса</i>.	• <i>Deliliğe vurmak</i>: kendini deli gibi göstermek (TDK) psikolojik hastalığı varmış gibi yapmak. ➤ Şaka yapmayı ve <i>deliliğe vurmayı</i> seviyorum.
• <i>Как бес перед заутреней</i>: Беспокойно вести себя, метаться, перебегать с места на место. (Kurilova, s. 25) ➤ Общество, положительно обвиняя вице-губернатора, еще тесней и преданней сгруппировалось около губернатора, и один только князь вертелся, <i>как бес перед заутреней</i>. (А.Писемский)	• <i>Şeytan dürtmüş gibi</i>: Huzursuz davranmak, koşuşmak, bir yerden bir yere koşturmak. ➤ Valinin yanında içtenlikle ve düşkünlükle toplanan halk, vali yardımcısını suçlarken, sadece bir knez dönüp duruyor, <i>şeytan dürtmüş gibi telaşlanıyordu</i>.
• <i>Морочить беса</i>: Обманывать, колдовать. (Mokienko, s. 39)	• <i>Şeytan kandırmak</i>: aldatmak, büyüculük yapmak.

• <i>Наговорить беса в ступе:</i> Рассказать много неправдоподобного. (Mokienko, s.39)	• <i>Yalan yanlış şeyler anlatmak:</i> İnanılması güç şeyler anlatmak.
• <i>Ни лысого беса=Ни беса:</i> совсем никого, ничего. (Fyodorov, s.26) Mokienko, s. 39) ➤ <i>Ни лысого беса</i> не поймают в комнату.	• <i>Ömrü billah:</i> Hiç kimse, hiçbir şey. ➤ <i>Hiç kimseyi</i> odaya almıyorlar.
• <i>Рассыпаться мелким бесом:</i> Всячески угождать, льстить кому-л., заискивать перед кем-л. (Kurilova, s. 25) ➤ Уж как он Танею прельщался, как <i>мелким бесом</i> рассыпался. (А. Пушкин)	• <i>Birinin önünde el pençe divan durmak, yağ çekmek:</i> (VG, s. 53). Birine yaranmak, onu pohpohlamak, birinin önünde yaltaklanmak. ➤ Tanya'ya vurulmuş gibi onun <i>önünde el pençe divan duruyordu</i>.
• <i>Седина в бороду, а бес в ребро:</i> О стариках, поддающихся любовному соблазну. (Fedosov, s. 21) ➤ Его отец решил жениться на восьмидесятом году и поэтому ему сказали: "<i>седина в бороду, а бес в ребро</i>".	• <i>Kırkıdan sonra azmak:</i> yaşlandıktan sonra bile aşkın çekiciliğine kapılan yaşına uygun davranışlarda bulunmayan kişi için kullanılır. ➤ Babası seksen yaşında evlenmeye karar verince onun için <i>kırkıdan sonra azdı</i> dediler.

• <i>Словно(точно) Бес вселился</i>: Чѣ-либо поведение не подвластно сознанию, воле. (Kurilova, s. 25) ➤ В меня словно <i>Бес вселился</i>. Я сам не понимал, что со мной происходит, я не узнавал себя. (А. Маринина)	• <i>İçine şeytan girmek</i>: Birinin davranışının bilinç ve iradeye bağlı olmamasıdır. ➤ <i>İçime sanki şeytan girdi</i>. Bana ne olduğunu anlamadım, kendimi tanıyamadım.
---	--

• <i>Тешить Беса(бесов)</i>: Предаваться какому-л. пороку. (Kurilova, s. 25) ➤ Хочешь, я тебя поцелую, старичок?- весело сказала Евмения. - Отойди, грех... -Ну, ну, будет вам <i>беса-то тешить!</i> -усовещала Василиса Мироновна. (Мамин-Сибиряк)	• <i>Şeytanı memnun etmek</i>: Günaha kapılmak. ➤ Yevmeniya neşeli bir şekilde –seni öpmemi ister misin yaşlı adam? dedi. Vasilisa Mironovna – git buradan, günah...- <i>şeytanı memnun ediyorsun</i> diyerek vicdanını uyandırdı.
--	---

БЕСПЛОДНЫЙ

• <i>Бесплодная смоковница</i>³⁶⁴: употребляется , когда речь идет о бездетной женщине, а также о ком-нибудь, чья деятельность бесплодна. (Aşukin, s. 47)	• <i>Kısır, verimsiz: kuruyan incir ağacı</i>, mesela çocuğu olmayan bir kadından bahsederken ya da birinin her hangi bir işi verimsiz olması durumunda kullanılır.
--	---

³⁶⁴ İncil'deki bir efsaneye göre İsa yolda giderken bir incir ağacı görmüş, ona yaklaşmış ama hiç meyvesi olmadığını görünce şöyle demiştir: “bundan böyle sonsuza dek hiç meyven olmasın.” Bunun üzerine incir ağacı o anda kurumuştur. (matta 21. Bölüm, s. 52) incir ağacı kutsal sayılan bir ağaçtır, incir ağacının kutsallığı roma inançlarında totemik bir kalıntı olarak çok uzun bir süre devam etmiştir. (Hançerlioğlu, s. 270)

БЛУДНЫЙ СЫН

• <i>Блудный сын</i>³⁶⁵: о сыне, вышедшем из повиновения родителям, порвавшим с родительским домом. (Aşukin, s.54)	• <i>Ailesinden kopmuş çocuk, ana babasından yüz çevirmiş evlat</i>: anne ve babasını dinlemeyen, evden kopan kişi.
---	---

БЛАЖЕН

• <i>Блажен, кто верует, <тепло ему на свете ></i>³⁶⁶: Хорошо тому, кто оптимистически смотрит на жизнь и верит в благополучное разрешение непредвиденных ситуаций, в удачный исход какого-либо дела или события, а также во всё чудесное и невероятное. (Dubrovina, s. 42)	• <i>İnanmak(istemek) başarmanın yarısıdır</i>: Hayata iyimser olarak bakmak, beklenmedik durumların mutlu olacağına, bir şeyin ya da bir olayın sonucunun başarılı olacağına, her şeyin mükemmel ve beklenmedik şekilde gerçekleşeceğine inanma.
--	---

БОГ

• <i>Без пяти минут от бога</i>: На краю гибели; при смерти. (Kurilova, s. 387) ➤ <i>Старик находился без пяти минут от бога.</i>	• <i>Neredeyse ölümün eşiğinde</i>: Allah'a yakın olmak, ölüm anında. ➤ <i>Yaşlı adam neredeyse ölümün eşiğinde.</i>
• <i>Благодарение богу, судьбе = Благодаря Бога</i>: слава богу, спасибо судьбе. (Т.В.) ➤ <i>До сих пор, благодарение богу, подбирались к другим городам. (Гоголь)</i>	• <i>Çok şükür, Allah'a şükür</i> ➤ <i>Allah'a şükür, o zamana kadar diğer şehirlere gizlice yaklaştık.</i>

³⁶⁵ Bir adamın küçük oğlu her şeyini toplayıp uzak bir ülkeye gitmiş, tüm varını yoğunlu orada çarçur etmiş, yokluk çekmeye başlamış. Akli başına gelmiş ve babasının yanına dönmüş, babasından özür dilemiş. Babası da “benim oğlum ölmüştü, yaşama döndü; kaybolmuştu, bulundu” demiş ve eğlenmeye başlamışlardır. Bkz. Luka 15. Bölüm, s. 172

³⁶⁶ İsa öğrencilerine şöyle buyurdu: “İman edip vaftiz olan kurtulacak, iman etmeyen ise hüküm giyecek” (Markos, 16. Bölüm, s.123)

• <i>Бог велит:</i> О необходимости, непреложности чего-л. (Mokienko, s.45) ➤ Нужно, говорит он, <i>жить не так, как ты сам хочешь</i>, а так, как сказано в <i>Божьем слове</i>. (М. Горький)	• <i>Allah'ın emri:</i> bir şeyin değişmezliği ve karşı gelinemezliği. ➤ Tanrı'nın sözündeki gibi "istediğin gibi değil <i>Allah'ın emrettiği</i> gibi yaşamam gerek" dedi.
• <i>Бог глаза закрыл :</i> Кто-л. умер. (Mokienko, s. 45)	• <i>Dünyaya gözlerini kapatmak, Tanrı gözlerini kapattı:</i> biri öldüğünde söylenir.
• <i>Бог (Господь) мне(тебе, ему,ей, нам, вам, им) судья:</i> Пусть это будет на моей(твоей, его, её, их) совести; да простится это мне (тебе и т.п.) (Kurilova, s. 31) ➤ Голова моя в твоей власти: отпустишь меня--спасибо; казнишь-- <i>бог тебе судья</i>; а я сказал тебе правду. (Пушкин)	• <i>Tanrı'nın mahkemesi, adaleti, Tanrıya hesap vermek:</i> bırak her şey kendi vicdanına göre olsun. ➤ Hayatım senin ellerinde, beni bırakırsan teşekkür ederim, eğer idam edersen <i>Tanrıya hesap verirsin</i>; ben sana doğruyu söyledim.
• <i>Бог (Господь) не выдаст, свинья не съест:</i> Выражает уверенность, что всё обойдётся, кончится благополучно. (Kurilova, s. 31) ➤ Авось дадим отпор Пугачеву. <i>Господь не выдаст, свинья не съест!</i> (Пушкин)	• <i>Allah'tan umut kesilmez:</i> Her şeyin mutlu bir şekilde biteceğine, her şeyin yoluna gireceğine emin olma durumudur. ➤ Belki de Pugaçev'e direnirsek başarırız. <i>Allah'tan umut kesilmez.</i>

• <i>Бог (господь, Христос) терпел и нам велел:</i> кто терпит страдания, испытывает трудности. (Fedosov, s.28) ➤ -Не шуми, мать! <i>Господь терпел и нам велел.</i> (Шолохов)	• <i>Sabırlı olmak:</i> Acılara dayanan, zorlukları çeken ve sabreden kişilerden bahsederken kullanılır. ➤ Gürültü yapma! <i>İsa sabırlıydı ve bize de sabırlı olmamızı emretti.</i>
• <i>Бог(Господь) весть (знает):</i> неизвестно, никто не знает (что, кто, какой, как, где, когда и т.п.) (Kurilova, s. 30) ➤ "Не знаем, <i>Бог весть</i>",-- отвечали гребцы, смотря в одну сторону. (Пушкин) ➤ А сейчас <i>Бог знает</i> почему вдруг вспомнил давнишнюю историю. (Пушкин)	• <i>Tanrı bilir, kim bilir!:</i> hiç kimse(ne, kim, nasıl, nerde, ne zaman vb.) olduğunu bilmez. ➤ Kürekçiler bir tarafa bakarak “biz bilmiyoruz, <i>Tanrı bilir</i>” diye cevapladılar. ➤ Çok eski bir olayı birden neden hatırladığını <i>Tanrı bilir.</i>
• <i>Бог вынесет:</i> Ничего плохого не случится, всё обойдётся.(Fyodorov, s. 33) ➤ Бывали трудные случаи в жизни, сходили... авось <i>Бог вынесет</i> и теперь. (Гоголь)	• <i>Allah kulundan geçmez:</i> Tanrı dar zamanlarında kulunun imdadına yetişir. (TDK); Kötü hiçbir şey olmayacak, her şey yoluna girecek. ➤ Hayatta zor şeyler oldu, ama hepsi gelip geçti... Neyse ki <i>Tanrı şimdi de yardım ediyor.</i>
• <i>Бог дал (привёл):</i> Привелось встретиться (увидеться, свидеться и т.п). (Kurilova, s. 31) ➤ “Опять <i>Бог дал</i> свидеться. Ну, садись на облучок” (Пушкин)	• <i>Tanrı seni karşıma çıkardı</i> (Karşılaşmak, görüşmek) fırsatı çıktı. ➤ “<i>Tanrı seni yine karşıma çıkardı, hadi yanıma otur.</i>”

• <i>Бог дал, Бог взял:</i> Говорится по поводу чьей-л. смерти, а также при утрате чего-л. (Kurilova, s. 31) ➤ Неужели вы не хотите узнать, кто убил вашу сестру? - <i>Бог дал, Бог взял</i>, - и зыркнула на меня своими глазами. (Н. Никольская)	• <i>Allah verir, Allah alır, Allah'ın verdiği canı Allah alır:</i> birinin ölümü, ya da bir şeyin kaybindan sonra söylenir. ➤ —Yoksa kardeşinizi kimin öldürdüğünü öğrenmek istemiyor musunuz? —<i>Allah'ın verdiği canı Allah alır</i> diyerek gözlerime baktı.
• <i>Бог даст день, даст и пищу</i>³⁶⁷: все обойдется, образуется, не нужно тревожиться о завтрашнем дне. (Fedosov, s. 27)	• <i>Derdi veren Allah sabrını da verir, Allah günü verir, yiyeceği de verir:</i> bugünü veren Allah yardım eder, her şey olacağına varır, yarın için endişelenmeye gerek yok.
• <i>Бог дорогу вертит кому:</i> О событиях, которые не ожидались. (Mokienko, s. 45)	• <i>Allah'ın işine bak:</i> bir işin, bir olayın beklenmedik, şaşılacak bir durum alması karşısında kullanılan bir söz. (TDK)
• <i>Бог миловал, Бог(Господь) милостив:</i> Ничего плохого не случилось, всё обошлось благополучно. (Molotkov, s. 39) ➤ "Не-е-ет, <i>Бог миловал</i>, не били. А почему вас это интересует?" (Шолохов)	• <i>Allah büyüktür, evvel Allah:</i> kötü hiçbir şey olmadı, olmuyor; her şey tatlıya bağlandı. ➤ Hayırrr, <i>Allah büyük</i>, bizi dövmediler. Ama bu sizi neden ilgilendiriyor?

³⁶⁷ Yarın için kaygılanmayın. Yarının kaygısı yarının olsun. Her günün derdi kendine yeter. (Matta, 6. bölüm, s.17)

• <i>Бог напирал, никто не видал, (а кто и видел, тот не обидел):</i> говорится после окончания еды. (Fedosov, s.27) ➤ После обеда, она сказала: “<i>Бог напирал, никто не видал</i>”	• <i>Allah daha çok versin, Ziyade olsun, Allah artırsın:</i> Yemek bittikten sonra söylenir. ➤ Yemeği yedikten sonra “<i>Allah daha çok versin.</i>” dedi.
• <i>Бог не выдаст:</i> все будет хорошо. (Fedosov, s.27)	• <i>Allah vere de:</i> İnşallah, dileriz ki (ÖAA, s. 464) Her şey güzel olacak.
• <i>Бог не дал:</i> У кого-л. нет детей, внуков и т.п./ об отсутствии чего-либо. (Fedosov, s.27) ➤ -Не разрешил молебен отслужить и дождя <i>Бог не дал!</i> (Шолохов)	• <i>Tanrı vermedi:</i> çocuğu, torunu olmayan ya da her hangi bir şeye sahip olunamaması durumunda kullanılır. ➤ —Yağmur duasına izin vermedi, <i>Tanrı da yağmur yağdırmadı.</i>
• <i>Бог и плач в радость обратит.</i>³⁶⁸ Говорится о переплетении, чередовании в жизни плохого и хорошего, добра и зла. (Dubrovina, s. 51)	• <i>Dünya ölümlü, gün akşamlı, Allah üzüntüyü sevince dönüştürür; kederiniz sevince dönüşecek, bir kararda bir Allah:</i> hayatta iyi ve kötü şeylerin sırayla olmasından, birbirine karışmasından bahsedilir, her şey bir anda değişebilir.
• <i>Бог не обидел:</i> Кто-л. в полной мере наделён чем-л. (хорошими качествами, способностями, талантами и т.п.), о наличии кого-либо или чего-либо в достаточном количестве. (Fedosov, s. 27)	• <i>Allah övmüş de yaratmış:</i> Tamamen iyi vasıflara, özelliklere ve yeteneklere sahip kişilerden bahsederken söylenir.

³⁶⁸ İsa öğrencilerine şöyle söyledi: “ Size doğrusunu söyleyeyim, siz ağlayıp yas tutacaksınız, dünya ise sevinecektir. Kederleneceksiniz, ama kederiniz sevince dönüşecek” (Yuhanna, 16. Bölüm)

➤ Вернулась от коровы Раиса человеком, с улыбкой на своем красивом румянном лице (да, <i>не обделил Бог</i> красотой), первым делом начала угощать парным молоком Григория. (Пушкин)	➤ Raisa inek sağmadan al güzel yüzünde gülücükle döndü (sanki <i>Allah övmüş te yaratmıştı</i>) ilk işi de sütçü delikanlı Grigoriy'i çağırması.
• <i>Бог несёт</i>(<i>Бог принёс</i>):о приходе нежеланного посетителя, гостя и т. п. (Fedosov, s. 27) ➤ Как это вас <i>Бог принес</i>? по какому делу, смею спросить?"(Пушкин)	• <i>Hangi rüzgar attı, Tanrı seni nerden yolladı?</i>: İstenmeyen birinin ya da beklenmedik misafirin geldiği durumlarda söylenir. ➤ Seni buraya <i>hangi rüzgâr attı</i>, neden geldin sorabilir miyim?
• <i>Бог обделил</i>: О человеке, у которого не хватает, недостаёт каких-либо положительных качеств. (Fyodorov, s. 34) ➤ Девки не бойкие, особенно те, кого <i>Бог</i> красотой <i>обделил</i>, засиживаются и стареют в родительском доме (Мельников)	• <i>Allah payına düşeni vermedi</i>: Olumlu özellikleri olmayan insanlardan bahseder. ➤ Kızlar alımlı değil, <i>Allah</i> onlara güzellik konusunda <i>paylarına düşeni vermemişti</i> anne va babalarının evlerinde oturuyorlar ve yaşılanıyorlar.
• <i>Бог по дороге, а чёрт стороной</i>: поговорка, в которой выражена надежда на благополучную дорогу. (Fyodorov, s. 34) ➤ Когда мы вернулись, моя мама сказала: "<i>Бог по дороге, а чёрт стороной.</i>"	• <i>Allah yolunu açık etsin</i>: hayırlı yolculuklar dilemek anlamındadır. ➤ Dönerken annem "<i>Allah yolunuzu açık etsin</i>" dedi.

• <i>Бог подаст</i>: Говорится в ответ на просьбу о милостыни; отказ нищему. (Kurilova, s. 32) ➤ Нищий обратился к нему, но он сказал: " <i>Бог подаст</i>".	• <i>Allah versin!</i>: Sadaka isteğine cevap olarak söylenir, dilencilere reddederek Allah versin denir. ➤ Dilenci ona baktı ama o "<i>Allah versin.</i>" dedi.
• <i>Бог помочь(в помощь)</i>: Пожелание успеха в работе, каком-л. деле и т.п. (Kurilova, s. 32) ➤ <i>Помогай вам Бог, друзья!</i> (Чехов)	• <i>Evvel Allah, Allah yardımcın olsun</i>: Bir işte, bir olayda vb. durumlarda başarı dilerken söylenir. ➤ <i>Allah yardımcınız olsun, arkadaşlar!</i>
• <i>Бог прибрал</i>: Кто-либо скончался, умер. (Fyodorov, s. 34) ➤ <i>Бог его прибрал</i> совсем еще в молодом возрасте. (T.V.)	• <i>Allah yanına aldı</i>: ölen kişiden bahsederken kullanılır. ➤ <i>Allah onu çok erken yaşta yanına aldı.</i>
• <i>Бог простит</i>: отказ на просьбу о прощении. (Fedosov, s.27) ➤ Пусть <i>Бог меня простит!</i> (Чехов)	• <i>Tanrı bağışlasın</i>: birinin af dilemesine olumsuz cevap vermek. ➤ <i>Tanrı beni bağışlasın!</i>
• <i>Бог стучит (к кому-то)</i>: О человеке, близком к смерти. (Mokienko, s.46)	• <i>Ölüm kapısını çaldı</i>: ölümü yakın kimse.
• <i>Бог троицу любит</i>: число три считается счастливым. (Fedosov, s.28) ➤ У кого два, подваливал ему третий, приговаривая: "Что ж за число два? <i>Бог любит троицу</i>". (Гоголь)	• <i>Allah'ın hakkı üçtür</i>: Üç sayısı mutluluk getirir.³⁶⁹ ➤ Kimin iki tane varsa, ona üçüncüsü de eklensin "neden iki? <i>Allah'ın hakkı üçtür.</i>" dedi.

³⁶⁹ Üç sayısı Hristiyanlıkta Baba, Oğul ve Kutsal birliği temsil ettiği için kutsaldır.

• <i>Бог труды любит</i> : одобрение того, кто много работает. (Fedosov, s. 28) ➤ Не надо. Пусть трудится; <i>бог труды любит</i>. (Салтыков Щедрин)	• <i>Allah çalışanı sever</i>: çok çalışanın takdir edilmesi. ➤ Gerek yok. Bırak çalışsın, <i>Allah çalışanı sever</i>.
• <i>Бог шельму (плута) метит</i>: плута, мошенника всегда что-либо выдаст. (Fedosov, s. 28) ➤ ...было у меня на уме сказать ему, что "Бог шельму метит", но только сдавил я это слово во устах. (Лесков)	• <i>Yalancının mumu yatsıya kadar yanar</i>: Allah dolandırıcının, düzenbazın her zaman foyasını ortaya çıkarır. ➤ Aklımda ona "<i>Yalancının mumu yatsıya kadar yanar</i>" demek vardı, ama bu sözü içimde tuttum.
• <i>Бог (Господь, Христос) с тобой(с ним, с ней, с вами, с ними)</i>: Пожелание успеха, удачи, благополучия, доброго пути и т.п. (Kurilova, s. 32) ➤ Страдания и радости преходящи; оставим их, <i>бог с ними</i>. (Чехов.)	• <i>Tanrı (senin) yanındadır, seninle beraberdir, Allah selamet versin</i>: başarı, mutluluk ve iyi yolculuk dilerken söylenir. ➤ Acılar ve sevinçler geçici, onları bırakın, <i>Tanrı onların yanındadır</i>.
• <i>Бога молить</i>: быть бесконечно благодарным. (Kurilova, s. 37) ➤ Алексей Абрамович... часто повторял ей, что она всю жизнь обязана <i>Бога молить</i> за его жену; что ей одной обязана она всем своим счастьем, что без неё она была бы не барышней, а горничной. (Герцен)	• <i>Minnettar kalmak</i>: birine içten teşekkürlerini sunmak. ➤ Aleksey Abramoviç...Hayatı boyunca onun karısına <i>minnettar kalması</i> gerektiğini sık sık kıza tekrarlardı, çünkü o olmasaydı o bir hanım değil, oda hizmetçisi olurdu.

• <i>Бога нет:</i> О бессовестном, бесчестном человеке. (Fyodorov, s. 27) ➤ Он клеймил Серафиму за то, что у нее <i>Бога нет!</i> (Боборыкин)	• <i>Allahsız, Allah'ı yok, Allah'tan korkmaz:</i> vicdansız, dürüst olmayan insanlardan bahsederken kullanılır. ➤ Serafim'i <i>Allahsız</i> diyerek damgaladı.
• <i>Богом дано:</i> То, что посчастливилось, получить, приобрести. (Fyodorov, s. 175)	• <i>Allah nasip etti:</i> bir şeyi elde etme, almak nasip oldu.
• <i>Богу молиться, а в чёрта (бесу) верить=Богу молиться, а с чёртом водиться= Богу молиться, а с чертями водиться:</i> Быть двуличным, лицемерным (Mokienko, s.48)	• <i>Hem nalına hem mihına, imatın dediği yap, yaptığını yapma:</i> söyledikleri ve yaptıklarını birbirini tutmayan, Allah'a dua edip, şeytana inanan, ikiyüzlü.
• <i>Богом проклятый:</i> Заброшенный, запущенный, никому не нужный, отверженный. (Fyodorov, s. 157) ➤ Подлецы!.. Дураки, богом проклятые! (Шолохов)	• <i>Allah'ın lanetine uğramış, Allah'ın belası:</i> Kendi halinde, ihmal edilmiş, kimseye gereği olmayan, herkes tarafından hor görülen kişi. ➤ Alçaklar!... <i>Allah'ın lanetine uğramış</i> aptallar.
• <i>Богом убитый=Богом обиженный :</i> о глуповатом, слабоумном человеке. (Kurilova, s. 38) ➤ Люди считали Лёвку глуповатым, <i>убитым Богом</i> и относились к нему обидно снисходительно, как взрослые к детям. (А. Перегудов)	• <i>Allah'ın belası, gerizekalı, Allahlık, aptal:</i> Kendisinden yararlanılamayan (SE. s.62) Düşüncesiz, aptal kişilerden bahsederken kullanılır. ➤ İnsanlar Lövka'ya <i>aptal</i>, gerizekalıymış gibi, yetişkinlerin çocuklara davrandıkları gibi yaklaşıyorlardı.

• <i>Бог-то бог, да и сам не будь плох:</i> о том, что бог помогает тем, кто сам помогает себе. (Fedosov, s. 28) ➤ <i>Надо надеяться на Бога... Бог-то бог, да и сам не будь плох.</i>	• <i>Allah kerimdir:</i> Allah’a güvenmek gerekir. ➤ <i>Allah’a güvenmek gerek... Allah kerimdir, kerim kuyusu derindir</i>
• <i>Богу молиться:</i> Обожать, боготворить кого-л. (Kurilova, s. 38) ➤ <i>Молись богу:</i> он тебя не оставит. (Пушкин) ➤ <i>Молись богу, Кондратка! Твоя молитва скорей долетит.</i> (Шолохов)	• <i>Deli divane olmak:</i> (ÖAA, s. 591) Birini çok sevmek, tapmak. ➤ <i>Ona deli divane ol:</i> o seni hiç bırakmaz. ➤ <i>Tanrıya dua et, Kondratka! Senin duan hemen kabul olur.</i>
• <i>Бог пошлет или послал,</i> о чем-н. случайно добытом или полученном. (T.V.) ➤ <i>Вороне где-то бог послал кусочек сыру.</i> (Крылов)	• <i>Allah gönderdi:</i> Rastgele bir kazanç ya da bir şey elde edilmesi. ➤ <i>Kargaya bir parça peyniri Allah gönderdi.</i>
• <i>Боже мой!:</i> Выражение испуга, удивления, раздражения, досады, реже- радости, восторга. (Kurilova, s. 39) ➤ <i>“Боже мой! Помоги мне. Научи меня, что мне делать!”</i> - говорил себе Нехлюдов. (Толстой)	• <i>Aman Tanrım!, Aman Allah’ım!, Allah Allah:</i> Korku, şaşkınlık, sinir, sıkıntı; nadir olarak da sevinç ve heyecan ifade eder. ➤ <i>“Aman Allah’ım! Bana yardım et. Ne yapacağımı bana öğret!”</i> Neklyudov kendi kendine söyledi.
• <i>Боже праведный:</i> Выражение возмущения, негодования. (Fyodorov, s. 38) ➤ <i>Боже праведный,</i> до чего я дожил! (Пушкин)	• <i>Allah’ın adaleti:</i> Öfke, hiddet ifadesidir. ➤ <i>Allah’ın adaleti</i> işte, ne acınacak durumlara düştü.

• <i>Боже (Бог, Господь, Царица Небесная) упаси(сохрани, оборони):</i> Предостережение о недопустимости или нежелательности чего-л. (Kurilova, s. 39, Fyodorov, s. 353) ➤ <i>-Боже тебя упаси!..</i> (Шолохов)	• <i>Allah korusun, Allah esirgesin (SÜ, s.140):</i> Uygun olmayan ya da istenmeyen bir şeyle ilgili uyarıda bulunurken kullanılır. ➤ <i>Seni Allah korusun!...</i>
• <i>Видит Бог:</i> 1) совершенно ясно, вне всякого сомнения. 2) Божба, клятвенное заверение в чём-либо. (Fyodorov, s. 35) ➤ Кондрат! Почтенный твой родитель был, а ты... Ты хоть из памяти об нем не грешил бы! <i>В святом писании</i> сказано: "Падающего на пихай", а ты как поступаешь? Когда я с тебя три меры за две взял? А бог? <i>Ить он все видит!...</i> (Шолохов) ➤ И все-таки, <i>видит бог</i>, не хотела бы она ему зла, нет. (Пушкин)	• <i>1) Her şeyi görüyor:</i> Hiç şüphesiz her şey apaçık. 2) <i>Allah görüyor:</i> bir şey üzerine yemin ederken kullanılır. ➤ Kondrat! Baban çok saygı değer bir insandı, ama sen... Hiç olmazsa onun hatırasına saygı gösterip başkasına iftira etmesen olmaz mı? kutsal incilimizde "zaten düşeni bir de sen itme .." diye yazılıdır. Sen öyle mi hareket ediyorsun? Senden ne zaman üç ölçek tohumluk almışım? Peki ya Allah? <i>O her şeyi görüyor.</i> ➤ <i>Allah görüyor</i> ya, ona kötülük yapmak istememişti.
• <i>Вот (тебе) бог, (а) вот (и) порог:</i> говорится, когда кому-либо указывают на дверь, выгоняют или хотят подчеркнуть, что чье-либо присутствие или участие в каком-либо деле нежелательно. (Fedosov, s.76) ➤ -Так вот, ты знаешь, с кем имеешь дело. И если думаешь, что ты унизишься, так <i>вот бог, а вот порог.</i> (Толстой)	• <i>İşine gelirse kapı orada:</i> İşte kapı, Birini kovarken kapıyı göstermek ya da bir şeye istemeden katılma veya bir durumda bulunulduğunda belirtmek istediklerinde kullanılır. ➤ Kiminle işin olduğunu çok iyi biliyorsun. Eğer küçük düşürüldüğünü düşünüyorsan, <i>işte kapı orada.</i>

• <i>Все под богом ходим</i>: Никто не знает, что может с ним случиться. (Ojegov, s. 52) ➤ <i>Все под Богом</i>. Слезами не поможешь! (А. Островский)	• <i>Allah sekizde verdiğini dokuzda almaz</i>: alın yazısı değiştirilemez. (SE, s. 63) <i>her şey Tanrı'nın elinde</i>, her şey kontrolümüz dışında, beklenmeyen her şey olabilir. ➤ <i>Her şey Tanrı'nın elinde</i>. Ağlamak fayda etmez.
• <i>Где Бог пошлёт</i>: Там, где придётся (жить, ночевать, работать и т.п.) (Kurilova, s. 33) ➤ Он жил, где <i>бог пошлёт</i>.	• <i>Tanrı nereye yollarsa</i>: yaşamak, kalmak, çalışmak vb. durumlarda nerede olursa olsun fark etmez. ➤ <i>Tanrı nereye yolladıysa</i> orada yaşadı.
• <i>Гневить Бога</i>: Без достаточных оснований жаловаться, упрекать кого-либо; напрасно сетовать на судьбу. ➤ <i>Гневить Бога</i> не хочу... Жил справно. Была лошадь, две коровы, овечки, свинья (И. Арамилев)	• <i>Allah kuru iftiradan saklasın</i>: Yeterli bir temele dayandırmadan şikâyet etmek, birilerini kınamak, boşu boşuna kaderine ağ örmek. ➤ <i>Allah kuru iftiradan saklasın...</i> Dürüstçe yaşadım. Atım, iki ineğim, koyunlarım ve domuzlarım vardı.
• <i>Дай Бог</i>: Пожелание счастья, удачи и т.п. (Kurilova, s. 34) ➤ Счастливый путь, и <i>дай бог</i> вам обоим счастья! (Пушкин)	• <i>Tanrı versin, inşallah</i>: Mutluluk, başarı ve benzeri dilemek anlamında kullanılır. ➤ İyi yolculuklar, <i>Tanrım</i> ikinize de <i>mutluklar versin</i>.
• <i>Дай Бог всякому (каждому)</i>: О чём-нибудь хорошем, желательном. (Ojegov, s.52) ➤ Красивую, трудовую жизнь прожил, и, как говорится, <i>дай бог каждому</i>. (Шолохов)	• <i>Allah herkese nasip etsin/versin</i>: bir şeyi birine isterken, dilerken kullanılır. ➤ Zor ama güzel bir hayat yaşadım yani, <i>Allah herkese versin</i>.

• <i>Дай Бог память (памяти):</i> дайте подумать, дайте вспомнить. (Fedosov, s. 28) ➤ “- Нянька, сколько прошло, как мы знакомы? – сколько? <i>Дай бог памяти</i>”. (Чехов)	• <i>Akla gelmek, aklına getirmek, kulağına koymak</i> (ÖAA, s. 793): Bir şeyi hatırlatmak ➤ Biz tanışalı kaç yıl oldu, kaç? Hadi <i>hatırla</i>.
• <i>Дай Бог помереть:</i> Клятвенное заверение в истинности сказанного. (Mokienko, s. 46)	• <i>Ölümü gör, (birinin) ölüsünü öpmek:</i> bir konuda karşısındakini ikna etmek için kullanılan yemin sözü. (TDK)
• <i>Даст Бог:</i> Выражает надежду на благополучный исход чего-л. (Kurilova, s. 34) ➤ Выздоровеете, <i>бог даст</i>, - повторил Никита. (Чехов)	• <i>İnşallah:</i> bir şeyden iyi bir sonuç alınması ümit edilir. ➤ Nikita – <i>İnşallah</i>, iyileşeceksin, dedi.
• <i>Дай Бог на пасху:</i> Несравненный, прекрасный. (Fyodorov, s. 174) ➤ Но ты, и вправду, в этом венке красивая. Девочка - <i>дай бог на пасху!</i> - Не говори глупостей. (В. Шефнер)	• <i>Laf yok!:</i> “mükemmel, çok güzel, kusursuz, eleştirilecek bir tarafı yok” anlamında kullanılan bir söz. (TDK) ➤ Gerçekten de bu çelengın içinde öyle güzelsin ki- <i>söyleyecek söz bulamıyorum</i> – aptal aptal konuşma.
• <i>Дай Бог (в) час:</i> Пожелание кому-либо удачи, благополучия в каком-либо начинании, деле. (Fyodorov, s. 174) ➤ - Только трудное это дело! Ой, трудное! <i>Дай бог час</i> (Тургенев)	• <i>Allah hayırlı etsin, Allah yüzünü kara çıkarmasın, Allah utandırmasın:</i> birine her hangi bir işe başlarken başarı, selamet dilemek. ➤ Bu çok zor bir iş! Of çok zor! Allah utandırmasın.

• <i>Дай Бог совет да любовь:</i> Пожелание молодоженам счастливой жизни. (Fyodorov, s. 174) ➤ Молодожёнам сказали: “<i>Дай только бог вам совет да любовь</i>”.	• <i>Allah bir (aynı) yastıkta kocatsın:</i> yeni evlenenlere mutlu bir hayat dileme, temenni. ➤ Yeni evli çiftlere “<i>Allah sizi bir (aynı) yastıkta kocatsın</i>” dediler.
• <i>До бога далеко, до царя далеко:</i> неоткуда ждать помощи, некому пожаловаться. (Fedosov, s. 28)	• <i>Allah sağ gözü sol göze muhtaç etmesin.</i> (SE, s. 63): Allah her zaman kendine yeterli kılsın, en yakınlarına bile muhtaç etmesin anlamında hayır temennisidir.
• <i>Ей- Богу:</i> Божба, клятвенное заверение в чём-либо; уверен, клянусь; честное слово. (Fyodorov, s. 38) ➤ И ты прав, <i>ей-богу</i> прав! -- сказал самозванец. (Пушкин)	• <i>Allah seni inandırсын, vallahi:</i> bir şey üzerine yemin etme, dürüst söz. ➤ Evet, sen haklısın, <i>vallahi</i> haklısın dedi.
• <i>Ежели бы не Бог, так бы кто мне помог:</i> Вся надежда на Бога. (Fyodorov, s. 35)	• <i>Allah’tan ümit kesilmez, işi Allah’a kalmış olmak:</i> kimsenin kendisine yardım etmediği bir durumda bulunmak (ÖAA. 747) <i>Tüm umudum Allah’ta.</i>
• <i>Забывать Бога:</i> Изменять вере, не бояться суда Божьего, делая что-либо предосудительное. (Fyodorov, s. 238) ➤ Крестьяне <i>забыли Бога.</i>	• <i>Allah’ı unutmak:</i> Allah’ın adaletinden korkmadan, çirkin bir şeyler yaparak inanca ihanet etmek. ➤ Köylüler <i>Allah’ı unuttu.</i>

• <i>Забывтый Богом:</i> О глухом, безлюдном или заброшенном месте. (Kurilova, s. 38) ➤ В избе, что стояла на отшибе, никого не оказалось, лишь одна <i>забывтая Богом</i> глухая бабка сидела на печи, свесив на полоч босые ноги (В. Быков)	• <i>Allah'ın unuttuğu yer, kişi:</i> ecinniler top oynamak, sessiz, ıssız, terk edilmiş yer veya yalnız kişi. ➤ Sapa bir yerde bulunan köy evinde hiç kimse görünmüyordu, sadece <i>Allah'ın unuttuğu</i> sağır bir kadın çıplak ayaklarını sarkıtarak sobanın önünde oturuyordu.
• <i>Заставь <вечно> Бога молить:</i> Выражение усиленной просьбы, мольбы. (Kurilova, s. 37) ➤ - Доктор, господин хороший, - взмолился он... - <i>Яви божескую милость</i>, отпусти ты Ваську домой. <i>Заставь вечно Бога молить!</i> (Чехов)	• <i>Allah için, Allah'ını seversen!:</i> Güçlü bir istek ve yalvarış ifadesidir. ➤ —Doktor sen iyi bir adamsın, merhamet et, <i>Allah'ını seversen</i>, Vaska'yı eve bırak diye yalvarmaya başladı.
• <i>Заставь дурака богу молиться, он и лоб разобьёт:</i> не в меру усердный человек только вредит делу. (Fedosov, s. 184)	• <i>Gönülsüz namaz göğе ağmaz (çıkamaz):</i> (ÖAA, s. 191) Yeterince azimli olmayan kişi işe zarar verir. İsteksiz yapılan işten hayır gelmez.
• <i>Избави бог (боже, господь, господи):</i> предостережение о недопустимости или нежелательности чего-либо. (Fedosov, s.28) ➤ <i>Избави боги</i> нас от таких людей.	• <i>Allah göstermesin, Allah korusun:</i> Uygun olmayan ya da istenmeyen bir şeyle ilgili uyarıda bulunurken kullanılır. ➤ <i>Tanrım</i> bizi bu tarz insanlardan <i>koru</i>.
• <i>Истинный Бог!= Вот те Христос</i>	

• <i>Как (сколько, что) Бог на душу положит:</i> как вздумается, захочется. (Molotkov, s. 39) ➤ <i>Делать дело, как бог на душу положит.</i> (T.V.)	• <i>Aklına estiği gibi, içinden geldiği gibi:</i> (ÖAS, s. 104) nasıl isterse öyle yapmak anlamında bir sözdür. ➤ <i>İşleri içinden geldiği gibi yapmak.</i>
• <i>Как /Что Бог даст(пошлёт)/:</i> Как выйдет, как случится. (Fyodorov, s. 35, Kurilova, s. 36) ➤ Мужик говорил работнику: "Наконец, я должен теперь собрать хороший урожай". А работник ответил: "Это как Бог даст".	• <i>Allah nasıl verirse, kismet:</i> Allah nasıl uygun görürse öyle olur. ➤ Köylü işçiye “ nihayet iyi ürün toplamalıyım.” İşçi de “ <i>Allah nasıl verirse</i>” diye cevap verdi.
• <i>Как Бог на разум послал:</i> Как мог, в меру своих способностей. (Fyodorov, s. 36) ➤ Павел уже сам стал разучивать, как бог на разум послал, небольшие пьески (Писемский)	• <i>Aklına geldiği gibi, yapabildiği kadar:</i> Kendi yeteneklerinin verdiği ölçüde yapabilmek. ➤ Pavel artık <i>yapabildiği kadar</i> küçük piyesleri ezberlemeye başladı.
• <i>Как Бог свят:</i> Обязательно, непременно, вне всякого сомнения./ Клянусь, клятвенно уверяю. (Kurilova, s. 34) ➤ "Как бог свят, я Ивану Кузмичу того не говорил,-- отвечал он;-- Василиса Егоровна выведала всё от меня. (Пушкин)	• <i>Allah seni inandırсын:</i> Kesinlikle, mutlaka, şüphesiz. Yemin ederim. ➤ “<i>Allah seni inandırсын</i>, İvan Kuzmiç’e hiç bir şey söylemedim” diye cevap verdi; Vasilisa Egorovna her şeyi benden öğrendi.

• <i>Как Бог (делать что-либо):</i> Превосходно, мастерски, виртуозно. (Kurilova, s. 34) ➤ Она делает всё как Бог.	• <i>Tanrı gibi:</i> bir işi ustalıkla yapan, o işin adamı (TDK) Ustalıkla, maharetle, kusursuz, mükemmel bir şekilde ➤ Her şeyi <i>ustalıkla</i> yerine getiriyor.
• <i>Как перед Богом:</i> сказать, ответит ничего не утаивая (Ojegov, s.52) ➤ - Что ты, Дементий, <i>перед богом</i> говорю, - не было! (Шолохов)	• <i>Tanrı'nın huzurunda, İsa adına:</i> hiçbir şeyi gizlemeden söylemek, cevap vermek. ➤ —Sen ne söylüyorsun Dementiy? <i>İsa adına</i> doğru söylüyorum, yoktu.
• <i>На Бога надейся, а сам не плошай:</i> Будь деловым, энергичным; рассчитывай прежде всего на себя, а не на благоприятные обстоятельства или чью-либо помощь. (Kurilova, s. 37) ➤ Не беспокойтесь! <i>На Бога надейся, а сам не плошай.</i>	• <i>Eşğini sağlam kazığa bağla, sonra Allah'a ısmarla:</i> Allah'a güven, gerisini boş ver: Enerjik ol, başkalarının yardımını veya uygun koşulları beklemek yerine tanrıya güven. ➤ Endişelenme! <i>Allah'a güven, gerisini boş ver.</i>
• <i>На кого Бог нанесёт:</i> Куда попало, наудачу. (Fyodorov, s. 36) ➤ Вряд ли немцы засекли нашу роту, наверно, били на всякий случай, <i>на кого бог нанесёт</i> (В. Шефнер)	• <i>Allah kime verirse:</i> Gelişigüzel, nereye düşerse. ➤ Almanların bizim bölümümüzün yerini belirlediğini sanmam, onlar belki de ne olur ne olmaz diye <i>gelişigüzel</i> ateş etmişlerdir.
• <i>Накажи меня Бог:</i> Божба, клятвенное заверение в чём-либо. (Fyodorov, s. 12) ➤ Она поднял глаза и проговорил: <i>накажи меня Бог.</i>	• <i>Allah çarpsın:</i> yemin billah etmek. ➤ Gözlerini kaldırdı ve <i>Allah çarpsın</i> dedi.

• <i>Напомни Бога:</i> Имей совесть, постыдись. Выражение желания усовестить, пристыдить, образумить кого-л. (Fyodorov, s. 16) ➤ Как! Нам платить бесчестье! <i>Напомни бога, за что?</i> (Фонвизин)	• <i>Elini vicdanına koy, Allah'tan kork:</i> vicdanlı ol, utan, birinin vicdanını uyandırmak, uslandırma isteği duymak. ➤ Namussuzluğu nasıl ödeyeceğiz! Nasıl! <i>Elini vicdanına koy</i>, ne için?
• <i>Не Бог весть(знает) как, какой, сколько,</i> : не очень-то, не особенно хорошо. (Molotkov, s. 40) ➤ <i>Не бог весть</i> как умен.	• <i>Orta halli biri. Pek de öyle ahım şahım değil:</i> çok iyi değil anlamında kullanılır. ➤ <i>Pek de akıllı biri değil.</i>
• <i>Не Боги горшки обжигают(жгут, лепят):</i> И обыкновенный человек справится при желании с новым трудным делом. (Kurilova, s. 37) ➤ Ситниковы (глупцы) нам необходимы. Мне нужны подобные олухи. <i>Не богам же горшки обжигать.</i> (Тургенев)	• <i>Her taşın altına elini sokmak:</i> Yeni zor bir iş isterken alelade biri bile üstesinden gelir. ➤ Bize bu tür aptallar lazım. Bu tür insanları nerde bulacağız. <i>Her taşın altına da biz girecek değiliz ya.</i>
• <i>Не бояться (господа) Бога:</i> Поступать смело, не боясь ничего. (Fyodorov, s. 41) делать что-то постыдное ➤ <i>-Бога вы не боитесь, свиньи вы такие!</i> (Салтыков-Щедрин)	• <i>Allah'tan korkusu olmamak:</i> Hiç kimse karşısında korkuya kapılmadan cesurca davranmak. ➤ <i>Allah'tan da korkuları yok, sizi domuzlar sizi!</i>
• <i>Не бояться ни бога, ни черта:</i> не испытывать чувства страха ни перед чем. (Fedosov, s. 35) ➤ Он был бравым человеком: <i>Не боялся ни бога, ни черта.</i>	• <i>Yürekliklik göstermek, ölümü göze almak:</i> Hiçbir şey karşısında korkuya kapılmamak, cesur olmak. (TDK): yürekli davranmak ➤ Çok cesurdu: <i>hiç kimseden korkusu yoktu.</i>

• <i>Не дай /не приведи (дове́ди) Бог (Господи)= Аллах не допустит:</i> Предостережение о недопустимости или нежелательности чего-л. (Kurilova, s. 35) ➤ Хозяин положил руки на стол и шёпотом сказал: - <i>Не дай бог</i> опять встречу её... <i>не дай бог!</i> (М. Горький) ➤ Не дай и <i>не приведи господь</i> никому такой жизни! (Шолохов)	• <i>Allah göstermesin, Allah korusun, esirgesin:</i> Uygun olmayan ya da istenmeyen bir şeyle ilgili uyarıda bulunurken kullanılır. ➤ Ev sahibi elini masaya koydu ve fısıltıyla: bir daha onunla karşılaşmak mı <i>Allah korusun... Allah korusun.</i> ➤ <i>Allah</i> kimseye böyle bir hayat vermesin!
• <i>Не дай Бог никому:</i> в сочетании с существительным. Никуда не годный, очень плохой. (Fyodorov, s. 174) ➤ Марью хвалить не за что. <i>Не дай бог никому</i> такой характер! (Абрамов)	• <i>Allah kimseye vermesin, göstermesin, Allah etmesin:</i> Hiç yerinde değil, çok kötü. ➤ Marya'nın övülecek hiçbir şeyi yok. <i>Allah kimseye</i> böyle bir karakter vermesin.
• <i>Не приведи Бог (Господи) сколько:</i>о нежелательности чего-либо очень много, большое количество. (Molotkov. s.353) ➤ «Добрых людей мало, а злодеев и душегубов, <i>не приведи бог сколько!</i>» (Чехов) ➤ <i>Не приведи бог</i> еще раз пережить голод, который они пережили в войну и после войны. (Пушкин)	• <i>Tanrı korusun!:</i> istenmeyen bir şeyin sayıca fazla olması durumu. ➤ İyi insanlar çok az, ama kötüler, caniler <i>öyle çok ki!</i> ➤ Onların savaşta ve savaştan sonra yaşadıkları açlığı <i>Allah bir kez daha yaşatmasın.</i>

• <i>Нечего (полно, что) бога гневить</i>: о необоснованных жалобах, недовольстве без причин. (Fedosov, s. 29) ➤ Мне собственно <i>нечего Бога гневить</i>, я достиг предела своей жизни, как <i>дай Бог</i> всякому. (А.П. Чехов)	• <i>Tanrı'ya şikâyet edecek, yakınacak bir şey yok</i>: Asılsız şikâyetler, sebepsiz memnuniyetsizliklerden bahsederken kullanılır. ➤ <i>Tanrıya şikâyet edecek hiçbir şeyim yok, Tanrı'nın herkese verdiği gibi ben de hayatımın sınırlarına ulaştım.</i>
• <i>Не гневи Бога</i>: Употребляется в ответ на выражение недовольства кем-либо или чем-либо. (Fyodorov, s. 144) ➤ -Не кричи, милушка, Кондрат, <i>не гневай бога</i>. (Шолохов)	• <i>Allah'ın gücüne gider</i>: Biriyle ya da bir şeyle memnuniyetsizliği ifadesine cevap olarak kullanılır. ➤ Bağıрма tatlım, Kondrat, <i>Allah'ın gücüne gider.</i>
• <i>Не своего Бога</i>: О человеке другой веры, иноверце. (Mokienko, s. 48)	• <i>Farklı inançta olmak</i>: başka inanca sahip, başka dinden olan kimse.
• <i>И Богу свечка и чёрту кочерга</i>: Об умелом, сноровистом человеке. (Mokienko, s. 48) ➤ Во всём деле она <i>и Богу свечка и чёрту кочерга</i>.	• <i>Çok becerikli eli çabuk</i> ➤ Onun her işte <i>eli çabuk</i>.
• <i>Ни Богу свечка(свеча) ни чёрту (дьяволу) кочерга</i>: О том, кто бездарен, кто не проявляет способностей ни в чем. (Fedosov, s. 458) ➤ Писарь сказал (о старшем баталере): -Человечишка так себе <i>-ни богу свечка ни черту кочерга</i>. Жадный, любит копейку нажить, но умом слабоват. (Новиков-Прибой)	• <i>Ne kokar ne bulaşır, Sıradan, hiç bir özelliği yok</i>: (ÖAS, s. 165) <i>hayır gelmez birisi</i>: Hiç bir şeyde yetenek gösteremeyen kabiliyetsiz kimselerden, yeteneği olmayanlardan bahsederken kullanılır. ➤ Yazıcı, yaşlı levazımcı hakkında şunları söyledi: -<i>Şöyle böyle bir kişi -hiç bir özelliği yok</i>. Açgözlü, para biriktirmeyi sever ama akıllı kıttır.

• <i>Ни Боже мой!</i>: Ни в коем случае. ➤ -Вот тут и ночуйте!- сказал корчмарь. -У нас тихо, клопов нет -<i>ни боже мой!</i>(Паустовский	• <i>Ömrü billah</i>: Asla, katiyen ➤ Han sahibi – “bak işte geceleyin, bizim burası sessizdir, <i>asla</i> tahtakurusu olmaz” dedi.
• <i>Ну его к Богу<в рай></i>: Выражение утраты интереса к кому-л. или чему-л. (Kurilova, s. 39) выражение пренебрежения, нежелания иметь дело с кем-н. (Ojegov, s.53) ➤ -Понимаешь, - сказал Алексей, обняв Таню, - я вышел из дому в чём был. <i>Ну его к Богу<в рай, барахлишко!</i> (И.Меттер)	• <i>Dünyasından geçmek, ilgisini kesmek</i>: birine ya da bir şeye ilgisiz duruma gelmek, ilgisini kaybetme ifadesidir. ➤ Aleksey Tanya’ya sarılarak – anlıyor musun, üzerimde ne varsa (kendime çekidüzen vermeden) alıp evden çıktım, her şeyle ilgimi kestim!
• <i>Один Бог без греха= Кто Богу не грешен<царю не виноват>=Кто без греха и кто бабе не внук=Кто без греха</i>:Все люди грешны; все мы не без греха; У каждого есть слабости, недостатки. (Fyodorov, s. 336, Kurilova, s.39) ➤ ...кто из вас <i>без греха</i>, первый брось в нее камень. (Yuhanna 8. Bölüm, s. 221)	• <i>Hatasız kul olmaz, tek günahsız Allah’tır, Hiç kimse günahsız değildir</i>: Küçük davranışları, hataları, kusurları bağışlamak, onlara hak vermek, temize çıkarmak, herkesin zayıflıkları, yetersizlikleri vardır. ➤ Aranızda <i>günahsız olan</i> ona ilk taşı atсын!
• <i>Одному (единому) Богу (Господу) известно</i>: bkz. <i>Одному Аллаху известно</i> • <i>От Бога</i>: bkz. <i>Богом данный</i>	

• <i>Отвлечься от Бога</i>: Отходить от веры. (Mokienko, s. 48) ➤ Наконец он <i>отвлекался от Бога</i>.	• <i>Dinden imandan olmak</i>: dini inancını yitirmek (TDK) ➤ Sonunda <i>dinden imandan oldu</i>.
• <i>Отдать Богу душу</i>: умереть. (Kurilova, s. 39) ➤ Долго он стонал, но все слабей и понемногу затих и <i>душу отдал богу</i>. (Лермонтов)	• <i>Ruhunu teslim etmek</i>: ölmek. ➤ Uzun süre acı çekti, zayıfladı, yavaş yavaş nefesi kesildi ve <i>ruhunu teslim etti</i>.
• <i>Побей Бог</i>: Пусть буду наказан, готов отвечать, если...(Fyodorov, s. 96) ➤ Сомневался я, а теперь запыхивается, что мне эта максима ноги на затылке петлей завяжет, <i>побей бог!</i> (Шолохов)	• <i>İnan olsun</i>: bana inanınız anlamında kullanılan söz (TDK) ➤ O zaman şüphelenmiştim, ama şimdi anlıyorum ki, bu iş beni zor duruma düşürecek, <i>inan olsun öyle!</i>
• <i>Побойся Бога!</i>: Имей совесть, постыдись. (Kurilova, s. 37) ➤ -Побойтесь Бога, -за что мстите? Стыдитесь: вы человек женатый, дети у вас с меня уже ростом... (Тургенев)	• <i>Allah'tan kork, elini vicdanına koy</i>: vicdanlı ol, utan. ➤ <i>Elini vicdanına koy</i>, neyin öcünü alacaksın? Utan: evli bir adamsın, benden büyük çocukların var...
• <i>Покалечить (изувечить, отделать) как Бог черепаху</i>: Сильно избить кого-л.; жестоко расправиться с кем-л. (Kurilova, s. 35) ➤ Илья вплотную подошёл к недавним своим друзьям и пригрозил:- Будете ещё зубоскалить над Тосей- <i>изувечу, как Бог черепаху</i>. Всё понятно? Вопросы есть? (Б. Бедный)	• <i>Allah yarattı dememek</i>, (ÖAA, s.464) <i>Canını çıkarıncaya kadar dövmek, canını çıkarmak</i>: Birini öldüresiye dövmek, acımasızca hakından gelmek, üstesinden gelmek. ➤ İlya yeni tanıştığı arkadaşlarına yaklaştı ve -bir daha Tosya'yla alay ederseniz, <i>Allah yarattı demem</i>, sizi döverim, her şey anlaşıldı mı? Soru var mı? diyerek onlara göz dağı verdi.

• <i>Помилуй Бог/ Господи:</i> Предостережение о недопустимости или нежелательности чего-л. (Kurilova, s. 35) ➤ -Не судились прежде? -<i>Помилуй бог, никогда!</i> (Толстой) ➤ <i>Господи, помилуй нас, грешных!</i> -- вздохнул благолепный Сергей Сергеич. (Чехов)	• <i>Allah korusun, Yüce tanrım, merhamet etmek:</i> Uygun olmayan ya da istenmeyen bir şeyle ilgili uyarıda bulunurken kullanılır. ➤ Daha önce hiç yargılanmadınız mı? <i>Çok şükür, hiçbir zaman!</i> ➤ Sergey Sergeyiç ihtişamla “Tanrım biz günahkârlara <i>merhamet et</i>” diyerek nefes aldı.
• <i>Пора о Боге думать:</i> Пришло время готовиться к смерти. (Fyodorov, s. 128) ➤ Ему <i>Пора о Боге думать.</i>	• <i>Günü yetmek, vakti gelmek:</i> Ölüm zamanı gelmek. ➤ <i>Vakti geldi.</i>
• <i>Почивать в боге(боже):</i> Покоиться, быть потребённым. (Fyodorov, s. 136) ➤ Александр Третий “<i>в боже почил</i>”. Что значит: “<i>в Бозе почил</i>”?-Спрашиваю я дома у папы. Значит, умер.	• <i>Ruhunu teslim etmek, Hakkın rahmetine kavuşmak :</i> (ÖAS, s.216) Gömülmek. ➤ Üçüncü Aleksandr “<i>Hakkın rahmetine kavuştu</i>”. Evde babama, “<i>Hakkın rahmetine kavuşmak</i>” ne demek? diye sordum. - Ölmek, demek, dedi.
• <i>Продли Бог веку кому:</i> Пожелание долголетия кому-л. (Mokienko, s.47) ➤ Когда он помог старику, он сказал ему: “<i>Продли Бог веку твоему.</i>”	• <i>Allah gecinden versin:</i> Allah uzun ömürler versin. Tanrı sana sonsuz bir ömür versin anlamında kullanılan bir iyi dilek sözü. ➤ Yaşlı adama yardım edince adam “<i>Allah sana uzun ömürler versin</i>” dedi.

• <i>Пускай Бог разразит:</i> Божба, клятвенное заверение в чём-либо. (Fyodorov, s.36) ➤ Да на что тебе ее зубы? Меньше корму сожрет. А кобылка молодая, <i>разрази бог.</i> (Шолохов)	• <i>Allah bilir ya:</i> yemin sözü. ➤ Dişli olanı napacaksın? Dişi az olan yemi de az yer. <i>Allah bilir ya</i>, o daha gencecik bir kısrak.
• <i>Ради Бога=Христа ради:</i> Выражение усиленной просьбы, мольбы. (Kurilova, s. 37) ➤ "Андрюша, скажи мне, <i>ради бога</i>, живой я или нет?" (Шолохов) ➤ <i>Ради Христа</i>, дай мне умереть спокойно, - сказал он. (Толстой)	• <i>Tanrı aşkına, İsa aşkına, Allah rızası için:</i> Güçlü bir istek ve yalvarış ifadesidir. ➤ Andrey, <i>Tanrı aşkına</i> söyle, yaşıyor muyum, yaşamıyor muyum? ➤ İvan "<i>İsa aşkına</i>, bana rahat ölüm ver" dedi.
• <i>С Богом!:</i> Пожелание успеха, удачи в каком-л. деле, перед дорогой и т.п. (Kurilova, s. 38) ➤ - <i>С богом!</i> - не очень-то ласково напутствовала его старуха и повернулась спиной. (Шолохов)	• <i>Allah yar olsun, yanında olsun, Allah'a emanet ol:</i> yola çıkmadan önce, bir işe başlarken vb. durumlarda başarı dileme ➤ Yaşlı kadın pek de güler yüzlü davranmadan "<i>Allah'a emanet ol</i>" diyerek onu yolcu etti ve sırtını döndü.
• <i>Сам Бог (господь) велел:</i> Кто-л. безусловно имеет право, все основания поступать, действовать каким-л. образом. (Kurilova, s. 36) ➤ "Живи, как <i>господь</i> тебе повелел!" (Шолохов)	• <i>Allah'ın emrettiği gibi, Allah nasıl emrettiyse:</i> herkes kayıtsız şartsız istediği gibi davranma, hareket etme hakkına sahiptir. ➤ <i>Allah sana nasıl emrettiyse</i> öyle yaşa.

• <i>Слава богу</i>: Хорошо, благополучно. ➤ "Слава богу! -- вскричал он, увидя меня. (Пушкин)	• <i>Çok şükür, şükürler olsun</i>: iyi, güzel. ➤ Beni gördüğünde " <i>Çok şükür</i>" diye bağırdı.
• <i>Счастлив твой</i>(его, её, ваш, их) Бог: Кто-л. счастливо избежал опасности, гибели. ➤ Ну, <i>счастлив твой Бог</i>, - возразил помещик... Ребята, отпустите его. (Тургенев)	• <i>Allah yürü ya kulum dedi, Şansı yaver gitmek, kefeni yırtmak</i>: (HA, s. 91) tehlikeden, ölümcül bir durumdan kurtulmak. ➤ Çiftlik sahibi "Hadi bakalım <i>şansın yaver gitti</i>, onu bırakın çocuklar" diye cevap verdi.
• <i>Убей (побей, разрази) <меня> Бог, Убей <меня> Бог на месте</i>: Клятвенное заверение в чём-либо. (Kurilova, s. 36) ➤ Все-таки <i>убей его бог</i>, если он что-нибудь понимал в этой коровьей политике. (Пушкин)	• <i>Öldürsen, hayatta; Allah canımı alsın, yerimden kalkmak nasip olmasın</i>. (ÖAS, s.297): yemin sözüdür. ➤ O politikadan azıcık anlıyorsa <i>Allah canımı alsın</i>.
• <i>Хватать (брать) бога за бороду</i>: достигнуть успеха, достигать ошеломляющих результатов в каком-либо деле, добиваться поразительных результатов в своих дерзаниях. (Fedosov, s.30)	• <i>Bir işte saç sakal ağartmak</i>: Başarıya ulaşmak, Bir işte akıllara durgunluk veren sonuçlara ulaşmak, cesaretinde hayret verici sonuçlar elde etmek
• <i>Чем (Что) Бог (Господь) послал</i>: Тем что есть; чем приходится угощать, завтракать, обедать и т.п/ что есть в наличии {обычно о еде}. (Fedosov, s. 30) ➤ Зурин пригласил меня отобедать с ним вместе <i>чем бог послал</i>. (Пушкин)	• <i>Allah ne verdiyse, elde ne varsa, ne yemek varsa</i>: elde ne varsa ikram etmek, Allah ne verdiyse yemek. ➤ Zurin, <i>Tanrı ne verdiyse yemek üzere</i>, beni davet etti.

• <i>Японский Бог!:</i> ругательство, а также возглас, выражающий различные эмоции. (Kurilova, s. 36) ➤ <i>Японский бог!</i> Где Ты! Полтора часа жду!!!	• <i>Allah kahretsin!</i> Farklı duyguları ifade eden haykırış şekli, küfür. ➤ <i>Allah seni kahretsin!</i> Nerdesin sen! Bir buçuk saattir bekliyorum.
---	--

БОГОРОДИЦА

• <i>Жить за Богородицей:</i> О беспечной, благополучной жизни. (Mokienko, s.49)	• <i>Bir eli yağda bir eli balda olmak, elini sıcak sudan soğuk suya sokmamak:</i> Gamsız, rahat bir hayat sürmek
• <i>Сидеть богородицей</i> (о женщине; ирон.: сидеть сложа руки, ничего не делать. (T.V.) ➤ <i>Не сиди богородицей,</i> иди в огород.	• <i>Boş boş oturmak, bomboş oturmak:</i> Hiçbir şey yapmadan ellerini koyup oturmak. ➤ <i>Boş boş oturma,</i> bahçeye git.

БОЖИЙ/ БОЖЕСКИЙ

• <i>Божий воин:</i> Ревностный защитник христианства. (Fyodorov, s. 91) ➤ Благословен сей славный <i>божий воин</i>, Благословен меж нас его приход. (А.К. Толстой)	• <i>Allah'ın fedaisi:</i> Hristiyanlığın gayretli savunucusu. ➤ Meşhur hristiyan takdis edildi, onun gelişi aramızda takdis edildi
• <i>Божий дом=Господень дом:</i> Церковь. (Fyodorov, s. 210) ➤ Церковь старая чудится мне... Да! Я вижу тебя, <i>божий дом!</i> (Некрасов)	• <i>Tanrı'nın evi:</i> kilise ➤ Kilise bana eskiymiş gibi geliyor... Evet! Seni görüyorum, <i>Tanrı'nın evi!</i>

• <i>Божий свет</i>: То же, что белый свет. (Fyodorov, s. 219) ➤ Чтобы <i>свету божьего</i> ты не видела,/ Моё имя честное не порочила. (Лермонтов)	• <i>Tanrı'nın ışığı</i>: beyaz ışık; dünya evren. ➤ Sen <i>Tanrı'nın ışığını</i> görmediğin için, beni adımı lekeleyemedin.
• <i>Божий человек</i>: Блаженный, юродивый; священнослужитель; святой. (Fyodorov, s. 364)= <i>Раб божий</i>: Человек как существо, подвластное Богу. (Fyodorov, s. 174) ➤ Пришлите мне <i>ради бога</i> стих об Алексее <i>божием человеке</i>. (Пушкин) ➤ Что ты, что ты, <i>раб божий</i> Федор? (Шолохов)	• <i>Allah adamı, ahret adamı, kul</i>: kutsanmış, papaz, kutsal kişi, dinle uğraşan kimse; Kimseye kötülük yapmayan, hile bilmeyen, dünya işlerine önem vermeyip tanrıya ibadetle vakit geçiren kişi (ÖAA, s.462) ➤ <i>Tanrı aşkına</i> bana <i>papaz</i> Aleksey'le ilgili şiir gönderin. ➤ Sen, sen mi <i>Allah adamısın</i> Fyodor?
• <i>Божья благодать</i>: благотворительное свойство кого-либо или чего-либо. (Fedosov, s.24) ➤ Они видели <i>благодать божью</i> в том, что имели случай приютить и обласкать бедную сироту. (Пушкин)	• <i>Tanrı'nın lütfu, hikmeti</i>: Birinin ya da bir şeyin faydalı özelliği ➤ Zavallı öksüze yatacak yer sağlamaları ve şefkat göstermeleri olayını Tanrı'nın bir lütfu olarak gördüler.
• <i>Божья душа</i>: православный, христианин. (Fyodorov, s. 220) ➤ Отец Герасим очень тихо просил:- Господин полковник, пустите меня...Человек умирает... поймите, <i>душа божья</i> кончается...Меня ждут там. Пожалуйста, отпустите с миром (В. Пиккуль)	• <i>Tanrı'nın ruhu</i>: Ortodoks, Hristiyan. ➤ Gerasim baba çok sessiz şekilde sordu: - albayım, beni bırakın... adam ölüyor.. Yakalayın, <i>Tanrı'nın ruhu</i> ölüyor... Beni orada bekliyorlar. Lütfen dünyayla bırakın.

• <i>Божья искра</i> = Богом данный= Дар божий= Милостью божией(Божье) талант, природный дар. (Fedosov, s.31 Kurilova, s. 386). ➤ Он богом данный художник.	• <i>Allah vergisi, Tanrı'nın lütfu</i>: yetenek, doğuştan gelen kabiliyet. ➤ Onun sanatçılığı <i>Allah vergisi</i>.
• <i>Божья кара</i>: Наказание свыше, возмездие за что-либо, которое обязательно настигнет человека. (Fyodorov, s. 292) ➤ «Всё, всё как есть создано для удовольствия жизни, так на тебе: то комар, то мошка, то рыба-надзор — чтоб не забывался человечешка, помнил о <i>каре божьей!</i>» (В. Астафьев)	• <i>Allah'ın cezası, cezalandırması</i>: insana bir şeyin karşılığı olarak eninde sonunda ulaşan, yukardan gelen ceza. ➤ Her şey ama her şey hayattan zevk almak için yaratılmıştır, kendine bir bak: sinekler, böcekler, balıklar- insanlığını unutmaması için Allah'ın cezalandırmasını hatırlattı.
• <i>Божья коровка</i>: о тихом, безобидном человеке. (Fedosov, s. 31) ➤ Он только петушится, а на деле - <i>божья коровка</i>. (T.V.)	• <i>Allah'ın dilsizi, Ağzı var dili yok</i>: sessiz, masum insanlara söylenir. ➤ Anca horozlanıyor, ama işe gelince <i>ağzı var dili yok</i>.
• <i>(Всё) В руке (руце) Божией</i>: Во власти. (Fyodorov, s. 203) ➤ Нечего беспокоиться: <i>(Всё) В руке (руце) Божией</i>:	• <i>Alın yazısı</i>: kader, her şey Allah'ın adaleti altında. ➤ Telaş edilecek bişe yok: her şey <i>alın yazısı</i>.
• <i>Воля Божия</i> = <i>воля господня</i>: По религиозным представлениям: предназначения Бога.(Fyodorov, s. 94) ➤ Будь во всем <i>воля господня!</i> Бог	• <i>Allah'ın iradesi, hikmeti</i>: Dini görüşlere göre: Allah önceden her şeyi yaratmıştır, belirlemiştir. ➤ <i>Her şeyin Tanrı'nın iradesi!</i> O

лучше нашего знает, что нам надобно. Делать нечего, Петр Андреич (Пушкин) ➤ <i>Всё в божьей воле</i>, это правда. (Чехов)	bize neyin gerekli olduğunu daha iyi biliyor. Yapacak bişey yok Pyotr Andreiç. ➤ Her şey <i>Tanrı'nın iradesi altında</i>, bu bir gerçek.
• <i>Всё Божья роса</i>: Ничто не волнует кого-либо. (Fyodorov, s.198) ➤ Митрофан, что ни говори, уникальный мужик, он из тех, кому <i>всё божья роса</i>, -вытерся и пошёл. (А. Виноградов)	• <i>Arsızın yüzüne tükürmüşler yağmur yağıyor demiş</i>: (VG, s. 1459)Hiçbir şeyin heyecanlandırmaması. ➤ Mitrofan'a ne söylersen söyle, o acayip bir insan, sadece <i>yüzüne tükürdüğü zaman çok şükür diyen</i> insanlardan farkı, yüzünü silip gitmesidir.
• <i>Глас Божий</i>: 1) Учение Христа. 2) Церковные песнопения. (Fyodorov, s. 141)	• <i>Tanrı'nın sesi</i>: 1)Hristos'un öğretisi. 2) kilise şarkıları.
• <i>Глас народа- глас божий</i>: об истинности, правильности мнения народа. (Fedosov, s. 103)	• <i>Halkın sesi, Allah'ın sesidir</i>: Halkın düşüncelerinin doğruluğu ve gerçekliğinden bahsetmek ve istişare kuralına uymak.
• <i>Закон Божий</i>: Вероисповедание как предмет преподавания в дореволюционной школе. (Fyodorov, s. 246) ➤ На экзамене <i>по закону божью</i> присутствовали архиерей, губернатор, городской голова и другие важные лица. (Вересаев)	• <i>Allah yasası, Kutsal Yasa</i>: Devrim öncesine kadarki okulda verilen din eğitimi. ➤ Sınavda <i>Allah'ın yasası</i> ile ilgili piskopos, vali ve diğer önemli kişiler ile ilgili sorular vardı.

• <i>(жить) Как птица Божия:</i> беззаботно, беспечно. (Fyodorov, s. 165) ➤ Жила она <i>как</i> настоящая <i>птица божия</i>: где день, где ночь. (Мамин-Сибиряк)	• <i>Bir kuş gibi hür yaşamak:</i> Endişelenmeden, kaygısızca ➤ <i>O kuş gibi özgür yaşıyordu:</i> nerde akşam orda sabah.
• <i>Слово Божие:</i>³⁷⁰ Христианское вероучение. (Dubrovina, s. 599)	• <i>Tanrı kelamı, sözü:</i> Hristiyan öğretisi
• <i>Страх божий(Господень):</i>³⁷¹ очень много. (Fyodorov, s. 287) жуть, ужас, кошмар. Выражает сильные отрицательные эмоции. (Dubrovina, s.637) ➤ <i>Страх божий</i> сколько мучений я вынес!	• <i>Sayısını Allah bilir, kıyamet gibi:</i> fazlası ile çok fazla. 2) <i>Tanrı korkusu:</i> güçlü olumsuz duyguları ifade eder. ➤ <i>Ne çok acı çektiğimin sayısını Allah bilir.</i>
• <i>Каждый Божий день:</i> Ежедневно. (Fyodorov, s. 194) ➤ <i>Каждый божий день</i> сюда приходит.	• <i>Allah'ın (Tanrı'nın) günü:</i> her gün ➤ <i>Allah'ın günü</i> buraya geliyor.
• <i>Ясно, как божий день:</i> совершенно ясно, очевидно. (Fedosov, s.31) ➤ <i>Ясно, как божий день</i>, что он обманывает всех.	• <i>Çok açık, gün gibi aydın, aşıkâr:</i> (SÜ, s. 153) apaçık, gün gibi ortada ➤ Onun herkesi kandırdığı <i>gün gibi</i> ortada.

³⁷⁰ İsa, "Daha doğrusu, ne mutlu *Tanrı'nın sözünü* dinleyip uygulayanlara!" dedi.

³⁷¹ Kimseyi kayırmadan, kişiyi yaptıklarına bakarak yargılayan Tanrı'yı Baba diye çağırdığınıza göre, gurbeti andıran bu dünyadaki zamanınızı Tanrı korkusunda geçirin. (Petrus'un birinci mektubu, 1. Bölüm s. 513)

БАЛААМОВ

• <i>Балаамова ослица</i>³⁷²: покорный, молчаливый человек, который неожиданно для окружающих выразил свое мнение или протест. (Molotkov, s. 298; Dubrovina, s. 70)	• <i>Balam'ın eşiği</i>(VG, s. 99), <i>protesto çekmek</i>: Uysal, sessiz biri aniden toplum içinde kendi düşüncelerini ifade eder, protesto eder.
--	--

ВАРФОЛОМЕЙ

• <i>Варфоломеевская ночь</i>³⁷³: массовое, жестокое избиение беззащитных людей. (Molotkov, s. 287)	• <i>Soykırım, katliam</i>: (ÖAS.) Savunmasız insanların toplu şekilde acımasızca katledilmesi
--	--

ВЕРА

• <i>Верой и правдой (служить)</i>: честно и долго служить кому-то. (Fedosov, s. 51) ➤ Милая моя, красавица! Ты мне еще <i>послужилъ верой и правдой!</i> (Шолохов)	• <i>Birine canla başla(sadakatle) hizmet etmek</i>. (VG, s. 110) Birine uzun bir süre dürüstlikle hizmet etmek. ➤ Benim tatlım, güzelim! Bana hala <i>canla başla hizmet ediyorsun.</i>
• <i>Выходить из веры</i>: терять доверие. (Fyodorov, s. 132) ➤ Нет, мать моя, теперь не дам ему [сыну] денег в руки- <i>вышел из веры.</i> (Лажечников)	• <i>Dinden imandan olmak</i>: İnançını kaybetmek. ➤ Hayır, anneciğim, artık ona para vermeyeceğim, ona <i>inancımı kaybettim.</i>

³⁷² İncil'deki bir efsaneye göre kain Balam'ın eşiği birden insan gibi kavgaya, dayağa karşı protesto eder. (Molotkov, s. 298 içinde D.N Uşakova, Tolkoviı Slovar' Russkogo Yazıka, cilt 2, M. 1938, s. 868)

³⁷³ Tarihi olaya göre Aziz Barthelemy Günü'nün arifesi gecesı (24 Ağustos 1572 tarihinde) Paris'te Katolikler tarafından Huguenot denilen Protestanlara karşı gerçekleştirdikleri toplu katliam.

• <i>Дать на веру кому то –что то:</i> одолжить кому-н. без законных гарантий возврата, на честное слово. (Т.В.) ➤ <i>Дать денег в долг на веру.</i>	• <i>Sözüne itimat etmek, söze pul yapıştırılmaz, doğru söz yemin istemez:</i> yazılı, kanuni bir belgeye gerek duymadan sözüne itimat ederek bir şey ödünç vermek. ➤ <i>Sözüne itimat ederek borç para vermek.</i>
• <i>На веру (принимать, брать и т. д. =Верить на слово:</i> полностью доверяя, не требуя доказательств. (Fedosov, s. 51) ➤ Не требуй доказательств, <i>прими на веру.</i>	• <i>Doğruyu kabul etmek, söze inanmak:</i> Herhangi bir kanıt istemeden tamamen güvenerek kabul etmek. ➤ Kanıta gerek yok, <i>doğruyu kabul ediyorum.</i>
• <i>Обращать в свою веру:</i> убедить кого-либо в правоте своих взглядов, сделать кого-либо своим единомышленником. (Fedosov, s. 51) ➤ Он сумел «обратить в свою веру» многих людей.	• <i>Kendi inancına çekmek:</i> Birini kendi görüşlerinin doğruluğuna ikna etmek, kendi ile aynı düşünceye sahip olmasını sağlamak. ➤ Birçok insanı <i>kendi inancına çekmeyi</i> başardı.

ВЕРИТЬ

• <i>Не верить своим ушам (или глазам):</i> чрезвычайно удивляться (чему-либо неожиданному) ➤ Григорий Иванович... рассказал все, что случилось. Лиза <i>не верила своим ушам.</i> (А. Пушкин)	• <i>Kulaklarına (gözlerine) inanamamak:</i> herhangi beklenmedik bir durum karşısında çok şaşırdığı durumlarda söylenir. ➤ Grigori İvanoviç... olan her şeyi anlattı. Liza da <i>kulaklarına inanamadı.</i>
---	---

ВЕРНЫЙ

• <i>Верный (самому) себе:</i> последовательный в проведении своих взглядов, в проявлении своего характера, привычек.. ➤ <i>Быть верным себе</i>, не изменять своим привычкам	• <i>Kendine inanma, güvenme:</i> Kendi karakterini, alışkanlıklarını, görüşlerini mantıklı bulma. ➤ <i>Kendine inan</i>, alışkanlıklarına ihanet etme.
• <i>Фома неверный</i>³⁷⁴: Человек, которого трудно, невозможно заставить поверить чему-либо. (Fyodorov, s. 339; Aşukin, s. 636)	• <i>Her şeyden şüphelenen kişi:</i> bir şeye inanmayan, inandırmaya zorlaması da mümkün olmayan kişilerden bahsederken kullanılır.

ВИНА

• <i>Вменять(ставить) в вину:</i> Считать кого-л. виновным, обвинять кого-л. в чём-л. (Kurilova, s. 82) ➤ <i>Они вменяли в вину ему о воровстве.</i>	• <i>Leke sürmek, İthamda bulunmak:</i> Birini her hangi bir konuda suçlu bulmak ➤ <i>Onu hırsızlıkla suçladılar.</i>
--	---

ВОЛК

• <i>Волк в овечьей шкуре</i>³⁷⁵: Употребляется как характеристика лицемера, скрывающего свои дурные намерения под маской добродетели.	• <i>Kuzu postuna bürünmüş kurt, melek yüzlü şeytan:</i> kötü niyetini iyilik maskesi altında saklayan ikiyüzlü kişileri tasvir ederken kullanılır.
---	---

³⁷⁴İncil ifadesidir: Apostol Foma(Tomas) İsa'nın dirildiği haberine inanmadı ve şöyle söyledi: "O'nun ellerinde çivilerin izlerini görmedikçe, çivilerin izlerine parmağımla dokunmadıkça ve elimi onun böğrüne sokmadıkça buna inanmam." (Yuhanna 20. Bölüm, s. 251)

³⁷⁵İncilde şu şekilde ifade edilmektedir: "size koyun kılığında gelen yalancı peygamberlere dikkat edin, aslında onların özünde tehlikeli kurtlar var." (aşukin, s. 107)

ВОЛШЕБСТВО

• <i>Как (словно, будто) по волшебству:</i> Словно под действием волшебника, чародея; как в сказке. (Kurilova, s. 97) ➤ <i>Словно по волшебству</i>, в мире всё изменилось.	➤ <i>Büyü yapılmış gibi:</i> masallardaki gibi büyücünün etkisi altında olmak ➤ Dünyada her şey <i>büyü yapılmış gibi</i> değişti.
• <i>Маг и волшебник:</i> всемогущий человек, делающий все легко и быстро. (Molotkov, s. 234) ➤ В своем деле он просто <i>маг и волшебник</i>. (T.V.)	• <i>Çok becerikli, on parmağında on marifet, sihirbaz gibi, işinin ehli:</i> (ÖAS, s. 130) her şeyi kolayca ve hızlıca yapabilen kişi. ➤ Kendi işinde <i>işinin ehli</i> biridir.

ВОЛЯ

• <i>Последняя воля:</i> предсмертное завещательное распоряжение. (T.V.) ➤ <i>Выразить последнюю волю.</i>	• <i>Son arzusu:</i> Ölmeden önceki vasiyetin şartı. ➤ <i>Vasiyetini vermek.</i>
---	---

ВОСКРЕСНУТЬ

• <i>Воскреснуть душой:</i> Чувствовать восстановление, прилив сил; оживляться, выздоравливать. (Fyodorov, s. 97) ➤ Он <i>воскрес всей душой</i>.	• <i>Ruhunu diriltmek:</i> gücünü toplayarak kendini iyi hissetmek, canlanmak, iyileşmek. ➤ <i>Ruhunu diriltti.</i>
• <i>Воскреснуть из мёртвых:</i> О человеке, которого считали безнадежным, погибшим, без вести пропавшим. (Fyodorov, s.97) ➤ Он <i>воскреснул из мёртвых</i>.	• <i>Kefeni yırtmak</i> (ÖAA. s. 774): ağır bir hasta ölüm tehlikesini atlatınca söylenir. ➤ <i>Kefeni yırttı;</i> gitti geri geldi.

ВСЕВИДЯЩЕЕ

• <i>Всевидающее око</i>: Промысел Божий, всеведение и всеприсутствие Господа. (Dubrovina, s. 129) ➤ Посредине набалдашника... было вырезано окруженное сиянием <i>всевидающее око</i>... (Mihelson)	• <i>Her şeyi gören göz, her yerde hazır ve nazır göz</i>: Tanrı, her şeyi bilen ve her yerde bulunan Tanrıdır. ➤ Topuzun ortası etrafı <i>gözetleyen bir göz gibi</i> kesilmişti.
---	---

ВСЕМИРНЫЙ

• <i>Всемирный потоп</i>.³⁷⁶ Сильнейшее наводнение и ветхозаветные времена, посланное Богом в наказание за грехи людей и затопившее в результате сорокадневного проливного дождя всю землю. (Dubrovina, s.131)	• <i>Bir yeri sel götürmek, Sel olup akmak</i>: eski ahit zamanlarında Allah tarafından insanları günahlarından dolayı cezalandırmak için gönderilen sel felaketi ve 40 gün boyunca sağanak yağmur şeklinde yağan yağmur tüm toprakları sular altında bırakmıştır.
---	--

ГЕЕННА

• <i>Геенна огненная</i>: одно из обозначений ада. (Fedosov, s. 96) ➤ <i>Геенна огненная</i> стала символом загробного жизни за грехи.	• <i>Cehennem ateşi</i>: cehennem'in belirtilerinden biridir. ➤ <i>Cehennem ateşi</i> ahiret hayatında günahların sembolüdür.
---	--

³⁷⁶ Allah Adem ve Havva'yı yarattıktan sonra insanlar çoğalmaya başladı. Zamanla insanlar Allah'ın onlara koyduğu kuralları unutmaya başladılar. Allah onların düşüncelerinin ve işlerinin kötülüklerle dolmaya başladığını gördü. Dünyada dindar biri vardı, Allah'a inancını koruyor ve onun kurallarını her zaman hatırlıyordu, adı Nuh'tu (Ной -Noy) Allah ona bir gün bir gemi yapmasını emretti. Gemi bittiğinde ailesi ve birçok hayvanla beraber gemiye bindiklerinde sağanak bir yağmur başladı. 40 gün boyunca sürdü. Denizlerdeki ve nehirlerdeki su kıyıları aştı ve karayı kapladı. Tüm kötü insanlar suyun altında kaldı. Yaşayanlar sadece Nuh ve onunla birlikte gemide olanlardı. Zaman geçip toprak kuruyunca Nuh gemidekilerle beraber gemiden çıktı. Allah'a onları kurtardığı için teşekkür etti. (L.L. Şevçenko, Pravoslavnaya Kul'tura. Učebnoe posobie dlya načalnıh klassov obşebrazovatel'nıh şkol, litseyev, gimnaziy. Perviy god obučeniya. Kniga pervaya., M.,2007, s. 83)

• <i>Да проглотит(пожрёт) геенна огненная</i>: Клятвенное заверение в чём-либо. (Fyodorov, s. 135) ➤ Если я скажу противное воле твоей, <i>да пожрёт меня геенна огненная</i>, - склонился почтительно Михаил. (В. Ерёменко)	• <i>And olmak</i>: yemin etmek (HA, s. 16) yemin billâh vermek, her şey üzerine yemin etmek, Allah beni kahretsin ➤ Mihail “senin gücüne karşı gelirim <i>“Allah beni kahretsin”</i> diyerek saygıyla eğildi.
---	---

• <i>В геенну огненную</i>: Вид проклятия. (Fyodorov, s. 135) Геенна- церк. “ад”- от др. еврейск. Gehinnem - название местности (Долина плача) близ Иерусалима. ➤ Мать моя сказывала, что она своего сына прокляла. По деревне ходила и кричала: «Антихрист! Убийца! <i>В геенну огненную!</i>...» (В. Славянин)	• <i>Allah belasını versin, Allah'ından bulmak, canı çıkasica: beddua etmek</i>: Bir beddua türüdür, Allah'tan cezalandırılmasını istemek. (HA, s.27). (Gehinnem, Kudüs'e yakın bir yer ismidir.) ➤ Annem oğlunu lanetlediğini söyledi. Köyde yürüdü ve “Hristiyan karşıtı! Katil! <i>Allah belanı versin!...</i>” diye bağırdı.
---	---

ГИБЕЛЬ

• <i>Быть (или находиться) на краю гибели=На краю (у края) могилы гроба</i>: подвергаться смертельной опасности. (Fedosov, s. 97) ➤ Он несколько раз находится <i>на краю гибели</i> и всякий раз спасается неожиданным образом (Л. Н. Толстой)	• <i>Ölümün eşiğinde olmak, ölümle burun buruna gelmek</i>: ölümcül bir tehlikeye maruz kalmak. ➤ O kaç kezdir <i>ölümün eşiğine geliyor</i> ve her seferinde de beklenmedik şekilde kurtuluyor.
--	---

ГЛАЗ

• <i>Дурной глаз=Худой глаз:</i> по суеверным представлениям: взгляд человека, причиняющий вред, приносящий несчастье, сглаз. (Fyodorov, s. 136): ➤ [Фимушка] смертельно боялась духовных лиц: у них, по её приметам, <i>глаз был дурной</i>. (Тургенев)	• <i>Kem göz, nazar, göz değmek, göze gelmek:</i> batıl inanca göre, insana zarar, mutsuzluk getiren nazar eden kötü gözdür, nazara gelmek, anlamındadır. ➤ Fimuşka ruhlardan ölesiye korkuyordu: ona göre o <i>göze gelmişti</i>.
• <i>Закрывать глаза:</i> : 1)умереть; 2)Находиться рядом с умирающим в последние минуты его жизни. (чаще о близком, родном человеке). (Fyodorov, s. 247) ➤ Этой ночью <i>старик закрыл глаза</i>.	• 1)<i>Gözleri kapanmak: ölmek (ÖAA, s. 683)</i> 2) <i>Hayatının son anlarında, ölünün yanında olmak</i> (genellikle yakın dostu olan kişilerden bahsedilir) ➤ Bu gece yaşlı adam <i>gözlerini kapattı</i>.

ГЛАС

• <i>Глас вопиющего в пустыне</i>³⁷⁷: Употребляется в значении: напрасный призыв к чему-нибудь, остающийся без внимания, без ответа. (Aşukin, s.141)	• <i>Çölden gelen bir aksiseda, sahralardan gelen bir ses.</i> (VG, s.157), <i>Kulak asılmayan, havaya giden, dikkate alınmayan söz</i> (ÖAS, s. 58)
---	--

ГОСПОДЬ

• <i>Господи боже мой/ Господи, твоя воля:</i> Эмоциональное восклицание, выражает изумление, испуг, досаду и т.п. (Kurilova, s. 166) ➤ "<i>Господи боже мой!</i> Вишь какие новости! Что из этого будет?" (Пушкин)	• <i>Aman Allah'ım!:</i> duygusal bir haykırış, şaşkınlık, korku, hayal kırıklığı vb. gibi duyguları ifade eder. ➤ "<i>Aman Allah'ım!</i> Bak şu haberlere! Bundan sonra ne olacak?"
--	---

³⁷⁷ *Çölde yükselen ses*, "Rabbin yolunu hazırlayın, geçeceği patikaları düzleyin" diyor. (Matta İncili 3.bölüm, s. 8)

• <i>Господи владыко:</i> Выражение сильного удивления, неудовольствия. ➤ <i>"Господи владыко! ничего кушать не изволит! Что скажет барыня, коли дитя занеможет?"</i> (Пушкин)	• <i>Allah Allah:</i> güçlü bir şaşkınlık, memnuniyetsizlik, hayret ifadesidir. ➤ <i>Allah Allah!</i> Hiçbir şey yemeye izin vermiyor!, şayet çocuk hasta düşerse hanımefendi ne diyecek?
• <i>Господь миловал:</i> bkz. Бог миловал. • <i>Господь мне судья:</i> bkz. Бог мне судья. • <i>Господь не выдаст, свинья не съест:</i> bkz. Бог не выдаст, свинья не съест. • <i>Господь прибрал:</i> bkz. Бог прибрал. • <i>Господь с тобой:</i> bkz. Бог с тобой. • <i>Господь</i> <его> <i>знает:</i> bkz. Бог знает • <i>Господь занёс:</i> bkz. Бог занёс	
• <i>Господь позовёт:</i> По религиозным представлениям: смерть человека-переход в загробную жизнь по воле Бога. (Fyodorov, s. 159) ➤ -Завещание-то духовное-то написал? -Нет! -Пора. Напиши! Вдруг — <i>господь позовёт</i> (М. Горький)	• <i>Öbür dünyayı boylamak, Allah yanına çağırdı, Ölümün ne zaman geleceği belli olmaz.:</i> Dini inanışlara göre, insanın ölümü Allah'ın iradesine bağlıdır. ➤ -Vasiyetnamenı yazdın mı? – hayır! – hadi yaz o zaman! <i>Ölümün ne zaman geleceği belli olmaz.</i>

• <i>Господь посетил</i>: По суеверным представлениям: то, что случилось с кем-либо (удача, беда, несчастье и т.п.)- проявление воли Бога. (Fyodorov, s. 159) ➤ Дед, распахнув дверь в комнату, сирым голосом сказал: Ну, мать, <i>посетил нас господь</i>, - горим! (М. Горький)	• Batıl inançlara göre başarı, bela, mutsuzluk vb. gibi durumlar Allah'ın iradesinin tezahürüdür. ➤ Dedem kapıyı ardına kadar açarak –kısık bir sesle “hey, analık! <i>Tanrı yüzümüze baktı</i>, ev yanıyor!“
• <i>Наказание господне</i>: О том кто доставляет неприятности. (Fyodorov, s. 13) ➤ -И что это за ребёнок, <i>наказание господне</i>! Чем мне кормить-то вас теперь? (К. Панков)	• <i>Allah'ın cezası, belası</i>: üzüntüye sebep olan insanlardan bahsederken kullanılır. ➤ Bu bebek de nerden çıktı, <i>Allah'ın belası</i>! Ben sizi şimdi neyle doyuracağım?
• <i>Господи помилуй</i>: Выражение удивления, страха, несогласия. (Ojegov, s.141)	• <i>Allah yazdıysa bozsun</i>: şaşkınlık, korku, uyuşmazlık ifadesidir.
• <i>Пронеси Господи</i>=bkz. <i>Не дай Бог</i>	
• <i>Прости Господи (Бог)</i>: Выражает извинение за резкость сказанного. (Kurilova, s. 166) ➤ Куска хлеба вас не лишают... Чего же вам, <i>прости бог</i>, надо? (Шолохов)	• <i>Allah affetsin</i>: Kaba bir söylem için özür ifadesidir. ➤ Bir dilim ekmekten bile mahrum değilsiniz... <i>Allah sizi affetsin</i>, size daha ne lazım?

• <i>Пути Господни неисповедимы:</i> Не поддаётся уяснению, непостижимо для ума то, что может произойти или случилось с кем-либо. (Fyodorov, s. 170) ➤ <i>Пути господни неисповедимы</i>, - говорил он. -Однако пути эти всегда истинны и справедливы (Р. Уоррен.)	• <i>Tanrı'nın yolu anlaşılmaz:</i> Birine ne olduğu ya da olabileceğine akıl sır ermez, açıklanamaz, geleceğine yön vermek, tahmin etmek, onu önceden görmek mümkün değildir. ➤ <i>Tanrı'nın yolu anlaşılmaz</i>, fakat bütün bu yollar her zaman gerçektir, adaletlidir.
• <i>Упокой Господи душу:</i> Пожелание посмертного упокоения души. (Kurilova, s. 166) ➤ Они сказали её мужа: "<i>Упокой Господи душу</i>"	• <i>Allah rahmet eylesin, toprağı bol olsun: ruhunu şad etmek:</i> ölen kişiyi iyi dilekle anmak, arkasından rahmet dilemek. (HA, s.124) ➤ Kadının kocasına "<i>Allah rahmet eylesin</i>" dediler.
• <i>Чем Господь послал: bkz. Чем Бог послал.</i>	

ГРЕХ

• <i>Бежать от греха:</i> избавляться, освобождаться от чего-либо неприятного, опасного. (Fyodorov, s. 25) ➤ - Дайте <i>от грехов бежать!</i> (М. Горький)	• <i>Günahtan kaçmak, Azrail'in elinden kurtulmak:</i> Hoş olmayan, tehlikeli bir durumdan kurtulmak. ➤ Hadi, <i>günahtan kaçalım!</i>
• <i>Брать(принимать) грех на душу:</i> нести ответственность за плохие поступки, действия. (Fedosov, s. 36) ➤ - <i>Грех на душу берешь!</i> - Демка подмигивал в толпу, выжимая у баб и казаков улыбки. (Шолохов)	• <i>Günaha girmek: (ÖAS, s.11)</i>Kötü davranışın ya da hareketin sorumluluğunu üstüne almak ➤ Kadınlarla Kazaklar gülmeye başladığında Демка kalabalığa döndü – <i>Günaha giriyorsun!</i> dedi.

• <i>Брать грех на совесть</i>: Принимать на себя какое-либо моральное обязательство, ответственность. (Fyodorov, s. 45) ➤ -Зачем же мне <i>брать грех на совесть</i>.	• <i>Günahı boynuna (üzerine) almak</i>: ahlaki bir sorumluluğu üzerine almak. ➤ Neden <i>günahı üzerime alayım</i>?
• <i>Грехи наши тяжкие</i>: выражение сожаления по поводу чего-либо. (Fedosov, s. 122) Выражение сетования на кого-либо, досады по поводу чего-либо неприятного. (Fyodorov, s. 163) ➤ Она сказала "<i>Грехи наши тяжкие</i>."	• <i>Günahı ağır olmak</i>: Herhangi bir sebep yüzünden üzüntü ifadesi. Hoş olmayan bir şey yüzünden birine teessüfte bulunma, yakınma ifadesi. ➤ "<i>Günahımız ağır</i>" dedi.
• <i>Грешный человек</i>: Выражение признания своей слабости, неправоты, ошибки и т.п. (Fyodorov, s.364) ➤ Я принимаю, что <i>грешный человек</i>.	• <i>Hatası çok olan insan, günahkâr</i>: kendi zayıflığını, yanlışlarının, hatalarının farkında olma, pişman olma. ➤ <i>Günahkâr</i> olduğumu kabul ediyorum.
• <i>Довести до греха</i>: Чрезмерно рассердить, разозлить кого-либо. (Fyodorov, s. 206) ➤ Наш председатель Совета <i>ввел меня в этот грех</i>, крести его мать! (Шолохов)	• <i>Günaha sokmak</i>: Birini çok sinirlendirmek, kızdırmak, kötü davranış yapacak duruma getirmek ➤ Bizim birliğin başkanı beni <i>günaha soktu</i>, ona istavroz çıkar.

• <i>Долго ли (далеко ли) до греха (до беды):</i> Легко может случиться что-л. неприятное, плохое. (Kurilova, s. 171) ➤ <i>Долго ли до греха ?</i> спросила она.	• <i>Kaza olması işten bile değil, felaketin gelmesi an meselesi</i>(VG, s. 329): hoş olmayan, kötü şeyler kolayca olabilir. ➤ <i>Felaketin gelmesi an meselesi mi?</i> diye sordu.
• <i>Дурен(страшен) как смертный грех:</i> Очень некрасив, необразен/проступок, грех, который невозможно искупить. (Fedosov, s. 482)	• <i>Yüzünün nuru kaçmış, bir ölü kadar korkunç</i>(VG, s. 268): Çok çirkin; kefareti ödenmesi mümkün olmayan davranış, günah.
• <i>Есть<такой> грех:</i> Следует признать, что это действительно водится за кем-л. (Kurilova, s. 170) ➤ Её муж сказал: "хорошо, да <i>есть такой грех.</i>"	• <i>Oldu işte, öyle bir hata oldu itiraf ediyorum</i>(VG, s. 268:) Bir şeyin gerçekten var olduğunu kabullenmek. ➤ Kadının kocası “ <i>öyle bir hata oldu itiraf ediyorum</i>” dedi.
• <i>Как на грех:</i> Как нарочно, как назло, к несчастью. (Molotkov, s. 120) ➤ Работа, <i>как на грех</i>, не ладилась	• <i>Aksi şeytan, aksiliğe bak!, aksi gibi, işin tersliğine bak:</i> maalesef, tersliğe bak. ➤ <i>Aksiliğe bak ki işler düzelmedi.</i>
• <i>На грех мастера нет:</i> с каждым может случиться беда, неприятность, несчастье, каждый может совершить проступок. (Fedosov, s. 122) ➤ “Что прикажешь делать? <i>На грех мастера нет</i>”. (Пушкин)	• <i>İnsan beşer, kuldur (bazen) şaşar, hatasız kul olmaz:</i> her insanın başına felaketler, şanssızlıklar ve türlü olumsuzluklar gelebilir, her insan hata yapabilir. ➤ Ne yapmamı emrediyorsun? <i>İnsan beşer, kuldur şaşar.</i>

• <i>Не оберешься греха</i>: о том, из-за кого можно получить неприятности. (Fedosov, s. 332)	• <i>Tatsızlık çıkarmak</i>: birinin hoşagitmeyen, can sıkıcı, gergin bir duruma sebep olması
• <i>Носить грех на душе</i>: Чувствовать вину за что-либо. (Fyodorov, s. 40) ➤ <i>Не носи греха на душе.</i>	• <i>Günahını çekmek, cezasını çekmek</i>: yaptığı bir şey yüzünden kendini suçlu hissetmek ➤ <i>Günah çekme.</i>
• <i>От греха (подальше)</i>: воизбежание беды, неприятности. (Ojegov, s.144) ➤ -Пойдемте, пойдемте <i>от греха!</i> (Шолохов)	• <i>Bir tatsızlık olmasın diye</i>: Hoşnutsuzluk, belalardan kaçınmak ➤ Hadi gidelim, <i>bir tatsızlık olmasın diye</i> gidelim!
• <i>Отпускать грехи</i>: прощать грехи исповедующимся. (Fyodorov, s. 70) ➤ Они <i>отпустили грех</i> в церкви.	• <i>Günah çıkartmak</i>: günahlarının bağışlanmasını istemek. ➤ Onlar kilisede <i>günah çıkarttılar</i>.
• <i>Первородный грех</i>: Первоначально грехопадение Адама и Евы в библейском сказании. (Fedosov, s. 361)	• <i>Doğuştan gelen günah, asli günah</i>: İncil'deki ifadeye göre Âdem ve Havva'nın işlediği günah.
• <i>С грехом пополам</i>: С большим трудом, еле-еле, кое-как./ Нечестно, обманным путем, неблагоприятным способом. (Fyodorov, s. 127) ➤ Он объясняет событие по-русски <i>с грехом пополам</i>.	• <i>Yarım yamalak, zar zor, zor bela, zorla, ite kaka</i>: dürüst olmayan, aldatıcı yolla, yakışsız tarzda. ➤ Olayları Rusça olarak <i>zar zor</i> açıklıyor.

• <i>Смертный грех</i>³⁷⁸: Тяжкое преступление; непростительный проступок. (Kurilova, s. 170)	• <i>Ölümcul günah</i>: ağır suç, affedilemez davranış.
--	---

• <i>Чего(что, нечего) <u> греха таить</i>: Незачем скрывать что-л. (Kurilova, s. 171) ➤ <i>Нечего греха таить</i>, вчера вы совершили большую ошибку. (T.V.)	• <i>Yukarıda Allah var, söziin doğrusu, başımızın üzerinde Allah var</i>: doğrusunu söylemek gerek. ➤ <i>Yukarıda Allah var ya</i>, dün büyük bir yanlış yaptınız.
--	--

ГРОБ

• <i>(Идти) за гробом</i>: провожать покойника до кладбища. (Fedosov, s. 123) ➤ Крестьяне <i>шли за гробом</i>, провожали покойника.	• <i>Toprağa vermek</i>: cenaze törenine katılmak, ölüyü gömmek. ➤ Köylüler <i>cenazenin ardından gidiyor</i>, merhumu son yolculuğuna uğurluyorlardı.
---	---

• <i>Близок к гробу</i>: близок к смерти. (Fedosov, s. 123) ➤ Он находится <i>близок к гробу</i>.	• <i>Ölümü yakın olmak</i> ➤ <i>Onun ölümü yakın</i>.
--	--

• <i>Быть на краю гроба, стоять одной ногой в гробу, одна нога в гробу</i>: быть близким к смерти. (Fedosov, s. 123) ➤ Видно тебе не довольно, что я, благодаря тебя, ранен и целый месяц был на краю гроба... (Пушкин)	• <i>Ölümün eşiğinde olmak, Bir ayağı çukurda olmak</i>: ölüme yakın olmak, ölüme yaklaşmak ➤ Senin yüzünden yaralanmam ve bir ay <i>ölümün eşiğinde</i> yatmam az geldi galiba!
--	---

³⁷⁸ Dinde ölümcul günah kefateri ödenen bir günah değildir, o öbür dünyada ebedi bir azaba dönüşür. Skolastik düşüncede ölümcul günahlar yedi tanedir. Eski rus baskılarında yedi ölümcul günah şunlardır: kıskançlık, cimrilik, zina, gurur, aç gözlülük, öfke, tembellik. (Aşukin, s. 566)

➤ Ты не дури, Андрей! Человек одной ногой в могиле, а ты.. (Шолохов)	➤ Aptal olma, Andrey! Adamın bir ayağı çukurda, sen ne düşünüyorsun...
• В гроб вогнать (или вколотить, свести и т. п.): довести до смерти. (Fedosov, s. 123) ➤ Каторжный труд на заводе многих рабочих вогнал в гроб. (T.V.)	• Tahtalıköyü boylatmak, öbür dünyayı boylatmak; birinin başını yemek (VG, s. 270): birini ölüme götürmek ➤ Fabrikadaki bu ağır işler işçilere tahtalıköyü boylattı.
• В гробу видеть<в белых тапочках>: Относиться с полным пренебрежением к кому-л., чему-л. (Kurilova, s. 172)	• Kendini dev aynasında görmek: Birine ya da bir şeye hor gözle bakmak, aşağılamak.
• Перевернулся бы в гробу: Пришёл бы в ужас, негодование, если бы видел, узнал что-л.(об умершем). (Kurilova, s. 172) ➤ -Я вам скажу только одно: я знал и вашего, и мужа вашего отцов; если бы они увидели, что делают их детки, они в гробу бы перевернулись. (Гарин-Михайловский)	• Mezarında ters dönerdi, kemikleri sızlardı: (ÖAS, s.193)eğer o bunu görseydi, öğrenseydi huzursuz olurdu, rahatsız olurdu. ➤ Size sadece bir şey söyleyeceğim: ben hem sizin hem de eşinizin babasını tanırdım, eğer onlar çocuklarının ne yaptığını görselerdi, kemikleri sızlardı/mezarlarında ters dönerlerdi.

• <i>Вколотить в гроб:</i> Жестоким обращением довести кого-либо до смерти. (Fyodorov, s. 84) ➤ Всё же в конце концов вас заколотят в гроб и бросят в яму. (Чехов)	• <i>Mezara sokmak, tıkmak:</i> acımasızca bir davranışla birinin ölümüne sebep olmak ➤ Sonunda sizi çukura atacaklar ve <i>mezara tıkayacaklar.</i>
• <i>Гроб с музыкой:</i> Конец, гибель, полный крах. (Kurilova, s. 171) ➤ Без денег нам <i>гроб с музыкой.</i>	• <i>İşe yaramaz, gereksiz şey (ÖAS, s. 60)</i> Son, ölüm, iflas durumu, ➤ Parasızlık <i>işe yaramaz.</i>
• <i>Гробовое молчание/ Гробовое тишина:</i> Очень тихо. ➤ В зале наступила <i>гробовая тишина.</i> (T.V.)	• <i>Ölüm sessizliği, ölü evine dönmek:</i> (HA, s.108) ortam çok sessiz olduğunda kullanılır. ➤ Salonda bir anda <i>ölüm sessizliği</i> oldu.
• <i>Двери гроба отворились:</i> пришла, наступила смерть. (Fyodorov, s. 178) ➤ Мужу и жене <i>отворились двери гроба</i> в самом времени.	• <i>Ölüm kapısını çaldı:</i> ölüm zamanı geldiğinde kullanılır. ➤ Karı kocanın <i>ölüm kapılarını aynı zamanda çaldı.</i>
• <i>До гроба:</i> До конца жизни. (Kurilova, s. 172) ➤ Ты женатый?- Нет. А вот на твою семью посмотрел - теперь <i>до гроба</i> не женюсь. (Шолохов)	• <i>Ölünceye kadar, mezara kadar:</i> hayatının sonuna kadar ➤ Evli misin?- Hayır. Ama senin ailene baktım da- <i>ölene kadar</i> evlenmem artık
• <i>До гробовой доски:</i> bkz. <i>До гроба</i>	

• <i>За гробом:</i> после смерти, в потустороннем мире. (Kurilova, s. 172) ➤ Ужель <i>за гробом</i>. Ни жизни, ни награды нет! (Кольцов)	• <i>Ahir zaman, öbür dünya, ahiret:</i> Öldükten sonra, öbür dünyada. ➤ Yoksa <i>ahirette miyim?</i> Ne hayat var ne de ödül.
• <i>За дверью гроба:</i> после смерти; в загробном мире. (Fyodorov, s. 178) ➤ Свидимся с тобой <i>за дверью гроба</i>.	• <i>Öldükten sonra, öbür dünyada:</i> öldükten sonra yaşanılacağına inanılan yer, ahiret ➤ Seninle <i>öbür dünyada</i> buluşacağız.
• <i>Краше в гроб кладут:</i> Кто-л. очень плохо выглядит, имеет крайне болезненный вид. (Kurilova, s. 172) ➤ Я, когда на его положении был, тоже худел изо дня в день. А про него и говорить нечего - слабак! Хоть кади да <i>в гроб клади</i>. (Шолохов)	• <i>Bir ayağı çukurda gibi, çok hasta, kötü durumda (ÖAS, s.117) Ölmeden mezara girmek:</i> Çok kötü görünen, son derece hasta bir görüntüye sahip kişi. ➤ Onun yerinde olsaydım ben de günden güne zayıflardım. Onunla ilgili hiçbir şey diyemem- çok halsiz. <i>Bir ayağı çukurda gibi/sanki ölmeden mezara girmiş.</i>
• <i>Ложиться в гроб (в могилу):</i> Умирать. (Kurilova, s. 172) ➤ Повремени, дай <i>лечь мне в гроб</i>. (А.Пушкин)	• <i>Mezara girmek, eceli gelmek, sonu gelmek, kabre girmek:</i> ölmek. ➤ Zamanı geldiğinde, izninle <i>kabre gireyim</i>.
• <i>По гроб жизни(дней):</i> До конца жизни, до самой смерти. (Kurilova, s. 166) ➤ Я ему <i>по гроб жизни</i> обязан. (Т.V.)	• <i>Hayatının sonuna dek, ölene kadar, mezara kadar.</i> ➤ Sana <i>hayatımın sonuna kadar minnettar</i> kalacağım.

• <i>Смотреть</i> (глядеть) <i>в гроб</i>(могилу): быть близким, приближаться к смерти (о дряхлых, безнадежно больных людях). (Fedosov, s. 105) ➤ Сам <i>в могилу смотришь</i>, а других губишь. (Пушкин)	• <i>Gözü mezarda olmak, Gözü toprağa bakmak</i>: ölmek üzere olmak, ölüme yakın olmak, (özellikle hasta, umutsuzca ölümü bekleyenler için kullanılan sözdür.) ➤ <i>Gözün toprağa bakıyor</i>, ama hala başkalarını mahvediyorsun.
--	---

• <i>Хоть в гроб ложись</i>: Выражение отчаяния, бессилия, невозможности изменить, исправить что-л. (Kurilova, s. 172)/ об очень тяжелом, безвыходном положении. (Fedosov, s. 123) ➤ Ведь уж нет ничего: там голая степь, без воды, без зелени, мрак, пустыня; - что тогда будет жизнь? <i>Хоть в гроб ложись</i> (Гончаров)	• <i>Ölür müsün öldürür müsün</i> (SE, s.233) <i>Mezara gir daha iyi</i>: Bir şeyi düzeltmeye, değiştirmeye imkân yok, umutsuzluk, güçsüzlük ifadesidir./zor, içinden çıkılmaz durumlarda çaresizliği anlatmak için kullanılır. ➤ Artık hiçbir şey yok, çıplak bir step, su yok, yeşillik yok, karanlık, çöl gibi, o zaman nasıl yaşanacak? <i>Mezara gir daha iyi</i>.
---	--

ДЕМОН

• <i>Демон вселился</i>: Кто-либо неожиданно, вдруг резко изменился. (Fyodorov, s. 193) ➤ Но какой-то бес вселился в него. (Пушкин)	• <i>İçine şeytan girmek</i>: Birinin aniden, beklenmedik şekilde değişmesi. ➤ Sanki onun <i>içine şeytan girdi</i>.
--	---

ДЖИНН

• <i>Выпустить джинна из бутылки</i>: Положить начало чему-л. плохому, способствовать развитию зла. (Kurilova, s. 203)	• <i>Kötü etmek, şişeden cin çıkarmak</i>: kötü bir şeye başlangıç yapmak, kötülüğün gelişmesine yardımcı olmak.
--	--

ДНО

• <i>Выпить чашу до дна</i>³⁷⁹: Употребляется в значении: идти в чем-либо до конца, перенести все неприятности. ➤ <i>Чашу горя они испили до дна.</i>	• <i>Çok çekmek, başına gelmedik kalmamak, feleğin sillesini yemek.</i> (ÖAS, s. 197), <i>sarhoşluk fincanını sonuna kadar içmek</i> ➤ Onların <i>başına gelmedik kalmadı/feleğin sillesini yediler.</i>
--	--

ДОБРО

• <i>Вкушать от древа познания добра и зла</i>³⁸⁰: Приобретать знания, постигать смысл разнообразных явлений.	• <i>İyilik ve kötülüğü idrak ağacından yemek</i>: Bilgi edinmek, çeşitli olayların anlamına ulaşmak.
--	---

ДУХ

• <i>Во весь дух</i>: Очень быстро, что есть силы. (Kurilova, s. 224) ➤ Лошади мчались <i>во весь дух</i>. (Пушкин)	• <i>Nefes nefese, soluk soluğa, çok çabuk, var gücüyle</i>: (ÖAS, s. 34) ➤ Atlar <i>var gücüyle</i> fırladılar.
---	--

• <i>Воспрянуть духом</i>: преодолеть уныние, чувство подавленности, стать бодрым, жизнерадостным, ощутить в себе прилив энергии (Т.В.) ➤ После южного солнца я окончательно <i>воспрянул духом</i>	• <i>Cesaretlenmek, yüreklenmek, ruha güç vermek</i>: Can sıkıntısını, manevi dermansızlığını yenip, cesur, hayat dolu olmaya başlamak, kendisinde enerji patlaması hissetmek. ➤ Güney güneşinden sonra tamamen <i>cesaretlendim</i>.
---	---

³⁷⁹ İncil ifadesidir: “ cesaretini topla, ayağa kalk, Kudüs, sen ki Tanrı’nın ellerinden onun öfkesini tattın, sarhoşluk fincanını sonuna kadar içtin.” (Aşukin, s. 124)

³⁸⁰ İncilde ifade edilen bir mitolojidir. Cennette yetişen iyilik ve kötülük ağacının meyvelerinden yemek Allah tarafından Adem’e yasaklanmıştır. Ama baştan çıkaran bir yılan onun meyvelerini yiyince ölmeyeceğine Havva’yı inandırmış, hatta onu yerlerse iyiliği ve kötülüğü bilen Tanrılar gibi olacağını söylemiştir. Havva yasağı bozmuş ve bunu yapması için Adem’i tahrik etmiştir. Bu itaatsizlikten dolayı da Allah onları cennetten kovmuştur. (Aşukin, s. 99)-y.n.

• <i>Выпустить/Испустить</i> дух: Умереть. (Molotkov, s. 187) ➤ На наших руках он <i>испустил</i> дух ➤ Иисус, возгласив громким голосом, сказал: Отче! В руки твои предаю дух Мой. И сие сказав, <i>испустил</i> дух. (Лука, 23:46)	• <i>Ruhunu teslim etmek, son nefesini vermek</i>: ölmek, can vermek. ➤ Ellerimizde <i>son nefesini verdi</i>. ➤ İsa yüksek sesle, “Baba, ruhumu senin ellerine bırakıyorum!” diye seslendi. Bunu söyledikten sonra <i>son nefesini verdi</i>.
• <i>(Душа) вон</i>: умер мгновенно, внезапно скоропостижно. (Fyodorov, s. 218) ➤ Пиши, <i>душа с тебя вон!</i> (Шолохов)	• <i>Canı çıkmak, ruhunu teslim etmek, öbür dünyayı boylamak</i>: (ÖAS, s.75) Aniden, beklenmedik anda ölmek. ➤ Bir şeyler ye, yoksa <i>öleceksin</i>.
• <i>Дух тьмы=Князь тьмы=Злой дух=Вражий дух=Нечистый дух</i>: Дьявол, сатана. (Fyodorov, s. 219) ➤ В него поселился <i>дух тьмы</i>.	• <i>Kötü ruh</i>: Şeytan, iblis. ➤ İçine <i>şeytan girdi</i>.
• <i>Духовные чада</i>: Паства, прихожане (по отношению к их духовнику). (Fyodorov, s. 359) ➤ Священник занимается золотым хищничеством, соперничая со своими <i>духовными чадами</i> (Чехов)	• <i>Ruhani kişiler</i>: Papazın ruhani dairesinde oturan kimseler ➤ Papaz <i>ruhani kişilerle</i> yarışarak altın yağmacılığı ile uğraşiyor.

• <i>Загубить (свою) душу</i>: Совершить непоправимый грех; испытывать угрызения совести, сознавая преступность своего поступка. (Fyodorov, s. 242) ➤ Я чувствую себя очень плохо, <i>душу свою загубила</i>.	• <i>İçi içini yemek, günah işlemek</i>: telafisi olmayan bir günah işlemek, kendi suçunun bilincinde olarak vicdan azabı çekmek. ➤ Kendimi çok kötü hissediyorum, <i>içim içimi yedi</i>.
• <i>Как на духу</i>: откровенно, чистосердечно, ничего не утаивая. ➤ <i>Все поведай, как на духу</i>.	• <i>İçinden geldiği gibi, açık yürekli</i>: İçten, temiz kalplilikle, hiçbir şey gizlemeden. ➤ Her şeyi <i>içinden geldiği gibi</i> anlat.
• <i>Положить душу(жизнь) за кого-что</i>: пожертвовать жизнью. (T.V.) ➤ За свободу он готов был <i>положить душу</i>.	• <i>Canını ortaya koymak, canını vermek</i>: Biri ya da bir şey için hayatını harcamak ➤ Özgürlük için <i>canını ortaya koymaya</i> hazırды.
• <i>Пустить (христианскую) душу на покаяние</i>: устар. Пощадить кого-либо; не наказывать, не убить. (Fyodorov, s. 169) ➤ <i>Пустите христианскую душу на покаяние</i>, пожалуйста.	• <i>Birinin canını bağışlamak</i>: (VG, s.1170) Birine acımak, cezalandırmamak, vurmamak. ➤ Lütfen <i>onun canını bağışlayın</i>.
• <i>Святым духом</i>: Чудесным образом, неизвестно как/догадаться, сообразить или узнать из неожиданного, необычного источника. (Fedosov, s. 156) ➤ Он выздоровел <i>святым духом</i>.	• <i>Mucizevî şekilde, Kutsal Ruh tarafından</i>: mucizevî şekilde, nasıl olduğu bilinmeden. ➤ O <i>mucizevî bir şekilde</i> iyileşti.

• <i>Христианская душа</i>: православный христианин. (Fyodorov, s. 223) ➤ -Помоги, коли хочешь спасти <i>христианскую душу</i> от греха- дай денег. (Григорович)	• <i>Hiristiyan ruhu</i>: Ortodoks Hristiyan. ➤ Yardım et, şayet <i>Hiristiyan ruhunu</i> günahlardan arındırmak istiyorsan, para ver.
---	---

ДЫХАНИЕ

• <i>Дышать на ладан</i>: находиться при смерти (о человеке). (Fedosov, s. 160)	• <i>Bir ayağı çukurda olmak, yolculuğu yakın olmak, gözü toprakta olmak</i> (VG, s.634) : ölümü yakın insan.
---	---

ДЬЯВОЛ

• <i>Дьявол сидит</i>: Кто-либо лукавит, сопротивляется, не подчиняется. (Fyodorov, s. 227)	• <i>Şeytana külahı ters giydirmek</i>: kurnazlık eden, karşı gelen, boyun eğmeyen kişi.
---	--

• <i>Дьявольская сила</i>: То же, что нечистая сила. (Fyodorov, s. 239) ➤ “Тьфу ты, дьявольская сила!”	• <i>Şeytan, iblis</i>: Şeytani güç, kötü güç. ➤ Tüh, şeytan alsın seni.
---	---

• <i>Дьявол тебя (его и т.п.) поberi</i>: Чёрт тебя поberi • <i>За каким дьяволом</i> = bkz. <i>За каким Чёртом</i> • <i>Ну тебя к дьяволу</i>: bkz. <i>Ну тебя к чёрту</i>	
---	--

• <i>Продавать душу дьяволу</i>: предосуд. По суеверным представлениям: отдавать свою душу дьяволу в обмен на какие-либо блага. (Fyodorov, s. 155) ➤ Они убедили его, что он <i>продал свою душу дьяволу</i>.	• <i>Ruhunu şeytana satmak</i>: Batıl inançlara göre ruhunu bazı iyilikler karşılığında şeytana teslim etmek. ➤ <i>Ruhunu şeytana satması</i> için onu ikna ettiler.
--	---

ЖИЗНЬ

• <i>Загробная жизнь</i>: По религиозным представлениям: существование человека после смерти в потустороннем мире. (Fyodorov, s. 234) ➤ Мы спорили обо всем: об искусстве, о религии, о науке, о земной и загробной — особенно <i>о загробной жизни</i> (Тургенев)	• <i>Ahret hayatı</i>: Dini inançlara göre insanın varlığı öldükten sonra öbür dünyada devam edecektir. ➤ Her şeyi tartıştık: sanatı, dini, bilimi, bu dünyayı ve öbür dünyayı- özellikle de <i>ahret hayatını</i>.
• <i>Покончить с жизнью (с собой)</i>= <i>Сводить счёты с жизнью</i>: Совершить самоубийство. (Kurilova, s. 249) ➤ Женщина внезапно думала <i>покончить с жизнью</i>.	• <i>Canına kıymak, Hayatına son vermek</i>: Bir şeyler için hayatını feda etmek, intihar etmek. ➤ Kadın bir anda <i>canına kıymayı</i> düşündü.
• <i>Прощаться с жизнью</i>: Готовиться умереть, быть при смерти. (Kurilova, s. 249) ➤ -И не подумаешь, что минуту назад женщина <i>прощалась с жизнью</i>. (D. Калинина)	• <i>Dünyaya gözlerini kapatmak, Hayata veda etmek</i>: ölmeye hazırlanmak, ölüme yakın olmak. ➤ Şimdi sen kadının bir dakika önce <i>hayata veda ettiğini</i> düşünmüyor musun?
• <i>Уходить из жизни(уйти из жизни)</i>: Умереть. (Kurilova, s. 248) ➤ Но есть подозрение, что она не добровольно <i>ушла из жизни</i>. - Вы хотите сказать, что её убили? (Н. Никольская)	• <i>Vadesi gelmek (yetmek), Hayattan çekip gitmek</i>: ölmek. ➤ Onun kendi isteğiyle <i>ölmediğine</i> dair şüpheler var. – onu kimin öldürdüğünü söylemek ister misiniz?

• <i>Решиться (лишиться) жизни:</i> умереть, покончить с собой, быть убитым. (Kurilova, s. 247) ➤ Она кричала сердито: “Жизни решусь!”	• <i>Canı çıkmak, can çekişmek, gebermek:</i> ölmek. ➤ Sinirle “geber/canın çıksın” diye bağırdı.
---	--

ЗАБЛУДШИЙ

• <i>Заблудшая овца</i>³⁸¹ : Человек, сбившийся с правильного пути.	• <i>Yoldan çıkmış, günahkâr olmuş, yolunu sapmış kişi:</i> (ÖAS, s. 83)doğru yoldan çıkan insan
--	--

ЗАПРЕТНЫЙ

• <i>Запретный плод</i>³⁸²: О чем-либо привлекательном, желанном, но недозволенном,запрещенном. (Fedosov, s. 182)	• <i>Memnu meyva, cazip ve yasak olan şey.</i> (ÖAS, s. 87)
--	---

• <i>Запретный плод сладок:</i> То, что недозволено, запрещено или трудно достижимо и недоступно, представляется особенно привлекательным, заманчивым и желанным. (Dubrovina, s. 208)	• <i>Yasak meyve tatlı olur, (SÜ, s.41) Haram helalden tatlıdır:</i> yasak olan şey tatlı olur.
---	---

³⁸¹ İncilde bu ifade şu şekilde yer almaktadır: “koyunlarını süren bir çoban koyunlarını sayar ve bir tane koyununun eksik olduğunu görür, bunun üzerine sürüyü orada bırakır ve sürüden ayrılan yolunu şaşıran koyunu aramaya çıkar, onu bulur ve omzunda eve kadar getirir. Bundan çıkarılacak sonuç incilde yolunu şaşıran, doğru yoldan ayrılan günahkârlara yardım eder, hatta namuslu dindar kişiler olmaları için onlara zaman tanır”. (Molotkov, s. 293)

³⁸² İncil’deki iyilik ve kötülüğü idrak etme ağacıyla ilgili olan efsaneye göre bu ağacın meyvelerini yemeyi Allah, Adem ve Havva’ya yasaklamıştır. (Aşukin, s. 225)

ЗЕМЛЯ

• <i>Исчезать с лица земли</i>: Переставать существовать; умирать. (Fyodorov, s. 285) ➤ Мне и не хотелось бы <i>исчезнуть с лица земли</i>, не кончив моего большого романа (Тургенев)	• <i>Yeryüzünden uçup gitmek, bu dünyadan göç etmek</i>: ölmek. ➤ Bu büyük romanımı bitirmeden <i>dünyadan göç etmek</i> istemezdim.
• <i>Земля пухом=Мир праху</i>: в речевом этикете: доброе поминание умершего, возникшее от суеверного представления о загробной жизни. (Fyodorov, s. 262) ➤ -Прощай, наш боевой товарищ! Мы никогда не забудем тебя... Мы отомстим за твою смерть! Пусть <i>земля</i> будет тебе <i>пухом</i>. (Пигучин)	• <i>Allah rahmet eylesin, Allah cennetlik kılsın, nur içinde yatmak</i>: Ahiret hayatı ile ilgili batıl inançlardan ortaya çıkan ölüleri iyi bir şekilde anma. Ölüler anılırken kullanılan bir iyi dilek sözü. ➤ Elveda, benim savaşçı arkadaşım. Seni asla unutmayacağız... Senin öcünü alacağız. <i>Nur içinde yat</i>.
• <i>Пуп земли</i>³⁸³: Центр, средоточие самого главного, самого важного. О ком-либо или чем-либо.	• <i>Dünyanın merkezi, vazgeçilmez, bulunmaz Hint kumaşı, olmazsa olmaz</i>. (ÖAS, s.225)

³⁸³Dini inanışlara göre Kudüs'te bulunan ve kutsal yer olarak kabul edilen dünyanın merkezidir. (Molotov, s. 369 içinde Slovar' sovremennogo russkogo literaturnogo yazık, M., 1961, s. 1689)

ЗЛАТОЙ (ЗОЛОТОЙ)

• <i>Златой</i> (Золотой) <i>телец</i>³⁸⁴: выражение употребляется в значении: золото, богатство, власть золота, денег.	• <i>Altın buzağı</i>: Altın, zenginlik, para anlamında kullanılır.
--	---

ЗМИЙ

• <i>Змий-искуситель</i>³⁸⁵: выражение употребляется в значении: соблазнитель. (Aşukin, s. 234)	• <i>Ayartan, baştan çıkaran</i>: baştan çıkaran, yoldan çıkaran anlamında kullanılır.
--	--

ИГУМЕНЬЯ

• <i>Игуменья за чарочку (чарку), сестры за ковши</i>: подчиненные следуют дурному примеру своего начальник. (Fedosov, s. 197)	• <i>Balık baştan kokar, İmam osurursa cemaat....</i>: Müdürlerine bağlı olanlar onların kötü davranışlarını örnek alırlar,yani yönetenler kötü iş yaparsa , yönetilenler daha kötüsünü yapar.
--	--

ИЕРУСАЛИМ

• <i>Новый Иерусалим</i>: Счастливое и справедливое будущее общество; Царство Божье. (Dubrovina, s. 439)	• <i>Yeni Kudüs</i>: Gelecekteki mutlu, adaletli toplum, Tanrı'nın hakimiyeti.
--	--

ИЗБИЕНИЕ

• <i>Избиение младенцев</i>³⁸⁶: о массовых преследованиях, строгостях, жестокостях.	• <i>Çocukların katledilmesi</i>: Toplu katliam, acımasızlık ve baskı.
--	--

³⁸⁴Altın buzağı İncil'den gelen bir deyimdir. Altın buzağı altından yapılmıştır ve yahudiler çölde dolaşırken ona tanrı gibi yalvarıp yakarmışlardır. (Aşukin, s. 232) Altın buzağı: altınların eritilerek meydana getirilen heykel. Tevrate göre Hz. Musa Allah'tan OnEmir'i almak için Tur dağında kırk gün kalmış, İsrailoğulları onun kendilerini bıraktığını zannederek Hz. Harun'u gözle görebilecekleri bir tanrı yapmaya zorlamışlardı. Kavmin altınları toplanarak bir buzağı heykeli meydana getirilmiştir. Bu put Yahudilerce bereket idolü kabul edilir. (Cilacı, s.27)

³⁸⁵Yılanla ilgili İncil'deki bir efsane olarak karşımıza çıkmaktadır. Yılan dünyada yaşayan vahşi hayvanların en akıllısıdır, Havva'yı iyilik ve kötülük ağacının meyvesinden yemesi için tahrir etmiştir, onu kurnazlığıyla baştan çıkarmıştır, bu da Âdem ve Havva'nın cennetten kovulmasına sebep olmuştur.

ИЗДЫХАНИЕ

• <i>До последнего издыхания= До последнего дыхания: до смерти. (Fedosov, s. 199)</i> ➤ <i>Помнить вас буду до последнего издыхания. (T.V.)</i>	• <i>Son nefesine kadar: ölene kadar.</i> ➤ <i>Seni son nefesime/ölene kadar hatırlayacağım.</i>
• <i>При последнем издыхании: при смерти. (Fedosov, s. 199)</i> ➤ <i>Отца он застал при последнем издыхании. (T.V.)</i>	• <i>Son nefesinde: ölüm anında, son anında.</i> ➤ <i>O son nefesindeyken babasını buldu.</i>

ИИСУС

• <i>Притянуть к Иисусу: привлечь к ответственности. (T.V.)</i> ➤ <i>Что, батюшка! к Иисусу притянули? трясутся поджилки-то? (Салтыков-Щедрин)</i>	• <i>Hesap sormak, sorumlu tutmak.</i> ➤ <i>Ne o peder! Seni mi sorumlu tuttular? Dizlerinin bağı mı çözüldü?</i>
---	--

ИНОЧЕСТВО

• <i>Надевать/надеть иночество: постригаться в монахи. (Fyodorov, s. 8)</i> ➤ <i>Она осталась всё в жизни и надела иночество.</i>	• <i>Dünyadan elini eteğini çekmek, dünya işleriyle uğraşmamak: bu dünyanın zevklerinden vazgeçerek kendini öbür dünyaya hazırlamak, ibadetle vakit geçirmek. (HA, s.51)</i> ➤ <i>O hayatta her şeyden vazgeçti, dünyadan elini eteğini çekti.</i>
--	---

³⁸⁶Kral Hirodes Yahudilerin kralı olarak doğacak İsa'yı öldürtmek ister, onu bulmaları için yıldızbilimcileri görevlendirir. Yıldızbilimciler onu bulur ama Hirodes'e söylemezler, onlar tarafından aldatıldığını gören Hirodes öfkeye kapılır, bunun üzerine Beytlehem'de ve tüm yöresinde bulunan iki ve daha küçük yaştaki erkek çocuklarını hepsini öldürtür. (Matta, 2. bölüm, s. 7)

ИУДА

• <i>Иуда- предатель</i>³⁸⁷: изменник, лицемерный, циничный предатель. (Dubrovina, s. 262)	• <i>Fesat kumkuması, Hain Yahuda</i>: Hain, dönek, ikiyüzlü, edepsiz kişi.
• <i>Поцелуй Иуды (Иудин)</i>³⁸⁸=Иудино лобзание: Предательский поступок, лицемерно прикрытый проявлением любви, дружбы. (Dubrovina, s. 263) лицемерный, неискренний поцелуй (T.V.)	• <i>İçten pazarlıklı, iş çevirmek, fırıldak çevirmek</i>: dostça, arkadaş gibi davranıp altından gizli, arkadan iş çevirmek, ikiyüzlü davranmak

ИУДЕЙСКА

• <i>Страха ради Иудейска</i>³⁸⁹: Из-за боязни перед кем-либо; из-за угодничества, подхалмства(делать что-либо или поступать как-либо.) (Aşukin, s. 584)	• <i>Dalkavukluk etmek, yaltaklanmak, yağcılık yapmak</i>: Birinden korkusu yüzünden yağcılık yapmak.
---	---

ИСКАТЬ

• <i>Кто ищет, тот всегда найдет</i>³⁹⁰: Цели добивается тот, кто упорно и настойчиво стремится к ней.(Dubrovina, s. 322) ➤ “Кто хочет -тот добьется, <i>Кто ищет-тот всегда найдет</i>” (В. Серов)	• <i>Arayan bulur, Arayan mevlasını da bulur belasını da, sabır acıdır, meyvesi tatlıdır</i>: sabırla ve inatla amacına ulaşmaya çalışan kimse eninde sonunda ona ulaşır. ➤ Kim isterse ona ulaşır, <i>kim ararsa da onu her zaman bulur</i>.
---	--

³⁸⁷ İsa'nın öğrencilerinden biri olan(on ikinci öğrencisi) Yahuda İskariyot'un kendi öğretmenine olan ihaneti İncilde geçmektedir.

³⁸⁸ Yahuda'nın öpücüsü: Yahuda İskariyot İsa'yı ele vermek için onlarla anlaşır ve İsa'yı yok etmek için artık zaman kollamaya başlarlar. Bunun karşılığında da Yahuda'ya para vermişlerdir. Aralarındaki anlaşmayı Yahuda şu şekilde açıklar: “size işaret vereceğim, ben kimi öpersem, o İsa'dır, onu tutuklayın” der. Dosdoğru İsa'ya gidip , “Selam, Rabbi!” diyerek O'nu öptü. (Matta 26. bölüm, s. 68)

³⁸⁹ İncil'deki bir ifadeden alıntıdır: Yusuf, İsa'nın öğrencisiydi, ancak Yahudilerden korktuğu bunu saklıyordu. (Yuhanna 19. bölüm, s. 249)

³⁹⁰ Tanrıdan dileyin: Dileyin, size verilecek; arayın, bulacaksınız; kapıyı çalın, size açılacaktır. Çünkü her dileyen alır, arayan bulur, kapıyı çalana kapı açılır (Matta 7. Bölüm, s. 17)

КАИНОВ

• <i>Каинова печать</i> : Грех преступления. (Fedosov, s. 205)	• <i>Kâin'in işareti</i> : (VG, s.528) suçun günahı, suçun damgasıdır.
• <i>Каинов грех</i> ³⁹¹ : Братоубийство. (Dubrovina, s. 269)	• <i>Kâin'in günahı</i> : kardeş katli.

КАМЕНЬ

• <i>Камень преткновения</i> ³⁹² : Помеха, затруднение, на которое наталкивается кто-либо в каком деле, занятии и т.п. (Molotkov, s. 192)	• <i>Engel olmak, güçlük çıkarma, engel taşı</i> : Biri herhangi bir işte zorluklarla karşılaştığı zaman kullanılır.
• <i>Камня на камне не оставлять</i> ³⁹³ : абсолютно ничего. (Molotkov, s. 193) ➤ От вашего города камня на камне не останется. (T.V.)	• <i>Taş üstünde taş bırakmamak</i> : her şeyi mahvetmek, yok etmek. ➤ Sizin şehrinizde taş üstünde taş kalmayacak. Her şey yok olacak.

³⁹¹Kain, gaddar: Âdem ve Havva'nını oğullarından biridir, Avel de diğer oğullarıdır. (Eliade, Kuliano, a.g.y). Kain kötü ve kaba biriyken, Avel ise uysal, dürüst ve iyi niyetlidir. kardeşini öldüren kardeş katilidir. (dünyadaki ilk cinayettir.) (Aşukin, s. 273, Gültek, s. 528) Kain, çiftçilikle uğraşırken, kardeşi Avel' çobandır. Bir gün iki kardeş Tanrıya yeteneklerini gösterirler, Kain toprağın meyvelerini sunarken, Avel' de sürüsünü getirmiştir. Tanrı Avel'in yeteneğini seçer, bunun üzerine kardeşini kıskanan ve ona kin besleyen Kain bir plan hazırlar. Bir gün Avel'i tanrıya yeteneklerini gösterdikleri uzak yere çağırır, burayı seçmiştir çünkü suçunu Tanrıdan gizlemeyi umut eder. Ve kardeşini orada öldürür. (Dubrovina, s. 270) Tanrı ona kardeşinin nerde olduğunu sorduğunda da bilmediğini söyler. Bunun üzerine tanrı ona "senin kardeşinin kanı bana geliyor, artık sen lanetlisin. Diyar diyar gezip, sürgün olacaksın" der. (Şevçenko, s. 78)

³⁹²İncil'deki efsaneye göre Allah tarafından Siyon'a konulan engel taşıdır. Taş yasalara uymayanlara ya da inançsızlara atılmaktadır. Tanrı'ya inanmayanlar ve onun kurallarına uymak istemeyenler bu taşla takılıyordu. (Molotkov, s. 192) İncil'deki ifade şöyledir: taşın üzerine düşen, paramparça olacak; taş da kimin üzerine düşerse, onu ezip toz edecek. (Matta 21. bölüm, s. 54)

³⁹³İncil'den alıntıdır: Kudüs'ün yok olacağını önceden haber veren İsa ile ilgili bir efsanedir. Şu şekilde söylemiştir: "senin için öyle günler gelecek ki, düşmanların seni setlerle çevirecek, kuşatıp her yandan sıkıştıracaklar. Seni ve sen de oturan çocuklarını yere çalacak, sende taş üstünde taş bırakmayacaklar." (Luka 19. Bölüm, s. 182)

КАНУТЬ

• <i>Кануть в лету</i>³⁹⁴=<i>Кануть в вечность</i>: быть забытым, бесследно исчезнуть. (Molotkov, s. 193; T.V.) ➤ <i>Те события давно канули в Лету.</i>	• <i>Yok olmak, silinmek, tamamen unutulmak, mazi olmak</i> : (ÖAS, s.113) maziye karışmak, iz bırakmadan kaybolup gitmek. ➤ O olaylar uzun zaman önce unutuldu/mazi oldu.
--	---

КЕСАРЬ

• <i>Кесарю-кесарево, а богу-богово!</i>³⁹⁵: пусть тот, кому принадлежит право властвовать, распоряжаться, пользуется им. (Aşukin, s. 289, Fedosov, s. 214)	• <i>Sezar'ın hakkı Sezar'a, Allah'ın hakkı Allah'a</i>: İktidar, emir verme ve onu kullanma hakkı kiminse ona verilmelidir.
--	--

КЛАДБИЩЕ

• <i>Как на кладбище</i>: Об остановке мрачного молчания, о гнетущей тишине. (Fyodorov, s.299) ➤ Когда по вечерам ужинали, Лида боялась звякнуть ложкой. Жили, как на кладбище. (О. Ерëменко)	• <i>Mezarlıkta gibi, ölüm sessizliği çökmek, mezar sessizliği, put gibi</i>: Can sıkıcı bir sessizlik, suskunluk. ➤ Akşamları yemek yerlerken, Lida kaşığın tıkırtısından bile korkuyordu. <i>Ölüm sessizliği çökmüş</i> gibi yaşıyorlardı.
--	---

³⁹⁴ Mitolojide Leta yeraltı hâkimiyetinde unutilan bir nehir adıdır. Ölülerin ruhları oradan su içmişler ve geçmiş hayatları ile ilgili her şeyi unutmuşlardır. (Aşukin, s. 326)

³⁹⁵ Sezar'a vergi ödemenin Kutsal Yasa'ya uygun olup olmayacağını soran Muhibirlere İsa'nın cevabıdır. İsa dinarın üstünde yer alan Sezar'ın resmini ve imzasını onlara göstererek şöyle demiştir: Sezar'ın hakkını Sezar'a, Tanrı'nın hakkını Tanrı'ya verin (Luka 20. bölüm, s. 184)

КНИГА

• <i>Чёрная книга</i>: По суеверным представлениям: книга заклинаний, с помощью которых возможно волшебство и чародейство. (Fyodorov, s. 305) ➤ Я узнала тайные события из этой <i>чёрной книги</i>.	• <i>Kara kitap, büyü kitabı</i>: Batıl inançlara göre büyüculük ve falcılığın yapılabilmesine imkân sağlayan sihir kitabı. ➤ Gizemli olayları bu <i>kara kitaptan</i> öğrendim.
--	--

КОЛ

• <i>Сажать на кол</i>: Старинный способ казни. (Fyodorov, s. 212) ➤ Я моляюсь, на кол не сажай меня.	• <i>Kazığa vurmak, çarmiha germek</i>: Eski bir idam şeklidir. (TDK) ➤ Yalvarıyorum beni <i>çarmiha germe</i>.
---	---

КОЛОКОЛ

• <i>Лить колокола</i>³⁹⁶: Врать, распускать сплетни, лживые слухи. (Fyodorov, s. 352)	• <i>Çan çalmak, elaleme yaymak</i>: Yalan söylemek, dedikodu, yalan söylenti ortaya çıkarmak
---	---

КОСТЬ

• <i>Кость от костей и плоть от плоти</i>³⁹⁷: о кровном или идейном родстве. (Aşukin, s. 310)	• <i>Kanından canından biri olmak</i>: etiyle kemiğiyle birine candan bağlı olmak.
--	--

³⁹⁶ (От существовавшего в старину суеверного сплетни во время отливки нового колокола, чтобы он громче звучал.) Eski bir batıl inanca göre çan dökülürken daha fazla ses çıkarması için

³⁹⁷ İncil'den alıntıdır: Allah Adem'in kaburga kemiğinden kadını yani Havva'yı yarattı ve Havva 'yı görünce "o benim kanımdan canımdan biri" demiştir. (Aşukin, s. 310)

КРЕСТ

• <i>Вот те(тебе) крест!/Истинный крест!:</i> клятвенное уверение, истинный Бог. (Ojegov, s.305) ➤ Я не виновата- <i>истинный крест.</i>	• <i>Ant içmek:</i> yemin sözü. ➤ Suçlu değilim, <i>yemin ederim.</i>
• <i>Идти на крест:</i> быть готовым принять страдания, муки; идти на Голгофу.	• <i>Acısını içine gömmek, yüreğine taş basmak:</i> Acıları, ıstırapları kabul etmeye hazır olmak, Golgota'ya gitmek
• <i>Креста нет:</i> Нет совести у кого-л./ Кто-либо поступает бесчестно, бессовестно. (Fyodorov, s. 28) ➤ <i>Креста на тебе нет!</i>	• <i>Vicdansız, Allahsız:</i> Vicdanı olmayan kişilerden bahsederken kullanılır. ➤ Senin hiç <i>vicdanın yok.</i>
• <i>Крестный ход:</i> Церковное шествие с крестами, хоругвями, иконами. (Fyodorov, s. 348) ➤ Во время праздников бывает <i>Крестный ход.</i>	• <i>Dini bayrak ve haçlarla yapılan yürüyüş:</i> (VG, s. 612) ➤ Bayram zamanında <i>dini bayrak ve haçlarla yürüyüş olur.</i>
• <i>Крестное знамение:</i> Знак креста, молитвенный жест христиан. (Fyodorov, s. 265) ➤ Кузнец, поднял руку для <i>крестного знамения</i> (Гоголь)	• <i>İstavroz, haç çıkarma:</i> haç işareti, hristiyanların dua şekli. ➤ Demirci <i>haç(istavroz) çıkarmak</i> için elini kaldırdı.
• <i>Крестное целование= Целовать крест:</i> Присяга, клятва, сопровождаемая целованием креста. (Fyodorov, s. 358) ➤ В соборе вашу клятву Вы <i>целованьем крестным</i> утвердите (А. К. Толстой) ➤ <i>Целовать крест царю.</i> (T.V.)	• <i>Haç çıkarmak, Haçı öperek ant içme, Ant içmek, ölüsünü öpmek:</i> bir şey yapacağına, ya da yapmayacağına kutsal bir şeyi tanık göstererek söz vermek, .(ÖAA, s.473) ➤ Katedralde yeminizi <i>haçı öperek</i> inandırınız/pekiştiriniz. ➤ Çara <i>yemin etmek, ant içmek.</i>

• <i>На кресте (клясться):</i> Твёрдо обещать что-либо, осеняя себя крестным знамением, крестясь. (Fyodorov, s.327) ➤ Он клялся на кресте	• <i>Söz bir Allah bir: sözünden dönülmeyeceğini anlatır. (TDK)</i> Haç çıkararak, bir şey üzerine sağlam bir şekilde söz verme. ➤ O haçın üzerine yemin etti.
• <i>Не детей крестить кому с кем:</i> ничто не связывает кого-н. с кем-н., нет ничего близкого у кого-н. с кем-н. (T.V.) ➤ И слушать его не буду, мне с ним не детей крестить.	• <i>Dünya yıkılsa umrunda değil, alakası olmamak:</i> Onu hiçbir şey bağlamaz, biriyle hiçbir yakınlığı olmamak ➤ Onu dinlemeyeceğim, onunla hiçbir alakam yok.
• <i>Нести<свой> крест=У каждого свой крест:</i> Терпеливо переносить страдания, тяжёлую судьбу; исполнять тяжёлый долг. (Kurilova, s. 330); у каждого человека своя судьба, по своему тяжёлая и сложная, свои трудности. (Dubrovina, s.673) ➤ «И, неся крест Свой, Он вышел на место, называемое Лобное, по-еврейски Голгофа».	• <i>Sabır taşı olmak, kendi haçını taşımak:</i> tüm zorlukları, kaderin kötü taraflarını sabırla karşılamak; zor bir görevi yerine getirmek; Her insanını kendi kaderi vardır ve her birinin de kendine özgü zorlukları vardır. ➤ İsa çarmihını kendi taşıyıp kafatası-İbranicede Golgota-denilen yere çıktı. (Yuhanna, 19.bölüm, s.248)
• <i>Поставить крест:</i> окончательно разувериться в ком-либо, чем-либо, отказаться от кого-либо, чего-либо, перестать думать о чем-либо. (Kurilova, s. 330)	• <i>Bir şeyin üzerine kalem çekmek, umudu kesmek, ümidini kesmek: elden gitmiş gözü ile bakmak (ŞO, s.225)</i> bir şeyden el çekmek, bir şeyden ya da birinden vazgeçmek, artık onu düşünmeyi bırakmak.

➤ Она немедленно прикрикнула на себя: всё, на том <i>поставлен крест</i> . (Б. Акунин)	➤ <i>Birden vazgeçtiği, üzerine kalem çektiği</i> her şey için kendi kendine bağırdı.
--	---

• <i>С нами крёстная сила!</i> : выражение, произносившееся в момент испуга или крайнего изумления суеверными людьми. (Т.V.)	• Bir şeyden ya da birinden kurtulma isteğini ifade ederek korku anında kullanılan haykırıştır.
--	---

• <i>Тяжёлый крест</i> : О тяжёлой доле, трудной судьбе кого-либо. (Fyodorov, s. 326) ➤ У неё есть <i>тяжёлый крест</i> .	• <i>Alnının kara yazısı, bahtı kara</i> (ÖAA, s. 503): kötü talih, zor kader, kismet. ➤ <i>Onun kaderi kötü</i> .
--	---

КРОКОДИЛ

• <i>Крокодиловы слезы</i> ³⁹⁸ : Лицемерная, притворная жалость, сострадание, неискренне сожаление. (Molotkov, s. 430) ➤ Не притворяйся, не лей <i>крокодиловы слезы</i> . (Т.V.)	• <i>Timsah gözyaşları</i> : ikiyüzlü, yapmacıktan acıma, içinden acı duymama. ➤ <i>Timsah gözyaşlarını</i> yalandan dökme.
---	--

КУМИР

• <i>Творить себе кумира</i> : Превращать кого-либо или что-либо в объект восхищения, слепого поклонения. ➤ "Не сотвори себе кумира"- не поклоняйся слепо кому-либо или чему-либо. (Fyodorov, s. 302)	• <i>Kendi putunu yaratmak, bir şeye körü körüne bağlanma</i> : birini ya da birşeyi hayranlık duyduğu bir nesneye dönüştürmek, ibadet etme. ➤ "Kendi putunu yaratma, ona körü körüne bağlanma"
--	--

³⁹⁸ Bir inanışa göre timsah kendi kurbanını yerken ağlamış. Bu yüzden de yalancı, ikiyüzlü kişiler üzüldüğü zaman timsah gözyaşı döküyor denmektedir. (Molotkov, s. 430 içinde D. N. Uşakov, Tolkoviy slovar' russkogo yazıka, M., 1935, s. 1524)

КУПИНА

• <i>Неопалимая купина</i>: Икона, символизирующая представление о заступничестве Богородицы. (Fyodorov, s. 339)	• <i>Meryem anayı sembolize eden ikona</i>: sağlamlığın, bozulmazlığın ifadesidir.
--	--

ЛАЗАРЬ

• <i>Беден как Лазарь</i>³⁹⁹: О крайне бедном, нищем, жалком и больном человеке. (Dubrovina, s. 35)	• <i>Biçare</i>: Fakir, zavallı, biçare ve hasta insanlardan bahsederken kullanılır.
--	--

• <i>Воскресение Лазаря</i>⁴⁰⁰: Употребляется в значении: выздоровление после тяжелой болезни; возобновление чего-либо старого, забытого. (Aşukin, s.109)	• <i>Ölüp ölüp dirilmek, anadan (yeni) doğmuşa dönmek</i> (ÖAA, s.469), <i>ölümünden diriltmek, mezardan çıkarmak</i>: ağır bir hastalıktan, ağrı, sızı ve sıkıntılardan kurtulmak
--	--

• <i>Петь Лазаря</i>⁴⁰¹: Стараясь разжалобить, прикидываться несчастным, плакаться, жаловаться на свою судьбу. (Aşukin, s. 40; Fyodorov, s. 88)	• <i>Ağlaşmak, kendini acındırmak, derdine yанmak, Ağlayıp sızlamak</i> (ÖAS, s.196): Acıma duygusu uyandırmaya çalışmak, kendini mutsuz göstermek, sızlanmak, kendi kaderine acımak.
--	---

³⁹⁹ Lazar, zengin, bolluk içinde yaşayan bir adamın kapısının önünde, zenginin sofrasından düşen kırıntılarla karnını doyurmaya çalışan her tarafı yara içinde dilenci biridir. (Luka, 17. bölüm, s.175)

⁴⁰⁰ İncil'deki bir efsaneye göre İsa'nın yaptığı mucizelerden biri olarak karşımıza çıkar. Lazar Meryem ve Marta'nın kardeşidir, hastadır. İsa Lazar'ın ölümünden sonraki dördüncü gün onların yanına varır ve Lazar'ı diriltir. İsa yüksek sesle "Lazar, dışarı çık!" diye bağırır, bunun üzerine ölü elleri ayakları sargılarla bağlı, yüzü bezle sarılmış olarak dışarı çıkar. (Yuhanna 11. bölüm, s. 230)

⁴⁰¹ Fakir, zavallı Lazar zenginin sofrasından düşen kırıntılarla karnını doyurmaya can atarmış. Bir yandan da köpekler gelir onun yaralarını yalamış. (Luka 16. bölüm, s. 175)

ЛЕБЕДЬ

• <i>Лебединая песня</i>⁴⁰²: последнее, обычно наиболее значительное, произведение кого-либо; последнее проявление таланта, способностей и т.п. ➤ Эта роль стала для артиста <i>лебединой песней</i>	• <i>Son ve en önemli yapıtı</i>: Genellikle son ve en önemli yapıtı, yetenek ve kabiliyetlerinin son gösterimi. ➤ Bu rol oyuncunun <i>son ve en önemli oyunuydu</i>.
--	--

ЛУКАВЫЙ

• <i>От лукавого</i>⁴⁰³/<i>От дьявола</i>: лишнее, ненужное, могущее привести вред. О мыслях, поступках и т.п. (Molotkov, s. 233; Aşukin, s. 445)	• <i>Şeytandan; gereksiz ve fazladan</i>: her şey şeytandan; gereksiz, daha da fazlası zarar getirebilecek davranışlar ve düşüncelerden bahsederken kullanılır.
--	---

МАГИЯ

• <i>Белая магия</i>: По средневековым суеверным представлениям: волшебство, чародейство с помощью небесных сил. (Fyodorov, s. 363) ➤ Рукопись содержит в себе указания, относящиеся к <i>белой магии</i>, которая будто бы даёт возможность входить в общение с духами и повелевать ими (Г. Плеханов)	• <i>Beyaz büyü</i>: Orta çağdaki batıl inançlara göre ilahi güçlerin yardımıyla olan büyücülük. ➤ El yazmasında ruhlarla temasa geçmeye imkân vermiş ve onlar tarafından yönetiliyormuş gibi <i>beyaz büyüye</i> ait göstermeler var
---	--

⁴⁰² Kuğu şarkısı: Halk inancında, efsanelere göre kuğu hayatında sadece bir kez şarkı söylemiş: o da ölümünden önce ve bu şarkı da çok güzel olurmuş. (Aşukin, s. 323)

⁴⁰³ İncil'den alıntıdır: İsa şöyle demiştir: hiç ant içmeyin, ne gökyüzüne, ne yeryüzüne, ne Kudüs üzerine ne de başınız üzerine. “Evet” ininiz evet, “hayır” ınız hayır olsun. Bundan fazlası Şeytan’dandır..” (Matta 5.bölüm, s. 13)

• <i>Чёрная магия</i>: По средневековым суеверным представлениям: волшебство, чародейство с помощью адских сил; чернокнижие. (Fyodorov, s. 363) ➤ Когда он... снимал с блестящей кастрюли крышку или наливал вино, то делал это с важностью профессора чёрной магии (А. Чехов)	• <i>Kara büyü</i>: Orta çağdaki batıl inançlara göre kötü, şeytani güçlerin yardımıyla olan büyücülük; kara büyü, üfürükçülük. ➤ Kaynayan tencerenin kapağını açarken ya da şarabı dökerken, büyücüyümüş gibi büyük bir önemle yapardı.
---	---

МАФУСАИЛОВ

• <i>Мафусаилов век (жить)</i>⁴⁰⁴:очень долго.	• <i>Sittin</i>⁴⁰⁵ sene: (ÖAA, s.876) olabildiğince uzun bir süre, ömür boyu, çok uzun
---	---

МИЛОСТЬ

• <i>Яви(сделай) Божескую милость!</i>: Выражение усиленной или униженной просьбы. (Fyodorov, s. 391, Molotkov, s. 539); - сжальтесь, будьте милосердны (Т.В.) ➤ Мы все по каменной работе, все одной артели. Говорят, в губернии острог сгорел. Так мы в этом не причинны. <i>Сделайте божескую милость</i>. (Толстой)	• <i>Tanrı aşkına, Merhamet etmek, merhamete gelmek</i>: Israrlı veya aciz bir yalvarış ifadesidir. ➤ Hepimiz taş işçileriyiz, ortak bir artel⁴⁰⁶deyiz. Vilayette hapishanenin yandığını söylüyorlar. Buna biz sebep olmadık. <i>Tanrı aşkına merhamet ediniz</i>.
--	--

⁴⁰⁴ İncile göre patrik Metuşelah yaklaşık 969 yıl yaşamıştır. (Aşukin, s.347)

⁴⁰⁵ Arapçada altmış demektir.

⁴⁰⁶ Ortaklaşa çalışmak üzere kurulan birlik (VG, s. 25)

МИНОВАТЬ

• <i>Да минует меня чаша сия</i>⁴⁰⁷: Выражение это употребляется в значении: пусть не коснется меня какое-либо горе, несчастье, обойдет стороной эта беда. (Aşukin, s. 165, Dubrovina, s. 166)	• <i>Bana dokunmayan yılan bin yaşasın.</i>
---	---

МИР

• <i>На миру(на людях) и смерть красна</i>: Среди людей и смерть не страшна. (Kurilova, s. 386) ➤ Мне было легче, потому что <i>на миру и смерть красна</i>.	• <i>El ile gelen düğün bayramdır</i>: (VG, s. 715) Bir topluluk içinde yalnız bir kişinin, sırtına yüklenen sıkıntıya, başına gelen yıkıma katlanması güçtür. Ancak herkese birden gelen sıkıntı ve yıkım hafifleşir. İnsan yalnız benim başımda değil, herkes aynı sıkıntı içindedir diye teselli bulur. (ÖAA) ➤ Bu benim için zor değildi, çünkü <i>El ile gelen düğün bayramdır</i>.
---	---

• <i>Оставить мир или свет</i> : умереть. ➤ Без не приметного следа мне было бы грустно <i>мир оставить</i>. (А. Пушкин)	• <i>Dünyayı terk etmek</i>: ölmek ➤ Önemli bir eser bırakmadan <i>dünyayı terk etseydim</i> üzülürdüm.
---	--

• <i>Уходить в иной(лучший) мир</i>: Умирать. (Kurilova, s. 388) ➤ Он ушёл в <i>иной мир</i> вчера утром.	• <i>Öbür dünyayı boylamak, Ahreti boylamak</i>: ölmek. ➤ Dün sabah <i>ahreti boyladı</i>.
--	---

⁴⁰⁷ İncil’de Hz. İsa’nın hacın üstünde idamını beklerken dua esnasında onlara söylediği sözlerdir. (Aşukin, s.165) Yüzüstü yere kapanıp dua etmeye başladı. “baba” dedi, “mümkünse bu kase benden uzaklaştırılsın, yine de *benim değil senin istediğin olsun*” (Matta 26. bölüm, s. 67; Luka 22 bölüm, s. 190; Markos 14 bölüm, s. 116)

МИРО⁴⁰⁸

• <i>Каким миром мазан</i>= <i>Мазать одним миром</i>: Что представляет собой кто-либо по своим качествам, свойствам, роду занятий и т.п. (Fyodorov, s. 363)	• <i>Aynı hamurdan yapılmış olmak, mayaları bir olmak</i>: özellik, nitelik olarak birinin başka biri ile benzemesi, aynı davranışı göstermesi.
• <i>Одним миром мазаны</i>: означало одной веры/: Похожи друг на друга по характеру, по поведению, по своим качествам и т.п. (Fyodorov, s. 363) ➤ Вы с ним <i>одним миром мазаны</i>.	• <i>Aynı bostanın meyvası, birbirlerinden farkı yok</i> (ÖAS, s.178): önceleri inançları aynı olmak/ Karakter, davranış, özellik vb. konularda birbirine benzer olmak. ➤ Sizin onunla <i>birbirinizden farkınız yok</i>.

МОГИЛА

• <i>Вбивать осиновый кол в могилу</i>⁴⁰⁹: Окончательно избавляться от кого-либо или чего-либо расправляться с кем-либо или с чем-либо, уничтожать кого-либо или что-либо.	• <i>Köküne kibrit suyu dökmek, kökünü kurutmak, yok etmek</i> (VG, s.568): bir şeyden ya da birinden sonsuza dek kurtulmak, birini ya da bir şeyi yok etmek; bir daha ortaya çıkamayacak biçimde yok etmek
• <i>До (самой) могилы</i>: до самой смерти. (Fedosov, s. 290) ➤ ...век не забуду вас; <i>до могилы</i> ты один останешься в моем сердце". (Пушкин)	• <i>Mezara kadar</i>: Ölünceye kadar, ömrü oldukça ➤ Asırlarca sizi unutmayacağım, <i>mezara kadar</i> benim kalbimde tek sen kalacaksın.

⁴⁰⁸ Birçok Hristiyan ayinlerinde kullanılan kutsanmış yağ.

⁴⁰⁹ Batıl inançtan gelmektedir: büyücünün mezarına, öldükten sonra kimseye zarar vermesin diye kibrit suyu dökerlerdi. (Molotkov, s. 56)

• <i>Могила исправит</i>: о человеке, чьи привычки или упрямство уже не исправить. (Fedosov, s. 291) ➤ - Левонтий, послушай-ка ты меня! Послушай!.. Ты забыл, об чём с тобой учитель разговаривал? Забыл? Ты ведь исправился!.. -Меня, каторжанца, <i>могила исправит</i>! (В. Астафьев)	• <i>Can çıkmayınca huy çıkmaz, huy canın altındadır</i>: (VG, s.721)ne kadar uğraşırsan uğraş, birinin alışkanlıklarını ve inatçılığını düzeltemezsin/değiştiremezsin. ➤ Levonti beni dinle! Dinlesene! Öğretmenin seninle ne konuştuğunu unuttun mu? – ben, kürek mahkûmuyum, biliyorsun ki <i>Can çıkmayınca huy çıkmaz</i>.
• <i>Найти (себе) могилу</i> : погибнуть, умереть. (Fedosov, s. 291)	• <i>Kendine mezar bulmak, öleceği yeri bulmak</i>: Ölüp kalmak.
• <i>От колыбели до могилы(гроба)</i>: В течение всей жизни. (Fyodorov, s. 310) ➤ Он сделал много ошибок <i>от колыбели до могилы</i>.	• <i>Beşikten mezara kadar</i>: tüm hayatı boyunca. ➤ <i>Tüm hayatı boyunca</i> birçok yanlış yaptı.
• <i>Рыть/копать могилу</i>: готовить гибель, строить козни. (Fedosov, s. 291) ➤ Вы его <i>рыли могилу</i>? Решили убивать?	• <i>Birinin çukurunu(mezarını) kazmak</i>: ölümünü hazırlamak, birine kumpas kurmak. ➤ Onun <i>mezarını mı kazdınız</i>? Onu öldürmeye mi karar verdiniz?
• <i>Свести в могилу</i>: уморить, довести до смерти. (Fedosov, s. 291) ➤ Воспаление легких <i>свело его в могилу</i>.	• <i>Birinin ölümüne sebep olmak</i>: canı çıkmak, ölüme götürmek. ➤ Zatürre onu <i>ölümüne sebep oldu</i>.

• <i>Сойти (или уйти) в могилу:</i> умереть. (Fedosov, s. 291) ➤ Он долго болел и <i>сошел в могилу</i>.	• <i>Mezara gömülmek, mezarı boylamak, kabre konmak:</i> (VG, s.721)ölmek. ➤ Uzun zamandır hastaydı ve <i>mezarı boyladı</i>.
---	--

• <i>Стоять одной ногой в могиле=bkz. стоять одной ногой в гробу</i>	
--	--

• <i>Унести (с собой) в могилу:</i> умереть, не сказав, не сообщив чего-либо. (Fedosov, s. 291) ➤ Секреты своей жизни он <i>унес с собой в могилу</i>. (T.V.)	• <i>Mezara kadar götürmek, bir türlü gerçekleştirememek, sır olarak kalmak</i>(ÖAS, s.299): <i>gözü açık gitmek</i> (HA. s.67) bir şeyleri söyleyemeden, gerçekleştiremeden ölmek. ➤ Hayatının sırlarını <i>mezara beraberinde götürdü</i>.
--	---

МОЛИТВА

• <i>Вашими молитвами:</i> ответ на расспросы о делах, здоровье и т. п. (Fedosov, s. 293) ➤ -Как жизнь идёт? -Слава Богу; <i>вашими молитвами</i>.	• <i>Çok şükür, hamdolsun, iyilik sağlık:</i> İş, sağlık vb. ile ilgili sorulara cevap. ➤ Hayat nasıl gidiyor?- <i>çok şükür</i>.
---	--

• <i>Возносить глас (мольбу):</i> Обращаться с просьбой, мольбой к богам, царю и т.п. (Fyodorov, s. 90) ➤ Он <i>возносил мольбу</i> к царю.	• <i>Aman dilemek, merhametine sığınmak:</i> bağışlanmasını, affedilmesini istemek (HA, s.15)Tanrıya, çara vb. yalvarış, istekte bulunma. ➤ Çardan <i>aman diledi</i>.
--	---

МОНАСТЫРЬ

• <i>В чужой монастырь со своим уставом не ходят:</i> В чужом месте следует подчиняться заведённым там правилам, обычаям и т.п. (Kurilova, s. 395) ➤ Тебе, мой друг, не следовало не в свое дело соваться, <i>в чужой монастырь со своим уставом не ходят.</i> (Салтыков Щедрин)	• <i>Herkesin arşınına göre bez vermezler.</i> (VG, s. 727): Başka bir yerde oranın kurallarına, geleneklerine uymak lazımdır. ➤ Arkadaşım senin etliye sütlüye karışmaman gerek, <i>herkesin arşınına göre bez vermezler.</i>
• <i>Подводить под монастырь (под беду):</i> Ставить кого-л. в затруднительное положение, подвести под наказание. (Kurilova, s. 395) ➤ В общем ясно,-перебил его Канонников,- за то, что я тебя выручил, ты меня теперь <i>под монастырь подводишь</i>, спасибо. (А. Рыбаков)	• <i>Köşeye sıkıştırmak, içinden çıkılmaz bir duruma sokmak, başına iş açmak.</i> (ÖAS, s.205) <i>belaya sokmak:</i> Birini zor bir duruma sokmak, ceza çektirmek. ➤ Genel olarak açıkltı ki Kanunnikov onun sözünü kesti: -Anlaşıldı, seni kurtardığım için şimdi de sen beni <i>köşeye sıkıştırmaya çalışıyorsun</i>, teşekkür ederim.

МУДРЫЙ

• <i>Будьте мудры, как змии, и просты, как голуби:</i> выражение из евангелии, слова Иисуса, обращенные к апостолам: "Вот я посылаю вац, как овец среди волков: итак, будьте мудры, как змии, и просты, как голуби". (Aşukin, s. 61)	• <i>Yılan gibi akıllı, güvercin gibi saf olun:</i> İsa'nın elçilere (on ikilere) İncil'de söylediği sözlerdir: işte kurtların arasına koyunlar gibi gönderiyorum sizi yılan gibi akıllı, güvercin gibi saf olun. (Matta 10. bölüm, s. 24)
--	--

МУКА

• <i>Хожде́ние по мукам</i>⁴¹⁰: Тяжелые жизненные испытания, следующие одно за другим. ➤ Долго рассказывал свое <i>хожде́ние по мукам</i>.	• <i>Talihsizlikler zinciri, ard arda gelen felaketler</i> (ÖAS, s.306) <i>Zincirleme azap ve işkenceler</i>: ➤ Uzun zamandır yaşadığı <i>talihsizlikleri</i> anlatıyordu.
--	---

НЕБО

• <i>Гром небесный</i>: По суеверным представлениям: кара, наказание свыше. (Fyodorov, s. 164) ➤ Ни власть, ни жизнь меня не веселят; Предчувствую <i>небесный гром</i> и горе. Мне счастья нет. (Пушкин)	• <i>Tanrı'ın hiddeti</i>: Batıl inançlara göre ceza, Allah'ın cezalandırması. ➤ Ne hayat ne de iktidar beni neşelendiriyor; <i>Tanrı'nın hiddetini</i> ve acısını hissediyorum, bana mutluluk haram.
--	--

• <i>Небесная канцелярия</i>: О сверхъестественных силах, явлениях природы. (Fyodorov, s. 291)	• <i>İlahi güç</i>: İnsanüstü güç ve doğa olaylarından bahsederken kullanılır.
--	--

• <i>Манна</i>⁴¹¹ <i>Небесная</i>; <i>Манна с Неба</i>: ➤ Места здесь засушливые, а дожди вроде <i>манны небесной</i>...(Кожевников)	• <i>Tanrı'nın lütfü, nadir olay</i> (ÖAS, s.132) ➤ Burada yerler çok kuru, ama yağmur <i>Tanrı'nın bir lütfü</i>...
--	---

⁴¹⁰ Христианların inancına göre, 40 gün boyunca günahkâr ölümlerin ruhlarının ıstırap veya acılara giderler; bu süre boyunca da şeytanlar onlara işkence ederler. (Aşukin, s. 511)

⁴¹¹ (Manna).gökten düşen yemek; ırmık adamıs topraklara doğru çölden geçen Yahudilere her sabah Tanrı tarafından gönderilen yiyecektir

ОГОНЬ

• <i>Огонь неугасимый</i>.⁴¹² Необходимый атрибут ада, геенны огненной для наказания грешников. (Dubrovina, s. 453)	• <i>Sönmeyen ateş</i>: günahkârların cezalandırıldığı cehennem ateşi.
--	--

ОЛУХ

• <i>Олух царя небесного</i>: презр. Глупец, дурак, тупица, болван. (Fyodorov, s. 56) ➤ А возми-ка ты наших учителей, Александра Леонтьевна, -олухи царя небесного. Один глупее другого. (А. Толстой)	• <i>Allah'ın aptalı, mankafa, ileriye göremeyen</i> (ÖAS, s.180): aptal, budala kişiler için söylenir. ➤ Bizim öğretmenleri ele alın, Aleksandra Leontyayevna-Allah'ın aptal kulları. Hepsi de birbirinden mankafa.
--	---

ОТПУЩЕНИЕ

• <i>Козел отпущения</i>⁴¹³: Выражение употребляется в значении: человек, на которого постоянно сваливают чужую вину, несущий ответственность за других.	• <i>Günah keçisi, şamar oğlanı, tek sorumlu kişi</i>: sürekli olarak başkasının suçunu, sorumluluğunu yükledikleri kişi.
---	---

ПЕПЕЛ

• <i>Посыпать голову пеплом</i>⁴¹⁴: предаваться глубокой скорби, обычно по поводу какого-либо несчастья, тяжёлой утраты и т.п. ➤ Я вышел из дома потому что посыпал пеплом я главу,	• <i>Kafası bozulmak (kafasına küll serpme)</i>: Genellikle birinin mutsuzluğu, ağır kaybı yüzünden derin bir keder yaymak. ➤ Evden çıkıp gittim çünkü kafam bozulmuştu.
---	---

⁴¹²Eğer elin seni günaha sokarsa, onu kes. Çolak olarak yaşama kavuşman, iki el sahibi olarak sönmez ateşe, cehenneme gitmenden iyidir. (Markos, 10. Bölüm, s. 102)

⁴¹³Eski bir Yahudi geleneğine göre halkın günahlarını yaşayan bir keçiye yüklemek için tören düzenlerlerdi. Günahların çıkarıldığı gün başpapaz iki eliyle beraber canlı bir keçinin başına dokunur, tüm halkın tüm günahlarını bir keçiye yüklerdi, bundan sonra da o keçi çöle kovarlardı. Bu tören sırasında orada bulunanlar da bu sayede günahlarından arınmış sayılırlardı. (Aşukin, s. 300)

⁴¹⁴İncil'deki bir ifadeye göre Yahudilerin eski geleneklerinde kendi mutsuzluğuna ya da yakınlarının mutsuzluğuna ağlayarak başına küll veya toprak dökerler. (Aşukin, s. 347)

ПЕРСТ

• <i>Перст божий</i>⁴¹⁵/ судьбы/ свыше: Нечто таинственное, мистическое; судьба, рок, провидение, предрешённость чего-либо; знак свыше. (Dubrovina, s. 489)	• <i>Tanrı'nın eli, kader, alinyazısı:</i> bilinmeyen gizemli bir şeyler, kader, alın yazısı; bir şeyin önceden belirlenmesi,; yukarıdan bir işaret.
--	--

ПЕРУН

• <i>Метать перуны</i>⁴¹⁶: Гневаться, сердиться на кого-л.; распекать кого-л.	• <i>Perun tanrısını atmak, ipleri koparmak:</i> Birine sinirlenmek, azarlamak.
--	---

ПИТАТЬСЯ

• <i>Питаться акридами и (диким) мёдом:</i>⁴¹⁷ Недоедать, не иметь достаточного количество пищи. (Fyodorov, s. 91)	• <i>Çekirgelerle, böceklerle ve yaban balı ile beslenmek.</i> (VG, s. 11), <i>aç susuz kalmak</i> (ÖAA, s. 433) : yeterli miktarda yiyeceğe sahip olamama, az beslenmek.
• <i>Питаться манной небесной</i>⁴¹⁸: Недоедать. (Fyodorov, s. 91)существовать впроголодь. недоедая. (Aşukin, s. 344) ➤ <i>Хоть манной небесной питаться, больше нечем</i> (T.V.)	• <i>Аçlıктан yarı ölmüş olmak:</i> (VG, s. 684), <i>acından ölmek</i> (ÖAA, s.430) yeterince yememek, yarı aç yarı tok yaşamak. ➤ <i>Nerdeyse açlıktan ölecek, yiyecek bir şey yok.</i>

⁴¹⁵ Ben cinleri *Tanrı'nın eli* ile kovuyorsam, Tanrı'nın egemenliği üzerinize gelmiş demektir. (Luka 11. Bölüm, s.161)

⁴¹⁶ Perun: eski doğu Slavlarında en büyük tanrılardan biridir, gök gürültüsü tanrısıdır. Vladimir Hristiyanlığı kabul ettikten sonra ilk iş olarak Perun tanrısının putunu yıktırılmış ve nehre attırmıştır.

⁴¹⁷ İncil'deki bir efsaneye göre, çölde yaşayan vaftizci Yuhanna çekirgelerle ve yaban balı ile beslenmiştir.

⁴¹⁸ İncil'deki bir efsaneye göre bu Helva adanmış toprakların çöllerinde yürürlerken Tanrı'nın her gün gökyüzünden Yahudilere yolladığı nadir bulunan bir yiyecektir. (Aşukin,s. 344)

ПЛЕМЯ

• <i>Иудино племя</i>: Предатели, изменники. (Fyodorov, s. 93)	• <i>Yahudi toplumu</i>: дөnek, hainler için kullanılan deyimdir.
--	---

ПОГИБЕЛЬ

• <i>На погибель чью</i>: чтобы погубить кого-либо. (Fedosov, s. 376)	• <i>Canını almak, canına kıymak</i>: Birini öldürmek.
---	--

• <i>Согнуть в три погибели</i>: сильно нагнуть книзу или заставить нагнуться/принудить, заставить быть покорным, смирить строгостью. (Fedosov, s. 376) ➤ Будет бить тебя муж-привередник и свекровь <i>в три погибели гнутъ</i>. (Некрасов)	• <i>Birinin canını çıkarmak; birini kendine tabi kılmak</i>: birini razı olması için zorlamak, zar zor boyun eğdirmek. (VG, s. 1131) ➤ Karpisli bir koca döver, kaynana da <i>canını çıkarır</i>.
---	---

• <i>Согнуться в три погибели</i>: сильно согнуться, нагнуться. (Fedosov, s. 376)	• <i>İki büküm olmak, baş eğmek</i>. (VG, s.1131)
---	---

ПРАХ

• <i>Прах тебя (его и т. д.) возьми (или побери)!</i>: восклицание, выражающее возмущение, негодование. (Fedosov, s. 400) ➤ "Э, да <i>прах ее возьми</i>! Сама не маленькая, должна понимать. (Шолохов)	• <i>Dinine yandığım!</i> (VG, s.1230), <i>canına yandığım</i> (ÖAA, s.560), <i>Allah kahretsin</i>: Allah'ın belası, öfke ifade eden duygu ifadesidir. ➤ <i>E, Allah kahretsin onu!</i> Küçük değil ki ama anlamalı bunu.
--	---

ПРЕДАТЬ

• <i>Продать(предать) кого за тридцать сребреников⁴¹⁹: Предать кого-либо из корыстных соображений. (Dubrovina, s. 543)</i>	• <i>İhanetin bedeli, para için birine ihanet etmek: menfaatleri için birine ihanet etmek.</i>
• <i>Предать земле: подвергнуть погребению, похоронить.</i> ➤ Ему хотелось отдать последний долг покойнику и <i>предать</i> как можно скорее тело его земле. (Григорович)	• <i>Toprağa vermek, gömmek, defnetmek.</i> ➤ Merhumu mümkün olduğunca en kısa sürede <i>toprağa vermek</i> ve ona son görevini de yerine getirmek istiyordu.

ПРОПАДИ

• <i>Пропади оно/они/все пропадом!:</i> выражение досады или возмущения. ➤ <i>И пропади они пропадом</i>, эти самые половики, они мне и вовсе не нужны. (Л. Толстой)	• <i>Allah kahretsin, cehenneme kadar! (SÜ, s.108)</i> ➤ <i>Allah onları kahretsin</i>, onlar önemsiz bana hiç gerekleri yok.
---	--

ПРОРОК

• <i>Нет пророка в отечестве своём:</i> человека не ценят в его стране, коллективе и т. д., предпочитая авторитеты со стороны. (Fedosov, s. 415)	• <i>Kimse kendi memleketinde peygamber olmaz.⁴²⁰ (VG, s.1321), bir insana kendi ülkesinde, toplumunda değer verilmez.</i>
--	---

⁴¹⁹ İncil’de İsa’nın on iki öğrencisinden olan hain Yahuda İskariyot’un ihanetinden bahsedilir. Paskalyaya 6 gün kala öğretmeni İsa’ya ihanet etme kararı alır. Baş kahinlere giderek, “O’nu ele verirsem bana ne verirsiniz?”dedi. Otuz gümüş tartıp ona verdiler. Yahuda o andan itibaren İsa’yı ele vermek için fırsat kollamaya başladı. (Matta, 26. Bölüm, s. 65)

⁴²⁰ İncil’de Hz. İsa’nın kendi kenti Nasıra’ya döndüğünde kabul görmemesine ilişkin olarak da geçen bir sözdür. İsa şöyle dedi: “Bir peygamber, kendi memleketinden ve evinden başka yerde hor görülmez. (Matta, 13. Bölüm, s. 35) *hiçbir peygamber kendi memleketinde iyi karşılanmaz:* (Luka 4. Bölüm, s.138)

РАЙ

• <i>В райском наряде</i>⁴²¹: Нагишом, без всякой одежды. (Dubrovina, s. 125)	• <i>Anadan doğma, Cennet kıyafeti ile:</i> çıplak, kıyafetsiz.
• <i><И>рад бы в рай, да грехи не пускают:</i> И хотелось бы сделать что-либо, да невозможно. (Fedosov, s. 427) ➤ Сами виноваты, батюшка, улыбаясь, говорил Фанарин. - <i>И рад бы в рай, да грехи не пускают.</i> Ну, ну, мы знаем. (Толстой)	➤ Bir şeyleri yapmak istemek, ama yapamamak. ➤ Fanarin gülerek siz suçlusunuz dedi.- <i>bir şeyleri yapmak istiyorum, ama günahlarım izin vermiyor.</i> Evet evet biliyoruz.
• <i>Изгнание из рая:</i> Насильственное удаление кого-либо из места счастливого и комфортного существования, где можно было пользоваться различными привилегиями и благами. (Dubrovina, s. 244)	• <i>Kapı dışarı etmek, cennetten kovma:</i> farklı ayrıcalıklar ve nimetlerden faydalanabileceği, mutlu ve konforlu yaşadığı yerden birini kovma, uzaklaştırma.
• <i>На чужой спине в рай въехать:</i> Достичь цели, используя кого-либо в своих интересах. (Fyodorov, s.113) ➤ -Что ты... привязался? Спросишь, спросишь... Сам спрашивай. Язык есть? Норовите <i>на чужой спине в рай въехать.</i> (В. Сёмин)	• <i>Başkasının sırtından geçinmek:</i> Kendi çıkarları için başkasını kullanarak amaçlarına ulaşmak. ➤ Ne takıldın ona? Sor sor... Kendin sorsana, kendi ağzın yok mu? <i>Başkalarını sırtından geçinmeye çalışıyorsun.</i>

⁴²¹ Adem ilk insandır. Allah onu çamurdan yaratmıştır ve insanlığı canlandırır. Aden bahçesinden karısı Havva ile kovulmuştur. 930 yıl yaşamışlardır. Kain, Avel' ve Sif'in babasıdır. (Eliade, Kuliano, a.g.e.) Bu ifade İncil'de yer alır. Allah tarafından yaratılan Yeryüzündeki ilk insanlar olan Adem ve Havva cennet bahçesine yerleştirilmişlerdir. Hz Adem ile Havva'nın işlediği günah ve sonuçlarını çekene kadar cennette doğa ile birleşerek tam bir uyum içinde yaşadılar ve çıplaktılar: "her ikisi de çıplaktı ama utanmıyorlardı." (Dubrovina, s. 125)

• <i>Потерянный рай</i>⁴²²: Утраченные счастье и безмятежное существование. (Dubrovina, s. 522)	• <i>Kaybedilen cennet</i>: mutlu ve güzel bir hayatı kaybetme
• <i>Отправить в рай кого</i> : убить. ➤ Я сам отправил четверых прямой дорогой в рай. (А. Прокофьев)	• <i>Canını cehenneme göndermek (yollamak)</i>: öldürmek ➤ Dört kişinin canını direk <i>cehennem yoluna gönderdim</i>.
• <i>Рай земной</i>: Прекрасное место, где можно счастливо жить. (Kurilova, s. 547) ➤ Вокруг домика рай земной, зелень, живут веселые птицы. (Чехов)	• <i>Cennet gibi, yeryüzü cenneti</i>: mutlu şekilde yaşanabilecek mükemmel bir yer. ➤ Evimizin çevresi <i>cennet gibi</i>, yeşillik ve cıvıl cıvıl kuşlar yaşıyor.
• <i>Райские кущи</i>: Рай, райский сад.	• <i>Cennet bahçesi</i>.
• <i>С милым рай и в шалаше</i>: с любимым человеком везде хорошо, в любых условиях. (Fedosov, s. 289)	• <i>İki gönül bir olunca samanlık seyrân olur</i>: sevdiğin insanla hangi şartlar altında olursa olsun her yer güzeldir. (VG, s.1400)

⁴²² Tanrı Âdem ve Havva'yı Aden bahçesinin (Aden: Tevrata göre Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın dünyaya ilk defa indirildikleri yer. Neresi olduğu hakkında çeşitli rivayetler bulunduğu için mekânın kesin tespiti yapılamamıştır. Yeryüzü cennettir. İbranice "kır, adn" sözcüğü de Arapça oturulacak yer demektir. Aden bahçesi deyimini de cennet anlamında kullanılmaktadır. (Hançerlioğlu, s. 14, Cilacı, s. 13) en güzel köşesine yerleştirir, onların mutlulukları için tüm şartları sağlar, onlara mutlu ve sakin güzel bir hayat verir; ikisi beraber doğa ve yaratıcıları ile tam bir uyum içinde yaşamaktadırlar, Tanrı Adem ve Havva'ya Aden bahçesindeki her çeşit meyveden yiyebileceklerini, ancak iyilik ve kötülüğü bilme ağacından yememelerini buyurmuş, ancak yılan kılığında Havva'nın yanına gelen şeytan onu baştan çıkarmış, bu elmayı yerlerse iyi ve kötüyü bilerek gözlerinin açılacağını ve Tanrı gibi olacaklarını söylemiş. Ona inanmışlar ve yemişler Tanrı da onları cezalandırmış, lanetlemiştir. Sonuç olarak her ikisi de onlara verilen ölümsüzlük yeteneğini kaybederler ve Allah'a itaatsizlik ettikleri için *cennetten kovulurlar* ve böylece mutlu ve gölgelenmemiş bir hayata veda etmiş olurlar ve bunu sonsuza dek kaybederler ve dünyaya günahı getirirler.

➤ У них нет нечего: ни денег, ни дома, ни машины. Но они сказали своим родителям: <i>С милым рай и в шалаше.</i>	➤ Onların hiçbir şeyleri yoktu, ne para, ne ev, ne de araba, ama ailelerine “ <i>iki gönül bir olunca samanlık seyrân olur</i> ” dediler.
--	---

РОДИТЬСЯ

• <i>Родиться в сорочке(рубашке)</i>⁴²³: Быть удачливым, счастливым, везучим во всем. ➤ Он ли не в рубашке родился! Бунин.	• <i>Kadir gecesi</i>⁴²⁴ <i>doğmuş, Anası kadir gecesi doğurmuş</i>: (ÖAA, s.470) mutlu, başarılı olmak ve her şeyde şanslı yaver gitmek. ➤ O <i>kadir gecesi doğmuş olmasın!</i>
• <i>Родиться под счастливый звездой</i>= <i>Родиться в сорочке(рубашке)</i>	• <i>Yıldızı parlak olmak.</i> (ŞO, s.243)

САТАНА

• <i>Сатана бы взял</i>: Выражение возмущения, негодования, досады по поводу кого-либо или чего-либо. (Fyodorov, s. 214)	• <i>Şeytan alsın</i>: biri ya da bir şeye acıyarak öfke, hiddet ifadesidir.
• <i>Сатана в юбке</i>: О непирятной женщине, раздражающей непоседливостью, болтливостью. (Fyodorov, s. 215) ➤ Мяса ей захотелось! Ах ты анчибел [<i>черт</i>] в юбке! Приду зараз и выбью ей бубну! (Шолохов)	• <i>Dişi canavar</i>: Hoş olmayan, gevezeliği ve yerinde durmamazlığı ile sinirlendiren kadından bahsederken kullanılır. ➤ Et yemek istiyormuş! Seni <i>dişi canavar</i> seni, bir an önce eve gideyim de bak gör onun saçlarını nasıl yoluyorum.

⁴²³ Slav ve Hint Avrupa milletlerinin halk inançlarına göre eğer çocuk плодном пузыре de gömleğin içinde doğarsa bu onun mutlu bir hayat süreceği anlamına gelir. Mesela çocuğun doğumu esnasında farklı alametlere dikkat çekerler. Vukol gömleğin içinde uzun bir göbekte doğdu, doğum günü gösteriliydi ve ebesi Anna İvanovna Ştatinaya'nın düşüncesine göre çift sayılı günlerde doğan çocuğa mutlu bir geleceği olacağını gösteriyordu. (Molotkov, s. 390 içinde V.V. Vinogradov, İz istorii russkoj literaturnoj leksiki, Uçeniye zapiski MGPI, c. 56, 1948, s. 3)

⁴²⁴ Kadir gecesi: (Arapça- Türkçe) Ramazanın 27. Gecesi ki çok mutlu sayılır. (ÖAA, s.470)

СВЕТ

• <i>Выходец с того света</i> (могилы): мертвец, который, по суеверным представлениям, выходит из могилы. (Molotkov, s. 98) ➤ -Это вы, Панихидин? — спросил он глухим голосом. — Но вы ли это! Вы бледны, словно <i>выходец из могилы</i> (А.Чехов)	• <i>Mezar kaçını:</i> (VG, s.219) Batıl inançlara göre ölen kişi mezarından çıkmaktadır. ➤ O sessizce -Siz misiniz, Panihidin? diye sordu. Bu gerçekten siz misiniz? <i>Mezardan çıkmış</i> gibi solgunsunuz, betiniz benziniz atmış.
--	---

СВЯТОЙ

• <i>Во святой час:</i> Пожелание удачи, благополучия тому, кто что-либо начинает (обычно важное.) (Fyodorov, s. 360)	• <i>Bahtı açık olmak:</i> Genellikle önemli bir şeye başlarken birine başarı, mutluluk dileme.
• <i>Вот тебе святая пятница:</i> Божба, клятвенное заверение в чём-либо. (Fyodorov, s. 172) ➤ И ты не обманешь меня? — Не обману. — Побожись. — <i>Ну вот тебе святая пятница</i>, приду (Пушкин)	• <i>Yemin etmek:</i> Kutsal Cuma üzerine yemin etmek. ➤ Beni kandır mıyorsun değil mi? – hayır kandırmıyorum.- <i>yemin ederim</i>, geleceğim.
• <i>Вкушать от нищи святого Антония:</i> Голодать. (Fyodorov, s. 84)	• <i>Açlıktan ölmek, kutsal Antoniya'nın besininden tatmak:</i> acıkmak
• <i>Ради всего Святого:</i> Выражение усиленной просьбы, мольбы. (Fyodorov, s. 225) ➤ Так у вас разве есть выкройка?.. Душа моя, дайте её мне, ради всего святого (Гоголь)	• <i>Tanrı aşkına:</i> yalvarma ifadesidir. ➤ Gerçekten sen de model var mı?... Canım benim, <i>Tanrı aşkına</i> yalvarıyorum, onu bana ver.

• <i>Святая братия</i>: Монахи, иноки. (Fyodorov, s. 43)	• <i>Din kardeşleri</i>: rahipler, Ortodoks keşişleri, Din kardeşliği
• <i>Святая вода</i>: по религиозным представлениям: освящённая вода, обладающая исцеляющей силой. (Fyodorov, s.87) ➤ Священник взял <i>святую воду</i>.	• <i>Zemzem suyu</i>(<i>Müslümanlarda</i>), <i>Kutsal su</i>: dini inançlara göre şifa veren, güç veren kutsanmış su. ➤ Rahip <i>kutsal suyu</i> eline aldı.
• <i>Святая святых</i>:⁴²⁵ Самое дорогое, заветное, сокровенное. (Fyodorov, s. 225)	• <i>Kutsal yer, inziva yeri</i>: (VG, s.1505) en değerli, kutsal, gizli.
• <i>Святой дух</i>: Третье лицо троицы в христианском учении. (Fyodorov, s.219)	• <i>Kutsal ruh</i>: Hristiyan öğretilerinde üçlü birliği temsil eden 3. Kişi.
• <i>Святая душа</i>: высоконравственный, чистый и непорочный, безупречный во всех отношениях человек. (Fyodorov, s. 223)	• <i>Sütten çıkmış ak kaşık gibi olmak, Temiz kalpli</i>: Yüksek ahlaklı, temiz, kusursuz, tüm davranışlarında eksiksiz olan kişileri anlatmak için kullanılır.
• <i>Святое место</i>: То, что почитается, высоко ценится. (Fyodorov, s. 376)	• <i>Kutsal yer</i>: sayılan, çok fazla değer verilen yer.

⁴²⁵ İncilden çıkan bir sözdür. Yılda bir kez sadece başpapazlar girebildiği Kudüs tapınağının bir bölümüne denilir. (Aşukin, s. 545)

• <i>Святой отец</i>: Наименование лица духовного звания, священнослужителя (обычно в обращении). (Fyodorov, s. 65) ➤ Прости, <i>Святой отец</i>, что потревожил я Твоё уединенье и молитвы (А. К. Толстой)	• <i>Kutsal baba, aziz</i>: manevi unvana sahip kişiye verilen addır, papaz. ➤ <i>Kutsal babamız</i> senin birliğini ve dualarını rahatsız ettiğim için affet beni.
• <i>Священное писание</i>: религиозные книги. (Ojegov, s.706) ➤ <i>Священное писание</i> Ислама-Коран.	• <i>Kutsal kitap</i>: dini kitaplar. ➤ İslamın <i>kutsal kitabı</i> kurandır.
• <i>Сидеть на пище святого Антония</i>: Жить впроголодь. (Fyodorov, s. 236) ➤ <i>Старик жил на пище святого Антония.</i>	• <i>Yarı aç yarı tok yaşamak, kıt kanaat geçinmek</i>: <i>Kutsal Antoni</i>'nin yiyeceği ile yaşamak. ➤ Yaşlı adam <i>yarı aç yarı tok</i> bir şekilde yaşıyordu.
• <i>Хоть святых (вон) выноси</i>: Невозможно, невыносимо, стыдно терпеть что-либо. (Fyodorov, s. 122)	• <i>Çekilecek çile değil: Mümkün değil, çekilemez, sabredilemez. (sabredecek gücüm yok)</i>

СЕЛЕНИЕ

• <i>Горнее селение</i>=<i>Селение праведных</i>: По религиозным представлениям: рай, райская обитель. (Fyodorov, s. 229) ➤ Я уверен, моя мама отошёл в <i>селения горние</i>.	• <i>Yüce, ilahi mekân</i>: cennet. ➤ Eminim ki, benim annem <i>cennete</i> gitti.
---	---

СМЕРТЬ

• <i>Бледен(бледный) как смерть:</i> Мертвенно-бледный. (Kurilova, s. 627) ➤ <i>Я, как смерть, и тощ, и бледен.</i> (А. Пушкин)	• <i>Ölü gözü gibi:</i> solgun, sönük, ferî olmayan ➤ <i>Ölü gibi solgunum</i> ve bir deri bir kemik kaldım.
• <i>Двум(семи) смертям не бывать, а одной не миновать:</i> Неизбежное всё равно случится, рискуешь или нет. (Kurilova, s. 628) ➤ <i>Двух смертей не бывать, одной не миновать!</i> лучше умереть в поле, чем на виселице. (А. Толстой)	• <i>Korkunun ecele faydası yoktur:</i> ne kadar korksan da her şey olacağına varır, kaçamazsın. ➤ <i>Korkunun ecele faydası yoktur!</i> İdam sehпасında can vermektense toprağın üstünde ölmek daha iyidir.
• <i>На смертном одре:</i> при смерти. (Fedosov, s. 342) ➤ Этот несчастный теперь <i>на смертном одре</i>; говорят, он в чухотке (Достоевский)	• <i>Ölüm döşеğinde:</i> ölümü yakın olmak. ➤ Ne yazık ki o şu anda <i>ölüm döşеğinde</i>; vereme yakalandığını söylüyorlar.
• <i>Окончить дни свои:</i> провести остаток жизни, умереть. ➤ Тогда он сказал мне, что старик решил вернуться на родину и там <i>окончить дни свои</i> (Арсеньев)	• <i>Günü yetmek, gününü saymak:</i> ölmek, son zamanlarını geçirmek. ➤ Yaşlı adamın ülkesine dönmeye ve <i>geri kalan günlerini</i> orada geçirmeye karar verdiğini söyledi.
• <i>Отвоевывать у смерти:</i> деля все возможное, выхаживать человека, находящегося при смерти. (Fedosov, s. 348)	• <i>Ölüm döşеğinde olan birine bakmak:</i> elinden gelen her şeyi yapmak.

• <i>Отдавать последний долг:</i> прощаться с умершим, присутствуя на его похоронах; почтить память кого-н. умершего, присутствовать на чьих-н. похоронах. (Т.В.) ➤ Он был так далеко, что не смог <i>отдать последний долг</i> отцу.	• <i>Son görevini yerine getirmek:</i> cenazesinde bulunarak ölüyle vedalaşmak. ➤ O kadar uzakta oturuyordu ki, babasına <i>son görevini yerine getiremedi</i>.
• <i>Отойти в вечность= Отойти от мира:</i> умереть. (Fedosov, s.352, Molotkov, s. 305) ➤ Больше он нечего не сказал и скоро <i>отошёл в вечность</i>.	• <i>Ebediyete geçmek, sonsuzluğa gitmek:</i> ölmek. ➤ Daha fazla bir şey söyleyemeden birden <i>ebediyete geçti</i>.
• <i>Отправиться на тот свет (или к праотцам):</i> умереть. (Fedosov, s. 352) ➤ Его не могли спасти от смерти, он <i>отправился на тот свет</i>.	• <i>Öbür dünyayı boylamak, tahtalıköyü boylamak, Öbür dünyaya geç etmek:</i> ölmek. ➤ Onu ölümden kurtaramadılar, <i>öbür dünyayı boyladı</i>.
• <i>Тот свет:</i> потусторонний, загробный мир, где, по мистическим представлениям, живут после смерти. ➤ Она всегда говорит: «Терпеть надо! На <i>том свете</i> всё зачтётся!» Неужели и мы должны так жить? (О. Матюшина)	• <i>Öbür dünya, ahiret:</i> ölümden sonraki hayat. ➤ O her zaman “sabretmek lazım! <i>Öbür dünyada</i> her şey hesaba katılacak “ der.

• <i>Последний час</i>: О предсмертном состоянии человека. (Fyodorov, s. 361) ➤ Старик сказал: “<i>последний час</i> пришёл”.	• <i>Ölüm saati, ölüm anı, dünya gözüyle görmek</i> (ÖAA, s. 617): insanın ölmeden önceki anını anlatmak için kullanılır. ➤ Yaşlı adam “<i>ölüm saati geldi</i>” dedi.
• <i>Приговорить к смерти</i>: 1)приговорить к смертной казни 2)признать, что кто-либо (больной) не может выздороветь, должен умереть. (Fedosov, s. 404) ➤ Судья судил его и <i>приговорил к смерти</i>.	• <i>Ölüme mahkûm etmek/olmak</i>: idama mahkûm etmek. 2) iyileşemeyecek durumda olan hastalar için kullanılır. ➤ Hâkim onu yargıladı ve <i>ölüme mahkum etti</i>.
• <i>Проститься с жизнью (или с головой= Решиться жизни= Сандалии откинуть= Сложит кости</i>: умереть. (Fedosov, s. 415) ➤ Женщина уже решила <i>проститься с жизнью</i>, потому что она не могла больше жить с своим мужем.	• <i>Hayatla vedalaşmak, can borcunu ödemek</i>: ölmek. ➤ Kadın artık <i>hayatla vedalaşmaya</i> karar verdi, çünkü kocasıyla daha fazla yaşayamazdı.
• <i>Смертная клятва</i>: клятвенное обещание, выполнить что-либо или умереть. (Fedosov, s. 482)	• <i>Ölüm yemini</i>: bir şeyi yapacağına ant içmek ya da ölmek.
• <i>Сходить на покой</i>: умирать. (Fyodorov, s. 292) ➤ Все сверстники мои давно уж на покое, И младшие давно сошли уж на покой: Зачем один несу ярмо земное... (Вяземский)	• <i>Huzura ermek</i>: ölmek. ➤ Tüm yaşıtlarım öldü, benden küçükler de <i>huzura erdi</i>, neden ben tek başıma dünyanın boyunduruğunu taşıyorum...

• <i>Последний путь</i>: о похоронах кого-н., путь к могиле. (Т.V.) ➤ Его проводили в <i>последний путь</i>.	• <i>Son yolculuk</i>: birinin cenazesinden bahsederken kullanılır. ➤ Onu <i>son yolculuğuna</i> uğurladılar.
---	--

СОВЕСТЬ

• <i>Без зазрения совести</i>: Не испытывая чувства стыда, без стеснения. (Molotkov, s. 164) ➤ После этих моих слов начала тетка <i>без всякого зазрения</i> браниться. (Писемский)	• <i>Utanıp sıkılmadan</i>: her hangi bir utanma, sıkılma hissetmeden. (Şerbinin, s. 236) ➤ Benim sözlerimden sonra teyzem <i>utanıp sıkılmadan</i> ağız kavgasına başladı.
--	--

• <i>Для очистки совести</i>: в оправдание себя, своих поступков. (Fedosov, s. 488) ➤ Знаю, что не удастся, но <i>для очистки совести</i> попытаюсь сделать.	• <i>Vicdan rahatlığı için, kendi üzerine düşmüş olanı yapmış olmak için</i>: (VG, s. 1577) kendi davranışlarına mazeret olmak. ➤ Başaramayacağımı biliyorum ama <i>vicdanımı rahatlatmak için</i> yapmaya çalışıyorum.
---	--

• <i>На совесть</i>: добросовестно, хорошо. (Fedosov, s. 499) ➤ Воевать за Советскую власть я сызнова пойду и в колхозе буду работать <i>на совесть</i>, а в партию не могу вписываться... (Шолохов)	• <i>Adamakıllı, canla başla</i>: (Şerbinin, s.853) seve seve, iyi bir şekilde. ➤ Şu anda memleket için savaşmak gerekirse savaşırım, kolhozda <i>canla başla</i> çalışırım, ama partiye girmem.
---	---

• <i>Оставлять на совести</i>: вменять в вину кому-л., считать кого-л. морально ответственным за что-л. (Kurilova, s. 633)	• <i>Vicdanına bırakmak</i>: suçu başkasına yüklemek, birini bir şey yüzünden manevi olarak sorumlu tutmak.
--	---

• <i>По совести (жить, поступать и т. п.):</i> правильно, справедливо. (Fedosov, s. 499) ➤ Ну, скажите <i>по совести!</i> (Шолохов)	• <i>Vicdanına göre (yaşamak, hareket etmek):</i> doğru, adaletli olarak. ➤ <i>Vicdanınıza göre</i> anlatın, hadi.
• <i>По совести говоря:</i> говоря откровенно, чистосердечно. (Fedosov, s. 499) ➤ <i>По совести говоря</i>, я еще не знаю, как обращаться ему.	• <i>Elini vicdanına koyarak söylemek:</i> içten, temiz yüreklilikle söylemek. ➤ <i>Vicdanen söylemem</i> gerekirse ona nasıl davranacağımı bilmiyorum.
• <i>Свобода совести:</i> право граждан исповедовать любую религию или не исповедовать никакой религии. (Fyodorov, s. 222) ➤ У каждого человека имеет <i>свобода совести.</i>	• <i>Din ve vicdan hürriyeti:</i> vatandaş her hangi bir dine mensup olma ya da hiçbir dini kabul etmeme hakkına sahiptir. ➤ Her insan <i>din ve vicdan hürriyetine</i> sahiptir.
• <i>Со спокойной совестью:</i> совершенно спокойно, не испытывая угрызений совести или тревоги, боязни. (Fedosov, s. 499) ➤ Она хотела всё объяснить <i>со спокойной совестью.</i>	• <i>Vicdan(gönül) rahatlığıyla:</i> hiçbir vicdan azabı, endişesi, ya da korkusu duymadan tamamen rahatlıkla, gönül rahatlığıyla. ➤ Her şeyi <i>gönül rahatlığıyla</i> anlatmak istedi.
• <i>Угрызения совести:</i> беспокойное состояние из-за сознания своей вины. (SÜ, s. 138) ➤ Я решил рассказать правду, чтобы больше не мучиться <i>угрызениями совести.</i>	• <i>Vicdan azabı.</i> ➤ <i>Vicdan azabına</i> daha fazla dayanamayacağım için gerçeği söylemeye karar verdim

СОН

• <i>Вечный сон</i>=<i>Могильный сон</i>: о смерти. (Fyodorov, s. 264) ➤ Он спал вечным сном.	• <i>Ebedi istirahat, son uykü</i>: ölüm. ➤ Ebedi uykusuna daldı.
• <i>На сон грядущий</i>⁴²⁶: перед тем как лечь спать, заснуть.	• <i>Uykudan önce, yatmadan önce</i>.

СПАСЕНИЕ

• <i>Во многоглаголании (многословии) несть (нет) спасения</i>⁴²⁷: Употребляется как характеристика пустого и бесполезного многословия. (Aşukin, s. 103)	• <i>Abuk subuk konuşmak</i>: boş, düşüncesiz ve tutarsız şekilde konuşma anlamında kullanılır.
---	---

СТОЛПОТВОРЕНИЕ

• <i>Вавилонское столпотворение</i>⁴²⁸: употребляется в значении: беспорядок, бестолочь, шум, суматоха.	• <i>Kızılca kıyamet, ana baba günü, düzensizlik, kargaşa</i>: (ÖAS, HA, s. 15) kavga, karışıklık ve gürültü anlamındadır.
--	--

СУД

• <i>Божий суд</i>: 1) по религиозным представлениям: возмездие от бога за совершенный грех, преступление (Fedosov, s. 514)	• <i>Allah'ın adaleti</i>: dini inançlara göre bir suçun, ya da günahın Allah tarafından verilen karşılığı.
---	---

⁴²⁶ Yatmadan önce yani uyumadan önce dua ile ilgili kilise ifadesidir. (Molotkov, s. 446 içinde Uşakov, s. 633)

⁴²⁷ İncil'deki bir metinden ortaya çıkmıştır: dua ederken putperestler gibi boş sözler tekrarlayıp durmayın, onlar söz kalabalığıyla seslerini duyurabileceklerini sanırlar. (Matta, 6.bölüm, s. 15)

⁴²⁸ Bu ifade İncil mitolojisinden alınmıştır: Vavilon'da gökyüzüne ulaşabilmek için bir kule inşa etme çabası vermişlerdir. İnşaatçılar çalışmaya başladıklarında tanrı öfkelenmiş ve onların dillerini birbirine karıştırmış. Bu yüzden de adamlar birbirlerini anlamamaya başlamışlar ve inşaata devam edememişlerdir. (Aşukin, s. 78)

• <i>Страшный суд</i>: божий суд над всеми когда-либо жившими людьми, при наступлении "конца света" получающими по этому суду вечное блаженство или вечное наказание в аду. (Fedosov, s. 511)	• <i>Kıyamet günü</i>: korkunç mahkeme, yaşayan tüm insanlar üzerindeki Allah'ın mahkemesidir, dünyanın sonu geldiğinde bu mahkemede bazıları ya ebedi bir huzur içinde olacak ya da cehennemde ebedi bir cezaya uğratılacaklardır.
---	---

СУДЬЯ

• <i>Всевышний судья(судия)</i>: Бог как вершитель судеб. (Fyodorov, s. 290)	• <i>Allah'ın hâkimiyeti, Hakim olan Allah</i>: yazgıları kararlaştıran Allah'tır.
--	--

СУДЬБА

• <i>Искушать судьбу</i>: подвергать себя излишнему риску, опасности. (Molotkov, s. 186) ➤ Не <i>искушай судьбы</i> своей,- склонился к уху Кучума один из двух сидевших о бок с ним царевичей: нет бога, кроме Бога. Покорись (А. Коринфский)	• <i>Kaderine meydan okumak, göz göre göre kendini cehenneme atmak, ölüme koşmak, ölümüne susamak</i>: Kendini bile bile riske, tehlikeye atmak. ➤ Onun yanında oturan çarın iki oğlundan biri Kuçum'un kulağına eğildi ve "kaderine meydan okuma: Tanrıdan başka Tanrı yoktur" dedi.
• <i>По воле судьбы</i>: в зависимости от сложившихся обстоятельств. (Fyodorov, s. 92)	• <i>Kaderin buyruğuna boyun eğmek</i>: ortaya çıkan şartlara bağlı olarak, başa gelene katlanmak

СУЩЕСТВОВАНИЕ

• <i>Бренное существование = бренный мир</i>: Недолговечное, непрочная, подверженная разрушению, тлению жизнь, противопоставленная вечно жизни, которая, по христианскому вероучению, наступает после смерти. (Dubrovina, s. 55) ➤ Уже готов. Он скоро <i>бранный мир</i> оставить. (А. Пушкин)	• <i>Fani (gelip geçici) hayat</i>: gelip geçici, devamı olmayan, fani hayat, tam zıttı olan ise Hristiyan öğretisine göre ölümden sonra ortaya çıkacak olan ebedi, sonsuz hayattır. ➤ Artık hazır. Çok yakında bu <i>fani hayatı</i> terk edecek.
--	---

СЦИЛЛА

• <i>Между сциллой или харибдой</i>⁴²⁹: В таком положении, когда опасность или неприятность угрожает с двух сторон(быть, оказаться, находиться и т.п.) ➤ Он находился <i>между сциллой или харибдой</i>.	• <i>İki ateş arasında kalmak</i>: Her iki taraftan da tehlike ve hoşnutsuzluk tehdit etmesi durumunda, zor bir durumda kalmak anlamında kullanılır. ➤ O <i>iki ateş arasında kaldı</i>.
--	---

ХАЛИФ (КАЛИФ)

• <i>Халиф (калиф) на час</i>⁴³⁰: о человеке, наделенном или завладевшем властью на короткое время. (Fedosov, s. 563) ➤ Я бы все для вас сделал, но я только <i>калиф на час</i>. (T.V.)	• <i>Bir günlük kral, bey</i>: Kısa süre bir süreliğine iktidara sahip olan kişiden bahsederken kullanılır. ➤ Sizin için her şeyi yapardım ama ben <i>bir günlük beyim</i>.
--	--

⁴²⁹ Eski yunan inancına göre dar bir körfezin iki tarafında yaşayan iki mitolojik canavar olan Stsilla ve Haribda önlerinde yüzenlerin hepsini yok etmişlerdir. (Aşukin, s. 350)

⁴³⁰ Bu deyim Arap hikâyelerinden olan “Bin Bir Gece Masalları” ndan alınmıştır. Genç Bağdatlı Abu Hasan bir günlüğüne kral olmak ister ve onun isteği gerçekleşir. Bağdat kralı Harun el Reşit’in(Arap kültürü ile ideolize olmuş Bağdat halifesidir) rolüne girerek bazı emirler yayınlamaya başlar. Abu hasan bütün gün saray hayatının gösterişinin zevkine varır ve bu sadece bir gün sürer, bu bir günlük hayattan sonra abu hasan tekrar evine döner. (Aşukin, s. 280)

ХЛЕБ

• <i>Хлеб-соль</i>⁴³¹: угощение. ➤ Мы уезжаем, Яков Лукич. Спаси Христос тебя за <i>хлеб-соль</i>, за все. (Шолохов)	• <i>Ağırlama, konuk etme, ikram etme, Sofranız bereketli olsun</i> ➤ Biz gidiyoruz, Yakov Lukiç. <i>İkramınız için, her şey için teşekkür ederim.</i>
--	---

ХРИСТОС

• <i>Брат во Христе</i>: Единоверец-христианин. (Fyodorov, s. 42) ➤ Он сказал солдату "я твой брат во Христе".	• <i>Hristiyan din kardeşliği</i>: Hristiyan dindaşları, din kardeşleri. ➤ Askere "senin <i>din kardeşinim</i>" dedi.
• <i>Вот те Христос!</i>= <i>истинный Христос</i>: выражение клятвенного заверения. (Kurilova, s. 729) ➤ - <i>Вот тебе Христос</i>, напрасно ты это... - Лапшинов крестился. (Шолохов) ➤ Не дай бог греха, помрешь, и мы пропадем без тебя!" И пропадут, <i>истинный Христос!</i> (Шолохов)	• <i>Allah canımı alsın ki! Vallahi! Yemin ederim ki!</i> (ÖAS, s.40) ➤ <i>Allah canımı alsın ki</i> boşu boşuna bana iftira atıyorsun diyerek istavroz çıkardı. ➤ Allah korusun, sen ölürsen biz ne yaparız sonra dediler. Gerçekten de <i>inan olsun</i> işin içinden çıkamazlar.
• <i>До рождества Христова</i>: очень давно, в отдаленное время. (Fedosov, s. 441)	• <i>Evvel ahir</i>: öteden beri, çok uzun zamandır. (SE, s.129)
• <i>Сестра во Христе</i>: Христианка (по отношению к другим людям, исповедующим христианство) (Fyodorov, s. 235)	• <i>Hristiyan kardeşliği</i>: Hristiyan (bayanlar için kullanılır.)

⁴³¹ Günümüze kadar korunan eski bir Slav geleneğidir. Resmi bir karşılaşma esnasında karşıladıkları kişiye saygı gösterdiğini belirtmek için yuvarlak ekmek ve tuz ikram ederler. (Aşukin, s. 507)

• <i>Как у Христа за пазухой</i>: без всяких забот и хлопот. (Fedosov, s. 355) ➤ Я тебе кое-что заготовил; покушай-ка, батюшка, да и почивай себе до утра, как у <i>Христа за пазушкой</i>". (Пушкин)	• <i>Çok iyi, rahat, dertsiz</i>: Hiçbir telaş ve koşuşturma olmadan, emeksizce. ➤ Sana bir şeyler hazırladım; hadi ye peder, sabaha kadar <i>rahat rahat</i> uyudun.
• <i>Как христос по сердцу(проиёл)</i>: О благодушном, приятном состоянии, расположении духа. (Fyodorov, s. 355)	• <i>Allah'ın sevgili kulu olmak</i>: iç rahatlığı, huzuru. (SÜ, s.56)
• <i>Христа ради жить=жить милостыней</i>: Нищенствовать, побираться. (Fyodorov, s. 235) ➤ Нередко Матрёна злорадно спрашивала сестру: — Что, Акулина, нищенкой живёшь? — Эка беда... Говорят, Христос тоже <i>милостыней жил</i>. (М. Горький)	• <i>Sadaka ile yaşamak, el açmak</i>: dilenmek, yoksulluk içinde yaşamak. ➤ Matryona sık sık öğ alırcasına kız kardeşine soruyordu:- ne o Akulina, dilenci olarak mı yaşıyorsun? – ne yazık ki... Ama İsa'nın da <i>dilencilik yaparak yaşadığını</i> söylüyorlar.
• <i>Христовым именем</i>: Прося подавание, милостыню (жить, существовать). (Fyodorov, s. 279) ➤ Старики, отец и тесть, были еще живы и перебивались <i>христовым именем</i>. (Салтыков-Щедрин)	• <i>İsa'nın adıyla, Tanrı'nın adıyla, Allah rızası için</i>: sadaka isterken söylenir. ➤ Yaşlılar, baba ve kayınbaba hala yaşıyorlardı ve <i>Allah rızası için</i> zar zor geçiniyorlardı.
• <i>Христом-Богом</i>: bkz. <i>Ради всего святого</i>.	

• <i>Христос воскрес(воскресе):</i> Возглас, которым верующие христосуются в день Пасхи. (Fyodorov, s. 355) ➤ ...с все повторяемыми возгласами: "Христос воскрес! Христосвоскресе!"... (А. Толстой)	• <i>İsa dirildi:</i> Paskalya bayramında inananların haykırışıdır. ➤ Tekrarlanan haykırışlarla "İsa dirildi! <i>İsa dirildi!</i>"...diye bağıldılar.
• <i>Христос с тобой:</i> Пожелание успеха, удачи, благополучия, доброго пути и т.п. (Kurilova, s. 728) ➤ Лапшинов с нарочитым негодованием успокаивал:- Что ты, Никита! <i>Христос с тобой!</i> (Шолохов) ➤ -Ложись, батюшка, спи... Христос с тобой, внучек. (Чехов)	• <i>Tanrı senin yanında olsun, selamet versin:</i> başarı, mutluluk ve iyi yolculuk dilerken söylenir. ➤ Lapşinov güçlükle öfkesini bastırmaya çalışarak onu teselli etmeye çalışıyordu: ne diyorsun Nikita! <i>Tanrı senin yanında olsun.</i> ➤ Hadi yat babacığım uyu, Tanrı seninle olsun, torunum.
• <i>Христова невеста:</i> Монахия. (Fyodorov, s. 22) ➤ Эта девушка решила отречься от всего мирского и стать <i>Христовой невестой.</i>(С. Образцов)	• <i>Rahibe.</i> ➤ Kız tüm dünyevi şeylerden el çekmeye karar verdi ve <i>rahibe</i> oldu.
• <i>Явление Христа народу:</i> О внезапном, неожиданном появлении кого-либо. (Fyodorov, s. 391)	• <i>Allah'ın işine bak, Allah Allah (ÖAA, s. 462) İsa'nın halka görünmesi:</i> Birinin beklenmedik, ani bir şekilde ortaya çıkması. Bir işin, bir olayın beklenmedik, şaşılabacak bir durum alması karşısında kullanılan bir söz. (TDK)

ЦАРЬ

• <i>Царь небесный</i>: Бог. (Fyodorov, s. 357) ➤ Я обмерла; <i>царь мой небесный</i>, что будет с моим Ванюшею? (Пушкин)	• <i>Tanrı</i>: Göklerin hâkimi ➤ Donakaldım; Allah'ım benim Vanyuşa'ma ne olacak şimdi?
• <i>Царица небесная</i>: Богородица, Богоматерь. (Fyodorov, s. 356)	• <i>Tanrı doğuran</i>: Göklerin kraliçesi, Hz. İsa'nın annesi, Tanrı'nın annesi
• <i>Царствие(царство) небесное</i>: устар. Выражение, употребляемое при пожелании покойному загробной жизни в раю. (Fyodorov, s. 357) ➤ Был у меня дядя - <i>царствие ему небесное!</i> (Григорович)	• <i>Mekanın cennet olsun, Allah rahmet eylesin!</i>: öbür dünyada merhuma cennette olmasını dilerken kullanılan ifade. ➤ Bir dayım vardı- <i>mekânı cennet olsun.</i>
• <i>Царство Божие внутри нас(вас)</i>: Высокое духовное начало, этические ценности, которые человек сам способен хранить в своей душе, независимо от внешних обстоятельств.	• <i>Tanrı'nın egemenliği içinizdedir.</i> (Luka, 17. Bölüm, s. 176): İnsanın dış etkenlerden bağımsız olarak kendi ruhunda yüksek manevi başlangıcı, etik değerleri koruyabilmesidir.
• <i>Царь и Бог</i>: Деспотичный человек, пользующийся неограниченной властью. (Fyodorov, s. 357) ➤ Дома он - <i>царь и бог</i>, но когда он женился, его жизнь пошла наперекосяк.	• <i>Gökte Allah, yerde ben</i> (SÜ, s.144), <i>yeri göğü ben yarattım demek</i>: Sınırsız iktidara, güce sahip kişilerin söylediği sözdür. ➤ Evde <i>tüm iktidar</i> ondaydı, ama evlendiğinde hayatı kaydı.

ЧЁРНАЯ КОШКА

• <i>Чёрная кошка пробежала между кем:</i> разошлись по неудовольствиям (намек на поверье, что черная кошка, перебегая через дорогу, приносит несчастье) ➤ Между ними черная кошка пробежала.	• <i>Araya kara kedi girmesi:</i> kara kedinin yolda önünden geçtiğini görmek uğursuzluğa alamettir, bu yüzden o görülürse ayrılık, anlaşmazlıklar olabilir, başınıza kötü bir şeyler gelir. ➤ <i>Aralarına</i> kara kedi girdi.
--	---

ЧЁРТ

• <i>(Бежать) как черт от ладана:</i> всячески избегать кого-либо, чего-либо, поспешно, в панике (бежать т.п) (Kurilova, s. 740, Fedosov, s. 253)= <i>Бояться, как черт ладана:</i> очень сильно бояться кого-либо, чего-либо. (Fedosov, s. 253) ➤ Он бежал, как черт от ладана.	• <i>Tütsüden kaçan şeytan gibi, umacı görmüş gibi, (ŞO, s. 127)Şeytan görmüş gibi (korkmak kaçmak):</i> birinden ya da bir şeyden kaçmak, korkmak ➤ <i>Şeytan görmüş gibi</i> kaçtı.
• <i>(Сам) черт ногу сломит :</i> 1) о беспорядке, неразберихе, царящих где-либо, в чем-либо. (Fedosov, s. 479) 2)Невозможно понять, разобраться(в существующем беспорядке, хаосе и т.п.) Fyodorov, s. 368) ➤ Этого дела, кажется, никто не может распутать. Тут <i>черт ногу сломит.</i> (Достоевский) ➤ Да тут <i>чёрт ногу сломит</i>, батенька...-По меньшей мере недели две придётся высидеть над этими бумагами. (Мамин-Сибиряк)	• <i>Şeytana pabucunu ters giydirmek, şeytan bile baş edemez:</i> (SÜ, s.146) <i>işin içinden çıkılacak gibi değil, anlaşılacak şey değil.</i> (ÖAS, s.251) başı sonu belirsiz olmak. Anlaması, elde etmesi mümkün olmamak, içinden çıkılacak gibi olmamak ➤ Bu işi hiç kimse çözemeyecek gibi geliyor. Onunla <i>şeytan bile baş edemez.</i> ➤ Burada <i>işin içinden çıkılacak gibi değil</i>, azizim...-En azından iki hafta bu kâğıtlarla uğraşmak gerek.

• <i>В тихом омуте (болоте) черти водятся:</i> тихий, скрытый человек способен на поступки, которых от него, казалось бы, нельзя было ожидать. (Fedosov, s. 530) ➤ <i>"В тихом омуте... ты знаешь!"</i> — подхватил Базаров. (Тургенев)	• <i>Suyun durgun akanından, insanın yere bakanından kork;</i> yavaş atın çiftesi pek olur: (VG, s. 949) sessiz, gizemli insanlar onlardan hiç beklenmeyen davranışta bulunabilirler. ➤ Bazarov <i>suyun durgun akanından, insanın yere bakanından korkacaksın</i> diyerek katıldı.
• <i>До черта:</i> до крайней степени, очень сильно/ очень много(Fedosov, s. 578) ➤ - <i>До черта,</i> - нехотя ответит Дубцов. (Шолохов)	• <i>Son haddine kadar:</i> çok fazla. ➤ Dubtsov istemeyerek <i>son haddine kadar</i> diye cevapladı.
• <i>За каким чёртом(бесом, дьяволом, лешиим)= Какого (или для какого) дьявола= на кой дьявол = На кой прах:</i> зачем, для чего, почему? (Kurilova, s. 744, Fedosov, s. 161) ➤ Говорю вам: оставьте! <i>Какого дьявола?</i> (Чехов) ➤ <i>На кой черт</i> ты ввязываешься в разговоры. (Шолохов)	• <i>Ne lüzumu vardı!:</i> niçin? Kimin nesine lazımdı?, neye lazımdı? ➤ Size söylüyorum: bırakın! <i>Ne lüzumu var?</i> ➤ Konuşmalara <i>ne diye</i> burnunu sokuyorsun.
• <i>К чёрту на кулички=К черту (чертям) на рога (или на кулички):</i> об очень отдаленных местах и глухих местах. (Fedosov, s. 578) ➤ Послали его <i>к черту на рога.</i>	• <i>Cehennemin dibine, kör itin öldüğü yere:</i> çok uzak ve sessiz yerlerden bahsederken kullanılır. ➤ <i>Kör itin öldüğü yere</i> onu gönderdiler.

• <i>К чѣрту</i>(к бесу, к лешему, к шуту, к чѣртовой матери, к чѣртовой бабушке): Прочь, долой,вон гнать, прогонять кого-л. выражение желания избавиться, отделаться от кого-л. или чего-л. (Molotkov, s. 524) ➤ Он очень рассердился и сказал ему: “<i>К чѣрту.</i>”	• <i>Şeytan görsün yüzünü, cehenneme kadar yolun var, canı cehenneme</i> (ÖAA, s. 558): Birini kovmak, defetmek; birinden ya da bir şeyden kurtulma isteğini ifade ederken kullanılır. ➤ Çok sinirlendi ve ona “<i>cehenneme kadar yolun var</i>” dedi.
• <i>Как чѣрт из преисподней</i> (из коробочки): Внезапно, неожиданно (появиться, выскочить и т.п.)	• <i>Cehennemden çıkan şeytan gibi</i>: Birden aniden ortaya çıkmak.
• <i>Как чѣрт</i>: очень зол. (Kurilova, s. 740) ➤ Виталий вернулся с работы злой как чѣрт.	• <i>Sinir küpü olmak</i>: Şeytan gibi, çok sinirli ➤ Vitali işten <i>çok sinirli</i> olarak döndü.
• <i>Лезть к чѣрту в зубы</i>: Заведомо рисковать жизнью; предпринимать что-либо рискованное. (Fyodorov, s. 347) ➤ - Ну, Афанасий Петрович, ещё, <i>Бог даст</i>, увидимся. <i>К чѣрту в зубы-то не лезь</i>, я тебя знаю (Ю. Герман)	• <i>Ölümü göze almak, eceline susamak, kelleyi koltuğa almak</i>, (ÖAA, s. 775), <i>kefeni boynunda olmak</i> (НА, s. 91), <i>ölüm kalım meselesi, candan geçmek</i>: Hayatını kasten riske atmak. ➤ Evet, Afanasiy Petroviç, inşallah görüşeceğiz. Sakın <i>ölümü göze alma</i>, ben seni biliyorum.

• <i>Лететь к черту (чертям):</i> уничтожаться, пропадать, рушиться. (Fedosov, s. 261) ➤ Наконец решился его распечатать и с первых строк увидел, что всё дело <i>полетело</i> к чёрту (Пушкин)	• <i>Boşa gitmek:</i> yok olmak. ➤ Onu tam basmaya karar vermiştim ki, ilk satırdan her şeyin <i>boşa gittiğini</i> gördüm.
• <i>Не так страшен чёрт, как его малюют:</i> Что-л. в действительности оказывается не таким страшным, как представлялось. (Kurilova, s. 740) ➤ Я говорила всегда, что это так и будет и нечего бояться... "не так страшен черт, как его малюют". (Лесков)	• <i>Ateş olsa cirmi kadar yer yakar:</i> (VG, s.1885) birinden korkulmadığını anlatmak için kullanılır. Bir şeyin görüldüğü gibi korkunç olmaması. ➤ Her zaman bunu söylemişimdir, korkacağım hiçbir şey yok... <i>Ateş olsa cirmi kadar yer yakar.</i>
• <i>Нечистая сила</i> : в религиозных поверьях: черт, злой дух. (Fedosov, s. 469) ➤ Её боялись, говорили, что она знакома с <i>нечистой силой</i>... (М. Горький)	• <i>Kötü güç:</i> Dini inanışa göre şeytan, kötü ruhtur. ➤ Ondan korktular, onun <i>şeytanla</i> tanışık olduğundan bahsettiler.
• <i>Ни к чёрту<не годится>:</i> Очень плохой\ плохая. (Kurilova, s. 745) ➤ Только надо иначе повести дело, прибавил он; прежняя метода <i>ни к чёрту не годится</i>. (Гончаров)	• <i>Çok kötü.</i> ➤ Sadece işleri farklı bir şekilde yürütmek lazım, önceki metod <i>çok kötü</i> diye ekledi.

• <i>Ни один чѣрт</i>: абсолютно никто. (Fyodorov, s. 368) ➤ <i>Ни один чѣрт</i> не понимает меня.	• <i>Hiçbir Allah'ın kulu</i>: Hiç kimse. ➤ <i>Hiç kimse</i> beni anlamıyor.
• <i>Ни чѣрта(ни лешего, ни шиша, ни шута, ни хрена)</i>:совсем, совершенно ничего. (Molotkov, s. 523) ➤ Третьего дня я был именинник; ожидал подарков и не получил <i>ни шиша</i>. (Чехов)	• <i>Hiçbir şey</i> ➤ Ayın üçü benim doğum günümdü, hediye bekledim ama <i>hiçbir şey</i> alamadım.
• <i>Ну тебя к чѣрту</i>: Выражение злости, пренебрежения. (Kurilova, s. 745) ➤ Он сказал его жене: <i>Ну тебя к чѣрту</i>.	• <i>Allah seni kahretsin, dinden imandan çıkmak</i>: öfke, hiddet ifadesidir, çok öfkelenip dinin yasakladığı küfürleri savurmak. (ÖAA, s.604) ➤ Karısına <i>Allah seni kahretsin diye bağırdı</i>.
• <i>Сам чѣрт не брат</i>: Всѣ нипочѣм, ничего не стоит. (Fyodorov, s. 368 Molotkov, s. 519) ➤ Этот Гимзин- по одному виду можно судить- человек самоуверенный... сам черт ему не брат. (В. Тендряков)	• <i>Dünya umurunda değil, hiç bir şeyi takmıyor, her şey vız geliyor</i>. (ÖAS, s.250) ➤ Bu Gimzin, ilk bakışta anlaşıldığı üzere, kendine güvenen bir kişi... <i>Ve dünya umurunda değil</i>.
• <i>Сам чѣрт не разберѣт(не поймѣт)</i>: Невозможно понять что-л., разобраться в чём-л./ кто бы ни пытался. (Fyodorov, s. 368, Molotkov, s. 519) ➤ Жили рядом две домовладели, обе соломенные вдовы. Мужья в отлучке, а где- <i>сам чѣрт не разберѣт</i> (Н. Ляшко)	• Bir şeyi anlayamamak. (Fyodorov, s. 368, Molotkov, s. 519) ➤ İki ev sahibi yan yana oturuyorlardı, her ikisi de duldu. Kocaları uzakta ve nerde oldukları bilinmiyor.

• <i>Тьфу <ты> чѣрт!= Тьфу, припасть Туда к чѣрту!</i> - употребляется при выражении досады, раздражения в знач.: вот досада, черт возьми. (Т.В.) ➤ <i>Тьфу, к черту!.. Экая дрянь!..</i> (Гоголь)	• <i>Canı cehenneme, Allah kahretsin, kahrolsun:</i> Hayal kırıklığı, can sıkıntısı, nefret ifadesidir. ➤ <i>Canı cehenneme!</i> Ne pislik adam bu ya!
• <i>У чѣрта на куличках= У черта на куличках и к черту (чертям) на кулички прост.:об очень отдаленных и глухих местах.</i>(Kurilova, s. 744) ➤ <i>Живёт он у черта на куличках, куда птица не залетает, где извозчика не найдешь днём с огнём.</i> (Чехов)	• <i>Cehennemın dibinde, kör itin öldüğü yerde, dünyanın öbür ucunda:</i> (ÖAS, s.297) dünyanın öbür ucunda, çok uzak anlamındadır. ➤ <i>Kör itin öldüğü yerde,</i> kuş uçmaz kervan geçmez bir yerde yaşıyor.
• <i>Чем чѣрт не шутит<, пока Бог спит>:</i> Всякое бывает; всё может произойти. (Kurilova, s. 741) =<i>Там и Бог, там и крест.:</i> В жизни всё бывает. (Mokienko, s. 47) ➤ Он еще, чем черт не шутит, и первым прибежит! (Т.В.)	• <i>Ne olur bakalım, olmayacak şey yok.</i> (SÜ, s.145): her şey olabilir. ➤ <i>Olmayacak şey yok,</i> o hala birinci olarak koşabilir.
• <i>Чѣрт (бес, леший, шут, нѣс,хрен, прах)меня возьми(дери, побери, подери)/Чѣрт бы меня брал:</i> Выражение гнева, возмущения. (Kurilova, s. 742) ➤ <i>Чѣрт возьми!</i> - вдруг вскричал	• <i>Allah kahretsin! Allah belasını versin, yerin dibine batsın:</i> (VG, s.1885; ÖAS, s.313) öfke, sinir ifadesidir. ➤ Slednev şiddetle dizine vurarak:" –

Следнев, с силой ударив по колену. Но почему же ты еще раз не поговорил с ней? Почему? (Шолохов) ➤ Дело не в этом! Ты же понимаешь, я, <i>черт его подери</i>, вродебездородного: ни жены, никого, факт! (Шолохов) ➤ А тут в округе - <i>черт бы их брал</i>! (Шолохов)	Allah kahretsin! Ama onunla niçin bir kez daha konuşmadın? Niçin?" diye aniden bağırmaya başladı. ➤ İşin özü bu değil! Anlıyor musun ben bu <i>kahrolası dünyada</i> yapayalnız bir insanım: ne karım, ne akrabam ne de başka bir kimsem var ➤ <i>Allah kahretsin</i> bu civarda herkes böyle.
• <i>Чёрт (бес, леший, нелёгкая) несёт/принёс</i>: О ком-л. явившемся некстати, не вовремя. (Kurilova, s. 742), Кто-л. совершает что-л. необдуманное, нелепое, глупое и т.п. (Kurilova, s. 25) ➤ Что ты ночью бродишь. Каин? <i>черт занес тебя сюда</i>. (Пушкин)	• <i>Allah belanı versin, yerin dibine batsın, boyun devrilsin</i>: Yersiz, zamansız şekilde ortaya çıkanlar için kullanılır. Birileri düşüncesiz, yersiz, aptalca vb. bir şeyler yaptığı zaman kullanılır. ➤ Gece gece neden dolaşıyorsun? Şeytan mısın sen? Allah belanı versin.
• <i>Чёрт (Бес, нелёгкая) носит</i>: Выражение неудовольствия тем, что кто-л. пропадает, шляется где-то. (Kurilova, s. 742) ➤ - Кого <i>нелегкая принесла</i>? - улыбаясь в сидящие усы, спросил он. (Шолохов)	• <i>Boş gezenin boş kalfası, sürt Allah sürt!</i> (ÖAA, s. 889): Birilerinin bir yerlerde boş boş dolaşmasından duyulan memnuniyetsizliği ifade eder. ➤ Kırışmış bıyıklarının altından gülerek- kimmiş bizim <i>bu taraflara gelen</i> dedi.

• <i>Чёрт</i> (бес, лукавый, нечистый дух, грех, окаянный, враг) <i>попутал</i>: Кто-л. поддался соблазну сделать что-л. предосудительное. (Kurilova, s. 743) ➤ - Приказчик мой задрожал и повалился генералу в ноги. "Батюшка, виноват - грех попутал - солгал. (Пушкин). ➤ Бог знает, какой <i>грех</i> его <i>попутал</i>. (Пушкин)	• <i>Şeytan dedi ki, Şeytana uymak, şeytan dürtmek</i>: Çirkin, kötü bir şeyleri yaparak cezbeden şeylere kapılan kişiler için söylenir. ➤ Kâhyam titremeye başladı ve generalin ayaklarına kapandı: "Beyim, özür dilerim. <i>Şeytana uydum</i> ve yalan söyledim ➤ Bunu hangi <i>şeytana</i> <i>uyup</i> yaptığını Tanrı bilir!
• <i>Чёрт двинул</i>: Неизвестно зачем, по какой надобности нужно кому-либо (сделать что-либо). Выражение крайнего неудовольствия, сожаления и т.п. (Fyodorov, s. 369) ➤ Но вдруг <i>чёрт двинул</i> Феденьку сделаться консерватором, и он сразу оборвал с своими прежними сподвижниками по либерализму (Салтыков-Щедрин)	• <i>Şeytan dürtmek</i>: durup dururken uygunsuz, kötü bir davranışta bulunmak, sebebi bilinmemek (TDK) ➤ Bir anda Fedenka'yı <i>şeytan dürttü</i>, konservatör (tutucu) oldu ve liberalizmle ilgili önceki mücadele arkadaşlarıyla ilişkisini bir anda kesti.
• <i>Чёрт догадал</i>: Кто-либо поддался соблазну (сделать что-либо, обычно досудительное.) (Fyodorov, s. 369)	• <i>Allah kahretsin, kahrolası, yerin dibine batsın</i>. (SÜ, s.146): Birisiyle anlaşmazlık, güçlü bir memnuniyetsizlik, her hangi bir sebepten dolayı sinirlenme ifadesidir.

• <i>Чёрт (нес) знает что <такое>:</i> Выражение возмущения, негодования по поводу чего-л. (Kurilova, s. 742) ➤ Ведь это глупости! ведь это <i>чёрт знает что такое!</i> (Сухово-Кобылин)	• <i>Ne idüğü belirsiz şey:</i> (VG, s.1884) Her hangi bir sebep yüzünden öfkelenme. ➤ Bu gerçekten saçmalık! <i>Ne idüğü belirsiz bir şey.</i>
• <i>Чёрт люльку качал:</i> Повезло кому-л. (Kurilova, s. 742) ➤ -Такая удача бывает только раз в жизни. Нашему Семёну <i>чёрт люльку качал.</i> (А. Маринина)	• <i>Şeytan ecel beşiğini salladı:</i> Şansı olan kişiler için kullanılır. ➤ Böyle bir şans insanın başına hayatta bir kez gelir. <i>Şeytan</i> bizim Semyon'un <i>ecel beşiğini salladı.</i>
• <i>Чёрт с ним (с тобой, с ними т. д.)</i> Выражение уступки либо пренебрежения, безразличия. (Kurilova, s. 25) ➤ <i>Чёрт с ним!</i> Сволочь... Коня я, кажется, перегнал...(Шолохов)	• <i>Allah kahretsin onu, peki senin dediğin olsun:</i> bir şeye karşı ilgisiz kalma. ➤ <i>Allah kahretsin onu!</i> İt oğlu it... Herhalde atı fazla koşturdum...
• <i>Чёрт тебя задави</i> =<i>Чёрт полосатый:</i> Выражение возмущения, негодования, досады и т.п. (Fyodorov, s. 369) ➤ Когда я увидел его, ещё раз повторял ему: “<i>Чёрт тебя задави</i>”.	• <i>Şeytan sana gününü gösterecek:</i> öfke, sinir vb. ifadesidir. ➤ Onu gördüğümde bir kez daha ona “<i>Şeytan sana gününü gösterecek</i>” dedim.

• <i>Чёрт чёртом</i>: Чем-то похожий на чёрта. (Fyodorov, s. 370), о взъерошенном\ Неопрятном человеке. ➤ Просыпаюсь раз утром посередь улицы, оборванный, грязный, в крови весь, <i>чёрт чёртом</i> (А. Мельшин)	• <i>Tıpkı şeytan, şeytandan farkı yok</i>:: bazı yönleri ile şeytana benzemesi ➤ Sabah sokak ortasında uyuyorum, her yerim yırtık pırtık, kirli, her yerde kan var, <i>şeytandan farkı yok</i>.
• <i>Чёрт(бес, леший, нелёгкая) дернул меня за язык</i>: Выражение сожаления по поводу сказанного. (Kurilova, s. 741) ➤ Но бес, <i>бес дернул ее за язык</i>. (Пушкин)	• <i>Şeytan söyledi</i>: Söylenen bir söz yüzünden üzüntü duymayı ifade eder. ➤ Ama bunu bana şeytan, <i>şeytan söyledi</i>.
• <i>Чёрт(бес, леший, нелёгкая) дернул меня</i>: Выражение сожаления по поводу чего-л. сделанного. (Kurilova, s. 741) ➤ <i>Черт меня дернул</i> зарезать двух овец! - жаловался Любишкину колхозник Куженков Семен. (Шолохов)	• <i>Şeytana uydum, Şeytan beni çekti, bana musallat oldu, şeytan dürttü</i> ÖAS, s.313) Yapılan bir şey yüzünden üzüntü duyma ifadesidir. ➤ Nasıl da <i>şeytana uyup</i> da iki koyunumu kestim, bilmiyorum kolhozcu Semen Kujenkov Lyubişkin'e dert yanıyordu.
• <i>Чёрту не брат</i>: Лихой, бравый, бойкий человек. (Fyodorov, s. 42) ➤ Вино несколько зашумело в голове, и он вышел на улицу живой, бойкий, по русскому выражению: <i>чёрту не брат</i>. (Гоголь)	• <i>Açık yürekli, kalpli</i>: Atılgan, cesur, yürekli kişi. ➤ Şarap onun kafasını biraz döndürmeye başlayınca o canlı, çevik bir şekilde, Rusça ifade edecek olursak <i>cesaretle</i> sokağa çıktı.

• <i>Чёрта с два!</i>:ничего подобного, ничуть не бывало. (Fedosov, s. 579) ➤ Думаешь, читала она? <i>Чёрта с два!</i> (Шолохов)	• <i>Böyle gitmez; olur mu?</i> (SÜ, s.147) <i>Mümkün değil, olacak iş değil, hayatta olmaz</i> (ÖAS, s.314) ➤ Onun okuduğunu mu sanıyorsun? <i>Olacak iş değil!</i>
• <i>Чёртики прыгают (в глазах)</i>: О весёлых, лукавых искорках в глазах. (Fyodorov, s. 370) ➤ У тебя, <i>чёртики прыгают в глазах.</i>	• <i>Gözleri parlamak</i>: Gözlerinde muzip ve neşeli kıvılcımı olan kişi. ➤ Senin gözlerin <i>parlıyor.</i>
• <i>Чертова дюжина</i>: тринадцать (в суеверном представлении-несчастливое число) ➤ Никаких суеверий она за собой не признавала, и ее товарки по учению говорили про нее... Ашимова ничему не верит, даже числа <i>тринадцать</i> не боится. (Боборыкин)	• <i>Uğursuz rakam</i>: batıl inanç olarak 13 sayısı uğursuzdur. ➤ O hiçbir batıl inancı kabul etmiyordu, bunu okuldan arkadaşları söylüyorlardı. Aşimova hiçbir şeye inanmıyor hatta <i>13 sayısından</i> bile korkmuyordu.
• <i>Чертова перечница</i> : о злой, сварливой женщине. (Fedosov, s. 36) ➤ В то время, как ты, <i>чертова перечница</i>, катаешься, как сыр в масле, твой друг в нищете!.. (Писемский)	• <i>Cadaloz, şirret karı</i> (VG, s.1098): eli bayraklı, kötü, kavgacı kadın. ➤ Ne <i>şirret kadınsın</i> sen ya, bir elin yağda bir elin balda, arkadaşınsa sefalet içinde.

• <i>Чёртова тьма</i>: очень много, великое, бесчисленное множество. (Fyodorov, s. 316) ➤ - Наговорил мне <i>чёртову тьму</i>, турусы на колёсах мне такие подпустил, ... (Тургенев)	• <i>Sayırsız hesapsız, haddi hesabı yok</i>: şeytan yığını, çok sayıda, sayılamayacak kadar çok. ➤ Bana anlattıklarının <i>haddi hesabı yok</i>, o kadar boş laf söyledi ki...
---	--

• <i>Чёрту брат</i>: о нелюдимом, замкнутом человеке. (Fedosov, s. 36) ➤ Кто исподлюбя смотрит, тот <i>чёрту брат</i> (П. Плавильщиков)	• İçine kapanık, asosyal kişi, kabuğu kalın. ➤ Kim kaşlarını çatıp bakıyorsa o <i>sert biridir</i>.
--	--

• <i>Что за чёрт(дьявол)!</i>: выражение недоумения, неудовольствия и т. д. (Fedosov, s. 579) ➤ <i>Что за черт!</i> мне не везёт.	• <i>Hay aksi şeytan</i>: hayret, şaşkınlık vb. durumları anlatmak için kullanılır. ➤ <i>Hay aksi şeytan!</i> Zaten hiç şansım yok.
--	--

ЯНУС

• <i>Двуликный янус</i>⁴³²: Двуличный, ненадёжный человек. (Fyodorov, s. 394)	• <i>İkiyüzlü, acem kılıcı gibi kesmek</i>: (HA, s.8) güvenilmez, ikiyüzlü kişi.
--	--

⁴³² Янус: Eski Roma mitolojisinde Янус zaman tanrısı, her şeyin başlangıcının ve sonunun, giriş ve çıkışın tanrısıdır. Genç ve yaşlı olmak üzere ikiyüzlü şekilde tasvir edilir, bu iki yüz de farklı taraflara doğru bakar. Genç olan öne, yani geleceğe bakarken, yaşlı olan yüz arkaya yani geçmişe bakmaktadır. (Aşukin, s. 172)

3.3. İnançlarla İlgili Rusça Deyimlerin Semantik Analizi

Çalışmamızda Rusçada inançlarla ilgili deyimler tespit edilerek, anlamları incelenmiş ve cümle içerisinde kullanımları verilmiştir. Bu başlığımızda da tespit edilen bu deyimlerin semantik (anlamsal) bağları incelenecektir. Çünkü bu şekilde deyim içerisinde kullanılan sözcüklerin algılaması daha da kolaylaşmaktadır. Yalnız semantik incelememizde tüm deyimler değil de, Tanrı, şeytan, cennet, cehennem, günah, ruh, melek, ölüm, haç vb. gibi Rusçada en sık karşılaşılan deyimler yer alacaktır. Bunun dışında bir de insanın olumlu ya da olumsuz özelliklerini belirten bazı başlıklar altında (iyilik, kötülük, cömertlik, cesurluk, dua, beddua, inatçılık, vicdan, temiz kalplilik, kötü niyetlilik) çalışmamız devam etmektedir. Çalışmamızda inançlarla ilgili deyimlerin incelenmesi sonucu sadece Rusçaya ait 515 deyim tespit edilmiştir. Bu tespit edilen deyimler içerisinde batıl inançlardan daha çok dini inançlarla ilgili deyimlere rastlanması belki de dini inançların batıl inançları bastırmasından kaynaklanmaktadır. Bunların olumlu ve olumsuz tüm yönleriyle incelenmesi sonucu da şu verilere ulaşılmıştır.

“Allah”, “Tanrı” anlamına gelen “Bog” kelimesi köken olarak tüm Slav dillerinde ortak bir kelimedir. Bu kelimenin temel anlamı mutluluk ve başarıdır.⁴³³ Tanrı yücedir, tektir, tüm irade ondadır. “Bog” kelimesi deyimler içerisinde belki de en sık karşılaşılan kavramlardandır. Biz çalışmamızda 111 “Bor” (Bog) ile ilgili deyim tespit ettik. Bog dışında 3 “Allah” (Аллах), 18 “Gospod” (Господь) kelimeleri de kullanılmakta olup ancak “Bog” ile ilgili daha çok sayıda deyimle karşılaşmıştır. Deyimler içerisinde de genel olarak şu anlamlarda kullanıldıkları tespit edilmiştir:

- Her şeyi bilen ve gören anlamında kullanılan deyimler: *Бог знает; Бог весть; Одному Богу известно; Видит Бог; Всевидящее око...*
- Herkese yardım eden, дарующему им блага: *Дар Божий; Бог даст; Бог даст день, даст и пищу...*
- Şefkatli, günahları, suçları affeden: *Бог тебя прости; Бог помилует (простит)...*

⁴³³ Tokarev, s.209

- Koruyan, şansızlıklardan, kötülüklerden insanları koruyan: *Божже сохрани, Храни тебя (вас) Бог; Не дай /не приведи (дове́ди) Бог; Помилуй Бог...*
- Ruhunu Tanrıya teslim etmek, ölmek: *Отдать Богу душу; Почить в Бозе; Пора о Боге думать...*
- Kendi iradesine göre hayatı yaratan ve onu yönlendiren: *Пути Господни неисповедимы; С Богом не поспоришь; Божже праведный; Все под богом ходим; По воле судьбы; Воля Божия; Воля господня; В руке (руце) Божией; Божий суд; Всевышний судья...*
- Allah vergisi: *Божья благодать; Божья искра; Богом данный; Дар божий; Милостью божией(Божье); Перст божий/ судьбы/ свыше...*
- Dualar deyim şeklinde kullanılır: *Бог по дороге, а чёрт стороной; Бог помочь(в помощь); Бог (Господь, Христос) с тобой; Продли Бог веку...*
- Allah'a güvenmek, sabretmek gerekli ve Allah büyüktür anlamında: *Бог(Господь) милостив; Бог даст день, даст и пищу; Бог вынесет; Бог (господь, Христос) терпел и нам велел...*
- Yemin ederken kullanılır: *Дай Бог помереть; Ей- Богу; Как Бог свят; Накажи меня Бог...*
- Sadece Tanrı'nın hatasız olduğunun kabul edilmesi: *Один Бог без греха; Кто Богу не грешен<царю не виноват; Кто без греха и кто бабе не внук; Кто без греха; На грех мастера нет...*
- Bir şeyi isterken, yalvarışta bulunurken kullanılan deyimler: *Ради Бога; Христа ради; Заставь <вечно> Бога молить; Яви(сделай) Божескую милость; Ради всего Святого...*

Doğaüstü varlıkların diğer ortak Slav kelimesi de *Бес* (Bes)'tir. Bu kelime ilk başlarda tüm doğaüstü şeyleri ve korkunç şeyleri ifade etmekteydi. Rusçada бешеный (beşenyı) kudurmuş ve беситься (besitsya) kudurmak anlamında kelimeler de kullanılmaktadır.⁴³⁴ Дьявол (Dyavol), Демон (Demon) ve Черт (Çört) kelimeleri de Rusçada şeytan, kötü

⁴³⁴ Tokarev, s.209

ruh anlamına gelmekte olup, Çert ile ilgili daha çok kullanıma rastlanmıştır. 45 çört kavramı ile ilgili deyim tespit edilmiştir. Bu deyimlerden bazıları şöyledir:

- İnsanın ruhunu yakalayan, onu ele geçiren, onun kötü şeylere uyarak, kötülükler yapmasına sebep olan, şeytana uyan: *Стоять как черт над душой; Тянуться как черт за душой; Бес водит: Бес сидит; Бес вселился; Чёрт (бес, лукавый, нечистый дух, грех, окаянный, враг) попутал; Чёрт двинул...*
- Kutsal yerlerden, kutsal şeylerden ve dini sembollerden korkup kaçmak, şeytan görmüş gibi kaçmak: *бегать как черт от ладана: бояться как черт ладана; Вертеться как черт перед заутренней; Как бес перед заутреней...*
- Düşünüldüğü kadar da korkunç olmayan : *Не так страшен чёрт, Как его малюют...*
- Beddualarda, öfke ve sinir anında kullanılır: *Тьфу <ты> чёрт!; Тьфу, припасть Туда к чёрту!; Ну тебя к чёрту; Чёрт (бес, леший, шут, пёс,хрен, прах) меня возьми(дери, побери, подери); Чёрт бы меня брал; Чёрт (бес, леший,нелёгкая) несёт/ принёс; Чёрт догадал; Чёрт с ним...*

Rusçada cennet ve cehennem ile ilgili deyimler toplumun fikirlerini, değerlerini ortaya koyar, halk kültürü ve düşünceleri ile bağlantılıdır. Cennet ve cehennem birbirine zıt iki kavramdır. Cennet ne kadar mükemmelse cehennem de o kadar korkunçtur. “Рай” (Ray)cennet kelimesi Hristiyanlık öncesinde kullanılan ortak Slav kelimedir. “Mükemmel bahçe” anlamına gelir ve öbür dünyayı resmeder, ancak burası muhtemelen herkesin gidebileceği bir yer değildir.⁴³⁵ Yani cennet ilk olarak öldükten sonra iyilerin gidecekleri yer, mekân, öbür dünya anlamına gelir. Bunun dışında mecazi olarak cennet iyiliği, güzelliği, maneviyatı, ruh halini ifade eder. Eğer insan cennete gitmek istiyorsa tüm dış etkenlerden bağımsız olarak kendi ruhu içerisinde tüm etik değerleri korumayı başarabilmelidir. Çünkü cennet mutlu bir hayatın sembolüdür. Cennet ile ilgili 9 deyim tespit edilmiştir.

- İnsanın ruhundaki boşluğu, hiçliği ifade eder: *Потерянный рай*
- İnsan iradesinde özgürdür: *Вольному – воля, спасенному – рай: istediğin gibi davranabilirsin, ama sonuçlarına kendin katlanırsın anlamında kullanılır. Çünkü*

⁴³⁵ Tokarev, s.203

insan doğası gereği irade sahibidir, davranışlarında özgürdür. Kendi davranışlarının sonuçlarından kendisi sorumludur. Ya insan bu dünyada istediği şekilde yaşayacak, her kötülüğü yapacak ya da iyi olup öbür dünya da cennete gidecektir.

- Cennete gitmenin kolay olmaması, bunun için günahsız olunması gerektiği: *И рад бы в рай, да грехи не пускают*
- Çok güzel bir yer anlamında: *Райские кущи; Рай земной*

“Peklo” (kızgın ateş anlamında) kelimesi de şüphesiz Hıristiyanlık öncesi dönemde oluşmuştur ve kötü ruhların yakıldığı yeraltı dünyasını ifade etmektedir.⁴³⁶ Bu ateş kelimesi cehennemi andırmaktadır. Rusçada “ад” (ad) kelimesi cehennem demektir. Cehennemin, ilk anlamı günahkârların ruhlarının öldükten sonra ebedi acıya uğratılacakları yerdir. İkinci anlamı ise kötülük, ıstırap, zor şartları ve manevi azapları çağrıştırır, olumsuz bir ifadeye sahiptir. Cehennem kötü güçleri, karanlığı, ölümü, soğuğu hatırlatır. İncil’de cehennem için “геенна огненная”(geenna- ognennaya) ifadesi yer alır. Sembolü ise cehennem ateşidir(адский огонь- adskiy ogon’). Ateş yüksek ısıya sahiptir, büyük acı ve ıstırapa sebep olur. Çalışmamızda 9 cehennemle ilgili deyim tespit edilmiştir, bunlardan bazıları şu şekildedir:

- Büyük acılar çekmek anlamında: *пройти через все круги ада...*
- Tüm kötü ve olumsuz şeyleri çağrıştırır, manevi anlamda içinde azap çekmek, huzursuzluk yaşamak: *Муки ада; Ад в душе; Ад крошечный; Крошечная мука...*
- Cehennem ruhu, kötü ruh: *Адский дух; Исчадие ада...*
- Cehennem ateşi: *Геенна огненная...*
- Yemin etmek: *Да проглотит(пожрёт) геенна огненная...*

Melekler Tanrı’nın yardımcılarıdır. Deyimlerde olumlu ifadeye sahiptirler. Meleklerle ilgili 9 deyim tespit edilmiştir, bunlardan bazıları şu anlamlarda kullanılır:

- İnsanların koruyucusu ve yardımcısı anlamında: *Ангел-хранитель...*
- İnsana ölümü haber veren: *Ангел смерти...*

⁴³⁶ Tokarev, s.203

- Kutsallığı, maneviyatı, temizliği ve alçak gönüllülüğü ile diğer insanlardan ayrılan kişiler için söylenir: *Земной ангел...*

- İyi niyetli, insanlara iyilik yapan, her zaman onlara yardımcı olan kişilerden bahsederken kullanılır: *Ангельский характер; Ангел без крылышек. Ангел во плоти; Ангел непорочный...*

Günah kelimesi Âdem ve Havva'nın ölümcül günah ya da asli günah olarak adlandırdığımız suçu işlemleri sonucu ortaya çıkmıştır: bu yüzden de dünyadaki günahın bir sebebi de ölümcül günahdır. Bu yüzden bizim de tespit ettiğimiz deyimler içerisinde en çok ölümcül günah (*смертный грех- smertnyy greh*) ifadesine rastlanmıştır. Günahla ilgili 19 deyim tespit edilmiştir.

- Yüzünün nuru kaçmış, bir ölü kadar korkunç: *Дурен как смертный грех, Страшен как смертный грех...*

- Her hangi bir olay karşısında günaha giren, günahkâr olan insanlar: *Брать(принимать) грех на душу; Грешный человек; Довести до греха...*

- Aksilik, kötü bir olayın meydana gelmesi: *Есть<такой> грех; Долго ли (далеко ли) до греха (до беды): Как на грех...*

Ruh kelimesi kişinin maneviyatını simgeler. Genellikle ölüm, öbür dünya ile bağlantılı ifadelerle sahiptir. 12 deyim tespit edilmiştir.

- Ölmek, öbür dünyaya gitmek: *Душа вон, Выпустить/Испустить дух...*

- Öldükten sonra yeni bir hayatın başlangıcını, sonsuzluğu ifade eder. *бессмертная душа; думать о спасении души; души умерших...*

Tabut Rusçada “гроб” demektir. Eş anlamlı olarak yine mezar anlamına gelen “могила” (mogila) kelimesi de kullanılmaktadır. Bununla ilgili de 19 “Grob”, 10 “Mogila” deyim bulunmuştur:

- Ölümü yakın, bir ayağı mezarda olmak, ölmek : *Близок к гробу; Быть на краю гроба, стоять одной ногой в гробу, одна нога в гробу; Двери гроба отворились; Краше в гроб кладут; Ложиться в гроб; Смотреть (глядеть) в гроб(могилу)...*

- Ölünceye kadar, hayatının sonuna kadar: *До гроба; До гробовой доски; По гроб жизни(дней)...*

- Öbür dünyada, öldükten sonra: *За гробом; За дверью гроба...*

Genel olarak çalışmamızın bu kısmında inançlarla ilgili Rusça deyimleri semantik olarak inceledik. Bu incelememiz sonucunda da en çok Tanrı, şeytan, cennet, cehennem gibi kavramlarla ilgili deyimleri tespit ettik.

3.3.1. İnsanın Manevi Özellik ve Niteliklerini Yansıtan İnançlarla İlgili Rusça Deyimler

Çalışmamızın bu kısmında insanın manevi özelliklerini yansıtan inançlarla ilgili Rusça deyimler tespit edilmiştir. Bu özellikler bir taraftan olumlu nitelikleri yansıtırken, diğer taraftan da olumsuz özellikleri ifade eden deyimlerle karşılaşmıştır. Bu deyimleri birçok başlık altında sınıflandırmamız mümkündür.

Dürüstlük, Sadakat, Bağlılık (Честность, Верность, Преданность)

İnsanın olumlu özelliklerini ifade eder. Birine canla başla hizmet etmeyi, dürüstlük gibi kavramları içerir.

- *Служить верой и правдой; Дать на веру; На веру (принимать, брать и т. д.; Верить на слово; До гроба; До (самой) могилы; До гробовой доски; До последнего издыхания; По совести (жить, поступать); Бог шельму (плута) метит; Положить душу(жизнь) за кого-что...*

Korkusuzluk, Cesaret, Soğukkanlılık (Бесстрашие, Смелость, Самообладание)

Cesurluk, korkusuzluk ifade eden deyimler:

- *Положить душу(жизнь) за кого-что; Не бояться (господа) Бога; Не бояться ни бога, ни черта; Воспрянуть духом; Чёрту не брат; Лезть к чёрту в зубы; Искушать судьбу; Чёрту не брат...*

Vicdan (Совесть)

- *Бог (Господь) мне(тебе, ему,ей, нам, вам, им) судья; Напомни Бога; По совести (жить, поступать)...*

Yemin, Ant (Клятва, Божба)

- *Видит Бог; Вот тебе Бог!; вот тебе Христос; Дай Бог помереть; Ей-Богу; Истинный Бог; Как Бог свят; Накажи меня Бог; Побей Бог; Пускай Бог разразит; Убей (побей, разрази) <меня> Бог, Убей <меня> Бог на месте; Да проглотит(пожрёт) геенна огненная; Чего(что, нечего) <и> греха таить; Вот те(тебе) крест!/Истинный крест; На кресте (клясться); Вот тебе святая пятница Смертная клятва...*

Minnet, Minnettarlık (Благодарность)

- *Благодарение богу, судьбе; Благодаря Бога; Бог напитал, никто не видал(а кто и видел, тот не обидел; Бога молить; Слава богу; Слава те (тебе) Господи...*

*Değişmezlik, Karşı Gelinmezlik, Kader
(Непреложность, Предопределение, Судьба)*

Bir şeyin değişmezliğini, karşı gelinemezliğini ifade eder, çünkü her şey Tanrı'nın iradesi altındadır, her şey kaderdir, onu önceden bilmek ve tahmin etmek mümkün değildir, yazgıyı yazan Tanrı'dır.

- *Бог велит; Бог дал, Бог взял; Божье праведный; Все под богом ходим ; На Бога надейся, а сам не плошай; Сам Бог (господь) велел; Божья благодать; Божья искра; Богом данный; Дар божий; Милостью божией(Божье); (Всё) В руке (руце) Божией; Воля Божия; воля господня; Господь посетил; Пути Господни неисповедимы; Перст божий/ судьбы/ свыше; Двум(семи) смертям не бывать, а одной не миновать; Божий суд; Всевышний судья(судия; По воле судьбы...*

İçtenlik, samimiyet, iyi niyetlilik, temiz kalplilik

(Искренность, Откровенность, Добросовестность, Чистосердечность)

Kişinin davranışlarında içtenlik, samimiyet, doğruluk ve açıklık göstermesi şeklinde deyimler karakterize edilmektedir.

- *По совести говоря; Как на духу; Святая душа; Ангел без крылышек ; Ангел во плоти; Ангел непорочный; Ангел-хранитель; Ангельский характер; Земной ангел; Как на духу ; На совесть; По совести говоря...*

Kesinlik, İnatçılık, Direniş (Решительность, Упорство, Упрямство)

- *Кто ищет, тот всегда найдёт; Могила исправит ;Блажен, кто верует, <тепло ему на свете...*

Tecrübe, Deneyim (Опыт)

Acılar çekmek, feleğin çemberinden geçmek, çok çekmek.

- *Пройти все круги ада; Выпить чашу до дна...*

Sıradanlık, Orta Hallilik (Обыкновенность, Посредственность)

Ne iyi ne de kötü şöyle böyle anlamında kullanılır.

- *Ни Богу свечка(свеча) ни чёрту (дьяволу) кочерга; Не Бог весть(знает) (как, какой, сколько)...*

Kötülük, Aldatma, Kurnazlık

(Зло, Обман, Предосудительность, Лукавство, Соблазность)

- *Бес водит; Чёрт дёрнул за язык; Бес дёрнул меня: Чёрт несёт; Бес попутал Бес сидит Морочить беса: Словно(точно) Бес вселился; Тешить Беса(бесов); Демон вселился Дьявол сидит; Продавать душу дьяволу; Заблудшая овца; Змий- искуситель; Креста нет; Продать(предать) кого за тридцать сребреников; Чёрт (бес, лукавый, нечистый дух, грех, окаянный, враг) попутал; Чёрт двинул; Чёрт догадал; Чёрт(бес, леший, нелёгкая) дёрнул меня; Чёрт(бес, леший, нелёгкая) дёрнул меня за язык...*

Güven (Уверенность)

Allah'tan hiçbir zaman umut kesilmez, her şey yoluna girer.

- *Бог (Господь) не выдаст, свинья не съест, Бог вынесет; Бог даст день, даст и пищу; Бог миловал, Бог(Господь) милостив; Бог не выдаст; Бог и плач в радость обратит; Бог-то бог, да и сам не будь плох; Даст Бог; Ежели бы не Бог, так бы кто мне помог...*

Huzursuzluk, Can Sıkıntısı (Беспокойствие, Тоска)

- *Ад в душе; Ад крошечный; крошечная мука; Ад крошечный на душе(на сердце)...*

İstek, Dilek, Yalvarış (Пожелание, Просьба, Мольба)

- *Бог помочь(в помощь); Бог (Господь, Христос) с тобой(с ним, с ней, с вами, с ними); Боже (Бог, Господь, Царица Небесная) упаси(сохрани, оборони); Дай Бог; Дай Бог всякому (каждому); Дай Бог (в) час; Даст Бог; Дай Бог совет да любовь; Заставь <вечно> Бога молить; Избави бог; Не дай /не приведи (дове́ди) Бог (Господи)= Аллах не допустит; Не дай Бог никому; Помилуй Бог/ Господи; Ради Бога; Христа ради; С Богом;*

Упокой Господи душу; Яви(сделай) Божескую милость; Возносить глас (мольбу); Во святой час; Ради всего Святого; Христос с тобой...

Vicdansızlık, Onursuzluk, İkiyüzlülük (Бессовестность, Бесчестность, Лицемерность)

- *Бога нет; Богу молиться, а в чërта (бесу) веровать; Богу молиться, а с чërтом водиться; Богу молиться, а с чертями водиться; Иуда-предатель Поцелуй Иуды (Иудин); Иудино лобзание; Страха ради Иудейска; Крокодиловы слезы; Без зазрения совести...*

Hor Görme, Aşağılama (Презрение, Пренебрежение)

- *В гробу видеть<в белых тапочках>; Ну тебя к чërту; Чërт с ним...*

Kızgınlık, Korku, Hayret, Şaşma (Раздражение, Досада, Страх, Ужас)

- *Боже мой; Господи боже мой/ Господи, твоя воля; Господи владыко; Господи помилуй; Пропади оно/они/все пропадом; Сатана бы взял; К чërту(к бесу, к лешему, к шуту, к чërтовой матери, к чërтовой бабушке); Ну тебя к чërту; Тьфу <ты> чërт!= Тьфу, припасть Туда к чërту; Чërт (бес, леший, шут, пёс,хрен, прах)меня возьми(дери, побери, подери)/Чërт бы меня брал; Чërт тебя задави; Чërт полосатый; Что за чërт(дьявол)...*

Kayıtsızlık, Aldırmazlık (Безразличие, Равнодушие)

- *Ну его к Богу<в рай; Сидеть богородицей; Всё Божья роса(жить); Как птица Божия; Не детей крестить кому с кем; Сам чërт не брат...*

Beddua(Проклятие)

- *Богом проклятый; Богом убитый; Богом обиженный; В геенну огненную; Наказание господне Прах тебя (его и т. д.) возьми (или побери)...*

Mutluluk, Başarı (Счастье, Удача)

- *Родиться в сорочке(рубашке); Родиться под счастливый звездо, Родиться (Как) у Христа (за) пазухой...*

Genel olarak değerlendirme yaptığımızda çalışmamızın bu kısmında insanın manevi özellik ve niteliklerini yansıtan inançlarla ilgili Rusça deyimleri tespit ettik ve bu deyimlerin birçoğunun olumlu özellikleri yansıtırken, bir kısmının da olumsuz özellikleri ifade eden deyimler olduğunu gördük. Bu deyimleri ise 20 alt başlık altında sınıflandırdık.

SONUÇ

“İnançlarla İlgili Rusça Deyimlerin İncelenmesi ve Türkiye Türkçesindeki Karşılıkları” başlıklı tezimizde Rusların Hristiyanlık öncesindeki inançları (dini, batıl vb.) ve Hristiyanlığın kabul edilmesiyle (988) Rus halkının yaşamına giren inançlar ve değerler sistemi, Rus mentalitesinin inançlarla ilgili deyimlere yansımaları ve inançlarla ilgili Rusça deyimlerin incelenmesi, anlamsal olarak açıklamaları ve Türkiye Türkçesindeki karşılıkları gibi başlıklar altında bugüne kadar yapılmış çalışmalardan farklı olarak hem kültür hem de dil açısından daha ayrıntılı bir çalışma yapmayı hedefledik. Bu çalışma Rusça ve Türkçede karşılaştırmalar sağladığı için kültürlerarası bir boşluğu önemli ölçüde dolduracağı düşünülmektedir. Ayrıca çalışmamızın hem sözlük olarak kullanılabileceği, hem de yabancı dil öğretiminde sözcük dağarcığını geliştirebileceği kanaatindeyiz.

Deyimler ülkelerin diline, sosyal yapılarına göre farklılık göstermektedir. Her biri aynı şeyi ifade etseler de bunu farklı kelimelerle anlatmaktadırlar. Çünkü her milletin yaşantısı, hayat tarzı farklıdır, bunu da sözcüklerle ifade ederler. Deneyimler sonucu elde edilen deyimler her dilde olduğu gibi Rusçada da yoğun olarak karşımıza çıkmıştır. Özellikle din ve inanç kavramları insan hayatında vazgeçilmez olgular oldukları ve toplum hayatında önemli bir yere sahip oldukları için deyimler içerisinde bu konuyu ele almayı uygun bulduk. Deyimler bir dili zenginleştirmekle kalmaz, aynı zamanda dile akıcılık ve canlılık da katarlar. İletişim kurarken farkında olunmadan da kullanılabilirler. Çünkü deyimler sayesinde kişi karşısındakine anlatacağı şeyi kısa, öz ve daha vurgulu bir şekilde anlatma fırsatı bulur.

Çalışmamızın ilk bölümünde inanç ve inanış kavramları incelenip aralarındaki benzerlikler ve farklılıklar konusuna değinilmiştir. Rusların Hristiyanlığa geçmeden önceki inançları, inanışları, paganizm ve pagan tanrılarından kısaca bahsedilmiş, daha sonra 988 yılında Hristiyanlığı kabul etmeleri ile başlayan inançları, adetleri,

bayramları vb. gibi konulara değinilmiştir. Çalışmamızda genel olarak Hristiyanlık ile ilgili daha çok bilgiye yer verilmesinin sebebi ise Ortodoksluğun Hristiyanlığın mezhebi olduğu için aralarında uygulamada pek fark olmamasından kaynaklanmıştır.

İkinci bölümümüzde ise ilk olarak mentalite anlayışına kavramsal olarak bakılmış, daha sonra Rusların mentaliteleri içerisindeki deyimlerin yansımaları, onların kültürel değerleri içerisinde yer alan bu deyimler incelenmeye çalışılmıştır. Sözlü edebi kültür içerisinde yer alan bu deyimler Rusların yaşam tarzını, yaşayış biçimini kısacası dünya görüşünü açık bir şekilde ortaya koymuş ve toplumun karakteristik özelliklerini yansıtmıştır. Rusçada da kültürel bilincin aktarıldığı bu inançların deyimler üzerindeki etkileri hiç yadsınamayacak kadar çok olduğu için araştırmaya değer görülmüştür ve bu deyimler sadece bir dilin iyi bir şekilde öğrenilmesini sağlamakla kalmamış, aynı zamanda onların düşünce tarzlarını anlamada da bizlere imkân sağlamıştır.

Çalışmamızın temelini oluşturan son kısımda ise deyimler anlamsal (semantik) açıdan incelenmiştir. İlk olarak deyimlerle ilgili genel bir bilgi verilmiştir. Rus ve Türk filologların deyimlerle ilgili yaptıkları tanımlara bakıldığında tanım konusunda hemen hemen birbirleriyle hem fikir oldukları ve genel olarak deyimleri aynı anlamda ifade ettikleri görülmüştür. Yani birçoğu deyim tanımı hususunda hem fikir olmuşlardır. Ancak Rusça birçok kaynağa baktığımızda da Rusça deyim kavramının tek bir kelime ile ifade edilmedikleri görülmüştür. Deyimler dilin zenginliğini ve çok yönlülüğünü ortaya koyan kalıplaşmış sözlerdir. Diğer birçok dilde olduğu gibi Rusçada da önemli bir yer tutmaktadır. Deyimlerin tarihsel gelişimleri açısından geçirdiği sürece bakıldığında da Rusçada deyimlerin 20. yy'dan itibaren daha sık kullanılmaya başlandığı gözlemlenmiştir. Rusçada faydalandığımız kaynaklara bakıldığında da deyimbilimin dilbilimin ayrı bir dalı olduğu görülmüştür. Bu alanda yapılan çalışmalar hem deyimlerin kavramsal açıdan incelenmesi hem de deyimlerin işlevleri gibi konular üzerinde durmaktadır. Yapmış olduğumuz tez çalışmamızda deyim tanımıyla ilgili belirttiğimiz özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Hem Rusçada hem Türkçede deyimler yapısal olarak en az iki sözcükten oluşan anlatım kalıplarıdır.
2. Deyimler anlatımı zenginleştirir, az sözle çok şey ifade ederek anlatıma canlılık katar.

3. Anlamsal olarak bir bütünlük ifade ederler, yani kalıplaşmış ifadelerdir.
4. Genel olarak cümle şeklinde değildirler.
5. Anlatımda öğüt yoktur.
6. Bu ifadeler kullanılırken dualar, beddualar, dilek ve istekler karşındaki kişiye iletilir, yani deyimler hem olumlu hem de olumsuz ifadeler şeklinde yer almaktadırlar.

Deyimlerin Rus edebiyatında kullanımlarına bakıldığında deyimlerin kullanılmamasının ya da yanlış bir çeviri ile kullanımlarının o anlatımın bütünlüğünü bozabileceği görülmüştür. Bu yüzden deyimbilimdeki bazı problemler üzerinde durulmuş, bu problemler konusunda birçok bilim adamının, araştırmacının görüşlerine yer verilmiştir. Bu yüzden deyimlerin çevirileri kısmında titizlikle çalışmamız tamamlanmıştır. Bunun sonucunda deyimlerin bir dilden başka bir dile çevirilerinde birçok deyim her iki dilde de aynı anlamlar ifade ettikleri görülmüştür.

<i>Türkçe Deyim</i>	<i>Anlamı</i>	<i>Rusça Deyim</i>	<i>Anlamı</i>
Bir ayağı çukurda/mezarda olmak	Yaşayacak az zamanı olmak, yaşlanmak	С одной ногой на могиле	Yaşayacak az zamanı olmak, yaşlanmak
Allah bilir	Belli değil	Одному Аллаху известно	Belli değil
Kabir azabı çekmek	Çok sıkılmak, üzülmek	Ад крошечный на душе	Cehennem azabı çekmek

Rusçada deyimlerin öğrenilmesi, anlaşılır bir şekilde günlük dilde kullanılması gibi hususların önemi inkâr edilemez bir gerçektir. Toplumun kültürel yapısını ve değerlerini ortaya çıkaran deyimler bizlere Rusların kültürleriyle daha yakından tanışma fırsatı sağlamıştır. Rusların kültürü, yaşayış biçimi, düşüncesi, inancı, siyasal ve sosyal yapıları özellikle diline dair önemli ipuçları vermektedir. Deyimlerdeki Rusların kültürel yansımalarının belki de en çok inançlar içerisinde ortaya çıktığını göz ardı

edemeyiz. Din kültürün ayrılmaz bir parçasıdır, bu yüzden de inançlarla ilgili olan deyimlerin incelenmesi, o dili öğrenenlere birçok faydalar sağlamaktadır. Özellikle çalışmamızda inançlarla ilgili deyimler bulunurken Türkçede karşılıkları olup olmadıklarına bakılarak her iki dilde de karşılaştırma fırsatı bulunmuştur. Türkçede karşılığı olmayan deyimlerin sadece Türkçe açıklamaları verilmeye çalışılmıştır. Çalışmamızda deyimleri ifade ederken bu deyimlerin her zaman birbirleriyle örtüşmedikleri için Rusçada aynı deyim farklı anlamlar ifade ettiği tespit edilmiş, bu yüzden de kaynak dilden hedef dile çeviri yaparken kendi anlamları içerisinde kullanmaya çalışılmış aksi takdirde anlam bozukluğuna yol açabileceği görülmüştür. Yapılan çevirilerde anlamın tam olarak aktarılması için çaba sağlanmıştır. Ancak anlatılmak istenilen durum ya da olay için eşdeğer ifadelerde zorluklarla karşılaşmıştır. Çünkü kaynak dildeki deyim hedef dildeki karşılığı her zaman bulunmayabilir. Böyle bir durumda da çeviri yöntemiyle deyimlerin aktarılması mümkün olabilmektedir.

Çalışmamızda aynı anlama gelen fakat farklı kelimelerle kurulan birçok deyim tespit edilmiştir. Bu yüzden bunların birinin anlamını vermekle yetinilmiş ve bunun farklı kelimelerle ifade edilmesi, o dilin ne kadar zengin olduğunu göstermiş, dildeki farklılıkları da görmemizi sağlamıştır. Yine aynı deyimlere birçok sözlüklerde yer verildiği için farklı kaynakların isimlerine yer verilmiştir. İnançlar ile ilgili deyimler incelenirken Rusça, Türkçe birçok kaynaklardan faydalanılmış özellikle Rusça sözlükler içerisinde bu deyimlerin taraması yapılmaya çalışılmıştır. Bu deyimler incelenirken örnek cümleler verilerek konunun daha iyi aydınlanabileceği düşünülmüş ve bu örnekleri bulunurken de daha anlaşılır olabilmesi açısından birçok edebi eser ve sözlüklerin taraması yapılmıştır.

Rusların milli kültürlerinde önemli olan deyimleri incelerken din-dil-kültür bağlamında değerlendirmeye çalışılmış, özellikle de İncil ifadelerinin deyim bilimi açısından önemli bir kısmını oluşturduğu ortaya koyulmuştur bu yüzden de İncil'den faydalanarak deyimlerin tam ve doğru olarak ifade edilebilirliklerine dikkat edilmiştir. İncil'deki Rusça deyimlerin tarihi çok eskilere dayandığı için bunların yüklendikleri anlamlar ele alınmıştır. Çünkü deyimlerin kaynağının ne olduğunu öğrenmek, o dildeki kültürel öğeler ve değerler ile ilgili bilgi sahibi olmamızı sağlar. İncil'de yer alan deyimler genel olarak harfiyen aktarıldığı için dipnotlarla açıklama yapılmak zorunda kalınmıştır. Bu anlamın ifadesini vermede yeterli görülmüştür. Bunun dışında birçok deyim kaynağı

da batıl inançlardan gelmektedir, yine bu gibi deyimlerinde açıklamaları da hikâyeleriyle birlikte dipnotlarda verilmiştir.

Deyimler içerisinde olumlu ifadeler yer aldığı gibi birçok olumsuz ifadeler de yer almaktadır. İnsanın olumlu ya da olumsuz özelliklerini gösteren deyimler yer alırken, deyimlerin eş anlamlı ve zıt anlamlı karşılıkları da olabilmektedir. Bu da bir olay ya da her hangi bir durum karşısında kişinin birçok deyim kullanmasından kaynaklanmaktadır. Aslında bir durum karşısında birden çok deyim kullanılması bir taraftan da faydalı görülebilmektedir. Çünkü karşıdaki kişi bir deymi anlayamayabilir, böyle bir durumda aynı durumu anlatmak için kullanılan diğer deymi anlaması mümkün olabilmektedir. Mesela Tanrı kelimesindeki deyimlere bakıldığında birçoğunun eş anlamlıları oldukları görülmüştür. Deyimlere genel olarak baktığımızda en çok dua ve beddualarla ilgili ifadelere rastlanmıştır. Bunlar içerisinde en çok Tanrı, şeytan, dua, inanç, inançsızlık, ölüm, ölümsüzlük, iyilik, kötülük, günah, dürüstlük, yalan gibi başlıklar altında deyimler sınıflandırılmıştır. Kısacası deyimler hem olumlu hem de olumsuz yönleri ile incelenmeye çalışılmış ve bunlar kelimelerin kullanıldıkları anlamlarına göre gruplara ayrılmış ve tablolar halinde gösterilmiştir. Tezimizin asıl hedefi Rusçadaki inançlarla ilgili deyimleri bulmak olduğu için, ilk sütunda deyimlerin Rusçadaki sözlük anlamlarına yer verilmiştir. İkinci sütunda ise Türkçe karşılıklarını verirken her deyimın karşılığı olmadığı için Türkçe karşılığı olmayan deyimler de çeviri yoluyla aktarılmıştır. Toplamda ise 515 deyim bulunmuştur.

Hem buraya kadar yaptığımız genel değerlendirmelerden hem de Rusçadaki inançlarla ilgili tespit edilen deyimlerden hareketle bu konu ile ilgili deyimlerin Rusların hayatında büyük önem arz ettiğini ve bu tarz deyimlerin günlük hayatlarında çok sık kullanıldıklarını söyleyebiliriz. Sonuç olarak deyimlerden sosyo-kültürel açıdan da faydalanmak mümkün olmaktadır. Araştırmamız sonucunda deyimlerin işlevlerinin ne kadar önemli olduklarını söyleyebiliriz. Rus sözlü kültürünün ayrılmaz bir parçası olan deyimler kaynağını eski zamanlardan almış, bir milletin inancını, dilini, dinini, kültürünü, tarihini içerisinde muhafaza etmiştir. Tespit edilen bu deyimler o kültüre özgü değerlerle ifade edildiği için Rus kültürünü daha yakından tanıma fırsatı bulunmuştur.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Acar, Kezban, *Ortaçağ'dan Sovyet Devrimi'ne Rusya*, İletişim Yay, İstanbul 2009.
- Aksan, Doğan, *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yayınları, Ankara 2000.
- Artemova V.G., Ya. V. Filippova, *Mental'nost' Russkogo Naroda: Traditsii i Evolyutsiya* 2008.
- Aslanova, Sevinç, *Kutsal Sinod'tan Rus Ortodoks Kilisesi'ne*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2006.
- Atasağun, Galip, *İlahî Dinlerde (Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam'da) Dinî Semboller*, Dizgi Yayınevi, Konya 2002.
- Aydın, Mehmet, *Hristiyan Kaynaklarına Göre Hristiyanlık*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 1995.
- Aydın, Mehmet, *Din Felsefesi*, Selçuk Yayınları, 3. Baskı, İstanbul 1992
- Baş, Mustafa, *Türk Ortodoks Patrikhanesi*, Aziz Andaç Yayınları, Ankara, Ocak 2005.
- Bayrav Süheyla, *Yapısal Dilbilimi*, Multilingual yay, İstanbul 1998
- Bondaletov, V. D., S.S.Vartpetova, E. N. Kuşlina, N.A. Leonova, *Stilistika Russkogo yazıka: Uçebnoye posobie dlya pedagogičeskih institutov*, 2. izd. Prosveşeniye 1989.
- Challaye, Felicien, *Dinler Tarihi* (çev. Samih Tiryakioğlu), Varlık yayınları, İstanbul 2002
- Çervin'ska, M. Nadel', *Russkaya Mental'nost i Mental'nost Rossiyskaya: Sopostavlenie Ob'emov Semantičeskogo Polya "Novaya Leksika"*, Političeskaya Lingvistika 2 (25) 2008

- Çuşkovaya, A.N., *Frazdeologizmi novozavetnogo proishojdeniya v sovremennom russkom yazıke*, Kursk1998
- Demiriz Elena Napolnova, *Rusça ve Türkçe: İki Dil, İki Kültür*, (çev. Fatma Arıkan), Multilingual, İstanbul 2009
- Eliade Mircea, *Dinler Tarihi İnançlar ve İbadetlerin Morfolojisi*(çev. Mustafa Ünal), Serhat Yay., Konya 2005
- Erbaş Ali, *Hiristiyan Ayinleri(Sakramentler)*, Nun Yayıncılık, İstanbul 1998
- Gruşko, E.A., Medvedev, Yu. M., *Slovar' Russkih suyevery, zaklinaniy, primet i poveriy*, Nijniy Novgorod: Russkiy Kupets i Brat'ya Slavyane1995.
- Günaltay, M. Şemseddin, *Dinler Tarihi Yeryüzündeki İlkel Dinler*, Kesit Yayınları, İstanbul 2006
- Gündüz, Şinasi, *Hiristiyanlık*, İsam yayınları, İstanbul 2006.
- Hacızade Fikret, *Rus Kültür Tarihi Başlangıçtan Sovyet Dönemine Kadar*, Aybil yayınları, Konya 2002.
- Hacızade, Naile, *Rusçanın Kelime Hazinesi*, Selçuk Üniversitesi, Konya 2000.
- Hosking, Geoffrey, *Rusya ve Ruslar Erken Dönemden 21. Yüzyıla* (çev. Kezban Acar), İletişim Yayınları, İstanbul 2011.
- İncil*, Kaya Basın Yayın Dağıtım, İstanbul 1996.
- Kahraman, Ahmet, *Dinler Tarihi*, Sümer Matbaası, İstanbul 1965.
- Kahraman, Ahmet, *Mukayeseli Dinler Tarihi(İnsanın Yaratılışındaki İlahi Felsefe)*, Marifet Yayınları, İstanbul 1993.
- Kolesnikova, V.S, *Rus' Pravoslavnaya: Prazdniki i obryadı*, Moskva 2005.
- Korolenko, P. Caesar, *The revival of pagan traditions and their influence on the content of mental disorders in contemporary Russia, world cultural psychiatry research review*, Rusya Novosibirsk 2006.

- Kurat, Akdes Nimet, *Rusya Tarihi Başlangıçtan 1917'ye Kadar*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2. Baskı, Ankara 1987.
- Markelova, T. V., *Otrajenie Osobennostey Natsional'nogo Mentaliteta V Poslovitsah i Pogovorkah Russkogo i Angliyskogo Yazıkov mentaliteta*, Samarskaya Gumanitarskaya Akademiya Diplomnaya Rabota, Samara 2005.
- Nikolyukina, T.M., *Nravstvennaya Liçnost' v Zerkale Russkoj Frazelogii*, Vestnik TGU, vıpusk 2(42), 2000.
- Florovski G.K, *Puti Russkogo Bogoslaviya*, Vil'nyus 1991.
- Radçenko, E.V., *Russkaya frazeologiya i kul'tura reçi: oçebnoe posobie dlya samostayatel'noy raboti studentov*, Çelyabinsk: izd. Yuurgu 2004.
- Rudakov, Aleksandr, *Kratkaya İstoriya Hristianskoy Tserkvi*, Svyato- Troitskaya Sergiyevskaya Lavra, Moskva 1999.
- Sarıkcıoğlu, Ekrem, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, 3. baskı, Isparta 2000.
- Sısoyev, V.D., *Poslovitsı i pogovorki*, izd.:AST, 2007.
- Solovyev, V. M., *Taynı Russkoy Duşı, Voprosı, Otvetı, Versii*, Russkiy Yazık Kursı, Moskva 2001.
- Solovyev, V.M., *Slovo O Rossii*, Russkiy Yazık Kursı, Moskva 2001.
- Şevçenko L.L., *Pravoslavnyaya Kul'tura*, Uçebnoe posobie dlya naçalnıh klassov obşebrazovatel'nıh şkol, litseyev, gimnaziı. Pervıy god obuçeniya. Kniga pervaya., M.,2007
- Teliya, V.N. Teliya, *Russkaya frazeologiya. Semantiçeskiy, pragmatiçeskiy i lingvokul'turologiçeskiy aspektı*, Şkola "Yazıkı russkoy kul'turı", Moskva 1996.
- Teliya, Veronika Nikolayevna, *Şto takoe frazeologiya*, Nauka, Moskva 1966.
- Titova P.A., Çibisova O.V., *Natsional'naya Mental'nost' v Zerkale Frazelogii*, International Journal Of Experimental Education №8, 2011.

Tokarev Sergei Aleksandrovich, , *Religiya v istorii narodov mira* Moskva: Politizdat, 1986

Tolstoy, *Din Nedir?*(çev. Yeşim Ilgın), Metropol Yayınları, İstanbul 2008.

Tümer Günay, Abdurrahman Küçük, *Dinler Tarihi*, Ocak Yayınları, Ankara 2002.

Vendryes J.V.,*Dil ve Düşünce*(çev. Berke Vardar), Multilingual Yayınları, İstanbul 2001

Vergote Antoine, *Din, İnanç ve İnançsızlık*(çev. Veysel Uysal), Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, No:164, İstanbul 1999

Warner, Elizabeth, *Rus Mitleri*(çev. Mert Kireççi), Phoenix Yayınevi, Ankara 2010.

Yıldırım, Münir, *Yunanistan ve Ortodoks kilisesi*, Aziz Andaç yayınları, Ankara, 2000.

Yıldırım, Suat, *Mevcut Kaynaklara Göre Hristiyanlık*, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 1988.

Yücedoğlu, Tevfik, *İslam İnanç Esasları (Ünite 1-2)*, Anadolu Üniversitesi Yayını, No: 2062, Eskişehir 2012.

Znamenski, P. V., *İstoriya Russkoj Tserkvi*, Sergiyev Posad, 2006.

DERGİLER

Berdnikova, T.V., “Bibleyskaya frazeologiya v poezii A.A. Ahmatovoy” ,Frazeologizm v tekste i tekst vo frazeologizme(çetvertiye jukovskiye çteniya): *Materiali mejdunarodnogo nauçnogo simpoziuma*, s.103-105, Velikiy Novgorod, 4-6 may 2009.

Eroğlu, Ahmet Hikmet, “Hristiyanların Bölünme Sürecine Genel Bir Bakış”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 41, Sayı1, Ankara 2000.

Katar Mehmet, “Hristiyan Bayramları Üzerine Bir Araştırma”, *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt 3, Sayı 9, Ocak- Nisan 2001.

- Kayıklık Hasan, “Psikolojik Açıdan İnanç, İman ve Şüphe”, *A.Ü.İ.F.D.*, Cilt 46, Sayı 1, 2005,
- Ortaylı, İlber, “Ortodoks Kilisesi”, *Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları*, Cilt 24, Sayı 223, Şubat 1987.
- Örnek, Sedat Veyis, “İlkelerde Dinsel Temel Kavramlara Genel Bir Bakış”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt. 20, Sayı. 3-4, 1962.
- Sarıtaş, Süheyla, “Türk Kültüründe Yüzle İlgili Deyim ve Atasözleri Üzerine Bir Çalışma”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 28, 2012.
- Somuncuoğlu, Anar, “Rus Ortodoks Kilisesinin Eski Sovyet Alanındaki Misyonu”, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, Sayı 2, 2004.
- Tanyu, Hikmet, “Totem, Totemizm ve Tabu Üzerinde Yeni Araştırmalar”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 26, Sayı 1, 1984.
- Temren, Belkıs, “Din Antropolojisi Açısından İnanç ve Din Olgusuna İlişkin Bir Değerlendirme”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Cilt 38, Sayı 1-2.s. 301-311, 1998.

TEZLER

- Çopur, Lütfiye, *Rus Kültür Tarihinde Raskol Dönemi ve Bu Dönemin Mücahidi Avvakum (Hayatı ve Eserleri)*, Selçuk Üniversitesi SBE, Konya 2006(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Dos, Leyla, *Azerbaycan Rus Ortodoks Kilisesi*, Ankara Üniversitesi SBE, Ankara 2012 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi).
- Keleş, Hilmi, *Kütüb- i Sitteye Göre Hristiyanların İnanç, İbadet Ve Sosyal Yaşantıları*, Fırat Üniversitesi SBE, Elazığ 2005 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Kılınç, Habibe, *Kitab -ı Mukaddes'teki İmge ve Simgelerin Dinler Tarihi Açısından İncelenmesi*, Erciyes Üniversitesi SBE, Kayseri 2010(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Stomatov, Svetlana, *Rus Dilinde Deyimlerin Tarihsel (Etimolojik) Açısından İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi SBE., Ankara 2007(Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Türkoğlu, Ali Ekber, *Geçmişte ve Günümüzde Antakya'da Hristiyanlık*, Çukurova Üniversitesi SBE, Adana 2006 (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Yılbır, Serkan, *Türk Destanlarında İnanç ve İnanışlar*, Sakarya Üniversitesi SBE, Sakarya 2006(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

İNTERNET KAYNAKLARI

Asker, Ali, Kilise Savaşları: *Moskova-Kiev-İstanbul*, <http://www.belgeler.com/blg/2e8e/kilise-savaslari-moskova-kiev-istanbul>

Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, <http://tdkterim.gov.tr/atasoz/> (E.T.28.02.2013)

Bibleyskie vırajeniya vo frazeologičeskom slovare russkogo yazıka, kursovaya rabota, sankt-peterburg, 2009, <http://www.twirpx.com/file/373571> (E.T. 20.12.2012)

Bishop Kallistos Ware, Excerpts from the Orthodox Church, http://www.fatheralexander.org/booklets/english/history_timothy_ware_1.htm(E.T.03.01.2013)

Eliade Mircea, İon Kuliano, Slovar' Religiy, obryadov i verovaniy (perevod:N. Zubkov, E. Morozova, E. Muraşintsyeva), M.: Rudomino, Sankt- Petersburg: Universitetskaya kniga 1997, <http://biblioteka.cc/engine/down-file-re.php?id=578228>(E.T. 15.01.2013)

Eliade, Mircea, Dinler Tarihine Giriş, s. 29, <http://www.altinicizdiklerim.com/ozetler/Dinler%20Tarihine%20Giri%20%20Mircea%20Eliade.pdf> (E.T. 21.05.2012)

Greku, R.A., Referat značeniye frazeologizmov i poslovits, soderjaşih imena sobstvenniye, Omsk 2006, http://geo.1september.ru/view_article.php?id=200300405 (E.T. 07.11.2012)

Gusel'nikov, Andrey, Russkiye Bogi, Belıye Al'vı, 2005, <http://www.fresher.ru/2011/07/20/russkie-bogi/> (E.T.11.01.2013)

Gustav Geçe, Bibleyskie istorii, perevod s vengerskogo: R. Dalloş, M.: Politizdat, 1988, <http://biblioteka.cc/engine/down-file-re.php?id=578468> (E.T.15.01.2013)

Güncel Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr> (E.T. 21.06.2012)

<http://dinsosyolojisi.gen.tr/index.asp?PageID=25> (E.T. 06.09.2012)

<http://www.uludagsozluk.com/k/lutheran/> (E.T. 05.09.2012)

Mentalitet russkogo naroda pri izuçenii geografii Rossii v 8-9-m klassah, <http://geo.1september.ru/2003/04/9.htm> (E.T. 19.12.2012)

Mayorova Oksana, Frazeologičeskiye yedinitı s komponentami “Trud, rabota” v sfere delovoy leksiki., Leninsk, Kuznetskiy, 2005, <http://www.allbest.ru/> (E.T. 11.10.2012)

Pravoslaviye i Russkaya Kul'tura, www.pravoslavie.ru (E.T. 10.10.2012)

Rıbakov B.A., Yazıçestvo Drevney Rusi, izd. Moskva, 1987, <http://biblioteka.cc/engine/down-file-re.php?id=578207> (E.T. 21.02.2013)

Rıbakov, Boris Aleksandroviç, Yazıçestvo drevnih slavyan, izd. Moskva, 1981, <http://biblioteka.cc/engine/down-file-re.php?id=578214> (E.T. 21.02.2013)

Russkiye Bogi, <http://www.fresher.ru/2011/07/20/russkie-bogi/> (11.01.2013)

Russkiye Bogi, <http://www.shaturyane.ru/heritage-russian-gods.php> (E.T. 03.01.2013)

Septik Bakış Altında Din, <http://septikfikir.wordpress.com/2009/10/01/septik-bakis-altinda-din/> (E.T. 13.01.2013)

Serebrova, G.A., Obraz Jenşını Bo Frazeologizmah Russkogo i Angliyskogo Yazıkov. <http://elibrary.ru/contents.asp?issueid=532775> N (E.T. 03.02.2013)

Sırma, İhsan Süreyya, Dinler Tarihi, <http://www.ansar.de/sosyalbilimler/d/032.htm> (E.T.06.09.2012)

- The Russian Orthodox Church, <http://countrystudies.us/russia/38.htm> (E.T 24.09.2012)
- Unit 4b: Foundational Beliefs—Russian Orthodox s. 189 <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/1999/russia/17belrus.pdf> (E.T.05.12.2012)
- Valeriy Duhanin, O suyeverii i podlinnoy vere, <http://www.pravoslavie.ru/put/44355.htm> (E.T. 30.06.2012.)
- Vasilyeva, N. V., Frazelogizmi russkogo yazıka kak otrajeniye russkoy mental'nosti, Çita, Rossiya, 2011, <http://elibrary.ru/item.asp?id=17869596> (E.T. 20.12.2012)
- Volkovoy T., Frazelogiçeskiy slovar' russkogo yazıka, (Nastoyaşiy slovar' cvışe 6000 frazeologizmov) <http://www.twirpx.com/file/577242/> (E.T.15.03.2013)
- Ware, Timothy http://www.fatheralexander.org/booklets/english/history_timothy_ware_1.htm (E.T. 22.01.2013)
- Xavier Jacob, Sorabilir miyiz? <http://www.meryemana.net/book/index.php?td=16&book=29&site=2291> (E.T. 15.10.2012)
- Yan' Tszi Tsun, Otrajenie nekotornih osobennostey natsional'nogo mentaliteta v russkoy frazeologii, 2010, <http://elibrary.ru/item.asp?id=15502988> (E.T. 14.12.2012)
- Yazıçeskaya vera drevnih slavyan, <http://www.bankreferatov.ru/search.htm>, (E.T. 16.09.2012)
- Yazıçeskiye prazdniki drevney rusi, s. 1, <http://www.incd.info/getcont-549-1.html> (E.T. 21.02.2013)
- Zernov Nicolas, The 1917 Council of the Russian Orthodox Church http://www.biblicalstudies.org.uk/pdf/rcl/06-1_017.pdf (E.T 24.09.2012)
- Frazelogiçeskiy slovar' russkogo literaturnogo yazıka, Slovare i entsiklopedii na Akademike, <http://phraseology.academic.ru/> (E.T. Mayıs, Haziran 2013)

SÖZLÜKLER

- Adıgüzel, Hüseyin, *Açıklamalı-Örnekli Türkçe Deyim Hazinesi*, İstanbul Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 1990.
- Aksoy, Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1 Atasözleri Sözlüğü*, TDK yayınları, Ankara 1971.
- Aksoy, Ömer Asım, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2 Deyimler Sözlüğü*, TDK yayınları, Ankara 1976.
- Aşukin, N.S., M.G. Aşukina, *Krılatıye Slova*, 2.baskı, Moskva 1960.
- Dubrovin, M.İ. *Russkiye Frazeologizmi v Kartinkah*(Rusça Deyimler- pratik telaffuzlu resimli) (çev. Şefika Ortaylı, Av. Gürkan Tanyeri, Moskva, izd. Russkiy Yazık 1977 (Ankara, Ses Reklam 1986).
- Dubrovina, K.N. *Entsiklopedičeskiy Slovar' Bibleyskih Frazeologizmov*, Moskva, Flinta, Nauka 2010.
- Fyodorov A.İ., *Frazeologičeskiy Slovar' Russkogo Literaturnogo Yazıka* , T. I-II, Moskva, Tsitadel' 1997.
- Gültek, Vedat, *Rusça- Türkçe Sözlük*, Bilim ve Sanat, Ankara 2004
- Hançerlioğlu, Orhan, *İnanç Sözlüğü: Dinler- Mezhepler- Tarikatler- Efsaneler*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1993.
- Kurilova, A. D., *Noviy Frazeologičeskiy Slovar' Russkogo Yazıka*, Russkiy Yazık-Media, Drofa, Moskva 2009.
- Mokienko, V.M., T.G. Nikitina, *Bol'şoy Slovar' Russkih Pogovorok*, Moskva: Zao "Olma Mediagrupp" 2007.
- Molotkov A.İ., *Frazeologičeskiy Slovar' Russkogo Yazıka*, 4.baskı, Moskva, Russkiy Yazık 1987.
- Mustafaeva, M. E., V.G.Şerbinin, *Büyük Rusça- Türkçe Sözlük*, Multilingual Yayınları, İstanbul 1996.

- Ojegov, S.İ, N.Yu Şvedova, *Tolkoviy Slovar' Russkogo Yazıka*, 4. Baskı, Moskva, Azbukovnik 2003.
- Yermakova, Lilia ve Sevinç Üçgül, *Kısa Rusça-Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Sahaf Kitabevi, İstanbul 1998.
- Süer, Ömer Aydın, *Rusça-Türkçe Deyimler Sözlüğü*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Selin Tekeli

Doğum Tarihi ve Yeri: 06 Kasım 1986, Tarsus

Medeni Durumu: Evli

Tel: +90 352 437 74 46

Fax: +90 352 437 93 43

email: stekeli@erciyes.edu.tr; selin_ozturk86@hotmail.com

Yazışma Adresi: Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü Melikgazi/KAYSERİ

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	ERÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü	2013
Tezsiz Yüksek Lisans	ERÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü	2010
Lisans	ERÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı	2009
Lise	Abdülkerim Bengi Anadolu Lisesi, Tarsus	2004

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2011- Halen	ERÜ SBE Rus Dili ve Edebiyatı	Araştırma Görevlisi
2010- 2011	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

YABANCI DİL

İngilizce, Rusça

YAYINLAR

Tekeli S., "Rus ve Türk Dillerinin Etkileşmesiyle Ortaya Çıkan Egzotik Kelimeler", ADES II Uluslararası Asya Dilleri ve Edebiyatları Sempozyumu, 5-6 Mayıs 2012, ss.47-61